

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**CEMİL KAVUKÇU’NUN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

ŞEYMA HAN

**DANIŞMAN
Dr. Öğr. ÜYESİ NURAY KÜÇÜKLER KUŞCU**

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

İSTANBUL-2022

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

CEMİL KAVUKÇU’NUN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK
EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

ŞEYMA HAN

DANIŞMAN
Dr. Öğr. ÜYESİ NURAY KÜÇÜKLER KUŞCU

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İSTANBUL-2022

4801180216 öğrenci numaralı Şeyma HAN tarafından hazırlanan bu çalışma 03/06/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Jürisi

Dr. Öğr. Üyesi Nuray KÜÇÜKLER KUŞCU (Danışman)
İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN
İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa
Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

ÜYE

Doç. Dr. Sedat KARAGÜL
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Eğitim Fakültesi

ÜYE

ÖN SÖZ

Cemil Kavukçu, yetişkinler için yazdığı kitapların yanında, on çocuk kitabıyla çocuk edebiyatı alanında da önemli bir yazardır. Bu çalışmada Cemil Kavukçu'nun çocuk kitapları, çocuk edebiyatının temel öğelerine uygunlukları açısından incelenmiştir. Çocuklara kitap okumayı sevdirecek, onlara edebiyat zevki kazandırabilecek olan kitapların nitelikli kitaplar olması gerekir. Nitelikli bir çocuk kitabının ise çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olması gerekir.

Çalışma sırasında Kavukçu'nun çocuk kitaplarında kullanmış olduğu kurgu tekniklerine değinilmiş, böylece onun kendine özgü anlatımıyla diğer çocuk yazarlarından farkı da ortaya konmaya çalışılmıştır. Kitapların anlatımında kullanılan üstkurmaca ve metinlerarasılık teknikleri çocuk okurların kitaplara ilgisini arttırabilecek tekniklerdir. Bu teknikler çocuk okurların, tek bir kitap bağlamında ve yazarın çeşitli kitapları arasında olaylar ve karakterler arasında ilişki kurmasını gerektiren ve böylece dikkatlerinin devamlı olmasını sağlayacak anlatımlara sahiptir. Çalışmada bu farklı anlatım biçimleri ve sağlayabileceği yararlar da açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma sırasında büyük bir sabırla bana rehberlik eden, kendi hızımda ve tarzımda ilerlerken bana hep anlayışlı olan, sorularıma hemen yanıt veren, süreçte karşılaştığım sorunlarda destekçim olan sevgili tez danışmanım Nuray KÜÇÜKLER KUŞCU'ya sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Yazınsal yapıtlara bakış açımı değiştiren, alanyazına katkılarıyla “çocuk edebiyatı” kavramını anlamama ve çalışmamda anlatmama yardımcı olmuş olan hocam Selahattin DİLİDÜZGÜN'e çok teşekkür ediyorum.

Bu süreçte desteklerini üzerimden hiç eksik etmeyen, yardım eden ve moral veren sevgili aileme ve arkadaşlarıma ayrıca çok teşekkür ediyorum.

Şeyma HAN

ÖZET

CEMİL KAVUKÇU’NUN ÇOCUK KİTAPLARININ ÇOCUK EDEBİYATININ TEMEL ÖGELERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bu çalışmanın amacı Cemil Kavukçu’nun çocuk kitaplarını çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelemektir. Bu doğrultuda öncelikle çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatının temel öğeleri ile ilgili kuramsal bilgiler edinilmiştir. Bu çalışmada Cemil Kavukçu’nun dokuz çocuk kitabı incelenmiştir. Çalışmada nitel veri toplama araçlarından doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle incelenen başlıklar karakter, konu, ileti, dil ve anlatım, resim başlıklarıdır. Araştırma sonucunda Kavukçu’nun çocuk kitaplarının genel olarak çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun olduğu görülmüştür. Bazı kitaplarda görülen nitelik sorunları ise çalışmada belirtilmiştir. Son olarak çalışmada Kavukçu’nun eserlerinin çocuk okuru kitap okumaya yöneltecek ve özendirecek karakterler kurguladığı, kitaplarla kazandırdığı temalarla onlarda bir okuma kültürü oluşturacak eserler ortaya koyduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Çocuk edebiyatı, Çocuk edebiyatının temel öğeleri, Cemil Kavukçu

ABSTRACT

EXAMINATION OF CEMIL KAVUKÇU’S CHILDREN’S BOOKS IN TERMS OF THE BASIC ELEMENTS OF CHILDREN’S LITERATURE

The aim of this study is to examine Cemil Kavukçu's children's books in terms of the basic elements of children's literature. In this direction, first of all, theoretical information about children's literature and the basic elements of children's literature was obtained. In this study, nine children's books of Cemil Kavukçu were examined. In the study, the document analysis method, one of the qualitative data collection tools, was used. The titles analyzed by this method are character, subject, message, language and narration, and picture. As a result of the research, it has been seen that Kavukçu's children's books are generally suitable for the basic elements of children's literature. On the other hand, the quality problems seen in some books are stated in the study. Finally, it has been determined in the study that Kavukçu's works construct characters that will encourage children to read books, and that he creates works that will create a reading culture with the themes he brings with the books.

Key Words: Children’s literature, Basic elements of children's literature, Cemil Kavukçu

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
İÇİNDEKİLER	VI
TABLOLAR LİSTESİ.....	X
RESİMLER LİSTESİ.....	XI
BÖLÜM I: GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. AMAÇ/ HIPOTEZLER / PROBLEMLER VE ALT PROBLEMLER	1
1.3. ÖNEM	3
1.4. SAYILTILAR (VARSAYIMLAR).....	3
1.5. SINIRLILIKLAR.....	3
1.6. TANIMLAR.....	3
BÖLÜM II : KAVRAMSAL ÇERÇEVE / ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5
2.1. EDEBİYAT VE EĞİTİM.....	5
2.1.1. Eğitimin Tanımı	5
2.1.2. Edebiyat ve Eğitim.....	5
2.1.3. Edebiyatın Tanımı.....	6
2.2. ÇOCUK EDEBİYATI	7
2.2.1. Çocuk Edebiyatının Tanımı	7
2.2.2. Çocuk Edebiyatının İlkeleri	8
2.2.3. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri.....	11
2.2.3.1. Karakter	11
2.2.3.2. Konu.....	17
2.2.3.3. İleti	23
2.2.3.4. Dil ve Anlatım.....	24
2.2.3.5. Resim	26
2.2.4. Nitelikli Çocuk Kitaplarının Özellikleri	28
2.3. CEMİL KAVUKÇU.....	31
2.3.1. Cemil Kavukçu'nun Hayatı	31
2.3.2. Cemil Kavukçu'nun Yazınsal Yönü ve Yapıtları:	31
2.3.3. Cemil Kavukçu'nun Çocuklar İçin Yazdığı Kitaplar ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri	33

2.4. ALANYAZIN ARAŞTIRMALARI.....	34
2.4.1. Alanyazın Araştırmaları.....	34
2.4.2. Çalışmanın Alanyazından Farkı.....	36
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	37
3.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ	37
3.2. ÇALIŞMA NESNESİ.....	37
3.3.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	38
3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	38
BÖLÜM IV: BULGULAR	39
4.1.SELO’NUN KUŞLARI.....	39
4.1.1. Kitabın Karakterleri	39
4.1.2. Kitabın Konusu	58
4.1.3. Kitabın İletisi.....	71
4.1.4. Kitabın Dil ve Anlatımı.....	80
4.1.5. Kitabın Resimleri	87
4.2. HAVHAV KARDEŞLİĞİ BOPATO 1.....	100
4.2.1. Kitabın Karakterleri	100
4.2.2. Kitabın Konusu	106
4.2.3. Kitabın İletisi.....	108
4.2.4. Kitabın Dil ve Anlatımı.....	111
4.2.5. Kitabın Resimleri	113
4.3. ÖZGÜRLÜĞE KAÇIŞ BOPATO 2	119
4.3.1. Kitabın Karakterleri	119
4.3.2. Kitabın Konusu	121
4.3.3. Kitabın İletisi.....	123
4.3.4. Kitabın Dil ve Anlatımı.....	124
4.3.5. Kitabın Resimleri	127
4.4. KAFESTE BİR TOPIK BOPATO 3	132
4.4.1. Kitabın Karakterleri	132
4.4.2. Kitabın Konusu	135
4.4.3. Kitabın İletisi.....	136
4.4.4. Kitabın Dil ve Anlatımı.....	137
4.4.5. Kitabın Resimleri	140

4.5. BİR ÖYKÜ YAZALIM MI?	144
4.5.1. Kitabın Karakterleri	144
4.5.2. Kitabın Konusu	146
4.5.3. Kitabın İletisi.....	150
4.5.4. Kitabın Dil ve Anlatımı.....	151
4.5.5. Kitabın Resimleri	155
4.6. YEŞİLCİK	160
4.6.1. Kitabın Karakterleri	160
4.6.2. Kitabın Konusu	163
4.6.3. Kitabın İletisi.....	165
4.6.4. Kitabın Dil ve Anlatımı.....	166
4.6.5. Kitabın Resimleri	170
4.7. BERK'İN GİZLİ GÜCÜ	175
4.7.1. Kitabın Karakterleri	175
4.7.2. Kitabın Konusu	177
4.7.3. Kitabın İletisi.....	179
4.7.4. Kitabın Dil ve Anlatımı.....	182
4.7.5. Kitabın Resimleri	183
4.8. MASAL KURMA OYUNU	187
4.8.1. Kitabın Karakterleri	187
4.8.2. Kitabın Konusu	190
4.8.3. Kitabın İletisi.....	192
4.8.4. Kitapta Dil ve Anlatım.....	193
4.8.5. Kitabın Resimleri	198
4. 9. YOLUN BAŞINDAKİLER	201
4.9.1. Kitabın Karakterleri	202
4.9.2. Kitabın Konusu	204
4.9.3. Kitabın İletisi.....	208
4.9.4. Kitabın Dil ve Anlatımı.....	209
4.9.5. Kitabın Resimleri	211
BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	212
5.1. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	212
5.2. ÖNERİLER	215

KAYNAKLAR	217
------------------------	------------

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1: Çalışma Nesneleri.....	37
Tablo 4.1:Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Başkışilerin Çocuk ya da Yetişkin Olma Durumu.....	55
Tablo 4.2: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Karakterlerin Tanıtılma Biçimleri.....	56
Tablo 4.3: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Bulunan Öykülerin Konu Dağılımı	66
Tablo 4.4: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Öykü İçinde Görülen Hayvanlar	67
Tablo 4.5: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Çizgi Roman Kahramanlarının Yer Alma Durumu	68
Tablo 4.6: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Yer Alan İletiler.....	79
Tablo 4.7: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabındaki Öykülerde Anlatıcı	84
Tablo 4.8: Havhav Kardeşliği Bopato 1 (2018b) Kitabında Bobo, Pamuk ve Topik'in Özellikleri ve Yaşadıkları	105
Tablo 4.9: Bir Öykü Yazalım mı? (Kavukçu, 2017a) Yeşilcik ve Havhav Kardeşliği BOPATO 1 (Kavukçu, 2018b) Kitaplarında Metinlerarasılık	169

RESİMLER LİSTESİ

Resim 4.1: Sünnet çocuğu ve babası, Delioğlu, 2016, s. 9	87
Resim 4.2: Cellat, Delioğlu, 2016, s. 12	87
Resim 4.3: Baba ve Kara inek, Delioğlu, 2016, s.15	88
Resim 4.4: Baba ve çocuklar, Delioğlu, 2016, s. 20	88
Resim 4.5: Ayı Nuri, Delioğlu, 2016, s. 25	89
Resim 4.6: Miskoye, Delioğlu, 2016, s. 26.....	89
Resim 4.7: Sıçan Ahmet, Delioğlu, 2016, s. 27	90
Resim 4.8: Çocuk, Delioğlu, 2016, s. 31	90
Resim 4.9: Ramiz ve babası, Delioğlu, 2016, s. 36	91
Resim 4.10: Miskoye İbrahim erik ağacında, Delioğlu, 2016, s. 38.....	91
Resim 4.11: Miskoye İbrahim öğretmen karşısında, Delioğlu, 2016, s. 41.....	91
Resim 4.12: Üç çocuk, Delioğlu, 2016, s. 46.....	92
Resim 4.13: Hasta çocuk, Delioğlu, 2016, s. 55	92
Resim 4.14: Selo, Delioğlu, 2016, s. 57.....	93
Resim 4.15: Cami avlusu, Delioğlu, 2016, s. 61.....	93
Resim 4.16: Kedi, Delioğlu, 2016, s. 63	94
Resim 4.17: Kovboy, Delioğlu, 2016, s. 68	94
Resim 4.18: Kızılderili kılığında çocuk, Delioğlu, 2016, s. 69.....	94
Resim 4.19: Yusuf Çavuş, Delioğlu, 2016, s. 75	95
Resim 4.20: Sarı, Delioğlu, 2016, s. 80	95
Resim 4.21: Küçük Pazarcı ve diğerleri, Delioğlu, 2016, s. 86	96
Resim 4.22: Kahveci Çırağı, Delioğlu, 2016, s. 95.....	96
Resim 4.23: Anne ve çocuklar, Delioğlu, 2016, s. 102.....	97
Resim 4.24: Çocuk ve ablası, Kavukçu, 2016, s. 111	98
Resim 4.25: Topik kafeste, Delioğlu, 2018b, s. 11	113
Resim 4.26: Topik ve Burcu, Delioğlu, 2018b, s. 17.....	113
Resim 4.27: Topik veterinerde, Delioğlu, 2018b, s. 22	113
Resim 4.28: Pamuk, annesi ve kardeşleri, Delioğlu, 2018b, s. 30	114
Resim 4.29: Türkân Teyze, Delioğlu, 2018b, s. 33.....	114
Resim 4.30: Pamuk, Delioğlu, 2018b, s. 40.....	114
Resim 4.31: Çoban Yusuf, Delioğlu, 2018b, s. 45.....	115

Resim 4.32: Bobo, Delioğlu, 2018b, s. 46	115
Resim 4.33:Cafer ve şef, Delioğlu, 2018b, s. 56.....	116
Resim 4.34: Topik ve anne, Delioğlu, 2018b, s. 73	116
Resim 4.35: Pamuk yakalanıyor, Delioğlu, 2018b, s. 92.....	116
Resim 4.36: Barınak, Delioğlu, 2018b, s. 95	117
Resim 4.37: Topik Bobo ve Pamuk’la tanışıyor, Delioğlu, 2018b, s. 98	117
Resim 4.38: Pamuk ve Topik barınakta , Delioğlu, 2018ç, s. 17.....	127
Resim 4.39: Selda Hanım, İlhami Bey ve Bedri, Delioğlu, 2018ç, s. 36.....	127
Resim 4.40: Burcu’nun doğum günü, Delioğlu, 2018ç, s. 45.....	127
Resim 4.41: Burcu hüznle flütünü çalarken, Delioğlu, 2018ç, s. 48.....	128
Resim 4.42: Çalı ve Sıska, Delioğlu, 2018ç, s.53	128
Resim 4.43: Burcu gazetede Topik’in fotoğrafını görüyor, Delioğlu, 2018ç, s. 65. 129	
Resim 4.44: Sıska, Pamuk ve Bobo, , Delioğlu, 2018ç, s. 74.....	129
Resim 4.45: Barınakta 2. Hareket, Delioğlu, 2018ç, s.84.....	129
Resim 4.46: Kaçış öncesi, Delioğlu, 2018ç, s. 90.....	130
Resim 4.47: Kaçış sırasında Bedri, Delioğlu, 2018ç, s. 96.....	130
Resim 4.48: BOPATO artık özgür, Delioğlu, 2018ç, s. 98.....	130
Resim 4.49: Topik, Muharrem ve Raziye, Delioğlu, 2014, s. 16.....	140
Resim 4.50: Pamuk ve Bobo, Delioğlu, 2014, s. 27	140
Resim 4.51: Fatoş’un anne ve babası, Delioğlu, 2014, s. 31	140
Resim 4.52: Fatoş ve babası arabada, Delioğlu, 2014, s. 35.....	141
Resim 4.53: Bobo ve Pamuk bahçede, Delioğlu, 2014, s. 42	141
Resim 4.54: Sevdican ve Topik, Delioğlu, 2014, s. 49.....	141
Resim 4.55: Nuri, Delioğlu, 2014, s. 54	142
Resim 4.56: Fatoş ve babası Selda Hanım’la konuşuyor, Delioğlu, 2014, s. 57	142
Resim 4.57: Burcu ve Topik karşılaşıyor, Delioğlu, 2014, s. 84	142
Resim 4.58: Kafesteki Topik, Delioğlu, 2014, s.89	143
Resim 4.59: Fatoş ve Totiş, Delioğlu, 2017a, s. 6	155
Resim 4.60: Fatoş, Delioğlu, 2017a, s. 16	155
Resim 4.61: Yazar okulda, Delioğlu, 2017a, s. 31.....	155
Resim 4.62: Fatoş masa başında, Delioğlu, 2017a, s. 38.....	156
Resim 4.63: Fatoş ve ailesi, Delioğlu, 2017a, s. 45	156
Resim 4.64: Fatoş ve Sait Dede, Delioğlu, 2017a, s. 58.....	157
Resim 4.65: Fatoş ve anneannesi, Delioğlu, 2017a, s. 70.....	157

Resim 4.66: Fatoş öyküyü yazarken, Delioğlu, 2017a, s. 79	158
Resim 4.67: Yazar öyküleri okurken, Delioğlu, 2017a, s. 85	158
Resim 4.68: Neriman Teyze ve tekir kedi, Delioğlu, 2017b, s. 14	170
Resim 4.69: Fatoş ve Yeşilcik, Delioğlu, 2017b, s. 31	170
Resim 4.70: Neriman Teyze, Fatoş ve Yeşilcik, Delioğlu, 2017b, s.36	171
Resim 4.71: Neriman ve abisi, Delioğlu, 2017b, s. 41	171
Resim 4.72: Hilmi Amca, Delioğlu, 2017b, s. 43	171
Resim 4.73: Fatoş ve günlükler, Delioğlu, 2017b, s. 51	172
Resim 4.74: Neriman Teyze ve Bebek Fatoş, Delioğlu, 2017b, s. 61	172
Resim 4.75: Neriman, abisi ve arkadaşları, Delioğlu, 2017b, s. 69	173
Resim 4.76: Kudir saklambacı, Delioğlu, 2017b, s. 80.....	173
Resim 4.77: Yeşilcik uçuyor, Delioğlu, 2017b, s. 98	174
Resim 4.78: Madam Anahit ve Pişika, Özel, 2018a, s. 25.....	183
Resim 4.79: Berk ve annesi, Özel, 2018a, s.30.....	183
Resim 4.80: Ahtapot Lu, Özel, 2018a, s. 40	184
Resim 4.81: Berk ve Ecem, Özel, 2018a, s. 45.....	184
Resim 4.82: Berk torba başında, Özel, 2018a, s. 49	185
Resim 4.83: Jale Hanım ve Berk, Özel, 2018a, s. 64.....	185
Resim 4.84: Berk ve inci, Özel, 2018a, s. 82	185
Resim 4.85: Ares ve Berk, Özel, 2018a, s. 89	186
Resim 4.86: Bora ve Eniştesi, Delioğlu, 2018c, s. 15.....	198
Resim 4.87: Bütün aile, Delioğlu, 2018c, s. 21.....	198
Resim 4.88: Guli, Gulin ve Karga Şef, Delioğlu, 2018c, s. 49	199
Resim 4.89: Kuşlar Meclisi, Delioğlu, 2018c, s. 59	199
Resim 4.90: Puro, Delioğlu , 2018c. s.81	200

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. PROBLEM DURUMU

Cemil Kavukçu, 1980 sonrası Türk öykücülüğünün önemli temsilcilerinden biri olarak kabul edilmektedir. Kavukçu, yetişkinlere yönelik yazdığı öykü kitaplarının yanı sıra çocuklar için on kitap yazmıştır.

Çocuk edebiyatı edebiyatın önemli alanlarından biridir. Çocuk edebiyatının okuyucusu çocuklar olduğu için bu alanda verilen yapıtlarda çok daha özenli davranmak gerekir. Çocukların zengin hayal dünyalarına hitap edebilme gerekliliği ve onları yaşadıkları hayatın gerçeklerine hazırlayabilme zorunluluğu bunun sebebidir. Çocuk okurun yazınsal yapıtın iletisine çıkarım yaparak ulaşabilmesi gerekir. Bu da yazarın yazınsal yapıtı başarılı bir şekilde kurgulayabilmesine ve çocuğa hitap edebilmesine bağlıdır. Tüm bu sayılan durumlar çocuk edebiyatında nitelik sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Bu çalışmada Cemil Kavukçu'nun çocuk kitaplarını çocuk edebiyatının temel öğelerine uygunluk bağlamında incelemek amaçlanmıştır ve bu inceleme sonucunda elde edilen bulgular ışığında Kavukçu'nun çocuk kitaplarının niteliğine yönelik bir değerlendirme yapmak amaçlanmıştır.

1.2. AMAÇ/ HİPOTEZLER / PROBLEMLER VE ALT PROBLEMLER

Her yazınsal yapıtın bir hedef kitlesi vardır. Çocuk edebiyatı metinlerinde bu hedef kitle gerek gelişim özellikleri gerek hayal gücünün zenginliği bakımından diğer yaş gruplarından farklı özellikler gösteren çocuk okurlardır. Çocuk; fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak sürekli bir değişim ve gelişim içinde olacağından ilgi alanına giren konular da sürekli değişecektir. Dilidüzgün (2018) kendisi de yaşamında bir geçiş sürecini yaşayan çocuğun ya da gencin yine bir geçiş yazını olarak görülen çocuk ve gençlik yazını ürünlerinden yararlanarak hem bireysel hem de kültürel gelişimini tamamlayabileceğini dile getirmiştir (s. 26). Okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanmak bireyin kültürel gelişimi için gerekli olan en önemli öğelerdir. Okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanmak için ise çocukluk dönemi kritik bir

dönemdir. Bu durum, çocukluk döneminde okunan kitapların ne derece önemli olduğunu göstermektedir. Sever (2008)'e göre çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlere verilen genel addır (s. 17). Yine Sever'e göre (2008) çocuk edebiyatının temel işlevlerinden biri çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır (s. 19). Çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı ancak çocuk edebiyatının temel öğelerine uygun, hitap ettiği kesimin gelişim özelliklerini ve hayal gücünün zenginliğini göz önünde bulunduran, nitelikli çocuk edebiyatı ürünleriyle kazandırılabilir.

Çocuklar için kaleme alınmış bir yazınsal yapının nitelikli olduğunu söyleyebilmek o yapının içermesi gereken temel öğelerin incelenmesi ve buna bağlı olarak bir bulguya varılması ile mümkün olacaktır. Bu nedenle nitelikli çocuk kitaplarının incelenmesine ve tespitine yönelik çalışmalar çocuk edebiyatı alanyazını için önem arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı, Cemil Kavukçu'nun çocuklar için yazmış olduğu kitapların çocuk edebiyatının temel öğelerine uygunluğunun araştırılmasıdır.

Bu doğrultuda, Kavukçu'nun kitapları resimleri, konuları, karakterleri, dil ve anlatım özellikleri ve iletileri bağlamında incelenmiştir.

Çalışmanın araştırma soruları şöyledir:

1. Cemil Kavukçu' nun çocuk kitaplarındaki karakterlerin özellikleri nelerdir?
2. Cemil Kavukçu'nun çocuk kitaplarında hangi konular ele alınmıştır?
3. Cemil Kavukçu'nun çocuk kitaplarında verilmek istenen iletiler nelerdir?
4. Cemil Kavukçu'nun çocuk kitaplarının dil ve anlatım özellikleri nelerdir?
5. Cemil Kavukçu'nun çocuk kitaplarında resimler neye göre belirlenmiştir? Kitabın iletisine ulaşmada sundukları katkı nasıl değerlendirilebilir?
6. Cemil Kavukçu'nun çocuk kitapları nitelikli çocuk kitapları mıdır?

1.3. ÖNEM

Cemil Kavukçu, çağdaş Türk edebiyatının önemli yazarlarından biridir. Yetişkinler için kaleme aldığı kurgusal yapıtlarının yanı sıra çocuk kitapları bulunmaktadır. Çalışmanın konusunun, amacının ve kapsamının belirlenmesi sırasında yapılan alanyazın taramasında Cemil Kavukçu'nun yetişkinler için yazmış olduğu kurgusal yapıtlarla ilgili çok sayıda bilimsel çalışma tespit edilmiştir. Çocuk kitapları ile ilgili bilimsel çalışmaların sayısının ise oldukça az olduğu görülmüştür.

Bu doğrultuda, “Cemil Kavukçu'nun Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışma ortaya koyacağı bulgularıyla alanyazına yeni bilgiler sunmuş olacaktır. Ayrıca, Cemil Kavukçu'nun çocuklar için yazmış olduğu kitapların çocuk edebiyatının temel öğelerine uygunluğunun araştırılması amacıyla yürütülen bu çalışmanın, nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları üzerine yapılacak yeni çalışmalar için kuramsal bulgular sunarak bilime katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.4. SAYILTILAR (VARSAYIMLAR)

Bu çalışmaya başlarken çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelendiğinde Cemil Kavukçu'nun çocuk kitaplarının nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları olduğu varsayılmıştır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Bu çalışma çocuk kitabı yazarlarından Cemil Kavukçu ile sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Çocuk: “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>).

Eğitim: “Bilgi, beceri ve ahlâkın gelişimini sağlayan öğrenim süreci. Eğitim, terbiye” (Doğan, 2009, s. 353).

Edebiyat: “Duygu ve düşüncelerin sözlü veya yazılı olarak güzel bir şekilde ifade edilmesi sanatı” (Doğan, 2009, s. 350).

Çocuk Edebiyatı: “Çocuğun gelişimsel özelliklerini gözden yitirmeden ve edebiyat niteliklerinden ödün vermeden çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği ilkelerinden hareket ederek konularını onun doğal ve güncel çevresinden seçen ve (okur) çocuğun kendi dünyasına çok açılı bir anlayışla bakabilmesini sağlayan, ona bilinçli bir okuma alışkanlığı kazandırmayı öngören edebiyat ürünleridir” (Dilidüzgün, 2010, s. 47).

Çocuk Gerçekliği: “Aynı nesnel olayı çocukların yetişkinlerden farklı algılamasıdır” (Dilidüzgün, 2010, s. 46).

Çocuğa Görelilik: “Konu, dil ve kurgu bakımından hedef kitle olan çocuğun düzeyine uygun olmak” (Dilidüzgün, 2010, s. 46).

Karakter: “Karakter, sanatçının yarattığı; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği, gerçek yaşamdan da esinlenerek deneyimiyle, birikimiyle, kendine özgü duyarlılığı ile biçimlendirdiği kişiliktir” (Sever ve Aslan, 2012, s. 691).

İleti: “ İleti (ana düşünce), yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir” (Sever, 2008, s. 140).

Dil: “Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi.” (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>) “Dil, sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzendir” (Aksan, 2016, s. 17).

Anlatım: “Bir duyguyu, bir düşüncüyü, bir konuyu söz veya yazı ile bildirme, ifade” (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>).

Konu: “Bir yapıtta sanatçının ele aldığı, üzerinde söz söylediği düşünce, olay ya da durumdur” (Sever, 2010, s. 63).

Resim: “Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri” (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>).

BÖLÜM II : KAVRAMSAL ÇERÇEVE / ALANYAZIN VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. EDEBİYAT VE EĞİTİM

2.1.1. Eğitimin Tanımı

İnsan doğduğu andan itibaren yaşamı tanımaya ve çevresine uyum sağlamaya çalışır. Onun için doğduğu anda yaşama dair bir keşfetme ve öğrenme süreci başlamıştır. Ölümüne kadar bu keşfetme ve öğrenme süreci devam eder. Eğitim insanın kendini, yaşamını kolaylaştırmak ve güzelleştirmek için geliştirmesi sürecidir. İçine doğduğu çevrede istemsiz olarak başlayan bu süreç, okulda eğitim almaya başlamasıyla planlı, programlı ve kendini tanıdıkça amaçlı bir hal alır.

Eğitim “Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye” (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>) olarak tanımlanmaktadır. İnsan ancak kendi tecrübeleri sayesinde kendini eğitebilir. Ancak bireyin ömründe bir insanın başına gelebilecek her durumu yaşaması olanaksızdır. Bazı durumları ise yaşamadan önlem alması gerekir.

Edebi metinler insan gerçekliğini anlattığı için insanın kendini eğitme sürecinde önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple eğitim sistemimizde edebi metinler önemslenmekte, özellikle Türkçe derslerinin önemli bir kısmını edebi metin okuma ve anlama etkinlikleri oluşturmakta, öğrenciler edebi metin okumaya teşvik edilmektedir.

2.1.2. Edebiyat ve Eğitim

Özdemir (2017)’ in “basılı ya da yazılı sözcükleri duyu organlarımız yoluyla algılama, bunları anlamlandırıp kavrama, yorumlama” (s. 11) şeklinde tanımladığı okuma, insanın hem bir şeyler öğrenmesini hem de güzel vakit geçirmesini sağlayan eylemlerden biri olarak insan hayatının her döneminde çok büyük öneme sahiptir. Gelişim sürecinde okulun ve okumanın yeri çok büyüktür. İnsan, eğitim sürecinde ihtiyacına göre her tür metni okur. Bilgi edinmek için bilgilendirici metinleri okurken eğlenmek, zevk almak, kendi deneyimleyemediği hayat durumlarını tanıyabilmek için de edebi metinleri okur. Çünkü insan düşünebilen ve duyguları olan bir varlıktır.

Bu sebeple de hayata dair ve kendine dair öğreneceği şeyler salt bilgi olamaz. Bilgi birikimini arttırmanın yanında hayata bakışını, beğenilerini, kültürel düzeyini, duygularını gösterebilmeyi ve kendisiyle ilgili daha birçok yönünü geliştirmeye ihtiyaç duyar. Kavcar (1999) edebiyatın değişik insanlık durumlarını, serüvenlerini yansıtarak insan doğasını tanıttığını ve bu yolla yaşantımızı zenginleştirip güzelin tadına ve farkına varma gücünü geliştirdiğini söyler (s. 6). Bu sebeple de insanı ve insan yaşamına dair her şeyi konu alan edebiyat eğitimden ayrı düşünülemez.

Sanatsal duyarlılık kazanmak insan gelişiminin önemli bir yönünü oluşturur. Çünkü sanatsal duyarlılığı olan insanlar kendilerini daha iyi ifade eder, duygularını daha yoğun yaşar ve daha doğru şekilde yansıtır. Eğitimin amaçlarından biri de bireye sanatsal duyarlılık kazandırmaktır. Edebiyat bir sanat dalıdır. Bu sebeple de eğitimdeki önemi çok büyüktür.

Yazınsal yapıtlarda doğrudan gerçekte yaşanmış olaylar anlatılmaz. Gerçeklik kurgulanarak aktarılır. Okuyucunun kurgu üzerine düşünmesi, çözümlemeler yapabilmesi ve böylece metnin iletisine ulaşabilmesi gerekir. Yani metin üzerine eleştirel düşünmesi, eleştirel okuma yapabilmesi gerekir. Özdemir (2017) yazınsal nitelikli metinlerin dile getirilen anlam ya da anlam katmanlarını araştırmayı, metnin dokusu içinde yer alan temel kavramlar örgüsünü irdelemeyi, bu örgüyle gerçek yaşam arasındaki ilişkiyi görmeyi gerekli kıldığını belirtmiştir (s. 45). Bu yönüyle edebi metinler eleştirel düşüncenin geliştirilmesinde de büyük öneme sahiptir. Tüm bunlar bir arada düşünüldüğünde eğitimde edebiyatın çok önemli bir yerinin olduğu anlaşılmaktadır.

2.1.3. Edebiyatın Tanımı

İnsan akli ve duyguları olan bir varlıktır. Çağlar boyunca içinde bulunduğu psikolojik durumları ve duygularını anlatma ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyaç da edebiyatı ortaya çıkarmıştır.

Edebiyat, “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın” (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>) olarak tanımlanmaktadır. Bir başka tanımı da “Okuyucu ya da dinleyici üzerinde heyecan ve çağrışımlar uyandırmak; duygularını harekete geçirmek ve sanat yapmak üzere dilin estetik bir anlayış içinde kullanılmasıdır” (Buran, 2015, s. 107) şeklinde olan

edebiyat dil ile sanat yapma işidir. İnsanın duyguları, düşünceleri, ruhsal durumları ve değişimleri soyut tarafını oluşturur. İnsan gerçekliğinin bütün yönleriyle anlatılmasını sağlayan edebiyat, insanın daha çok bu soyut tarafını ifade etmeye çalışır. Bunu da kurgulanmış yaşam durumları aracılığıyla yapar. Kurgu, bir bakıma soyut olanın somutlaşmasını sağlar. Bir edebi metnin ilk bakışta anlattığıyla aslında anlatmak istediği çoğu zaman farklıdır. Edebi metinler okuyucusundan kurgulanan olaylar üzerine çıkarımda bulunmasını ister. Bu yanıyla da edebiyat bilimden; edebi metinler de bilimsel ya da bilgilendirici metinlerden farklı özellikler gösterir.

Her bireyin hayatında edebiyat mutlaka vardır. Söylenen şarkılar, akılda kalan birkaç şiir dizesi, yolda giderken karşılaşılan bir duvar yazısı edebiyatla insanın iç içe olduğunun ve insanın edebiyat sayesinde duygularını ifade edebildiğinin bir göstergesidir. Bu sebeple çocukların çok erken yaşlarda edebi metinlerle tanışması gerekir.

2.2. ÇOCUK EDEBİYATI

2.2.1. Çocuk Edebiyatının Tanımı

Edebiyat insan gerçekliğini anlatır. İnsanın dünyaya bakışı, deneyimleri, bu deneyimlere karşı takındığı tavır, hissettiği duygular hep edebiyatın konusunu içerir. Çocukluk dönemindeki bir bireyin hayata bakışı yetişkin bir bireyden çok daha farklıdır. İnsanla ilgili her durumu konu alan edebiyatın çocukluk dönemini ve gerçeğini görmezden gelmesi düşünülemez. Bu sebeple çocuk gerçekliğini konu alan ve çocuğa göre yazılan edebi metinlerin tümü çocuk edebiyatını oluşturmuştur.

Şirin (2000) çocuk edebiyatını “çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyat şeklinde” tanımlamıştır (s. 9).

Yine Şirin’in (2007) çocuk edebiyatına dair bir başka tanımı şu şekildedir: “Temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında edebiyat, sanat ve

estetik yönden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır” (s. 16).

Oğuzkan (2006) ise “çocuk edebiyatı” deyiminin çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsadığını söylemiştir (s. 3).

Dilidüzgün (2018) çocuk yazınının okul öncesi dönem ile çocuğun ergenlik dönemine kadar olan dönemi kapsayan; duyarlı bir şekilde çocuk gerçekliğini ele alıp çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırabilen, onların nitelikli birer okur olmalarına yardımcı olabilecek yazınsal nitelikli kitaplardan oluştuğunu ifade etmiştir (s. 19).

Sever (2008) çocuk edebiyatını, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı şeklinde tanımlamıştır (s. 17).

Tüm bu tanımlardan yola çıkılırsa çocuk edebiyatının bireyin yaşamında en özel dönemi olan çocukluk döneminde çocuk gerçekliğini çocuğa göre anlatan, onu eğlendirirken hayata dair deneyim edinmesine de yardımcı olan yazınsal metinlerin tümü olduğu söylenebilir. Aslında çocuk edebiyatı çocuğun zengin hayal dünyasına hitap ederken aynı zamanda hayatın somut gerçeklerini de anlayıp hayatı tanımasını sağlayan bir denge edebiyatıdır.

2.2.2. Çocuk Edebiyatının İlkeleri

Her yazar anlaşılacak ister. Bunun için de hedef okuyucu kitlesinin özelliklerini göz önünde bulundurmamak zorundadır. Bu kitle çocukların oluşturduğu bir kitle olduğunda yazarın çok daha özenli davranması gerekir.

Sever (2008) bir çocuk yapıtının yazılı ve görsel uyaran olarak işlevini yerine getirebilmesini çocuğun coşkusuna, heyecanına, düşüncelerine ve gülmece anlayışına ulaşabilmeyi başarabilmeye bağlamıştır (s.197). Bu hedef kitle çocuklardan oluştuğunda ise eğitim bilimlerindeki çocuğa yönelik ilkesine uygunluk ön plana

çıkmaktadır. Çünkü ancak çocuğa görelilik ilkesine uygun yazılmış bir metinle çocuk tarafından anlaşılır bir edebiyat yapılabilir.

Çocuğa görelilik ilkesi çocuğa onun gelişim özelliklerini, ilgilerini, bireysel farklılıklarını, hayat gerçekliğini dikkate alarak hitap edilmesi ve eğitim verilmesi gerektiğini savunan bir ilkedir. Bu ilke yazınsal niteliğe sahip her çocuk kitabının uyması gereken ve çocuğun ilgilerini, gereksinimlerini, dil evrenini göz önünde tutmayı, hazırlanacak okuma metnini bunlarla örtüştürmeyi zorlayan (Sever, 2008. s. 17) ilkedir. Çocuk edebiyatının temelinde çocuk ve çocuk gerçekliği bulunmaktadır. Bu da çocuk edebiyatında çocuğa görelilik ilkesine uygunluğu zorunlu hale getirmektedir. Şirin (1998) “çocuğa göre deyince çocuklar için yapılacak edebiyatın çocuğun büyüme ve gelişme çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram bilgisine, algılama düzeyine uygun bir duyarlılığın anlaşılması gerektiğini” belirtmiştir (ss. 18-19).

Her yazınsal yapıt içinde okuyucu için mesajlar barındırır. Metnin kurmaca oluşu ve sanatsal niteliği ise yazarın anlatmak istediklerini doğrudan söylemesini engeller. Çocukluk dönemi bireyin keşfetmeye en açık olduğu, hayal gücünün en geniş olduğu dönemdir. Hayal gücünün genişliğiyle bir açıdan en özgür okuyucu kitlesi çocuk okuyuculardır denebilir. Yazınsal yapıtların kurmaca özelliğiyle aslında bu okuyucu kitlesine çok uygun olduğu açıktır. Çünkü kurmaca bir metin dış dünya gerçekliğine benzer olabileceği gibi tamamen gerçeküstü öğelerden de oluşabilir. Ancak hiçbir zaman dış dünya gerçekliğiyle bire bir aynı değildir. Göktürk (2016) de kurmaca metinlerin alımlanması için gerekli iletişim konumunun gerçekleştirilmesinde birtakım güçlükler olduğunu söylemiş ve bu iletişim konumunun özelliğinin metinde dile getirilen anlam ya da anlam tabakaları ile metindışı yaşamın somut gerçekleri arasında doğrudan doğruya bir bağ kurulmasına elverişli olmamak olarak tanımlamıştır (s. 53). Yani çocuk edebiyatı metinleri çocuğa ilgisini çeken, onu eğlendiren, hayal gücüne hitap eden bir dünya sunarken aynı zamanda ona önemli bir sorumluluk da yüklemektedir. Çünkü yazınsal yapıtlar okuyucusundan kurmaca özelliğinden dolayı yorum yapmasını, çıkarımlarda bulunmasını ve içerdiği mesajların bu şekilde alımlanmasını beklemektedir.

“Çocuk kitaplarında yazarın çocuğa göre kurguladığı, çocuğa uygun yaşam durumları, çocuğun belleğinde yanıtlaması gereken sorular oluşturmalıdır”

(Küçükavşar ve Hasırcı, 2013, s. 58). Bu da üstbilgin harekete geçirilmesini zorunlu hale getirir. Aslında bu sorumluluk çocuğu zihinsel olarak geliştiren ve onu hayatı anlamaya yönelten çok önemli bir sorumluluk olsa da bir çocuk için bir edebi metni alımlamak içindeki iletilere ulaşabilmek hiç de kolay değildir. Çocuk için üretilmiş bir metnin çocuğa görelilik ilkesine uygun olmaması onun için bu sorumluluğu çok daha zor hale getirecek ve metnin yazarının da anlaşılma amacına ulaşmasını engelleyecektir.

Çocuk edebiyatının çocuğa görelikten başka bir diğer ögesi de çocuk gerçekliğidir. Şirin (2016) çocuk gerçekliğinin, çocuğun yetişkinden farklı alımlaması, çocuğa göreliğin ise çocuğa uygun dil, anlatım ve ilgilerini açımlayan iki kavram olduğunu belirtmiştir (ss. 23-24).

“Çocuk gerçekliği, çocuğun doğasının, ilgi ve gereksinmelerinin, bakış açısının, dil ve anlam evrenin yaş ve gelişimsel olarak farklılığını ortaya koyar. Bu farklılığın çocuk kitaplarına yansması, gerek Türkçe öğretiminin gerekse çocuk ile kitap arasındaki ilişkinin niteliğini de etkileyebilir; çünkü bu gerçekliğin yansıtıldığı yazınsal nitelikli bir kitapta, çocuğun gizemli, olağanüstü, ilginç, şaşırtıcı, gülünç, eğlenceli, farklı, sıradışı durum ve varlıklarla karşılaşması ya da kendi sorunlarına ve başa çıkamadığı olaylara yönelik uygun çözüm yolları üretmesi, çocuğu kitapla buluşturmaktan öte kitaba yoğunlaşmasını sağladığı gibi onun okuma ve okuduğunu anlama becerisini de geliştirir. Bu öğelerin ortaya çıkardığı merak, keşfetme ve serüven duygusuyla, çocuk, metni anlamaya yönelik sorular sorabilir, neden-sonuç ilişkisi kurabilir, sonuca yönelik kestirimde bulunabilir, olaylar arasında ilişki kurarak karşılaştırma yapabilir ve değerlendirmelerini dile getirebilir. Bu yönüyle, çocuğun kitabı okurken kendi bilişine yönelik oluşturduğu bu özdüzenleme sürecini başlatan, çocuk gerçekliğinin yansıdığı yazınsal nitelikli kitaplardır” (Çer, 2016, s. 1403).

Çocuk edebiyatı yapıtlarının yazınsal yapıt olması, çocuğa görelilik ilkesine bağlı kalınarak ve çocuk gerçekliği göz önünde bulundurularak yazılma gerekliliği çocuk kitaplarının birtakım temel ilkelere dayanmasını zorunlu hale getirmiştir. Sever (2008)’ in açıkladığı bu ilkeler şu şekilde özetlenebilir:

- Kitaplarda çocuk içtenliği ile anlatım dilinin doğallığı buluşturulmalıdır.
- Yazar, kurguladığı olaylarda okuyucu çocukla arkadaşlık kurabilmelidir.
- Kitaplar, Türkçenin kuralları ve anlatım olanaklarını sezdirerek çocuğun kavramsal gelişimine katkı sağlayacak bir anlatıma sahip olmalıdır.
- Kitaplardaki resimler, çocukların algılama ve beğeni düzeyine uygun, görsel algılarını geliştiren ve metnin iletisini destekleyen bir niteliğe sahip olmalıdır. Kahramanlara ait resimler de onların belirgin özelliklerini, fiziksel ve ruhsal değişimlerini duyumsatabilecek nitelikte olmalıdır.
- Kitaplar çocuğun sanat ve düşünme eğitimi sürecini desteklemelidir.
- Kitaplar çocuğun yaşına, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun şekilde insan ve yaşam gerçekliğini anlayıp çocukla yaşam arasında bağ kurmalıdır. Çocuğun kendini gerçekleştirmesine olanak sağlayacak yaşam durumları kurgulanmalıdır.
- Kitaplarda kurgulanan gerçeklik çocukların kendi yaşam-anlam gerçeğinden kopuk olmamalıdır.
- Kitaplar çocukları okumaya isteklendirecek şekilde ve özenle tasarlanmalıdır.
- Kitaplar çocuklara yaşlarına ve gelişim özelliklerine uygun şekilde şiddete karşı neler yapılabileceği ile ilgili duyarlılık kazandırmalıdır. Çocuğun sorunların çözümünde en etkili yolun iletişim olduğu anlayışını ve demokratik yaşam bilincini edinmesine yardımcı olmalıdır.
- Çocuk kitapları çocuklara kurgulanmış yeni yaşantılar sunmalı ancak bu yaşantılardan çıkarım yapma sorumluluğunu çocuğa bırakmalıdır (ss. 198-199).

2.2.3. Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri

Çocuk edebiyatı ürünü olarak değerlendirilen yazınsal yapıtlar birtakım öğelerden oluşur. Nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtında bu öğeler birbiriyle ilişkili ve birbirini destekleyecek şekilde bulunmalıdır. Sever (2008)' e göre karakter, konu, ileti, dil ve anlatım ile resim çocuk edebiyatının temel öğeleridir (ss. 75- 195).

2.2.3.1. Karakter

Edebiyatın insan gerçekliğini anlatması, yazınsal yapıtta karakter olgusunu önemli hale getirmektedir. Karakter, yazınsal yapıtın okuyucuyla metin arasında köprü kurulmasını sağlayan en önemli ögesidir. Karataş (2014)'a göre "karakter kurguda tüm aksiyonu sağlayan, kurgunun diğer elemanları arasındaki bağı kuran ve

olayı oluşturan kişileştirilmiş bir varlıktır” (s. 76). Çocuk edebiyatı metinleri kurguya dayalı metinler olduğu için karakterin bu metinlerdeki yeri de çok farklı değildir. Sever (2008)’e göre “çocuk edebiyatında bir kişi, kişileştirilmiş bir hayvan ya da bir nesne kahraman olabilir” (s. 77).

“Çocuk ve yetişkin edebiyatında, olay kurgusunda yer alan kahramanlar farklı işlevler üstlenirler. Bir olay ya da durum içindeki konumlarına göre de “baş kişi” (kahraman), “yan kişi” (roman ya da öykü kişisi) olarak adlandırılırlar. Yapıtlarda, olayı sürükleyen, yaşayan en önemli kişiye ya da anlatılanlarla doğrudan ilgili olan, anlatımı yönlendiren kişiye “baş kişi”, “temel kişi” ya da “kahraman” denir. Bu kişiler, okura yapıtta birçok özelliği ile tanıtılır. Olaylar, onun çevresinde döner. Yan kişiler (ikinci, üçüncü derecede kişiler; arka plandaki kahramanlar), anlatılanlarla dolaylı ilgisi olan kahramanlardır.” (Sever, 2008, s. 76).

Çocuk edebiyatı metinlerinde diğer edebiyat metinlerinde olduğu gibi asıl önemli olan olayın baş kişisidir. Yan kişiler olay örgüsünü oluşturup sürdürebilmek için hikâyede yer alır. Çocuk okur metni okurken bütün karakterleri tanımaya çalışır ancak en çok olayın baş kişisi ya da kişilerinin etkisinde kalır. Çocuk, “Kahramanlar aracılığıyla insanların başından geçebilecek olayları tanır. Sorunlar karşısında takınacağı tavır ya da geliştirebileceği davranışlara ilişkin ipucu edinir. İnsan ve toplum yaşamını belirleyen kural ve değerleri tanıma ve anlama bilincini oluşturur. İnsan yaşamını erdemli kılan değerleri sezmeye başlar” (Sever, 2008, s.76). “Edebiyat, çocuğun kişiliğinin geliştirilebilmesinde; mutlu, başarılı, uyumlu ve üretken olabilmesinde onun doğru bir rol modeli ihtiyacına cevap verebilmelidir” (Şimşek, 2013, s. 250). Çocuğun öykündüğü ve ona rol model olan karakter daha çok baş kişidir. Onun aracılığıyla insan gerçekliğini ve içinde yaşadığı toplumu tanımaya başlar. Bu sebeple baş kişinin okura örnek olacak tutum ve davranışlar sergilemesi, olaylar karşısında doğru tepkiler verebilmesi, çözüm odaklı olması önemlidir.

Yan kişilerin kurguda eylemleriyle baş kişinin yanında ya da karşısında yer aldığı görülür. Her iki durumda da çocuğun kazanması amaçlanan olumlu tutum ve davranışların öneminin ortaya çıkarılabilmesi gerekir. Bu sebeple çocuk edebiyatı metinlerinde yan kişiler de iyi kurgulanmış ve geliştirilmiş olmalıdır. Buradan bir

çocuk edebiyatı metninde ister başkişi ister yan kişi olsun karakter ögesinin önemi anlaşılmaktadır.

Çocuk edebiyatı metinlerinde bir karakter çizerken çok daha dikkatli davranılması gerekir. Çünkü çocuk gerçekliği yetişkin bir insanın hayat gerçekliğinden farklıdır. Çocuklar için yazılmış bir edebi metinde karakter ister çocuk, ister yetişkin, ister insan dışı varlık olsun, onun kendi hayat gerçekliğine uygun bir yaşam durumunu yansıtmaması gerekir. Çünkü çocuğun kitabı zevkle okuyup, çıkarım yapabilmesi buna bağlıdır.

Karataş (2014)'a göre kurgusal metinlerde okur, karakterler sayesinde, onlara karşı, onların yanında veya dışında bir taraf belirleyerek metnin dünyasına katılır (s. 62). Yani yazınsal yapıtta karakter, okuyucu için odak noktasını oluşturur. Çocuk kendi karakterini geliştirirken okuduğu çocuk edebiyatı metinleri, sunduğu örnek yaşam durumlarıyla onun için bir kendini tanıma fırsatı oluşturur. Bu metinlerin karakterleri de onun için birer pusuladır. Kurgudaki yaşam durumu içinde karakterin tutum ve davranışlarını değerlendiren çocuk, kendi karakter özelliklerini de keşfetmiş olacaktır.

Karataş (2014) çocuk edebiyatı metinlerinde karakterlerin yaş, cinsiyet, gerçeklik açısından çeşitlilikle sunulması, yaş gruplarına göre karakter sayısının kademeli olarak artırılması gerektiğini söylemiş ve kalabalık kişi kadrosunun çocuğun dikkatini dağıtacağını belirtmiştir (s. 77). Bu sebeple çocuk edebiyatı metinleri oluşturulurken hitap edilecek yaş grubundaki çocukların özellikleri yazar tarafından çok iyi bilinmelidir. Kurgu, bu şekilde oluşturulursa metni okuyan çocuk, olay örgüsünü daha kolay anlayacak ve aklında tutabilecektir. Metnin iletilmesine de ulaşması da daha kolay olacaktır.

Günümüzde toplum hayatında kadın da erkek de eşit rollere sahiptir. Aile içinde de iş hayatında da yan yana ve iş birliği içinde çalışmaktadır. Her birey ihtiyaç duyduğu şeyleri öğrenmek ve öğrendiklerini yeri geldiğinde kullanmak zorundadır. Bu durum toplum yaşamını öğrenmeye çalışan çocuğa okuduğu yazınsal yapıtlar aracılığıyla sezdirilmelidir. “Çocuk edebiyatı ürünlerinde cinsel roller çağdaş yaşamın gereklerine uygun olarak örneklendirilmeli, kadına ve erkeğe verilen değer ve yüklenen anlam arasında farklılık olmamalıdır” (Sever ve Aslan, 2012, s. 692). Bu

da çocuk edebiyatı metinlerinde iyi geliştirilmiş kadın ve erkek karakterlerin temsil edilmesi sayesinde mümkün olacaktır.

Yazınsal yapıtı oluşturan ana öğelerden olan karakter, metnin kurgusunu oluşturan olaylar arasındaki ilişkilerin anlaşılmasında, metnin iletisine ulaşılmasında önemli bir işleve sahiptir. Bu sebeple okurun öncelikle metnin karakterlerini doğru tanıyıp anlaması gerekir. Yazar bunu sağlayabilmek için karakterleri çeşitli yollarla tanıtır. Lukens, Smith ve Coffel (2018)' e göre bu yollar şunlardır:

- “Dış Görünüm Aracılığıyla
- Konuşma ve Dil Aracılığıyla
- Eylemler Aracılığıyla
- Bağlantılar ve İlişkiler Aracılığıyla
- Yazarın ve Çizerin Gösterdikleri Aracılığıyla” (ss. 115-116).

Karakterlerin Dış Görünüm Aracılığıyla Tanıtılması

“Masal, öykü, roman ve anlatılarda karakterlerin dış görünüşlerine ilişkin yapılan betimlemeler, göndermeler onların karakter özelliklerinin tanınmasına yardımcı olur.” (Sever, 2008, s. 99). Yazınsal yapıtta kurgunun inandırıcı olması gerekir. Bunun için yazar, kurguladığı karakterlerin kişilik özellikleri, yaşadıkları olaylar ve psikolojik durumları ile dış görünüşleri arasında bir uyum ve tutarlılık olmasına özen gösterir.

Karakterlerin Konuşma ve Dil Aracılığıyla Tanıtılması

Yazınsal yapıtta karakter kendi kişilik özelliklerini yansıtacak şekilde konuşmalar yapar. Söylemlerinden yola çıkarak da okuyucu o karakterle ilgili fikir sahibi olabilir. Çünkü “çocuklara seslenen öykü, roman ve anlatılarda kahramanların konuşmaları, onların kişilik özelliklerinin tanınmasına yardımcı olur” (Sever, 2008, s. 97).

Karakterlerin Eylemler Aracılığıyla Tanıtılması

Bireyin davranışları kişilik özelliklerinin birer uzantısıdır. Sever (2008); öykü, roman ve diğer anlatılarda karakterlerin çeşitli olay ve durumlardaki davranış

ve eylemlerinin kahramanların kişilik özelliklerini tanımada önemli birer gösterge olduğunu belirtmiştir (s. 95). Çünkü yazar karakterleri, içinde bulundukları yaşam durumlarında kişilik özelliklerine uygun eylemler sergileyecek şekilde kurgular. Bu, olay örgüsünde neden sonuç ilişkilerinin daha tutarlı şekilde gelişmesini ve kurgunun daha inandırıcı olmasını sağlar.

Karakterlerin Bağlantılar ve İlişkiler Aracılığıyla Tanıtılması

Günlük hayatta bir kişi hakkında başkalarından duyulanlar, o kişiyle ilgili olumlu ya da olumsuz izlenim edinilmesinde etkilidir. Bu durum yazınsal yapıtlar için de geçerlidir. Yazarlar kurgu içinde bir karakter hakkında diğer karakterleri konuşturarak okuyucunun hakkında konuşulan o karakteri tanımasına yardımcı olurlar. Çünkü “öykü, roman ve anlatılardaki karakterleri tanıtabilmek için, diğer karakterlerin yorumu, görüş ve düşünceleri, okura önemli ipuçları sunar” (Sever, 2008, s. 101).

Karakterlerin Yazarın ve Çizerin Gösterdikleri Aracılığıyla Tanıtılması

Yazınsal yapıtlarda öykünün başında ya da olay örgüsü içinde gerekli görülen yerlerde karakterler yazar tarafından fiziksel ve ruhsal olarak betimlenerek okuyucuya tanıtılır. Eğer yazınsal yapıt görsel öğeler de içeren bir yapıtsa karakteri tanıtmada çizer de yazar kadar önemli bir sorumluluğa sahiptir. Çocuk, resimler sayesinde yapılan betimlemenin somutlaşmış halini görmüş olur. “Okulöncesi ve ilköğretimin ilk yıllarındaki çocuklar için hazırlanan kitaplarda, renk ve çizgilerin dili, bir anlatım ögesi olarak, karakter oluşturmada; ayrıca çocukların bilişsel gelişim süreçlerini desteklemede önemli bir işlevi üstlenir” (Sever, 2008, s.103). Bu sebeple karakter tanıtımında kullanılan resimler konusunda da titiz davranılması gerekir.

Sever (2008), karakterlerin açık (geliştirilmiş) ve kapalı (geliştirilmemiş) karakterler olarak iki grupta incelenebileceğini söyler (s. 104).

Açık Karakter: Yazınsal yapıtta yazarın birçok yolla tanıttığı, okurun çok iyi tanıdığı karakterlerdir. Bu karakterler genel olarak olayların merkezinde yer alır. Kurgu içinde önemli görevler üstlenirler. Sever (2008), bu karakterlerin inandırıcı nitelikleriyle öne çıktığını ve iletilerin okurla paylaşılmasında etkin bir sorumluluk üstlendiğini belirtmiştir (s. 104).

Kapalı Karakter: Yazınsal yapıtta okurun çok tanımadığı, olay akışında belirip kaybolan, kurguyu sağlamlaştıran ve olay örgüsündeki neden sonuç ilişkilerinin güçlenmesini sağlayan karakterlerdir. “Kapalı karakterler, bir öyküde olayı yaratan, yönlendiren bir konumda bulunmazlar. Onlar daha çok kahramanın yönlendirdiği olayların sonuçlarından etkilenirler” (Sever, 2008, s. 105).

Her yazınsal yapıtta açık karakterler de kapalı karakterler de bulunur. Çocukların özdeşim kurdukları ve öykündükleri karakterlerse açık karakterlerdir. Çünkü her okur gibi çocuk okur da fiziksel özelliklerini ve kişiliğini tanıyabildiği karakterin yerine kendini koyabilir. Tanıdığı karakteri onaylar ya da eleştirir. Bu durum da çocuk okurun yazınsal yapıtta iletişimde açık karakterlerin büyük öneme sahip olduğunu gösterir.

Gerçek yaşamda bireyler az tanıdıkları ya da hiç tanımadıkları birçok kişiyle karşılaşır. İhtiyaca göre iletişim de kurarlar. Yazınsal yapıtlarda da gerçek yaşamda yaşanabilecek durumlara çokça yer verilir. Kurgu içinde kapalı karakterlere yer verilmesi anlatılan olay ya da durumun inandırıcılığını arttıracaktır.

Okurun okuma sürecini devam ettirmesinde karakterlerin önemi çok büyüktür. Özellikle çocuk okurlar özdeşim kurdukları karakterleri dikkatle takip ederler ve anlamaya çalışırlar. Bu karakterlerin yaşadıkları olaylar karşısında değişim geçirip geçirmemeleri onlar için önemlidir. “Kahramanlar, öykü boyunca bazen devingen (değişen), bazen de durağan (değişmeyen) kişilik özellikleriyle karşımıza çıkar” (Sever, 2008, s. 114). “Değişim ya da değişimin olmaması, karakter yapılandırmasının niteliği hakkında bir yargı oluşturmaz. Ancak kahramanın durağan veya devingen doğası, okurun öyküdeki hareketi görmesine ve bunun ardındaki fikri kavramasına yardımcı olur” (Lukens, Smith ve Coffel, 2008, s. 122).

Devingen Karakterler: Yazınsal yapıtta yaşadığı ya da tanık olduğu olaylar karşısında belli yönlerden değişime uğrayan karakterlere devingen karakterler denir. Karakterlerin düşünceleri, kişilik özellikleri ya da eylemleri değişime uğrayabilir. Bu değişimlerin uzantısı olarak karakter fiziksel olarak da değişime uğrayabilir. Bu değişimler okuyucunun metni anlamasını ve iletiye ulaşmasını kolaylaştıran ipuçlarıdır.

Sever (2008)'e göre çocuk edebiyatında en önemli etken karakterin geçirdiği değişimin okuyucu tarafından inandırıcı bulunmasıdır (s. 114). Bunun için de bu değişime sebep olan olaylar arasında güçlü neden-sonuç ilişkileri kurulmalı ve değişim belirli bir süreç içinde gerçekleşmiş olmalıdır. Aynı zamanda Sever (2008), çok fazla geliştirilmiş karakterin bulunduğu bir öyküde çocuk okurun özdeşim kuracağı karakteri saptarken sorun yaşayabileceğini belirtmiştir (ss. 114-115). Buradan da değişime uğrayan karakterin açık karakterler olduğu sonucuna varılabilir. Çünkü okur her şeyiyle tanıdığı karakterin değişimini takip edebilecektir.

Durağan Karakterler: Yazınsal yapıtta olayların başından sonuna kadar herhangi bir yönde değişim yaşamayan karakterlere durağan karakterler denir. “Daha az önemli karakterler, kahramanlar kadar yakından incelenmediklerinden, öyküdeki hareketin kenarında kaldıklarından bunlardaki değişim genellikle önemli değildir ve öykü akışındaki olayların önüne geçmez” (Lukens, Smith ve Coffel, 2008, s. 122). Yani kapalı karakterlerin değişimi okuyucuya sezdirilmez. Zaten okur bu karakterleri çok iyi tanımadığından uğradığı değişimi de saptayamaz.

2.2.3.2. Konu

Konu, metnin kurgusunun en genel ve en kısa şekilde ifade edilmesidir. “Bu metinde ne anlatılıyor” sorusunun cevabıdır. Bu cevap aslında metnin bir ya da birkaç cümlelik özetidir. Okuyucunun metni anlayabilmesi öncelikle konuyu belirleyebilmesine bağlıdır.

Çocuk edebiyatı metinlerinde öncelikle çocuk gerçekliğine uygun konuların seçilmesi gerekir. Çocuğun hayatı algılayış biçimi yazar tarafından iyi gözlenmeli ve anlaşılmalıdır. Çocuk ne sever, neyden hoşlanmaz onun hayatta önemseydiği şeyler nelerdir soruları sorulmalı ve bunlara bulunan cevaplar çocuk için yazılan metnin konusu seçilirken dikkate alınmalıdır. Örneğin bir oyuncak yetişkin için bir şey ifade etmezken çocuk için onun en değerli varlığı olabilir. Bir bulut, yetişkin bir birey iken sadece şeklinden dolayı çocuk için bir uçurtma olabilir. Bu durum da çocuğun hayatı algılayışının yetişkinden farklı olmasıyla ilgilidir. Her okuyucu gibi çocuk da okuduğu edebiyat metninde kendinden bir şeyler bulmak ister. Çünkü farkında olmasa bile okuduklarından kendi hayatına dair bir çıkarımda bulunacaktır.

Çocuk edebiyatı metinlerinde çocuğun ilgisini çekebilecek konuların seçilmesi gerekir. Her birey ilgilendiği konularda metinleri okurken keyif alır. Çocuk, metni okurken öncelikle eğlenmek ister. İlgisini çekecek bir konuda yazılmış olan metin onun keyif almasını sağlayacak ve eğlenmesine olanak sağlayacaktır. Bu sebeple çocukların ilgi alanına giren konuları ele alan metinler okuma alışkanlığı kazandırmada önemli bir işleve sahiptir. İlgi keyif almayı, keyif alma da okuma alışkanlığını beraberinde getirecektir.

Hayatı anlamaya çalışan çocuk için merak belki de en çok hissettiği duygulardan biridir. İnsan, yaşamında karşılaştığı zorluklarla daha rahat baş edebilmek için sürekli yeni şeyler öğrenir. Henüz çok da hayat tecrübesi olmayan çocuk için öğrenilecek şey çok fazladır. Bu da onun merak duygusunu kamçılayan bir olgudur. Sever (2008)'e göre çocuk edebiyatında okur, olay kurgusuna yerleştirilen merak düğümleriyle okumaya istekli hale getirilmelidir (s. 138). Bu sebeple çocuklar için yazılmış metinlerde konu çocuğun merakını canlı tutacak şekilde kurgulanmalıdır.

Çocuk doğası gereği hareketli bir varlıktır. Çevresini tanırken bütün duyu organlarını kullanmak ister. Bir yetişkinden farklı olarak düşünerek değil deneyerek sonuca varmak ister. Bu şekilde bir bakıma yaşayarak öğrenmiş olur. Bu yönü çocukta macera tutkusunun oluşmasını sağlar. Okuduğu kitaplarda ele alınan konunun onun bu tutkusuna cevap vermesi gerekir. Böylece çocuk fiziksel olarak hareket etmese de hayalinde hareket halinde olacak ve gerçek hayatta yaşayamayacağı birçok macerayı okuduğu metin sayesinde yaşayacaktır.

Çocukların hayal gücü çok geniştir. Gerçekte yaşanması olanaksız olan olay ve durumlar sınırsız hayal güçleri sayesinde onlar için olağan hale gelir. Sınırsız hayal gücü onlar için sınırsız özgürlüğü de beraberinde getirir. Hayal kurmaktan keyif alırlar. Dilidüzgün (2010) kendi özellikleri doğrultusunda yoğun bir düş gücüne sahip olan çocuğun, bu nedenle bütün dünyayı kendi ayakları altına aldığını, dünyayı kendi etrafında görüp hiçbir nesnellığe ve nedenselliğe bağlı kalmadan düş dünyasında olabildiğince özgür ve kendince yaşadığını belirtmiştir (s. 41). Çocuklar için yazılmış metinlerde ele alınan konuların onların hayal güçlerini harekete geçirebilecek nitelikte olması gerekir.

Aynı konuyu ele almış binlerce yazınsal yapıt bulunabilir. Bu yapıtları birbirinden farklı yapan en önemli özelliklerden biri kurgudaki farklılıktır. Nitelikli bir çocuk metninde konunun nasıl kurgulandığı çok önemlidir. Her şeyden önce bu kurgunun çocuk gerçekliğine uygun olması yazarın çocuğa göre bir anlatım tarzını benimsemesi gerekir. Çocuğun hareketli oluşu ve dış dünyayı keşfetme merakı olay çevresinde gelişen metinlerin onun için daha ilgi çekici olmasını sağlayacaktır. Lukens, Smith ve Coffel (2018)’ e göre yazar seçimini iyi yaparsa olay örgüsü çatışma, gerilim ve hareket yaratacak, okurda ilgi uyandıracaktır (s. 142).

Olay, zıtlıktan doğar. Yazarın kurguladığı birbirine zıt iki durum arasındaki çatışma ortaya bir olay çıkarır. “Yazınsal yapıtlarda çatışma, metni başlatan, onu sürekli olarak harekete geçiren ve okuma etkinliği boyunca da sürükleyen önemli bir öğedir” (Aslan, 2006, s. 197). Sever (2008) bu çatışmaların şu şekilde sınıflandırılabileceğini belirtmiştir:

- “Kişi- kişi çatışması
- Kişinin kendisiyle olan çatışması
- Kişi- doğa çatışması
- Kişi- toplum çatışması” (s. 128)

Kişi- Kişi Çatışması

“Yazınsal yapıtlarda kişi-kişi çatışması, bir ana karakterin yan karakterlerden biriyle ya da birkaçıyla herhangi bir konuda yaşadığı sorun, sıkıntı, anlaşmazlık ve uzlaşmazlıkları anlatır. Bunlar da öteki çatışma türleri gibi yapıtın konusunu oluşturur” (Aslan, 2006, s. 198). Lukens, Smith ve Coffel (2018)’e göre ise öykü kahramanı bir karşı kişi karakterine karşı mücadele verdiğinde çatışma meydana gelir (s. 146). Kişi- kişi çatışmasıyla şekillenen olay örgülerinde genellikle karakterler birbirinin zıttı kişilik özelliklerine sahiptir. Bu zıtlık bir süre sonra çatışmaya neden olacak ve çatışmadan kaynaklı olaylar dizisi ortaya çıkacaktır.

Çocuk, kişi- kişi çatışması üzerine kurulu bir yazınsal yapıtı okurken her insanın birbirinden farklı özelliklere sahip olduğunu, farklı kişilik özelliklerinin insanların yaşadıkları olaylara karşı verdikleri tepkileri ve hayattaki seçimlerini etkileyeceğini keşfedebilecektir. Aynı şekilde her insanın yaşamda aynı olanaklara

sahip olamadığını, sahip olunan ya da olunamayan her olanağın avantajı ya da dezavantajı olabileceğini fark edecektir.

Çocuk, okuduğu metnin karakterleri arasındaki zıtlığı çözümleyerek insan gerçekliğini anlamaya başlayacaktır. Yazınsal yapıtın, bu gerçekliği aktarma biçimini de kavrayacak ve bilgi aktaran bir metinden farklı olduğunu anlayabilecektir. Bu durum yazınsal yapıtta diğer çatışma biçimlerinin çözümlenmesi için de geçerlidir. Ancak kurguda yer alan iki farklı kişinin çatışmasından yola çıkıp sonuca varmak çocuk için daha kolay olabilecektir. Özellikle somut dönemden tam olarak çıkamamış 11-12 yaşlarında bir çocuk için kişinin başka bir kişiyle çatışmasını çözümleyebilmek, kendisiyle ya da toplumla çatışmasını çözümleyebilmekten daha kolay olacaktır.

Kişinin Kendisiyle Olan Çatışması

İnsanın içinde bulunduğu herhangi bir durum onu seçim yapmak zorunda bırakabilir. Bu da onun kendisiyle çatışmasına sebep olabilir. İnsan gerçeğini anlatan yazınsal yapıtlarda da karakter bazen kendisiyle çatışabilir. Bu durum çocuk edebiyatı metinleri için de geçerlidir.

Çocuğun yeni şeyler öğrenme ve keşfetme isteği, onu karşılaştığı yeni durumlar karşısında eyleme geçerken ikilem içinde bırakabilir. Özellikle her yönden geliştiği çocukluk döneminde insan karakter olarak da sürekli gelişme süreci içindedir. Bu da çocuğun kendisiyle çatışmasına sebep olabilir. Yaşam içinde neyin doğru neyin yanlış olduğunu, neyin iyi neyin kötü olduğunu deneyimleyerek öğrenen çocuk kendi içinde de çatışma yaşar. Örneğin; sokakta daha uzun süre oynamak istemesi ama annesinin eve erken gelmesini tembihlemiş olması çocuk için günlük hayatta bir kendisiyle çatışma sebebidir. Arkadaşlarıyla sokakta daha uzun süre oynama isteği ile annesinin tepkisinden çekinmesi onun için bir kendisiyle çatışmadır.

Bir çocuk edebiyatı yazarının kurgu içinde kişinin kendisiyle çatışmalarına yer vermesi kurguyu hem daha gerçekçi yapacak hem de çocuk gerçekliğini metinde daha güzel yansıtabilmesini sağlayacaktır. Bu da metni okuyan çocuğun kendini metnin karakteriyle bağdaştırabilmesini kolaylaştıracaktır. Karakterde kendi yaşadığı ikilemleri gören çocuğun okuduğu metne ilgisi de artabilecektir.

Kişi- Doğa Çatışması

İnsan yaşamına devam edebilmek için sürekli doğayla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Beslenmesi, barınması, tehlikelerden korunması doğayla mücadelesine bağlı olmuştur. Bu mücadele yazınsal yapıtlarda da kendini gösterir. Lukens, Smith ve Coffel (2018) kişinin doğayla çatışmasını ele alan klasik öykülerde olay örgüsünün insanın doğayla nasıl başa çıktığı üzerine kurulu olduğunu, öykülerin insanların doğa tarafından önlerine serilen engelleri aşmalarıyla çözüme kavuştuğunu, doğal afetlerin de bu konu için geçerli olduğunu belirtmiştir (ss. 150-151). İnsanın olduğu her yerde çocuk vardır Çocuklar da kendilerince hayatın zorluklarıyla mücadele eder ve bu zorluklardan etkilenir. Bu sebeple çocuk edebiyatı metinlerinde de olaylar kişi- doğa çatışması üzerine kurgulanabilmektedir.

Kişi- Toplum Çatışması

Olay kurgulanırken yazarların başvurduğu çatışmalardan birisi de kişi-toplum çatışmasıdır. Kişinin hayat görüşü toplumun değer yargılarıyla çatışabilir. Bazı yazınsal yapıtlar da bu çatışmayı konu almıştır.

Çocuğun özellikle somut dönemde kişi- toplum çatışmasını anlaması kolay değildir. Henüz yeni öğrendiği toplum düzeninin sorgulaması ona zor hatta gereksiz gelebilir. Sever (2008)'e göre çocuklara seslenen yazınsal yapıtlarda çocukların anlamlandıramayacağı kişi toplum çatışmalarına yer verilmesi kitabın yazınsal niteliğini zedeler.

Çocuk edebiyatı, yer alan çatışma biçimleri, nedenleri ve sonuçlarıyla çocuğun algılayabileceği şekilde kurgulanmalıdır. Çocuğun metni anlayabilmesi, yazınsal yapıtı çözümleyebilmesi buna bağlıdır. Çocuğun hayat gerçekliğinden yola çıkılarak kurgulanan çatışma unsurları onlar için ilgi çekici olur. Bu da edebiyatı sevmelerine ve kitap okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olur.

Yazınsal yapıtlarda, olay örgüsü ögesini, konunun işlenişi biçiminde düşünmek mümkündür. Bu şekilde düşünüldüğünde konunun işlenişinde –yani olay örgüsünde- yapıtların yazınsal niteliğini bozan abartılmış merak, rastlantısallık ve duygusallık durumlarına bu başlık içerisinde yer vermek yerinde olacaktır.

Sever'in (2008) Lukens'ten aktardığına göre iyi yapılandırılmış bir olay örgüsü abartılmış merak, duygusallık ve rastlantısallık gibi sorunlarla bozulabilir. (ss.137-139).

Abartılmış Merak

Merak, çocuğun en çok hissettiği duygulardan biridir. Çocuklar için yazılmış yazınsal yapıtlarda da çocuğun okuma eylemini sürdürebilmesi kurgunun çocuğun merakını sürekli tutabilmesine bağlıdır. Sever (2008), çocuklara sunulan yaşam durumlarında yer alan çatışmaların merak öğeleriyle dengelenmesi gerektiğini ve çocuğun öykü sonuçlanıncaya kadar düşsel ve düşünsel katkılarıyla anlamın oluşmasına ortak edilmesi gerektiğini söylemiştir (s. 137). Her şeyde olduğu gibi merak uyandıran öğelerin de kurguda gereğinden az ya da çok yer almaması, çocuğun ilgisini çekmesi ve serüven tutkusuna cevap verebilmesi gerekir.

Rastlantısallık

“Olayların sırf şans eseri görünen bir şekilde bir arada gerçekleşmelerine rastlantı denir” (Lukens, Smith ve Coffel, 2018, s.161). Her yazınsal yapıtın başarısı yazarının kurgudaki ve anlatımdaki başarısına bağlıdır. Olay örgüsünde sorunların ve çözümlerin mantıklı bir şekilde kurgulanması gerekir. Sever (2008)' e göre yazarın öyküdeki düğümü rastlantıya dayanarak çözmesi öykünün inandırıcılığını azaltır (s. 138). Çocuk okuduğu metindeki neden-sonuç ilişkilerini kavrayabilmelidir. Böylece hem okuduğu metinden zevk alacak hem de eleştirel düşünme becerisinin gelişmesine katkı sağlanacaktır. Okunan metindeki önemli bir durumun nedeni ya da sonucu bir rastlantıya bağlanırsa bu okuyucu çocuk için hayal kırıklığı yaratabilir. Çocuk rastlantı üzerine yaşamına ve kendine ait bir çıkarımda bulunamaz.

Duygusallık

İnsanın en önemli özelliklerinden biri duygulara sahip olmasıdır. Çocuk kitaplarında da karakterlerin yeri geldiğinde birtakım duygular hissetmesi ve bu duyguları dile getirmesi gerekir. Ancak bu duygu durumlarının da abartılmaması gerekir. Sever (2008), çocuk kitaplarında birçok üzücü, acıklı olayın birbirini izlemesinin çocuğun duygularının sürekli yapay bir etki altında kalmasına neden olacağını ve bunun da zamanla çocuğun duygu denetimini yitirip duygularının

güdümlü girmesine yol açacağını belirtir (s. 139). Çocuk, sürekli üzülen, korkan ya da mutlu olan karakterlerden sıkılır. Kendisi de metni okurken sürekli bu duygu durumlarının içine sokulmak istemez. Bu, yaşamın gerçekleriyle uyuşmaz. Metinde yaşanan olayların farklılaşmasına göre karakterlerin duygu durumlarının da okura hissettirilen duygunun da farklılaşması yazınsal yapıtın çok daha nitelikli olmasını sağlayacaktır.

2.2.3.3. İleti

Göktürk (2016), bir romanın, şiirin, oyunun yazarı olan sanatçının da öbür sanatçılar gibi belli bir iletinin göndericisi olduğunu ve bu iletinin alıcısının okur olduğunu belirtmiştir (s. 16). Çocuk edebiyatı metinleri de birer yazınsal yapıt olduğundan içlerinde çocuk okurlar için iletiler barındırır. Çocuk, metne dair değerlendirmeler yaparak bu iletilere ulaşmak zorundadır.

Karatay, Destebaşı ve Demirbaş (2015) yazınsal yapıtların bireysel ve toplumsal değerleri içinde barındıran zengin kaynaklar olduğunu, bireysel ve sosyal hayatla ilgili, insanlara iyiye, güzele ve doğru olana yönelmeleri için ahlaki muhakeme yapabilecekleri örnek olay, durum ve iletiler sunduğunu belirtmiştir (s. 126). Çocuk edebiyatı metinlerinde çocuğu hayata hazırlamak, ona içinde yaşadığı toplumun değerlerini kazandırmak, bazen de ders vermek yazarın amaçlarından biridir. Ancak bu amacını iletiyi doğrudan vererek gerçekleştirmesi kurguladığı metnin yazınsallığına zarar verir.

Aslan (2016)'a göre “açık iletilerle yüklü, öğreticilik yanı ağır basan, ardı arkası kesilmeyen öğütlerle dolu kitaplar yazınsal/sanatsal özleri olmadığından çocuğun birey olmasına katkı sağlayamazlar. Bu tür metinler kendi doğrularını dayatmaya çalışmaktan ileriye gidemezler; etkileri de elbette anlık ve yüzeysel olur, kalıcı bir iz bırakamaz” (s. 732). Çocuk, okuduğu metinden çıkarımlar yaparak bir sonuca vardığında kendine ait bir yaşam görüşünü de benimsemeye başlar. Çünkü yazarın kendisine hazır olarak sunduğu bir düşünceyi kabul etmek yerine kendi bakış açısı ve yorumuyla bir çıkarımda bulunmuş olur.

Çocuk edebiyatı metinlerinde öğreticilik amacının ön plana çıkması çocuğun metni okumaktan vazgeçmesine neden olabilir. Çünkü her okur gibi çocuk da yazınsal yapıtı bilgi edinmek için değil, öncelikle eğlenmek ve hoşça vakit geçirmek

için okur. Okuduğu metinde umduğunu bulamayan çocuk, yazınsal yapıtlardan uzaklaşabilir ve bu durum da onun okuma alışkanlığı kazanma sürecini olumsuz etkileyebilir.

Çocuk edebiyatı metinlerinin asıl amacı bilgi vermek, çocuğa yeni şeyler öğretmek değildir. Ancak yazar, çocuk okurun belli bir iletiye ulaşabilmesini amaçlar. İletiyeye ulaşan çocuk okuma süreci sonunda kendini bir adım daha geliştirmiş olacaktır. Bu sebeple çocuklar için yazılmış olan her yazınsal yapıt farklı yorumlanmaya olanak sağlayacak şekilde kurgulanmalıdır. Çocuk ancak kendi bakış açısını katarak yapacağı yorumlarla iletiye ulaşabilir.

2.2.3.4. Dil ve Anlatım

Edebiyatı sanat yapan şey, yazarının dili özgürce şekillendirebilmesidir. Yüzyıllardır edebiyat aynı konuları anlatır. Ancak bazı metinler ünlenmiş, günümüze kadar gelmiştir. Bu başarı yazarının dili kullanış biçimi ve anlatımındaki başarısından gelir.

Sever (2010), çocuk kitaplarının çocuğun dil birikimine sağlayacağı katkıların dört şekilde ifade edilebileceğini söylemiştir:

1. “Çocukların anadan, babadan ve yakın çevresinden edindiği ana dili becerilerinin gelişmesine katkı sağlayan bir araçtır.
2. Dilin kullanım olanaklarını, güzelliğini çocuklara sezdiren, duyumsatan etkili bir modeldir.
3. Çocukların kavramsal gelişimini destekleyen özgün bir kaynaktır.
4. Çocuğun dil bilinci ve duyarlılığı edinme sürecinin en işlevsel uyarandır” (s. 64).

Çocuk, bir yetişkine göre sınırlı sözcük bilgisine sahiptir. Çocukların sözcük dağarcıklarını geliştirebilmeleri için en çok önerilen yöntem kitap okumalarıdır. Bundan dolayı çocuk kitaplarının bir işlevi de çocuğun sözcük dağarcığını geliştirmek olmalıdır. Bu kitapların çocuğun kolay anlayabileceği yalın bir dil ve

sade bir anlatımla yazılması gerekir. Bu şekilde çocuk bildiği kelimelerin yanında ilk kez okuduğu ya da duyduğu kavramın da farkına varacak o kavramın anlamını merak edebilecektir.

Yazarın bir metin oluştururken hitap ettiği okuyucu kitlesine uygun bir dil kullanması gerekir. Bu şekilde anlaşılır bir yapıt ortaya çıkmış olur. Çocuklar için yazılmış bir metinde de öncelikle çocukların kendilerini nasıl anlattıkları, neyi anlayıp neyi anlayamadıkları yazar tarafından gözlemlenmeli ve ona göre bir dil ve anlatım biçimi benimsenmelidir. Çocuğun kurduğu cümlelere yakın yalınlıkta cümlelerle anlatılan olay ya da durum çocuk tarafından çok daha basit şekilde algılanacaktır. Oğuzkan (2000) çocukların yalın ve duru bir anlatımdan hoşlandığını, günlük dilde nadir kullanılan sözcük ve deyimleri anlamakta, uzun ve karmaşık paragrafları okuyup kavramakta zorlandığını dile getirmiştir (s. 212). Böylece çocuğun okuduğu yazınsal yapıttan çıkarımda bulunabilmesi kolaylaşabilecektir.

Çocuk kitaplarında akıcı bir anlatımın olması gerekir. Çünkü çocukların kitap okumasındaki ilk amaç eğlenmektir. “Çocukların küçük yaşlarda manileri, bilmeceleri, sayışmaları, tekerlemeleri mırıldanmaya başlamalarıyla birlikte onlar için renkli, devingen ve eğlenceli bir bir dünyanın kapısı da aralanmaya başlar” (Sever, 2008, s. 146). Okuduğunda söylemekte zorlanacağı kelimelerle kurulmuş cümleler bir süre sonra sıkılıp kitaptan uzaklaşmasına yol açabilir. Dildeki akıcılık olay örgüsündeki sürükleyicilik ve merak unsuruyla da birleştiğinde çocuk hoşça vakit geçirmiş böylelikle de okumaya karşı olumlu bir tutum geliştirmiş olur.

Dilin en önemli işlevlerinden biri de kültür aktarımıdır. Dil, onu üreten ve konuşan halkın yaşayışından ve hayata bakışından izler taşır. “Çocuk edebiyatı sahasında kullanılacak dilin çocuğun içinde doğduğu toplumun kültürel değerlerinin yaşatıcısı olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmalı bu gerçekten hareketle çocukta millî dil bilinci oluşturulmalıdır” (Temizyürek, 2003, s. 165). Atasözü ve deyimler de Türkçenin söz varlığının en önemli unsurlarıdır. Özellikle küçük yaşlarda çocuğun duyduğu bir atasözü ya da deyimini anlamlandırması güç olacaktır. Zaman içinde çocuk bu ifadeleri çevresinden duyarak, metin içinde okuyup anlamaya çalışarak mecaz anlamın altında yatan mesajı kavrayabilecektir. Çocuk kitaplarında atasözü ve deyimlere yer verilmesi çocuğun söz varlığının gelişimine katkı sağlayacaktır.

Metinlerarasılık, yazarın bir metin yazarken başka bir metnin kurgusundan yararlanmasıdır. O metni okuyan okurun gönderim yapılan bir başka metin ya da metinlerle ilişki kurması gerekir. Böylece okunan metin tam olarak anlamlandırılabilir. “Okur daha önce de belirtildiği üzere, metinlerarasılığın fark edeni ve yorumlayanı olarak, aktif rol oynamaktadır” (Bulut, 2018, s. 12). Yani okur bir metni okurken başka bir metni de bu okuma sürecinde hatırlar. Hatırladıklarını da okuduğu metni yorumlarken kullanır. Metinlerarasılık tekniği, tüm bu sürecin okuma sırasında gerçekleşmesini gerekli kılar. Böylece yazarın kurgusu, oluşturduğu mevcut metni aşmış olur. Hem yazar hem de okur başka metinlerin de anlam evrenine giriş yapmak zorunda kalmıştır. Karatay (2010)’ a göre hiçbir metin tam olarak dışa kapalı değildir ve edebi metnin dokusuna edebiyat alanından da başka alanlardan da öğeler katılabilir (s. 160). Çocuklar için yazılmış yazınsal yapıtlarda da bu teknik görülebilmektedir.

Üstkurmaca, kurgulanan metnin içinde yeni bir metin kurgulamasına ya da mevcut metnin kurgulanma sürecine yine aynı metin içinde yer verilmesine dayalı bir tekniktir. “Üstkurmaca metinlerde metnin yazılışının metnin konusu haline gelmesi, okuyucuya yazma eyleminin bir oyun olduğunun hatırlatılması ve onu da yazma eylemine dâhil etme önemli bir unsur olarak görülmektedir” (İlhan, 2012, s. 66). Anlatımı zenginleştiren, böylece de okurun ilgisini çekebilecek bir tekniktir. Yazarın bir metin için birden fazla kurgu yapabilmesini ve bu kurguları da metin içinde anlamlı ve tutarlı bir şekilde yerleştirebilmesini gerekli kılar. Bir ana kurgunun içinde bir başka kurgu vardır. Ana kurgu, metin içindeki diğer kurguyu oluşturan, sarmalayan ve sonuçlandıran konumdur. Çocuklar için yazılmış yazınsal yapıtlarda da üstkurmaca tekniği görülebilmektedir.

2.2.3.5. Resim

Çocuk, okuma yazma öğrenmeden önce çizgilerle hayal dünyasını yansıtmaya başlar. İlk başlarda anlamsız görünen bu çizgiler çocuk büyüdükçe dıştan gözlemleyen bireylerin anlamlandırabileceği bir hal alır. Çocuk artık resim yapmaya başlamıştır. Resim, çocukların çevresiyle iletişim kurmasını sağlayan en önemli araçlardan biridir. Öncelikle okuma alışkanlığı kazandırma sürecinde en önemli araç olan çocuk kitapları resimli olduğunda çocuk için daha çekici, eğlendirici ve merak uyandırıcı bir hal alır. Sever (2008)’e göre resimler düşsel yolculuklarında çocuklara

arkadaşlık etmeli; onların duygu ve düşüncelerini devindirecek özellikte olmalıdır (s. 172). Bu sebeple çocuk kitapları da hitap ettiği yaş grubunun özelliklerine uygun görsellerle desteklenir. İlk başta sadece resimlerden oluşan kitaplarda çocuğun yaş düzeyine göre yazı miktarı da artmaktadır. Böylelikle çocuk okuma alışkanlığı da kazanmış olur.

Yazar ve çizer bir yazılı metni resimlerle destekleme kararı almışsa o artık görsel öğeler de içeren bir metin olmuştur. Yazılı metin ve görseller bir bütün halinde tek bir metni oluşturur. Dilidüzgün (2006), çocuk kitaplarındaki resimlerin anlatılanı yinlemek için yapılmadığını, sanatın anlatma ve kastetme işlevinin birer parçası olduğunu belirtmiştir (s. 112). Bu sebeple resim, metinde anlatılan konuya uygun olmalıdır. Çocuğun metinde anlatılan durum ya da olayı gözünde canlandırabilmesine yardımcı olmalıdır. Bu şekilde de çocuğun okuduğu metni anlamasını kolaylaştırmalıdır. Sever (2008) çocuk kitaplarında resmin metinde anlamı tamamladığını, açıkladığını, genişlettiğini bazen de metne yeni anlamlar katan estetik bir uyaran olduğunu söylemiştir (s. 166). Bu yönüyle resim, metnin okuyucu tarafından anlamlandırılmasında çok büyük bir öneme sahiptir. Çocuk kitaplarındaki resimlerin bu sebeple büyük bir titizlikle seçilip sayfalara yerleştirilmesi gerekir. “Resimler konuya uygun, anlaşılır, gerçekçi, ilgi çekici, çerçeve içinde, kaliteli ve metinle birbirini tamamlayıcı olmalıdır” (Demircan, 2006, s. 14).

Çocuk edebiyatı yapıtlarında önemli olan çocuk gerçekliği olduğundan kullanılan resimlerin çocuk tarafından kolayca anlaşılması ve onun hayal dünyasına hitap etmesi gerekmektedir. Sever (2006)’e göre resimlerin nesne, varlık ya da yaşam durumlarını aynı gerçekte olduğu gibi yansıtmaları yerine çizerin kendi yorumunu katarak çocuğa uygun bir gerçeklik meydana getirmesi beklenir (s. 46). “Çocuklarda resim yapma isteğinin uyandırılmasında, çocuğun kendi becerileriyle çizebileceği yalnlıktaki resimlerin, sanatçı çocuk iletişimi için olumlu bir etken olduğu düşünülebilir” Sever (2008, s. 169). Ancak bu resimler yaşam gerçekleriyle de uyumlu olmalıdır. Ancak bu şekilde çocuk için hem eğlendirici hem de eğitici bir özellik taşıyabilir.

Çocuk kitapları çocukların sözcük dağarcığının gelişimini destekler. Çocuk bazı kavramlarla ilk kez bu kitaplar sayesinde tanışır. Resimler bu kavramları somutlaştırarak daha kolay öğrenilmesini sağlar.

Yazınsal nitelikli çocuk kitaplarında metnin iletisi doğrudan söylenmez. Okuyucunun metni yorumlaması ve çıkarım yapması gerekir. Resimler çocuğun metnin iletisine ulaşmasında ona yardımcı olmalıdır. Metnin iletisini desteklemelidir. Sever (2008) resimlerin iletiyi görsel öğelerle desteklerken sanatçıya özgü yorumlarla da öyküye yeni renkler kattığını belirtmiştir (s. 176). Bu sebeple yazınsal yapıta ait resimlerin de sanatsal nitelik taşıması gerekir. Böylelikle nitelikli çocuk kitapları okuyarak büyüyen bir çocukta sanatsal bir duyarlılık da gelişecektir. Resimlerle aynı zamanda çocukta görsel zekânın gelişmesine de katkı sağlanabilecektir.

2.2.4. Nitelikli Çocuk Kitaplarının Özellikleri

Kapağından ismine, cilt kalitesinden öyküsüne kadar her şey bir çocuk kitabının niteliğini belirler. Ancak bu çalışmanın kapsamı doğrultusunda bu bölümde nitelikli çocuk kitaplarının özellikleri çocuk edebiyatının temel öğeleri bağlamında açıklanacaktır. “Herhangi bir eseri dış görünüşünden çok içerik bakımından değerlendirmek gerekir. Ancak böylece bir kitap üzerinde sağlam bir yargıya varmış olabiliriz” (Oğuzkan, 2000, s. 210). Çocuk edebiyatının temel öğelerinden sadece resim ögesi kitabın dış görünüşüyle ilgili kabul edilebilir. Ancak resim de iletiyi algılamayı ve açıklamayı destekleyen işleviyle metinden ayrı düşünülemez. İçerikten bağımsız değerlendirilmemelidir.

Öncelikle niteliği üzerine değerlendirme yapılacak yapıtlar çocuklar için yazılmış yapıtlar olduğundan her şeyiyle çocuğun beklentilerine cevap verebilmeli, onun gelişim özelliklerine uygun şekilde oluşturulmuş olmalıdır. “İyi çocuk kitabı, amacı ve işleviyle çocuk okurun algı, ilgi ve dikkat düzeyine uygun, yalın ve içtenlikle yazılan ve hazırlanan, kendine, çevresine, hayata farklı ve yeni bakış açıları öneren, felsefesi ve edebiyat tadı olan, edebiyat, sanat ve estetik değeri yüksek, çocuk gerçekliğine ve çocuk bakışına uygun, çocuğa göre yazılmış ve resimlenmiş kitaptır” (Şirin, 2007, s. 22). Çocuğa hitap ederken yazınsal olma özelliğini de

sürdürebilmelidir. “Çocuk edebiyatı” kavramından ancak bu şekilde gerçek anlamıyla söz edilebilir.

Nitelikli bir çocuk edebiyatı yapıtında kurgu gerçek yaşamdaki birtakım gerçeklikleri yansıtabilmelidir. Bu da olaylar ya da durumları meydana getiren neden sonuç ilişkileri arasındaki güçlü ve mantıklı bağlantılarla mümkündür. Bu bağlantılar kurgunun inandırıcı olmasını sağlayacaktır. Olay ya da durumun inandırıcı olması için ise öncelikle bu olay ya da durumu yaşayan karakterlerin her birinin kendi içinde duyguları, düşünceleri ve eylemleriyle tutarlı şekilde kurgulanması gerekir. Bu, karakterin inandırıcı olmasını ve okuru etkileyebilmesini sağlayacaktır.

Her metin belirli bir konuyu ele alır. Çocuk edebiyatı metinlerinde çocukların ilgisini çekecek konular ele alınmalıdır. Ancak ele alınan konu, aynı zamanda çocuğun kendini geliştirmesine katkı sağlamalıdır. Çocuğun bir birey olarak hem kendini hem de içinde yaşadığı toplumu tanımasına yardımcı olmalıdır. Çocuk, kendini tanıyarak zamanla kendine ait bir bakış açısı edinecek, ilerleyen yaşamında da daha özgüvenli ve kendinden emin bir birey olabilecektir. İçinde yaşadığı toplumu tanıyarak da milli, manevi ve kültürel değerlerini kazanmış olacaktır.

“İyi bir çocuk kitabının konu bakımından yerli kültür değerleri yanında evrensel insanlık ve ahlak değerlerini kazandırıcı nitelikte olması da gerekir” (Oğuzkan, 2000, s. 210). Her birey için eğitimde ilk amaç iyi bir insan olmasıdır. İyi bir insan olmak da evrensel ahlak değerlerini kazanarak mümkün olabilir. Çevresindeki insanlarla kırııcı olmadan doğru bir iletişim kurabilmek, insanlara ve diğer canlılara elinden geldiğince yardım edebilmek, duyarlı bir birey olabilmek, çevreye zarar vermemek evrensel ahlak değerlerini kazanmış bir bireyden beklenen davranışlardır. Çocuk bu değerleri okuduğu kitaplar sayesinde küçük yaşlarda kazanmaya başlar.

“Çocuk kitapları için seçilen konular, küçük okurları düşünmeye yöneltmeli, onların geçerli birtakım beceri ve alışkanlıklar kazanmalarına yardımcı olmalıdır” (Oğuzkan, 2000, s. 210). “Çocuk kitapları bireyi yaşama hazırlamalı, çocuğun yaşamda yanıtını bulamadığı sorulara yanıt vermeli, eksik kalan bilgileri tamamlamasına yardımcı olmalıdır. Bu bilgilendirme sürecinde, çocuk kitabı yazarının otoriter bir dil kullanmaması, çocuğa iletilerini, olayların gelişimi içinde

sunması gerekmektedir” (Lüle, 2007, s. 18). Çocuğun eleştirel düşünmeyi ve karar vermeyi öğrenmesi, günlük hayatını kolaylaştıracak beceriler kazanabilmesi, kendini geliştirmesini ve düzenli yaşamasını sağlayacak alışkanlıklar edinebilmesi için uygun konuların çocuk kitaplarında ele alınması gereklidir.

“Çocuk yazını eserlerinde, yaşadığımız dünyayı sevmeyi, onun güzelliklerinden yararlanmayı, eksik yönlerini tamamlamayı sağlayıcı duyguların kazandırılmasına özen gösterilmelidir” (Lüle, 2007, s. 20). Bu duyguları kazanmış çocuk, geleceğe umutla bakabilecektir. Yaşamı ve dünyayı güzelleştirmek için bakış açısını değiştirebilecektir. Tüm bunların sağlanabilmesi çocuk kitaplarında bu iletilerin içerilmesiyle mümkündür.

“İyi bir çocuk romanı ya da hikayesinde başlangıç, düğüm ve sonuç gibi anlatım sürecinin geleneksel evreleri çok doğal biçimde birbirini izlemelidir. Uzun tasvirlerden ve karmaşık ruh çözümlemelerinden kaçınılmalıdır. Olaylar, durumlar, düşünce ve duygular arasında okuma ve anlamayı kolaylaştıracı bir denge ve bütünlük bulunmalıdır” (Oğuzkan, 2000, s. 212).

Çocuğun dikkati dağılmadan okuma sürecini devam ettirebilmesi doğal, kolay anlaşılır ve akıcı bir anlatıma sahip kitaplarla mümkün olabilir. Yetişkinlere hitap eden yazınsal yapıtlarda uzun tasvirlerle yer verilebilir. Ancak çocuklar uzun tasvirleri anlamlandırmakta zorlanır. Kendilerini olay akışına kaptırıp hoşça vakit geçirmek isterler. Nitelikli bir çocuk kitabı, okuma sürecinde çocuğu gereğinden fazla zorlamamalı, sıkılmasına sebep olmamalı ve bu süreçte eğlenmesine yardımcı olmalıdır.

“Çocuk kitaplarında anlatımın sadeliğine dikkat edilmeli, gereksiz ve bayağı sözcükler yer almamalı, duruluk, akıcılık, açıklık gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır” (Lüle, 2007, s. 19). Çocuğun okuduğu kitabı anlayabilmesi dilinin sadeliğine ve anlaşılır olmasına bağlıdır. Akıcı, duru ve açık bir anlatıma sahip olmayan çocuk kitapları da çocuğun okurken zorlanmasına ve sıkılıp kitabı bırakmasına sebep olabilir.

“Her çocuk yazını metninde çocuğun anlamını bilmediği ancak tümce ve anlatım tekniğinden yararlanarak çağrışım yoluyla anlamlandırdığı belirli sayıda bilinmeyen söze yer verilmelidir” (Lüle, 2007, s. 19). Çocuk, kitabı okurken

bağlamdan hareketle bu sözcüklerin anlamıyla ilgili çıkarımda bulunabilecek, yine bu sözcüklerin anlamlarını araştırıp öğrenebilecektir. Bu şekilde sözcük dağarcığını da geliştirmiş olacaktır.

Resimler çocuk için kitabı çekici hale getiren unsurlardır. Kurguyu destekleyen ve anlaşılmasını kolaylaştıran bir işlevleri vardır. Nitelikli bir çocuk kitabında resimler de geliş güzel şekilde kullanılamaz. Onların da belirli niteliklere sahip olması gerekir.

“Çocuk kitaplarındaki resimlerin nitelikleri incelenirken; sadece sanatsal yaratmada kullanılan görsel sanat elemanları (nokta, çizgi, leke, doku, renk, boşluk, ışık-gölge) ile bu elemanları düzenleme işlevi olan sanatsal düzenleme ilkeleri (denge, vurgu, hareket, ritim, değişiklik, dereceleme, oran orantı) ve estetik değerler göz önüne alınamaz. Bunların yanı sıra resimlerin anlatımdaki işlevi, sanat yoluyla eğitim anlayışının öngördüğü bütünselliğe katkıları, entelektüel anlayış ve kitapla duygusal bağ kurabilme yollarına katkıları da dikkate alınmalıdır” (Külük, 2013, s. 412).

2.3. CEMİL KAVUKÇU

2.3.1. Cemil Kavukçu’nun Hayatı

Cemil Kavukçu, 1951 yılında Bursa’nın İnegöl ilçesinde doğmuştur. İlk ve ortaokulu İnegöl’de tamamlamıştır. Lise öğrenimine İstanbul Pertevniyal Lisesinde başlamıştır. Liseyi de İnegöl’de tamamlamıştır. Resimle ilgilenen yazar üniversite sınavından yüksek bir puan alması sonucu güzel sanatlar akademisinde okumaktan vazgeçmiş ve resmi bırakmıştır. (Eroğlu Maktav, 2012) Daha sonra İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümünde okumaya başlamış ve 1976 yılında bu bölümden mezun olmuştur. Bir oğlu bulunan yazar, eşiyle birlikte Ankara’da yaşamaktadır.

2.3.2. Cemil Kavukçu’nun Yazınsal Yönü ve Yapıtları:

Cemil Kavukçu, 1980 sonrasının önemli öykücülerinden biri olarak kabul edilmektedir. Öyküleri birçok dergide yayınlanmıştır. Patika (1987) adlı kitabıyla Yaşar Nabi Edebiyat Ödülü’nü, Uzak Noktalara Doğru (1995) adlı öykü kitabıyla 1996 Sait Faik Hikaye Armağanı’nı, Angelacoma’nın Duvarları (2008) adlı

anlatısıyla 2009 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazanmıştır. Ayrıca edebiyatımızın başarılı yazarlarından biri olduğundan 2013 Erdal Öz Edebiyat Ödülünün de sahibi olmuştur.

Cemil Kavukçu öykülerinde anlattığı konuları şu şekilde sınıflandırmaktadır (Uslu, 2018):

- “1- Yaşadıklarımı yazıyorum.
- 2- Yaşamadıklarımı yazıyorum.
- 3- Yaşamaktan korktuklarımı yazıyorum.
- 4- Yaşamak istediklerimi yazıyorum.”

Yazar öyküyü kendini yazdıran bir edebi tür olarak tanımlamaktadır. Bu yönüyle de öykü türünü istediğinde kendini sevdiren istemediğinde ise kişiyi tırmalayan bir kediye benzetmektedir (Uslu, 2018). Bu benzetme onun öykü yazma süreciyle ilgili önemli bir noktayı göstermektedir. Kavukçu öykü yazarken belli bir programla ve disiplinle çalışmadığını, yazma coşkusu geldiği anda yazmaya başladığını hayata bir öykü malzemesi olarak bakmadığını söyler (Öztunç, 2013, s. 47).

Kavukçu' nun öykülerinde kasaba hayatını çokça anlattığı görülmektedir. Erol ve Tütak (2015)' a göre Cemil Kavukçu, eserlerinde işlediği temalar bakımından ne kendi yaşam serüveninden ne de içinde yaşadığı toplumsal yapı ile doğup büyüdüğü mekândan bağımsızdır. Bursa'nın İnegöl ilçesi Kavukçu'nun kendi sanat ve edebiyat anlayışının biçimlenmesinde hep etkili olmuştur (s. 111). Kendisi de üniversite öğrenimine kadar İnegöl'de yaşamıştır. Buradan yazarın kurguladığı olaylarda kendi yaşam tecrübelerinin ve gözlemlerinin etkisinin oldukça fazla olduğu çıkarılabilir. Kavukçu bir yazar olarak kendi meselesini “Sanırım benim meselem de artık yitirdiğim var olmayan kasabamın bir şekilde sözcüklerle yeniden inşa edilmesi” (Eroğlu Maktav, 2012) sözüyle belirtmektedir.

Öte yandan Karakoçan (2007)'ın dile getirdiği üzere, “Öykülerinde bilinen insanları değil yaşamın kıyısında köşesinde kalmış insanları seçer. Onların yalnızlıklarını, çaresizliklerini, karamsarlıklarını ve değişen dünyaya karşı

hissettiklerini anlatır. Yarattığı kahramanlarla kendi düşünceleri arasında bir bağ vardır. Kendinden kattığı düşünceler, düşler ve izlenimler düşsel bir anlatımla okuyucuya aktarır. İzlediği bu yolla öykülerini etkileyici kılar” (s. 18). Bu bağlamda onun yapıtlarında yaşanmışlıklar ile düşlerin iç içe geçtiğini söylemek mümkündür.

YAPITLARI

Öykü: Pazar Güneşi (1983), Patika (1987), Temmuz Suçlu (1990) Patika ve Temmuz Suçlu adlı kitapları bir arada, (1998), Yalnız Uyuyanlar İçin (1996), Uzak Noktalara Doğru (1996), Bilinen Bir Sokakta Kaybolmak (1997), Dört Duvar Beş Pencere (1999), Fırat’a Karışan Öyküler (derleme, on beş öykücünden ortak kitap olarak, Tan Oral’ın desenleri ile, 2001’de), Pazar Güneşi (İlk öyküler) (2000), Gemiler de Ağlarmış (2001), On Üç Büyülü Öykü- ortak kitap (2002), Başkasının Rüyalari (2003), Yalancı Öyküler-ortak kitap (2003) Suda Bulanık Oyunlar (2004) , Nolya (2005), Bir Tersine yürüyüş: 12 Eylül Öyküleri (2006), Mimoza’da Elli Gram (2007), Tasmalı Güvercin (2009), Radde (2009) (ortak kitap), Perişanız Gecenin Karanlığında (2009), Aynadaki Zaman (2012), Üstü Kalsın (2014), O Vakit Son Mimoza (2015), Maviye Boyanmış Sular (2016) ve Yüzünüz Kuşlar Yüzünüz (2017).

Anı: Ancelacoma’nın Duvarları Otobiyografik Bir Anlatı (2008)

Roman: Dönüş (1998), Suda Bulanık Oyunlar (2004), Gamba (2006)

Deneme: Örümcek Kapanı (2013)

Cemil Kavukçu hakkındaki kitaplar: Cemil Kavukçu İle 24 Saat (2001, anı) - Kemal Selçuk, Kendi Yatağını Çizen Öyküler: Bir Cemil Kavukçu Portresi (2004, inceleme) – Tülin Er, Beşinci Pencere: Cemil Kavukçu Kitabı (2008) – Melike Koçak

2.3.3. Cemil Kavukçu’nun Çocuklar İçin Yazdığı Kitaplar ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri

Cemil Kavukçu’nun ilk gençlik romanı olarak ifade edilen ancak çocuklukla gençlik arasındaki bir dönemi anlattığı için çocuk edebiyatı ürünü sayabileceğimiz Yolun Başındakiler kitabıyla birlikte toplam on tane çocuk kitabı bulunmaktadır. Bu kitaplar şunlardır: Selo’nun Kuşları (2004), Hav Hav Kardeşliği BOPATO 1 (2010),

Özgürlüğe Kaçış BOPATO 2 (2010), Kafeste Bir Topik BOPATO 3 (2011), Bir Öykü Yazalım mı? (2011), Yeşilcik (2012), Yolun Başındakiler (2013- Köprü Kitaplar), Berk'in Gizli Gücü (2014), Masal Kurma Oyunu (2016), İlginç Bir Şey Yapmalıyız (2021).

Kavukçu, Erdal Öz'ün kendisini çocuk kitapları yazma konusunda teşvik ettiğini ancak çocuk dünyasına seslenemeyeceğinden korktuğu için bu konuda ilk başta çekimser kaldığını belirtmektedir. Bunun üzerine yazar, yine Erdal Öz'ün tavsiyesiyle kendi öyküleri içinden çocukların beğeneceğini düşündüğü öyküleri Selo'nun Kuşları adıyla kitaplaştırmıştır. Bu sebeple de yazar bu kitabın çocuklar için yazılmış bir kitap olmadığını ve kendisinin özellikle çocuklar için yazdığı ilk kitabın Hav Hav Kardeşliği olduğunu belirtmektedir (Uslu, 2018).

Kavukçu, çocuklar için yazarken kendini çocuk yaşta bir okur olarak düşündüğünü, bu şekilde bir çocuğun okuma zevkine hitap etmeye çalıştığını ve yetişkinler için yazarken edindiği deneyimi çocuk yazınına aktardığını ifade eder (Öztunç. 2013, s. 48). Kitaplarında olayların genel olarak çocuk kahramanların başından geçmesi, kitapların çocukların rahatça anlayabileceği bir dille yazılmış olması; hayvan sevgisi, çevre bilinci, eğitim süreci gibi çocukların hayatında olan ve ilgilerini çekebilecek temaların ele alınması da onun bu ifadelerini destekler niteliktedir. Kavukçu'nun çocuk kitaplarının birçok kez basılması ise çocuklar tarafından sevilerek okunduğunun en önemli göstergelerinden biridir.

2.4. ALANYAZIN ARAŞTIRMALARI

2.4.1. Alanyazın Araştırmaları

Yapılan alanyazın araştırmasında Cemil Kavukçu'nun çocuk kitaplarıyla ilgili tez çalışmasına rastlanmamıştır. Ancak Kavukçu'nun çocuk kitapları üzerine çalışılan üç makale ve bir bildiri metni mevcuttur.

“Cemil Kavukçu'nun “Bir Öykü Yazalım mı?” Adlı Çocuk Kitabında Rastlantısallık” (Tekin, 2021) isimli çalışmada Kavukçu'nun Bir Öykü Yazalım mı? kitabı rastlantısallık açısından incelenmiş; olaylarda, kişilerde, mekânda ve zamanda rastlantısallık olduğu görülmüştür (ss. 965-985).

Aydın ve Uzun (2020)'un “Çocuk kitaplarının taşınması gereken özellikler: Cemil Kavukçu'nun *Bir Öykü Yazalım mı?* ve *Masal Anlatma Oyunu* adlı eserlerine eleştirel bir bakış” adlı çalışmasında *Bir Öykü Yazalım mı?* ve *Masal Kurma Oyunu* kitapları çocuk kitaplarının taşınması gereken iç yapı ve dış yapı özelliklerine uygunluk bağlamında incelenmiştir. Sonuç olarak eserlerin çocuk kitaplarının taşınması gereken iç yapı ve dış yapı özelliklerine uygun olduğu görülmüştür. Ancak bu çalışmanın başlığında *Masal Kurma Oyunu* kitabının *Masal Anlatma Oyunu* olarak verildiği görülmüştür (ss. 315-340).

Barutçu ve Açık (2018) 'ın “Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Yer Alan Deyimlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Deyimlerle Örtüşme Düzeyi” adlı çalışmasında *Bir Öykü Yazalım mı?*, *Masal Kurma Oyunu*, *Selo'nun Kuşları* ve *Yeşilcik* kitapları içerdikleri deyimler açısından incelenmiş ve bu kitapların 15 tane MEB ile ortak olan, 82 tane MEB ile ortak olmayan deyim içerdiği ve böylece eserlerin söz varlığını geliştirmek için Türkçe öğretmenlerine ek kaynak olabileceği söylenmiştir (ss. 183-207).

Özçelebi (2012) “Cemil Kavukçu'nun Çocuk Kitaplarına Eleştirel Bir Bakış” adlı çalışmasında *Selo'nun Kuşları* ve *BOPATO* serisi ve *Bir Öykü Yazalım mı?* kitaplarını incelemiş, Kavukçu'nun bu kitaplarla çocuk yaşantısına özgü konulara değindiğini saptamıştır. Kitapların çocuğun sorgulayıcı yetisi, düş gücü ve empati gücünü geliştirici nitelikte olduğunu ve bu kitapları yetişkinlerin de zevkle okuyabileceğini belirtmiştir (ss. 453-461).

Yapılan alanyazın araştırmasında Kavukçu'nun yetişkinler için yazmış olduğu kitaplar üzerine tez çalışmaları olduğu görülmüştür. Bunlardan biri Karakoçan (2007)'in “Cemil Kavukçu'nun Hikayelerinde Yapı Ve Tema İncelemesi” adlı yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada Kavukçu'nun dokuz öykü kitabında yer alan doksan dokuz öyküyü, yapı ve izlek bakımından incelemek amaçlanmıştır: Kavukçu'nun öykülerinde çizgi roman, sinema ve müzikten yararlandığı, öykülerde kasaba ve kente ait mekanların yer aldığı, yazarın öykü ve romanlarının kendi hayatından izler taşıdığı ve kahramanların iç dünyalarının anlatıldığı saptanmıştır.

Alanyazın araştırmasında birçok yazarın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğelerine uygunluk bağlamında incelendiği tez çalışmaları görülmüştür.

Bunlardan biri Erdoğan Horasan (2015)'ın “Zeynep Cemali'nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Öğeleri Açısından İncelenmesi” başlıklı doktora tezidir. Bu çalışmada kitaplar biçim, içerik, dil ve anlatım yönlerinden incelenmiş; yazarın bütün çocuk roman ve öyküleri için biçim başlığı altında kapak, resimleme, boyut, kâğıt, sayfa düzeni, harfler, yazım ve noktalama öğelerine; içerik başlığı altında konu, ana düşünce, olay, kahramanlar, yer ve zaman, bakış açısı ve anlatıcı, ileti öğelerine yer verilmiştir. Cemali'nin çocuk roman ve öykülerinin birçok atasözü, deyim, ikileme ve benzetme içerdiği saptanmıştır.

2.4.2. Çalışmanın Alanyazından Farkı

Bu çalışma Cemil Kavukçu'nun çocuk kitaplarıyla ilgili ilk tez çalışmasıdır. Cemil Kavukçu'nun on çocuk kitabının dokuzu üzerinde çalışıldığından kapsamlı bir çalışmadır. Çocuk edebiyatının temel öğeleri çerçevesinde kitaplar incelenirken Kavukçu'nun başvurduğu metinlerarasılık ve üstkurmaca teknikleri de ayrıntılı şekilde ele alındığından, bu tekniklerin kullanıldığı çocuk kitaplarının örneklenmesi açısından da çalışma önemli bir yere sahiptir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

3.1.ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. “Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir” (Kıral, 2020, s. 173).

3.2. ÇALIŞMA NESNESİ

Bu çalışmanın çalışma nesnelerini Kavukçu’nun on çocuk kitabından dokuzu oluşturmaktadır. Bu kitapların bilgileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3.1: Çalışma Nesneleri

Kitabın Adı	Künyesi	Hitap Ettiği Yaş Aralığı
Selo’nun Kuşları	2016, İstanbul; Can Sanat Yayınları, 9. Basım	11+
Havhav Kardeşliği BOPATO 1	2018, İstanbul; Can Sanat Yayınları, 12. Basım	10+
Özgürlüğe Kaçış BOPATO 2	2018, İstanbul; Can Sanat Yayınları, 6. Basım	10+
Kafeste Bir Topik BOPATO 3	2014, İstanbul; Can Sanat Yayınları, 3. Basım	10+
Bir Öykü Yazalım mı?	2017, İstanbul; Can Sanat Yayınları, 17. Basım	11+
Yeşilcik	2017, İstanbul; Can Sanat Yayınları, 5. Basım	10+
Berk’in Gizli Gücü	2018, İstanbul; Can Sanat Yayınları, 4. Basım	10+
Masal Kurma Oyunu	2018, İstanbul; Can Sanat Yayınları, 3. Basım	11+
Yolun Başındakiler	2018, İstanbul; Günışığı Kitaplığı, 8. Baskı	12+

İlginç Bir Şey Yapmalıyız (Kavukçu, 2021) kitabı, çalışma bulguları tamamlanmak üzereyken yayımlandığından çalışma grubuna dahil edilmemiştir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu çalışmada veri toplamak üzere Kavukçu'nun dokuz çocuk kitabı, çocuk edebiyatının temel öğeleri olan karakter, konu, ileti, dil ve anlatım, resim (Sever, 2008, s. 75) öğeleri açısından incelenmiştir. Her kitap için bu öğelerden her biri birer ölçütü oluşturmuştur.

Yapılan alanyazın taramasıyla Cemil Kavukçu, Kavukçu'nun çocuk kitapları, çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatının temel öğeleri ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır. Verilerin toplanmasında bilimsel yayınlar ve bilgisunar kullanılmıştır

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Bu çalışmada çocuk edebiyatının temel öğeleri karakter, konu, ileti, dil ve anlatım, resim (Sever, 2008, s. 75) öğelerinin her biri incelemede birer ölçüt kabul edilmiştir. Her kitap için bu öğeler tek tek incelenmiş, kitabın bu öğelere uygun olan ya da olmayan yanları alıntılarla gösterilmiştir. Bu incelemeye dayanarak kitabın nitelikli olup olmadığı konusunda bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır. Ayrıca gerekli görülen kısımlarda kitapların bazı öğeler açısından özellikleri ve ortak noktaları ile kitaplar arası metinlerarasılık tablolar şeklinde gösterilmiştir.

BÖLÜM IV: BULGULAR

4.1. SELO’NUN KUŞLARI

Selo’nun Kuşları Cemil Kavukçu’nun ilk çocuk kitabıdır. Cemil Kavukçu, bu kitabı Erdal Öz’ün tavsiyesi üzerine o güne kadar yazmış olduğu öyküleri içinden çocukların beğenebileceğini düşündüğü öyküleri seçerek oluşturduğunu söylemiş ve kitabın çocuklar için yazılmış bir kitap olmadığını belirtmiştir (Uslu, 2018). Kitap 12 öyküden oluşmaktadır. Bu öyküler şunlardır:

- En Büyük Gözler (s. 7)
- Avludaki Tren (s. 14)
- Dere Zamanı (s. 25)
- Erik Zamanı (s. 33)
- Pazar Güneşi (s. 43)
- Selo’nun Kuşları (s. 52)
- Şimdi Öldün Sen (s. 62)
- Gelmesinler (s. 72)
- Sarı (s. 78)
- Zor Pazarteler (s. 84)
- Bozgun (s. 98)
- Ablam (s. 106)

4.1.1. Kitabın Karakterleri

Cemil Kavukçu, Selo’nun Kuşları kitabındaki birçok öyküsünde kurguladığı karakterlerin isimlerini vermemiştir. Bu da okurun karakterin kendisine değil de içinde bulunduğu duruma, hissettiklerine ve düşüncelerine odaklanmasını sağlamaktadır. Öykülerin kurguları ve iletileri de bunu desteklemektedir. Okur için karakterlerin isimleri bilinmese de hisleri, içinde bulundukları yaşam durumları ve düşünceleri akılda kalıcı olmaktadır. Bu şekilde de yazar o karakter üzerinden göstermek istediği insani yönü ya da eleştirisini açıkça gösterebilmektedir.

Selo’nun Kuşları kitabındaki öykülerin başkışileri genel olarak çocuklardan oluşmaktadır. Öykülerin ilk başta çocuklar için yazılmamış olduğu düşünüldüğünde

Kavukçu'nun karakterlerinin genel olarak çocuklardan oluştuğu öyküleri Selo'nun Kuşları kitabı için seçtiği anlaşılmaktadır. Karakterler çoğunlukla çocuklardan oluştuğu için öyküler çocuğun duygu dünyasını yansıtabilmektedir. Pazar Güneşi öyküsü dışında kız çocuğunun yer aldığı bir öykü bulunmamaktadır. Yazarın da erkek olması kurguladığı karakterlerde kendinden yola çıkmış olabileceğini göstermektedir.

- **En Büyük Gözler:** Sünnet çocuğu, sünnet çocuğunun babası, küçük amcası, sünnet törenindeki diğer çocuklar ve sünnet çocuğunun annesi (Kurguda aktif olarak yer almamakta olup sadece çocuk ondan söz etmektedir.

Bu öykünün başkışisi olan sünnet çocuğuyla ilgili çok fazla bilgi verilmemiştir. Öykü, çocuğun sünnet olmaktan ve sünnetçiden korkusu üzerine kurgulandığı için okura çocuğun bu korku hali ve sebebiyle ilgili bilgi verilmiş.

“Korkuyorum. Çünkü ‘şey’leri kesilirken kan kaybından ölmüş çocuklardan söz ediliyor sokak aralarında. Ya da ‘şey’leri yan kesilmiş ya da kökünden kesilmiş çocuklardan” (Kavukçu, 2016, s. 7).

Yukarıdaki bölümde karakterin korku hali konuşma ve dil aracılığıyla aktarılmaktadır. Aslında kurgu içinde bunlar başka bir karaktere değil okura anlatılmaktadır.

“Birden onu gördüm; esmer, geniş alınlı irikıyım bir dev. Kısa kollu bir gömlek giymiş. Kalın ve kıllı kolları var. Bana bakıp gülüyor. ‘Cellat kimmiş, göstereceğim,’ diyor, ‘avucuma düştün işte.’ Bilmiyorsun baba, bilmiyorsun...” (Kavukçu, 2016, s. 11)

Bu bölümde de aslında kahraman yine kendi ağzından hissettiklerini anlatılmaktadır. Ancak yazar, onun gözünden Cellat'ı fiziksel özelliklerini vererek tanıtmıştır. Burada aslında açık karakter olmayan Cellat'ın fiziksel özelliklerinin tanıtılması okurun çocuğun ruh halini, sünnet olmanın onun gözünde nasıl algılandığını anlaması için başvurulmuş bir yöntemdir.

Bu öyküde olayı yaşayan, kurguda çok önemli bir yere sahip olan, okurun hislerini tanıyabildiği ve anlayabildiği sünnet çocuğu açık karakterdir. Öyküdeki

diğer bütün karakterler de kapalı karakterlerdir. Çünkü onlar olayları yönlendiren bir konumda bulunmamaktadırlar.

Öykünün başından sonuna kadar çocuğun sünnet olmaktan ve sünnetçiden korkusu devam etmektedir. Öykü, zaten onun bu korkusu üzerine kurgulanmıştır. Sünnet çocuğu ve öykünün diğer karakterleri de durağan karakterlidir.

- **Avludaki Tren:** Büyük çocuk, küçük çocuk, anne (Hafize), baba, Karakız (inek), kasap, terzi çırağı kızlar

Öyküde büyük çocuğun ağzından ailenin yaşadıkları anlatılmıştır. Daha çok annenin söyledikleri, hissettikleri ve yaşadıkları üzerinde durulduğundan öykünün başkışisi annedir. Bağlantılar ve ilişkiler aracılığıyla tanıtılmıştır. Çünkü onunla ilgili bütün bilgiler oğlunun anlattıkları sayesinde edinilmektedir.

“Bu eski makine, yüzünü hiç görmediğimiz anneannemizden kalmıştı. Belki de bu yüzden onu çok seviyordu annem. Öyle ki, ‘Ben ölürsem kim sahip çıkacak, kim koruyacak onu,’ diye tasalanırdı. Makinenin yaşatılmasını istiyordu. Küçücük bir kızken ninesi, “Kız kısmı da okur muymuş,” deyip ortaokula göndermemiş annemi. O da Kız Marifet Mektebi’ne gidip biçki-dikiş öğrenmiş. İlle de terzi olmak istiyormuş. Daha ilkokuldayken kâğıttan elbiseler biçer, eski giysileri bozup kendine eteklikler dikermiş de büyükler şaşırırmış hep. Ne becerikli bu kız böyle, derlermiş.

On üç yaşında başlamış para kazanmaya. Ninesi, onun dikiş dikmesinden çok, parmak kadar çocuğa güvenerek iş getirenlere şaşarmış. Güç verecek yerde korku salarmış yüreğine:

‘Ya yapamazsan ya bozarsan nasıl öderiz...’

Annemin bütün acılarını, dertlerini, sevinçlerini bilirdi o makine. Gözü gibi bakıyordu ona” (Kavukçu, 2016, ss. 16-17).

Öyküde anne hakkında diğer karakterlerden çok daha ayrıntılı bilgi verilmiştir. Okurun en iyi tanıdığı karakter annedir. Anne, öykünün açık karakteridir. Diğer karakterler de kurgunun şekillenmesinde etkili olan ancak haklarında çok bilgi sahibi olunamayan karakterler olduğu için kapalı karakterlerdir.

Öykü içinde bahsedilen olaylar boyunca annenin dikiş makinesine ve terziliğe tavrı da ineğin hasta çıkması ve bu yüzden satmak zorunda kalmalarına duyduğu üzüntü de değişmemiştir. Öykü de anne de diğer karakterler de durağan karakter özelliği göstermektedir.

- **Dere Zamanı:** Sıçan Ahmet, Miskoye, Sıkıntı (Vedat), Katana Muharrem, İhsan. Ayı Nuri, Gop Gop Nuri, Dingil (Bu son üç karakterden herkesin bir takma adı olduğunu açıklamak için bahsedilmiş.)

Dere zamanı öyküsünün kahramanı Sıçan Ahmet dış görünümünün betimlenmesiyle tanıtılmıştır. Karakterin resmiyle bu betimleme somutlaşmıştır (Kavukçu, 2016, s. 27). Bu şekilde lakabıyla görünümü arasındaki ilişki çizer aracılığıyla da okura gösterilmiştir. Sıçan Ahmet'in fiziksel özellikleri arkadaşı Miskoye tarafından anlatıldığı için karakter aynı zamanda bağlantılar ve ilişkiler aracılığıyla tanıtılmıştır.

“Ama Sıçan Ahmet’e bu adı kim taktıysa tam on ikiden vurmuş. Olmaz öyle şey, bir insan bu kadar sıçana benzer. Fırça gibi dimdik, kısacık saçları, küçük kafası, birbirine yakın kömür karası gözleri, sivri, uzun burnu ve çenesiyle kadınları çığlık çığlığa kaçirtacak iri bir sıçandı” (Kavukçu, 2016, s. 26).

“Sıçan kısmı suyu sever mi? Sevmez. Onun kadar pis birini görmemiştik. Ensesi bir sazanın sırtı gibi pulluydu, elleri çatlak ve kapkara, tırnaklarının içi kir dolu. (Kavukçu, 2016, s. 27).

Sıçan Ahmet'in elinin uzun olması, başkalarının onunla ilgili düşünceler hakkında da bağlantılar ve ilişkiler aracılığıyla bilgi verilmiştir.

“Ama ne yazık ki bir sıçan kadar bile akıllı değildi. Pek arkadaşı yoktu. Sevilmezdi. Biraz da elinin uzun olması gibi (bütün hırsızlı girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır) kötü bir ünü vardı. Köfteci Hamdi'nin Hislon marka kurmalık saatini yürütünce adı çıkmıştı.” (Kavukçu, 2016, s. 26).

Öykünün bir diğer baş kişisi Sıkıntı'dır. Sıkıntı'nın asıl adı, Sıçan'a yaklaşımı, babası ve babasından korkusu hakkında yine bağlantılar ve ilişkiler aracılığıyla bilgi verilmiştir.

“Yine de zaman zaman Sıkıntı’nın (adı Vedat; ama kimse ona Vedat ya da Sıkıntı Vedat demez) peşine takılıp aramıza girerdi” (Kavukçu, 2016, s. 26).

“Sıkıntı en arkadan geliyor. Kötü bir bisikleti var. Bisiklet onun değil, babasının. Babası ikindi namazını kılmak için camiye gidince dükkânın önünden aşırılmış. Dükkân komşusu Yorgancı Halil olayı görmüş. Babası camiden dönünce gözleri çakmak çakmak (gerçekten de korkunç adamdı), sigaradan sararmış bıyıklarını oynatarak bisikletini soracaktı. Yorgancı Halil de söyleyecekti. Sıkıntı için sopa yemenin önemi yoktu artık” (Kavukçu, 2016, s. 28).

“Bisikletimize doğru yürürken Sıçan orada kalmış ağlıyordu.

Sıkıntı, “Kes şu zırlıyı,” dedi, “zaten geç kaldık. Gel bin şuraya, gidiyoruz.”

Sıkıntı ağlamayı kesti. Pirinç gibi dişleri göründü yine. Koşarak geldi” (Kavukçu, 2016, s. 32).

Öykünün baş kişileri olan Sıçan Ahmet ve Sıkıntı açık karakter özelliği göstermektedir. Bu karakterler hakkında daha fazla bilgi verilmiştir. Metnin iletilsinin belirlenmesinde de kurgu içinde de bu karakterler daha büyük öneme sahiptir. Diğer karakterler hakkında ise bu iki karakter kadar bilgi sahibi olunamamaktadır. Diğer karakterler kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Öyküde Sıçan Ahmet’in dayanamayıp arkadaşlarının eşyalarını aşırması, Sıkıntı’nın babasından başta da sonda da çok korkması durağan karakterler olduklarını gösterir. Öykünün diğer karakterlerinde de herhangi bir devingen karakter özelliği görülmemiştir. Çünkü öyküde baştan sona kadar hiçbir karakter değişim yaşamamıştır.

- **Erik Zamanı:** Miskoye İbrahim, Katana Muharrem, Ramiz, İbrahim’in annesi, Naci Bey.

Bu öyküde karakterler yazarın ve çizerin gösterdikleri aracılığıyla tanıtılmıştır. Öyküde Miskoye İbrahim, Katana Muharrem ve Ramiz karakterleri ön plana çıkmaktadır. Ancak Katana hakkında çok fazla bilgi verilmemiştir. Öykünün baş kişileri haklarında daha fazla bilgi edinilebilen Ramiz ve Miskoye İbrahim karakterleridir. Öyküde en uzun tanıtılan karakter Ramiz karakteridir.

“Ramiz, Katana’dan da büyüktü. Kocaman bir kafası, iri iri elleri vardı. Okul önlüğü beline geliyordu. Yaka takmadığı için Naci Bey birkaç kez kocaman kafasına tahta cetvelle vurmuştu. Ama asıl avuçları iyi tanıyordu o cetveli. Onca sopayı yerdı de yine bildiğinden şaşmazdı. Saçları hiç uzamıyordu Ramiz’in, çünkü babası her hafta düzenli olarak kardeşleriyle birlikte tıraş ediyordu onu. Oğlan çocuğunda saç a hiç dayanamıyordu. Uçları yukarı doğru bükülmüş, koç boynuzu gibi bıyıkları vardı babasının. Kasketi düşecekmiş gibi yan dururdu başında. Onun ısılgının hangi amaçla çalındığını anası da, Ramiz de, kardeşleri de, öküzler de, sarı köpek de bilirdi. Islık kime çalınmışsa o koşardı. Sınıfta en arka sırada otururdu Ramiz. Çünkü ondan uzun boylusu yoktu. Ne okulu severdi ne de Naci Bey’i. Ama okuma yazma öğrenecekti. Babası bunun cezasını askerlikte çok çekmişti” (Kavukçu, 2016, s. 37).

Bu bölümde Ramiz’in fiziksel özellikleri ve karakteri ile ilgili bazı şeyler yazar tarafından anlatılmıştır. Babası da bazı yönlerden tanıtılmıştır. Aslında babası olay örgüsünde yer almamaktadır. Okur tarafından Ramiz’in daha iyi tanınabilmesi için yazar babasıyla ilgili de bilgi vermektedir. Babanın yansıtılması, özellikle Ramiz’in babasından korkusu, ailede otoritenin baba oluşu ve bunun Ramiz üzerindeki etkisinin anlaşılması için okura çıkarım yapma olanağı sağlamaktadır. Yazarın anlattıkları bir resimle de çizir tarafından pekiştirilmiştir (Kavukçu, 2016, s. 36).

Öyküden, bir önceki öykünün de karakteri olan Miskoye karakterinin isminin İbrahim olduğu anlaşılmaktadır.

“Tamam. Katana da demem, Miskoye de demem. İbrahim’le Muharrem derim (Kavukçu, 2016, s. 39).

Miskoye İbrahim’in karakteri hakkında direkt bilgi verilmemiştir. Yaşadığı olaylar ve verdiği tepkiler anlatılarak okurun onun üzerinde daha çok annesinin otorite kurduğunu ve yalan söyleyemeyen bir karaktere sahip olduğu çıkarımlarını yapması beklenmektedir.

“Hele bir yırt,” demişti annesi, “baban eşek sudan gelinceye kadar döver seni. Kaç kere söyledim sana, Katana’yla, Sıkıntı’yla, İhsan’la arkadaşlık yapmayacaksın

diye. Bu yaz sokaklarda sürtmek yok zaten, babanın fırınında çalışacaksın, hayatı öğreneceksin. Büyük amcan gibi olursun yoksa...” (Kavukçu, 2016, s. 34)

“Artık annesi harçlık vermiyor. Çocuğa para verip şımartmak çok tehlikeliymiş; al işte büyük amcası! Dedesi onu o kadar şımartmasaymış ziyan olup gitmezmiş o da. Evde her şey önüne konuyormuş, para da nesiymiş...” (Kavukçu, 2016, s. 34) Miskoye İbrahim’in resminden de Naci Bey’den korkusu anlaşılmaktadır (Kavukçu, 2016, s. 41).

Ayrıca üç çocuk da öğretmenleri Naci Bey’den korkmaktadır. Onlar için bir diğer otorite unsuru da Naci Bey’dir. Okula geç kalmaları üzerine verdikleri tepkiler ve yalana başvurmaya çalışmaları bunun göstergesidir (Kavukçu, 2016, ss. 38-42).

Öykü karakterlerinden Ramiz ve Miskoye İbrahim açık karakter özelliği göstermektedirler. Öykü içinde iki karakter hakkında daha fazla bilgi verilmiş, üzerlerindeki otorite kuran ebeveynlerin kimler olduğunu sezdirenl durumlar anlatılmıştır. Bu da iki karakterin öykünün iletisinin belirlenmesindeki rollerinin de daha fazla olduğunu gösterir. Diğer öykü karakterleri de kurgudaki neden sonuç ilişkilerinin daha sağlam kurulmasında destekleyici rolde bulunduklarından kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Öyküde karakterlerin davranışlarında, hislerinde ya da fiziksel özelliklerinde herhangi bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Ramiz ve Katana öğretmenlerine önceden kararlaştırdıkları yalanı söylerken Miskoye İbrahim gerçeği söylemiştir. Ancak üç çocuğun da tepkilerinin sebebi öğretmenlerinden korkmalarıdır. Öyküde, çocukların ebeveynlerine ya da öğretmenlerine dair hislerinde ve yaklaşımlarında bir değişim olduğu sezdirilmemiştir. Öykünün bütün karakterleri durağan karakter özelliği göstermektedir.

- **Pazar Güneşi:** Sinemaya giden üç çocuk, kedi, küçük kız (Gül), küçük kızın babaannesi, sinek, Celâl.

Bu öykünün baş kişileri pazar günleri sinemaya giden üç işçi çocuk ve Gül’dür. Öykünün kurgusu içinde bu karakterlerin daha büyük bir rolü vardır. Karakterler yazarın ve çizerin gösterdikleri aracılığıyla tanıtılmıştır. Ancak kitapta üç

çocuğun resmine yer verilmiş (Kavukçu, 2016, s. 46); Gül'ün resmine yer verilmemiştir.

Üç çocuğun isimleri bilinmemektedir. Yazar gerekli gördüğünde fiziksel özelliklerinden bahsetmiştir. Pazar günlerini nasıl geçirdikleri ve çalıştıkları iş hakkında bilgi verilmektedir.

“Üç çocuktular.

Ortada yürüyen uzunca boylu, yüzü çilli, sıfır numara tıraş edilmiş sapsarı kafası ve şaşırtıcı büyüklükte elleri olanı, yerden kaptığı bir taşı, bin bir düşünceyle yürüyen kahırlı bir kediye savurdu” (Kavukçu, 2016, s. 43).

“Bugün onların günü. Dört film birden izleyecekler sabah onda başlayan Pazar sinemasında. Gözleri kanlanacak, başları dönecek belki; ama dört film birden... Film aralarında başlarını Tom Braks, Zagor ya da Teks'in sonu gelmez serüvenlerine gömüp okuyacak, sıkışınca da -yerlerini, duvara yaslanarak filmleri ayakta izleyen asık yüzlü çocuklara kaptırmamak ya da dalıp gittikleri serüvenden kopmamak için- sandalyelerin altına işeyiverecekler. Çıkışta börek yiyip kabukları kırmızıya boyanmış yumurtaları tokuşturacaklar. Sonra seyyar tatlıcının küçük ruleti, para basan küçük kirli eller, kirli ellerde balı damlayan tatlılar; turşu suyu sonra, tek tek satılan yabancı marka sigaralar, dudakları kapkara yapan ayçiçeği.

Ve pazar bitecek.

Formika tutkalı, vernik, cila ve sümük kurusuyla bezeli iş giysilerini giyerek, iki parmağını bıçkıya kaptırdığı için “parmaksız” diye bilinen patronun dükkanında parça başı portatif masa iskeleti çakacak, zımpara yapacak, vernik atacaklar. Ve yeni bir hafta sonuna kadar biraz daha büyüyecekler” (Kavukçu, 2016, s. 44).

Gül ile ilgili çok fazla bir şey bilinmemektedir. Onun gün içindeki uğraşları, küçük kız çocuklarına özgü hareketleri, mutluluğu ve sevdiği bazı şeyler hakkında bilgi verilmiştir.

“Şu radyoda bir türkü çalmayagörsündü, ikinci bir radyo gibi şakıyordu torunu. Onu da kendine benzetecek acuze. Ne saygısı var babaannesine ne de sevgisi.

Küçük kız da türkücü, şarkıcı kadınlar gibi kısacık eteklerini savurarak dönüp duruyordu sofanın ortasında” (Kavukçu, 2016, s. 48).

“Ayağında annesinin kocaman topuklu ayakkabıları, Gül yürüyor, güneş ona gülümsüyordu. Kaldırım taşı döşenmiş sokakta bir cambazdı artık bakkala kadar. Annesi görse öldürür, öldürürdü alimallah” (Kavukçu, 2016, s. 48).

Öyküde haklarında en uzun bilgi verilen karakterler üç işçi çocuktur. Bunun yanında Gül’ün hissettikleri ve ruh haliyle ilgili bilgiler verilmiştir. Üç çocuk ve Gül metnin kurgusunda çok önemli bir yere sahiptir. Açık karakter özelliği göstermektedirler. Aslında öykünün diğer karakterleri hakkında da bilgiler verilmiştir. Ancak babaanne, sinek ve Celâl Gül ile iletişimi ya da etkileşimi olan karakterler; kedi ise üç çocukla etkileşimi olan bir karakterdir. Aslında kurguda bu dört çocuk karakteri öne çıkarmaktadırlar. Üç çocuktan birinin sinema gidiş ve dönüşünde Gül’ün evinin penceresinin demirlerine sıçraması, ilkinde Gül’ü ikincisinde onun evindeki kalabalığı görmesi, daha sonra arkadaşlarına ondan bahsetmesi de üç çocuk ve Gül arasında kurguda bir ilişki kurulduğunu göstermektedir.

Öykünün başından sonuna karakterlerin özelliklerinde bir değişim olmamıştır. Gül’ün kaza geçirip ve hayatını kaybedene kadar hislerinde ve davranışlarında küçük kız çocuklarına özgü o neşe değişmemiştir. Üç çocuğun çalışarak geçen günlerin sonunda pazar günleri eğlenmelerinin de değişmeyen bir rutin olduğu okuyucuya sezdirilmiştir. Karakterler durağan karakter özelliği göstermektedir.

- **Selo’nun Kuşları:** Çocuk, Selo, Anne, Nusret, Öğretmen Mehmet Bey’in oğlu Yüksel (Nusret ve Yüksel’in sadece sözü geçiyor.)

Başlıkta da adı geçen Selo, bu öykünün baş kişisidir. Onun yaşamı, kötü alışkanlıkları ve kuş vurabilmedeki başarısı hakkında bilgi verilmiştir. Selo, yazarın ve çizerin gösterdikleri aracılığıyla tanıtılmıştır.

“Kuş vurmaktan, sokak lambalarına ve minarenin şerefesindeki ampullere sapanıyla taş atmaktan, bir de gözleri iyi görmeyen yaşlı bakkal Hacı Amca’dan parasını ödemedi simit almaktan, bir de bayram günleri çıkmaz sokakta parasına oyun oynamaktan, bir de sinema önlerinde çizgi roman alıp satmaktan, arada kavga etmekten başka ne hayoşluğu vardı...”(Kavukçu, 2016, s. 54).

“Annesi onları bırakıp kaçtığında bir lokmacık bebeymiş Selo. Yine onun gibi çocuk olan ablası analık yapmış hepsine. Babaları, iflah olmaz, gözü kanlı bir sarhoş. Ne kazanırsa o zıkkıma yatırıyor. Konu komşu bakmasaymış açlıktan ölmüş hepsi. Artık ablası büyümüş de fabrikaya çalışmaya gidiyormuş” (Kavukçu, 2016, ss. 54-55).

“Selo’nun Gugutteler’i, Guruşbakkallar’ı, Piypiylar’i, Sıçancık ve Tepeliler’i vardı. Gün boyu, aralık ön dişleri arasından ıslığa benzer bir sesle tükürerek vıcık vıcık çamur içinde (ayakları hep ıslak olurdu da hastalanmazdı nedense) tarlalarda, bahçelerde kuşların peşinde koşardı. Kızılalık dalından, ateşe tutarak sertleştirdiği, otomobil iç lastiğinden yaptığı bir sapanı vardı ki kuşların canını onunla alır, minarenin şerefesindeki ampullere onunla taş atardı” (Kavukçu, 2016, s. 58).

Bu öyküde hakkında uzun bilgiler verilmiş olan Selo, açık karakter özelliği göstermektedir. Öykü Selo’nun hayatı ve yaptıkları üzerine kurulmuştur. Öyküdeki diğer çocuk ve annesinin Selo ile ilgili düşüncelerine yer verilmiştir. Hatta çocuğun Selo’ya bazı konularda özendiği de hissettirilmektedir. Bu da çocuk ve annenin kurguda Selo’nun hayat şartlarının ve davranışlarının nedenlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayıcı bir rol üstlendiklerini göstermektedir. Çocuk ve anne kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Öyküde Selo’nun da diğer karakterlerin de davranışlarında, hislerinde ya da düşüncelerinde öykünün başından sonuna bir değişiklik olmamıştır. Bu da öyküde hem Selo’nun hem de diğer karakterlerin durağan karakterler olduğunu göstermektedir.

- **Şimdi Öldün Sen:** Çocuk (Yetişkin olunca evine gelmiş ve çocukluğunu hatırlıyor.), anne, çocuğun oyun arkadaşları.

Bu öykünün baş kişisi, çocukluğunu hatırlayan yetişkin bir adamdır. Çocukluğunda oynadığı oyunlar ve bir yetişkin olarak o zamanları hatırlamış olmanın ona hissettirdikleri ile ilgili bilgi sahibi olunabilmektedir. Karakter, öykünün anlatıcısı da olduğu için konuşma ve dil aracılığıyla okura tanıtılmıştır.

“Oyunlarda ben hep Kızılderili olurdum; başımda eğri büğrü, dalgalanan bir karga ya da tavuk tüyü, alnımda ve yanaklarımda mavi, kırmızı krepon bantlar. Söğüt dalından, iki ucu iple bağlanmış bir yay olurdu elimde ya da ince uzun sopadan bir mızrak. Çıglıklar atarak dört dönerdim bahçede” (Kavukçu, 2016, s. 66).

“Belki ömrümüzü bu bahçede oyunlarla yaşayarak geçirseydik sövmesini, sigarayı, içkiyi, kavgayı ve yarım yamalak da olsa “hakkını arama” kötü alışkanlıklarını edinmeden, aynı ulu terbiye sınırları içinde sürdürecektik. Ama ne yazık ki büyüdük ve okula gitmemiz gerekti. Yani, bahçenin dışına çıktık” (Kavukçu, 2016, s. 66).

Öykünün hem başkışisi hem de anlatıcısı olan adam açık karakter özelliği göstermektedir. Başkışı konuşma ve dil aracılığıyla tanıtılmıştır. Karakterin çocukluğu, çocukluğuna özlemi, büyüdükçe hayatında değişen şeylerle ilgili bilgiler edinilebilmektedir. Öykü kurgusu gereği anıları ve hisleriyle sınırlı kalsa da hakkında geniş bilgi sahibi olunabilen tek karakterdir. Anne ve öyküde geçen oyun arkadaşı çocuklar hakkında çok fazla bilgi verilmemiştir. Bu sebeple anne ve oyun arkadaşı çocuklar kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Öyküde başkışı olan adam okula başlamasıyla ve evinin güvenli bahçesinden, annesinin ona sağladığı güvenli alandan çıkmasıyla yıllar içerisinde eski masumiyetini kaybedişini anlatmaktadır. Bu yıllar içinde geçirdiği değişimin sonucudur. Bu açıdan süregelen karakter özelliği göstermektedir. Çünkü değişimini başlatan olayın okula başlaması olduğunu söylemiştir.

- **Gelmesinler:** Anne, çocuk, Yusuf Çavuş (iğneci), Fahri, ziyarete gelen diğer çocuklar.

Çocuk, bu öykünün baş kişisidir. Hastalığı süresince hissettiklerini ve yaşadıklarını anlatmaktadır. Okur, çocukla ilgili konuşma ve dil aracılığıyla bilgi

edinebilmektedir. Öykünün kurgusu gereği edinilen bilgiler çocuğun hisleri, görüntüsü, okula gidemeyişi, iğneden korkusu vb. hastalık dönemiyle ilgili bilgilerdir.

“İki elimle tuttuğum aynayı yukarı doğru kaldırıyor, yattığım yerden yüzüme bakıyorum. Gözlerim sönük, İçeri kaçmış” (Kavukçu, 2016. s. 72).

“Okulun bu yıl tadı yokmuş. Ben yokmuşum ya ondan herhalde. Annem çay tepsisiyle geliyor.

“Zahmet etmeseydin teyze,” diyorlar. Ben hep tavana bakıyorum. Çoğunlukla da susuyorum zaten. Beni böyle görmelerine çok ama çok içerliyorum” (Kavukçu, 2016. s. 74).

“Kolumda alkollü pamuğun bıraktığı serinliği duyuyorum. Canım yanacak, dişlerimi sıkıp gözlerimi yumuyorum” (Kavukçu, 2016, s. 77).

Öyküde hasta bir çocuğun içinde bulunduğu ruh hali anlatılmaktadır ve öykünün baş kişisi olan çocuğun umutsuzluğunun ve korkularının sebepleri anlaşılabilir. Çocuğun düşünceleri ve annesiyle diyalogları bunun için okuyucuya güçlü ipuçları sağlamaktadır. Çocuk açık karakter özelliği göstermektedir. Öykünün diğer karakterleri olan anne, Yusuf Çavuş, Fahri ve çocuğun diğer arkadaşlarının çocukla iletişimi ya da çocuğa hissettirdikleri üzerinde durulmuştur. Yani bu karakterler çocuğun ruh halinin anlaşılmasında birer aracı konumundadırlar. Bu karakterler kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Öykü çocuğun hastalığı üzerine kurgulandığı ve sadece bu dönemden bir kesiti okuyucuya sunduğu için çocuğun hislerinde ve düşüncelerinde herhangi bir değişiklik görülmemiştir. Bu sebeple çocuk durağan karakter özelliği göstermektedir. Diğer karakterler hakkında da çok fazla bilgi sahibi olunamadığından öyküdeki konumları gereği onlar da durağan karakter özelliği göstermektedir.

- **Sarı:** Sarı, Sarı'nın annesi, Sarı'nın babası Kuşçu, Sarı'nın hitap ettiği ağabey, Sarı'nın patronu, patronun eşi, iş yerinin diğer çalışanları. (Sadece Sarı ve annesiyle ilgili bilgi verilmiş diğerlerinin bahsi geçiyor.)

Öykünün baş kişisi Sarı'dır. Karakter okura yazarın ve çizerin gösterdikleri aracılığıyla ve karakterin kendi konuşmaları da olduğundan konuşma ve dil aracılığıyla tanıtılmıştır. Sarı çalışıp ailesine bakmak zorunda olan bir çocuktur.

“Günler kısaldığından, uyanınca ışımamış bir sabah görmek canını sıkıyor Sarı'nın. Üşüyor. Hele iplik gibi bir yağmur yağıyorsa hepten içi kararıyor. Yatmak, gün boyu yatmak istiyor. Çözemediği bir başka sıkıntısı da okullu çocuklar. Onlar gibi olmak istemiyor sözde ya -ilkokulu bitirdiğinde her gün tokat yemekten, kulağının çekilmesinden, avuçlarına cetvelle vurulmasından kurtulduğuna nasıl da sevinmişti- bir yandan da özeniyor onlara. Ekmek elden, su gölden. Çok erken kalkmak yok, okuldan çıkınca top bile oynayabilirsin. Sopa yemek de vardı ama (şimdi yok muydu sanki), yine de mis gibi bir hayattı

Kuşçunun oğlu o

Çocuk fabrikası bir anayla babanın sokaklara armağanı” (Kavukçu, 2016, s. 81).

“Bu yağmurlara bi içerliyom ki abi. Evin içi leğenden, tencereden geçilmiyo, kiremit hep akıyo. Babam damda ya, eve ben bakıyom. Bu işin nedeni mi olurmuş abi, damda işte. Anam da evlere temizliğe, çamaşıra gidiyo. Çocuksun daha deyip sigarama içleme. Bende hiç çocuk surati var mı? (Kavukçu, 2016, s. 82).

“Adım yok benim. Sarı. Bildim bileli öyle” (Kavukçu, 2016, s. 83).

Öykü, bir çocuk işçi olan Sarı'nın yaşam şartlarının zorluğu ve bu durumun ona hissettirdikleri üzerine kurgulanmıştır. Öyküde onun hayatı, ailesi, sevdiği şeyler ve işiyle ilgili bir kısmı anlatıcı tarafından bir kısmı da Sarı'nın anlattıklarının aktarılmasıyla olmak üzere bilgiler verilmiştir. Bu sayede onunla ilgili geniş bilgi edinilebilmektedir. Sarı açık karakter özelliği göstermektedir. Öyküde geçen diğer karakterlerle ilgili ise daha çok Sarı'nın hayatında ne konumda bulundukları üzerine bilgi verilmiştir. Kurgunun belli yerlerinde adları geçmektedir. Kurgudaki neden-sonuç ilişkilerinin daha güçlü kurulmasına katkı sağlamaktadırlar. Sarı'nın dışındaki karakterler kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Öykü, Sarı'nın yaşam şartları üzerine kurgulandığından bu şartlar değişmedikçe onun karakter özelliklerinde ya da hislerinde kolay kolay bir değişiklik olamayacağı okuyucuya sezdirilmektedir. Öyküde böyle bir değişiklik görülmemektedir. Sarı da öykünün diğer karakterleri de durağan karakter özelliği göstermektedir.

- **Zor Pazartesiler:** Küçük pazarcı, küçük pazarcının babası, Kırclı Ali, Bekçi, Manifaturacı Ethem, Tahsin. Çaycı Çırağı

Öykünün başkışisi küçük pazarcıdır. Hakkında bilineneler küçük bir çocuk olduğu, babasıyla birlikte pazarcılık yaptığı, bu işi yaparken zorlandığı ve aslında yapmak istemediğidir. Öyküde Küçük pazarcı, yazarın ve çizerin gösterdikleri aracılığıyla tanıtılmaktadır.

“Küçük pazarcı -ama adam pazarcı- küçücük ellerini daha çok sokuyor alevin dillerine. Bu havada, diye düşünüyor, sıcacık yataklarında uyumak varken köylülerin ne işi var pazarda” (Kavukçu, 2016, s. 87).

“Şimdi de ama bu kez kamyonlarla pazar pazar dolaşıyordu babası. O da mı dolaşacaktı? Bu soruya gelip dayandı mı canı sıkılıyordu. Dolaşmak istemiyordu; çünkü o sevmiyordu bu işi” (Kavukçu, 2016, s. 92).

Bu öykü çocuk olmasına rağmen babasıyla birlikte çalışmak zorunda olan küçük pazarcının hissettikleri ve yaptığı iş hakkında düşünceleri üzerine kurulmuştur. Bu işi yapmak istememesinin, okumak istemesinin sebepleri; içinde bulunduğu yaşam şartlarının zorluğu okuyucu tarafından anlaşılabilir. Hakkında en fazla bilgi sahibi olunabilen karakter küçük pazarcıdır. Küçük pazarcı açık karakter özelliği göstermektedir. Öykünün diğer karakterlerinin ise kurguda küçük pazarcının yaşamı ve çalışma koşullarının daha iyi anlaşılmasını kolaylaştırıcı rol üstlendikleri görülmektedir. Diğer karakterler kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Öyküde boyunca çocuğun düşünceleri ve hislerinde bir değişiklik görülmemektedir. Çocuk pazarcılık yapmak zorunda olduğu sürece de bir değişiklik olmayacağı sezdirilmektedir. Küçük pazarcı da öykünün diğer karakterleri de durağan karakter özelliği göstermektedir.

- **Bozgun:** Küçük çocuk, büyük çocuk, baba, anne, Abdurrahman Amca, yenge

Öykünün başkışileri çocuğun babası ve Abdurrahman amcasıdır. Aslında bu öykü de çocuğun ağzından anlatılmasına rağmen kurgulanan durumun ortaya çıkmasını sağlayan karakterler baba ve Abdurrahman Amca olmuştur. Öyküde, karakterlerin tanıtımı öykünün kurgusu gereği Kurban Bayramı'nda yaşadıkları, kurban kesme işindeki başarıları ve tepkileri ile sınırlı kalmıştır.

“Dayıma anlatırken de yüzünde küçümseyici bir gülücükle, “Aptıraman hem koyun yüzmesini bilmez hem de her bayram gider kuyruklu koç alır,” der. “Sabahtan öğleye kadar iğneyle kuyu kazar gibi çalışır; ama yüzdüğü deriyi gör. Kalbur! Sıkılmadan da Hava Kurumu’na bağışlar onu” (Kavukçu, 2016, s. 99).

Yukarıda verilen bölümden babanın koyun yüzme konusunda Abdurrahman'dan iyi olduğu ve bu yüzden de ona karşı bu konuda küçümseyici bir tavır içinde olduğu anlaşılmaktadır. Abdurrahman Amca'nın ise koyun yüzmede çok başarılı olmadığı ve yavaş çalıştığı anlaşılmaktadır. Karakterler bağlantılar ve ilişkiler aracılığıyla tanıtılmıştır. Yukarıdaki bölümde Abdurrahman Amca hakkında babanın söyledikleri aracılığıyla bilgi ve izlenim sahibi olunabilmektedir. Ancak babanın söylediklerini küçük çocuk aktarmaktadır. Bu öyküde küçük çocuk hem öykünün karakteri hem de anlatıcısı olduğu için karakterler hakkında genellikle küçük çocuğun ağzından bilgi sahibi olunmaktadır. Karakterler bağlantılar ve ilişkiler aracılığıyla tanıtılmıştır.

“Her Kurban Bayramı yinelenen bir tören bu; zamana karşı bir yarış. Koyunun kesilmesi, yüzülmesi, parçalanması, dağıtılacakların ayrılması öğleye dek bitecek, öğle yemeği yendikten sonra giyinip süslenerek -ama her şeye karşın o iğrenç koyun kokusundan tam olarak arınamadan- amcam basılacak” (Kavukçu, 2016, s. 99).

Bu bölümden de yine babanın kurban kesmede kardeşinden başarılı olduğu ve bu konudaki üstünlüğünü göstermek için her bayram Abdurrahman işini bitirmeden özellikle onları ziyarete gittikleri anlaşılmaktadır.

Öyküde birçok karakter bulunmaktadır. Ancak olayın ortaya çıkmasında ve öykünün iletilmesine ulaşmada daha büyük bir paya sahip olan karakterler baba ve Abdurrahman Amca karakterleridir. Yaşanan olaylar sırasındaki tepkileri, yüz ifadeleri, beden dilleri de betimlenmiş; böylece okuyucu tarafından karakterin hislerinin anlaşılması da kolaylaşmıştır. Baba ve Abdurrahman Amca açık karakter özelliği göstermektedir. Öykünün diğer karakterleri ise kapalı karakter özelliği göstermektedir.

- **Ablam:** Çocuk, çocuğun ablası, Nam Kadir, çocuğun ağabeyi, annesi, babası, Aysel Abla (Sadece sözü geçmektedir.), Nezahat Abla.

Öyküde çocukla ilgili küçük olduğu, olayların hepsini gözlemlediği ve kendi çocuk dünyasına göre anlamlandırıldığı bilinmektedir. Bu da çocuğun kendisiyle ve gözlemlediği olaylarla ilgili anlattıklarından anlaşılmaktadır. Yani öyküdeki çocuk karakteri, konuşma ve dil aracılığıyla tanıtılmıştır.

“Ne zaman evimizin önünden motosikletiyle geçse ablam hemen pencereye koşardı. Ardından da ben. Nam Kadir, derlerdi; öbür Kadirler’den ve delikanlılardan başkaydı. Onun motosikleti gibi kimsede motosiklet yoktu. Kırmızıydı. Pırıl pırıldı. Geceleri rüyalarım girerdi” (Kavukçu, 2016, s. 106).

Okur ablayı, ablanın yaşamını da çocuğun anlattıkları sayesinde tanıyabilmektedir. Bu sebeple de abla karakterinin bağlantılar ve ilişkiler aracılığıyla tanıtıldığı görülmektedir.

“Ablamın teğel ipliği ya da ibrişimi biter, alışveriş için çarşıya gitmesi gerekirdi; ama tek başına göndermezdi annem. Birlikte giderlerdi. Nezahat Abla’yla Aysel Abla’ya annemden söz ederken, “jandarmam” derdi. Abimse gardiyanıydı onun. Çünkü ablam çok güzeldi; göze gelmesinden, çarşının orta yerinde kaçırılmasından korkarlardı. O, iyi yerlere, zengin kocalara layıktı. Her şeyin bir zamanı vardı; ablam henüz evlenecek yaşta değildi” (Kavukçu, 2016, s. 109).

Tablo 4.1: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Başkişilerin Çocuk ya da Yetişkin Olma Durumu

ÖYKÜ	BAŞKİŞİSİ YA DA KİŞİLERİ	BAŞKİŞİNİN ÇOCUK YA DA YETİŞKİN OLMA DURUMU
En Büyük Gözler	Sünnet Çocuğu	Çocuk
Avludaki Tren	Anne	Yetişkin
Dere Zamanı	Sıçan Ahmet, Sıkıntı	Çocuk
Erik Zamanı	Ramiz, Miskoye İbrahim	Çocuk
Pazar Güneşi	İşçi çocuklar ve küçük kız	Çocuk
Selo'nun Kuşları	Selo	Çocuk
Şimdi Öldün Sen	Çocukluğunu hatırlayan adam (anlatıcı)	Yetişkin (Çocukluğunu anlatıyor)
Gelmesinler	Hasta çocuk	Çocuk
Sarı	Sarı	Çocuk
Zor Pazartesiler	Küçük Pazarcı	Çocuk
Bozgun	Baba ve Abdurrahman Amca	Yetişkin
Ablam	Çocuk ve ablası	Çocuk ve yetişkin (abla)

Tabloda da görüldüğü gibi Selo'nun Kuşları kitabındaki öykülerin büyük çoğunluğunda başkişi ya da kişiler çocuktur. Okurların da çocuk olacağı düşünüldüğünde okurun özdeşim kurabilmesi daha kolay olabilecektir. Baş kişisi yetişkin olan annem öyküsü ile yine baş kişilerinden birinin yetişkin olduğu Ablam öyküsünde de anlatıcı çocuktur. Şimdi Öldün Sen öyküsünde ise baş kişi yetişkin olmasına rağmen çocukluğunu anlatmakta ve büyüdükçe değiştiğinden bahsetmektedir. Bu durum öykülerde çocuk bakış açısının daha iyi yansıtılmasını ve öykülerin çocuk okurlar tarafından daha kolay anlaşılmasını sağlayabilme yönünde önemli bir etkidir.

Tablo 4.2: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Karakterlerin Tanıtılma Biçimleri

Yazınsal Yapıtta Karakterlerin Tanıtılma Biçimleri	Dış Görünüm Aracılığıyla	Konuşma ve Dil Aracılığıyla	Eylemler Aracılığıyla	Bağlantılar ve İlişkiler Aracılığıyla	Yazarın ve Çizerin Gösterdikleri Aracılığıyla
En Büyük Gözler		+			
Avludaki Tren				+	
Dere Zamanı	+			+	+
Erik Zamanı					+
Pazar Güneşi					+
Selo'nun Kuşları					+
Şimdi Öldün Sen		+			
Gelmesinler		+			
Sarı		+			+
Zor Pazartesiler					+
Bozgun				+	
Ablam		+		+	

Yazınsal yapıtta karakterlerin tanıtılma biçimleri (Lukens, Smith ve Coffel, 2018)'a göre dış görünüm aracılığıyla, konuşma ve dil aracılığıyla, eylemler aracılığıyla, bağlantılar ve ilişkiler aracılığıyla, yazarın ve çizerin gösterdikleri aracılığıyla (ss. 115-116). Yukarıdaki tabloda bu tanıtılma biçimleri kategorileri oluşturmuştur. Çalışmada Selo'nun Kuşları kitabındaki öykülerin başkışilerinin hangi yollarla tanıtıldıkları bu kategorilere göre incelenmiş ve tabloda gösterilmiştir.

Başkışilerin tanıtımında en baskın kullanılan yöntem ya da yöntemler saptanmış ve veriler buna göre düzenlenmiştir. Dış görünüm aracılığıyla tanıtılan karakterlerin az olma sebebinin yazar tarafından öykülerde daha çok o karakterin duygu ve düşüncelerinin anlaşılmasının önemsenmesinin olduğu düşünülmektedir.

Eylemler aracılığıyla tanıtılan karakterin olmama sebebi tek başına eylemlerin, karakteri tanıtmak için en baskın yöntem olarak kullanılmamasıdır. Öyküler incelendiğinde bir karakter hangi yöntemle tanıtılmış olursa olsun, kişilik özelliklerine uygun davranışlar sergilediği görülmüştür. Bu açıdan karakterlerin kişilik özellikleri ve eylemlerinin tutarlı olduğu söylenebilir.

Konuşma ve dil aracılığıyla tanıtılan karakterler, o öykünün baş kişisi olan çocuk karakterlerdir. Sadece Şimdi Öldün Sen öyküsünün baş kişisi yetişkindir ancak o da çocukluk günlerinden fazlaca bahsetmektedir. Bu yöntemle tanıtılmış baş kişilerin ruh halleri, duygu ve düşünce dünyaları hakkında okur fazlaca bilgi sahibi olabilmektedir.

Bağlantılar ve ilişkiler aracılığıyla tanıtılan karakterlerin öykünün çocuk karakteri ya da çocuk karakterlerinden birinin ağzından tanıtıldığı görülmektedir. Bu çocuk karakter öykünün anlatıcısı konumundadır. Gözlemlediği olayları anlatmaktadır.

Yazar ve çizerin gösterdikleri aracılığıyla tanıtılan baş kişilerin yer aldığı öyküler, hâkim anlatıcının olduğu öykülerdir. Yazar baş kişinin duygu ve düşüncelerini anlatmaktadır. Çizer her öyküde karakterleri ya da öyküde yer alan durumu anlatmak için çalışmıştır ancak tablo en baskın kullanılan yöntem dikkate alınarak hazırlandığı için hem yazar hem de çizerin gösterdikleri yoluyla tanıtılan baş kişilerin yer aldığı öyküler işaretlenmiştir. Bunun yanında Dere Zamanı öyküsünün baş kişisi Sıçan Ahmet'in fiziksel özellikleri tanıtılması için çok önemli olduğundan öykü de yer alan resminin de karakterin daha iyi tanınmasında rolü büyüktür.

Öykülerin başkişilerinin genel olarak durağan karakterlerden oluştuğu görülmektedir. Bu durumun öykülerde hareket içeren olaylardan çok, bir durumun anlatılmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Olayın olduğu öykülerde de çocuğun baş rolde olduğu bir serüvenin yaşandığı söylenemez. Karakterler yaşadıkları olay sonucunda bir değişim gösterememektedir.

Karakterler büyük çoğunlukla zor hayat şartlarıyla mücadele etmektedir. Öykülerde bu zor şartlar ve bu şartlar içinde yaşıyor olmanın karaktere hissettirdikleri anlatılmıştır. Örnek vermek gerekirse bir ailenin yoksulluktan kurtulması ya da çalışmak zorunda olan bir çocuğun bu durumdan kurtulabilmesi

kolay değildir. Öyküde anlatılan zaman aralığında karakterlerin henüz bu şartları değiştirme gücüne sahip olmadığı görülmektedir.

4.1.2. Kitabın Konusu

- **En Büyük Gözler:** Öyküde, çocuğun sünnetçiden korkması ve kaçmasına rağmen yakalanıp sünnet olmaktan kurtulamaması konu edinilmiştir.

Öyküdeki olay kısa bir süre içinde gelişmiş ve sonuçlanmıştır. Geçmiş zamanlardaki bir sünnet töreninin kurgulandığı görülmektedir. Genel olarak öyküye çocuğun duygu ve düşünceleri hakimdir. Çocuğun sünnet olmakla ilgili düşüncelerinin ve duygularının dile getirilişi incelendiğinde çocuk gerçekliğine uygun olarak konunun ele alındığı söylenebilir. Sünnetçiye görüp kaçması ve arkadaşlarının ona yardım etmesi öyküye hareket kazandırmıştır. Bu olay, sonrasında neler olacağı ile ilgili çocuk okuru meraklandırabilecek ve onun macera tutkusuna hitap edebilecek bir gelişme olmuştur. Bunun da öyküyü çocuk okur için daha ilgi çekici hale getirebileceği düşünülmektedir. Çocuk sünnetçiden (Cellat'tan) çok korkmaktadır. İki karakterin özellikleri ve konunun temelini bu korkunun oluşturması düşünüldüğünde çocuk ile Cellat arasında kişi – kişi çatışması olduğu söylenebilir.

- **Avludaki Tren:** Öyküde, çocuğun geçmişte satın aldıkları ineği, hasta çıkması üzerine satmak zorunda kalmalarını ve bu durumun annesi üzerindeki olumsuz etkisini yaşadıkları maddi sıkıntılarla birlikte hatırlaması konu edinilmiştir.

Olay geriye dönüşlerle ve çocuk ağzından anlatılmıştır. Aslında konu tek başına çocuk gerçekliğiyle ilgili değildir. Ailenin içinde yaşadığı şartlar çocukları da etkilemektedir. Öyküde annenin duygu, düşünce ve yaşadıklarına odaklanılırken ailede yaşanan olayların ve üzüntülerin çocuklar tarafından da hissedileceği ve dikkatli bir şekilde gözlemleneceğini okuyucuya sezdirilmektedir. Özellikle anlatıcı çocuk yaşça kardeşinden büyük olduğu için her şeyi daha iyi hatırlamaktadır. İneğin neden satıldığı öyküyü okuma sürecinde çocuk için merak uyandırıcı olabilir. Ancak konu benzer şeyler yaşamamış olan çocuk okurlar için çok ilgi çekici olmayabilir. Öyküde ineğin satın alınması ve daha sonra satılması birer hareket unsuru sayılabilir. Annenin gece uykularından korkarak uyanması da öyküye hareketlilik getirmiştir. Ancak bu hareket unsurları bir çocuğun macera tutkusu düşünüldüğünde yeterli

görülmemektedir. Çocukların temelde olduğu bir hareketliliğin olmaması öykünün çocuk okurların macera tutkusuna hitap etmekte yetersiz kalabileceğini göstermektedir. Öyküde annenin satın aldıkları hasta ineği satmak zorunda kalmaları üzerine kötü rüyalar görüp uyuyamaması görülmektedir. Yoksulluk ve komşuları tarafından kandırılmış olmanın annenin psikolojisi üzerindeki olumsuz etkisi göze çarpmaktadır. Burada doğrudan bir çatışma olduğu söylenemez.

- **Dere Zamanı:** Öyküde, beş çocuğun dereye yüzmeye gitmeleri ve içlerinden Sıçan Ahmet'in arkadaşlarının para ve eşyalarını çalması üzerine yaşananlar konu edinilmiştir.

Olay çocuk ağzından anlatılmıştır. Beş çocuk karakterin birlikte dereye yüzmeye gitmesi ve burada Sıçan Ahmet'in arkadaşlarının para ve eşyalarını aşırması üzerine yaşananlar çocuk okurların ilgisini çekebilecek niteliktedir. Beş çocuk karakterin öyküde yer alması çocuk gerçekliğinin yansıtılmasını sağlamıştır. Hem bu olay hem de Sıçan Ahmet'in daha önce Köfteci Hamdi'nin Hilson marka kurmalı saatini aşırması ile dereye gitmek için Sıkıntı'nın babasının bisikletini dükkânın önünden aşırması olayları çocukların macera tutkusuna da cevap verebilecek nitelikte olaylardır. Çünkü hareket unsuru içermektedirler. Sıçan Ahmet'in arkadaşlarının para ve eşyalarını aşırıldığı anlaşıldıktan sonra neler yaşanacağı ile ilgili ise çocuk okur meraklanabilir. Bu da kurgunun merak unsuru da içerdiğini gösterir. En sonunda ise Sıkıntı'nın yine Sıçan Ahmet'e kıyamayıp onu da bisikletiyle götürmesi ve bütün arkadaşların hep birlikte dönmesi öykü için olumlu bir sonuç olmuştur. Çocuk okuru da mutlu edebilecek bir son olmuştur. Sıçan Ahmet ile diğer çocuklar (özellikle Sıkıntı) arasında kişi – kişi çatışması vardır. Çünkü çocuklar Sıçan Ahmet'ten hırsızlık yapması ve çok temiz olmaması dolayısıyla hoşlanmamaktadır. Ancak Sıkıntı onu dışlamamış ve dereye götürüp getirmiştir.

- **Erik Zamanı:** Öyküde, erik çalmaya giden arkadaşların derse geç kalmaları üzerine yaşananlar konu edinilmiştir.

Öyküde çocukların geç kaldıklarını fark edince koşarak derse yetişmeye çalışmaları, baştan yetişip yetişemeyeceklerinin bilinmemesi; sonrasında derse girdiklerinde öğretmenin vereceği tepkinin bilinmemesi öyküde merak duygusunu harekete geçiren gelişmelerdir. Ağaçlara tırmanmak, meyve toplamak her çocuğun

hoşlanacağı eylemlerdir. Bu sebeple olay çocukların ilgisini çekebilir. Çocukların telaşları ve korkuları da düşünüldüğünde çocuk gerçekliğinin yansıtıldığı söylenebilir. Miskoye İbrahim'in annesinden ve Ramiz'in babasından öyküde bahsedilmiştir. Kendi ebeveynlerinin verdiği tepkiler, öykü karakterlerinin ebeveynlerinin verdiği tepkilerle benzerlik gösteren çocuk okurlar için bu durum da ilgi çekici ve özdeşim kurmayı kolaylaştırıcı bir unsur olabilir. Erik çalmaya karar vermelerinden öykünün sonuna kadar yaşanan her şeyde çocukların hareket halinde olduğu görülmektedir. Bunun da çocukların macera tutkusuna hitap edebileceği düşünülmektedir. Öyküde konu kişi – kişi çatışmasıyla şekillenmiştir. Ramiz ve Katana ile Miskoye İbrahim farklı özelliklerde karakterlerdir. Miskoye, birlikte kararlaştırıp öğretmene söyleyecekleri yalanı söyleyememiştir.

- **Pazar Güneşi:** Öyküde, güneşli bir pazar gününde sinemaya giden üç çocuk, bir kedi Küçük Kız Gül ve babaannesi, bir sinek ile Bakkalcı Celâl'in düşünceleri ile yaşadıkları konu edinilmiştir.

Öyküde üç küçük çocuğun işçi olması, aynı durumu yaşayan çocuklar için ilgi çekici olabilir ancak çocuk okurların çoğu için ilgi çekici olmayacağı düşünülmektedir. Üç çocuğun da küçük kız Gül'ün de çocukluklarına has davranışları ve düşünceleri öyküde çocuk gerçekliğinin yansıtıldığına göstergesidir ve öyküye çocuk okurların ilgisini çekebilecek bir unsurdur. Öykü, genel olarak hareketli bir kurguya sahip değildir. Üç işçi çocuğun sinemada ve sinema sonrasında eğlenmek için yaptıkları şeyler çocuk okurlar için eğlenceli olabilir. Çocuk okurlar gerçek hayatta yaşayamayacakları serüvenleri okudukları kitaplar aracılığıyla yaşamak isterler. Ancak bu öyküde, anlatılan pazar gününün diğer pazar günlerinden çok da farklı olmadığı sezdirilmektedir. O pazar gününün farkı, öykünün sonuç bölümünde ortaya çıkmaktadır. Çocuk okurların macera tutkusuna cevap verebilecek bir serüven yaşanmamıştır. Gül, bakkaldan çıktıktan sonra duyulan fren sesi okur için merak uyandırıcıdır ancak okurların çocuk olduğu düşünüldüğünde, sadece bu gelişmenin merak duygusunu harekete geçirme ve sürdürme konusunda yeterli olmadığı düşünülmektedir. Öyküde sıradan bir pazar günü birbirinden farklı karakterlerin yaptıkları ve düşünceleri yer aldığından doğrudan bir çatışma olduğu söylenemez. Okuyucu daha çok gün içindeki akışa odaklanmaktadır.

- **Selo'nun Kuşları:** Öyküde, Selo'nun yaşadıkları ve çocukla arasında geçenler konu edinilmiştir.

Bu öyküde zor şartlar altında, aile ilgisi ve sevgisi olmadan sokaklarda kendi kendine oyunlar kurarak, kendi yaptığı sapanıyla kuş vurmaya çalışarak hayatını sürdürmeye ve çocukluğunu yaşamaya çalışan bir çocuk olan Selo'nun yaşam şartları konuyu oluşturmaktadır. Konu, çocuğun Selo hakkındaki kendi düşüncelerini, annesinin düşüncelerini ve Selo'nun bir gün evlerine gelmesiyle aralarında geçen konuşmaları anlatması yoluyla işlenmiştir. Öyküde zor şartlar altında yaşayan Selo ve annesi üstüne titremesine rağmen kolayca hasta olan çocuk zıtlık oluşturmaktadır. İkisi için de çocuk gerçekliği yansıtılmıştır. Olay her çocuk okurun çok ilgisini çekmeyebilir. Selo'ya benzer yaşam şartları olan bir arkadaşına sahip olan ya da böyle birini uzaktan da olsa tanıyan çocukların ilgisini çekebilir. Öyküde macera niteliğinde, çok hareketli olaylar yaşanmamıştır. Öykü, çocuk okurların serüven yaşama isteğine karşılık verebilecek bir konuya sahip değildir. Çocukların merak duygusunu harekete geçirebilecek olaylar da içermemektedir. Selo ve Çocuk arasında yaşam şartları, karakterler arasında zıtlık ve konunun bunun üzerine şekillenmiş olması bakımından kişi – kişi çatışması olduğu görülmektedir.

- **Şimdi Öldün Sen:** Öyküde, çocuğun büyüüp bir yetişkin olduğunda yıllardır gitmediği evine gidip eskiden o evin bahçesinde arkadaşlarıyla oynadıkları oyunları ve annesini hatırlayıp özlemesi konu edinilmiştir.

Öyküde, bir yetişkinin anıları ve düşünceleri kendi ağzından anlatılmaktadır. Büyüdükçe ve annesinin ona sağladığı korumalı ortamdan uzaklaştıkça eski masumiyetini kaybedişi görülmektedir. Arkadaşlarıyla evinin bahçesinde oynadığı oyunların anlatıldığı kısım çocuk okurlar için ilgi çekici olabilir. Ancak bir insanın eski masumiyetini kaybetmesi yetişkinlere hitap eden bir konudur. Bunun bir çocuk tarafından anlaşılmasının da zor olabileceği düşünülmektedir. Bu yönüyle öykünün genel olarak bir çocuk için ilgi çekici olmayacağı düşünülmektedir. Kovboyun yaşadıkları öyküye hareketlilik katmaktadır. Ancak bu bölümün de çocuk okurun macera tutkusuna tam anlamıyla cevap verecek bir serüven içermediği düşünülmektedir. Çünkü anlatılan olayların baş kişinin hayali olduğu öykü içinde okur tarafından anlaşılmaktadır. Kızılderili kılığındaki çocuk da kovboy da baş kişinin hayalidir. O, çocukluğunu hatırlamaktadır. Bu esnada çocukluğunda

büründüğü hayali kahramanlara tekrar bürünmektedir. Hayalindeki kahramanın Kızılderili'den kovboya, kovboydan tekrar Kızılderili'ye dönüşmesiyle ise olay akışı yarıda kesilip başka bir olaya geçilmiştir. Bu da çocuk okur tam neler olacağını merak edip heyecanlandığında hayal kırıklığına uğramasına sebep olabilir. Yetişkin kişinin kendi çocukluğunu hatırlayıp özlediği, şimdiki haliyle çocukluğu arasında farklılıklar olduğunu hissettiği göz önüne alındığında konunun kişinin kendiyile çatışması doğrultusunda şekillendiği söylenebilir.

- **Gelmesinler:** Öyküde, bir çocuğun evde dinlenerek ve iğne tedavisiyle geçirmek zorunda olduğu hastalık sürecinde yaşadıkları ve hissettikleri konu edinilmektedir.

Öyküde hasta çocuğun arkadaşlarını gördükçe onlarla bir arada okula gidemeyişine üzülməsi, çizgi romanlarını okumaktan kendini alıkoyamaması, iğneden korkusu herhangi bir çocuğun verebileceği tepkiler olduğundan çocuk gerçekliğinin yansıtıldığı düşünülmektedir. Öyküde kısa bir zaman dilimindeki durum anlatıldığından merak uyandırıcı bir unsur görülmemektedir. Çocuğun arkadaşlarının ve iğnecinin gelmesi duruma küçük hareketlilikler katsa da çocuk okurun öyküyü okurken özdeşim kuracağı hasta çocuk yataktan çıkamadığı için öyküde onun macera tutkusuna cevap verebilecek bir gelişme yaşanmamıştır. Öykü kendisi ya da çevresinden bir kişi böyle bir hastalık sürecini yaşamış olan çocuk okurlar için ilgi çekici olabilir ancak böyle bir durumu yaşamamış çocukların ilgisini çekmeyebilir. Yine de öykünün çocuk okuru hasta bir çocuğun hislerini ve psikolojisini anlama adına çıkarım yapmaya yöneltmesinin güzel bir ayrıntı olduğu düşünülmektedir. Öyküde çocuğun ruh hali anlatıldığından konunun kişinin kendisiyle çatışması üzerine şekillendiği söylenebilir. Çocuğun hem okula gitmek istemesi hem de hasta olduğundan artık arkadaşlarının yanına gelmesini bile istememesi, için düştüğü umutsuzluk bunun göstergesidir.

- **Sarı:** Öyküde, küçük yaşta sanayide çalışıp ailesini geçindirmek zorunda kalan Sarı'nın hayat mücadelesi anlatılıyor.

Öykünün karakteri Sarı, çalışmak zorunda olan bir karakterdir. Kendisi gibi okula gitmek yerine çalışmak zorunda olan çocukların gerçekliğini yansıtmaktadır. Hayatındaki tüm zorluğun yanında camide eğlenmek için yaptığı yaramazlıklar,

minareye tırmanması ve bir gün saat kulesine tırmanıp kuledeki saatleri bozmak istemesi onun hâlâ bir çocuk olduğunu göstermektedir. Bu yönlerden çocuk gerçekliğini yansıtmaktadır. Öykü, zor şartlarda yaşamak zorunda olan çocukların hayatını örnekleyen kurgusuyla çocuk okurları bu durumda olan çocukları anlamaya çalışmaya yöneltebilir. Bu açıdan ilgi çekici olabilir. Benzer şartları yaşamış ya da yaşamakta olan çocuklar için biraz da olsa kendilerini yansıttığından ilgi çekici olabilir. Ancak her çocuk okurun da ilgisini çekmeyebilir. Öyküde yaşanan bir serüven olmadığından çocukların macera tutkusu yeterince karşılık bulamayabilir. Çocuk okurların merak duygusunu harekete geçirecek gelişmeler yer almamaktadır. Sarı'nın camide çocukları güldürüp yetişkinleri kızdırmasının, ardından minareye tırmanmasının anlatıldığı bölüm öykünün hareketli bölümlerinden biridir ve çocuk okurlar için eğlenceli bir bölüm olabileceği düşünülmektedir. Öyküde, Sarı'nın genel olarak yaşam şartları anlatıldığından okurda çok merak uyandıracak bir gelişme yaşanmamıştır. Öyküde kişi – toplum çatışmasına yer verildiği söylenebilir. Küçük bir çocuğun çalışmak zorunda olması, zor hayat şartları bunun göstergesidir.

- **Zor Pazartesiler:** Öyküde, küçük pazarcının bir pazartesi günü pazar yerinde yaşadıkları ve düşündükleri konu edinilmektedir.

Bu öyküde de Sarı gibi çalışmak zorunda olan bir çocuk anlatılmaktadır. İlkokuldan sonra babasıyla birlikte pazarcılığa başlayan küçük pazarcının çalışmak yerine okumak istemesi, yaptığı işin yaşına göre zorluğu ancak yine de çevresindekilerin ondan bu işte başarı beklemesi, benzer durumlar yaşamış ya da yaşamakta olan çocukların yaşam gerçekliğini yansıtmaktadır. Konu, benzer bir hayat yaşayan çocuklar için ilgi çekici olabileceği gibi bu durumla hiç karşılaşmayan bazı çocuk okurların ilgisini çekmeyebilir. Öyküde çocukların macera tutkusuna cevap verebilecek bir serüven bulunmamaktadır. Konu, daha çok küçük pazarcının duygu ve düşünceleri verilerek işlenmiştir. Olay örgüsünde çok fazla hareketlilik bulunmamaktadır. Öyküde malları taşıyan kamyonun pazar yerine ulaşip ulaşamayacağı bir merak unsuru oluşturmaktadır. Çocuk hem pazarcı olan babasıyla gurur duymakta, onun çevresindekiler tarafından bu işte başarılı görülmesi hoşuna gitmekte hem de hayatı boyunca pazarcılık yapmak zorunda kalacağından korkmakta ve babasının hayatı gibi bir hayat istememektedir. Konunun kişinin kendiyle çatışması sonucu şekillendiği görülmektedir.

- **Bozgun:** Öyküde, çocuğun babası ile Abdurrahman Amcası arasındaki kurban kesme konusundaki rekabet konu edinilmiştir.

Öyküde asıl olarak babanın kendini kurban kesme işinde daha başarılı olduğundan kendini bu konuda kardeşi Abdurrahman'dan üstün görmesi, ona bunu hissettirmek için de işini bitirir bitirmez ailesiyle birlikte Abdurrahman ve ailesini ziyarete gitmeleri anlatılmıştır. Ancak o bayram yağmur yağdığından kuruluğu olan Abdurrahman işlerini babadan öne bitirmiş ve ailesiyle birlikte ziyarete gelmiştir. Bu öykü, Kurban Bayramı üzerine kurgulandığından benzer bayram sevincini ve telaşını yaşayan birçok çocuk için ilgi çekici olacaktır. Anlatıcı çocuk ve ağabeyinin olaylar karşısında sadece gözlemci konumda olup yaşlarının gerektirdiği şekilde davranmak zorunluluğunda olmaları çocuk gerçekliğinin yansıtıldığını gösterir. O bayram yağmur yağmaya başladığında günün nasıl ilerleyeceğinin baştan bilinmemesi bir merak unsuru oluşturmaktadır. Ancak bir çocuk okurun beklentisine göre zayıf kalmış bir merak unsuru olabilir. Öyküde çocukların macera tutkusuna cevap verebilecek bir serüven bulunmamaktadır. Ancak öykünün komik bir şekilde sonuçlanması, bunun da anlatıcı çocuğun ve ağabeyinin tepkileriyle görülmesinin yine çocuk okur için ilgi çekici olacağı düşünülmektedir. Öyküde kişi – kişi çatışması bulunmaktadır. Çocuğun babası ve amcası arasındaki kurban kesme konusundaki rekabet bunu göstermektedir.

- **Ablam:** Öyküde, çocuğun ablasıyla ilgili gözlemleri ve ablasıyla çarşıya çıkmalarından sonra ağabeyinin Nam Kadir'i onların bulunduğu yerin yakınında görmesi üzerine yaşananlar konu edinilmiştir.

Öyküde anlatıcı olan çocuk, ablası üzerindeki aile baskısını kendi algıladığı şekilde anlatmaktadır. Çocuk bakış açısının, çocuk gerçekliğinin yansıtıldığı bir öyküdür. Ancak okur bu öyküde çocukların sevdikleri şeyler ya da davranış biçimlerinin nedenlerinden çok, çevresindeki tüm olayları çok dikkatli şekilde gözlemlmeleri ve kendilerine göre olaylar arasında sebep sonuç ilişkileri kurmaları üzerine çıkarımlar yapabilir. Öykünün asıl konusu bir yetişkin problemiyken çocuk gözlemlerinin ve algılayışının baskınlığı çocuk gerçekliğinin bir yansımasının öyküde görülmesini sağlamıştır. Konu bu sebeple çocuk okurlara ilgi çekici gelmeyebilir. Öyküdeki en büyük hareketlilik abla ve çocuğun birlikte çarşıya çıkmalarıdır. Çocukların serüven yaşama isteklerine ve macera tutkularına cevap

vereabilecek bir gelişme yaşanmamıştır. Ablanın üzerindeki aile baskısı düşünüldüğünde konunun temelde kişi – toplum çatışması üzerine kurgulandığı söylenebilir. Çünkü çocuk bakış açısıyla anlatılmış olsa da kadına yönelik baskı öyküde görülmektedir. Bu, öyküde aile temelinde başlamış olan toplumsal bir sorundur.

Cemil Kavukçu'nun Selo'nun Kuşları kitabında ele alınan konular üç başlıkta incelenebilir. Bunlar:

1. Çocuk karakterlerin kendine özgü hislerini ve yaşadıklarını konu alan öyküler:

- a. En Büyük Gözler
- b. Dere Zamanı
- c. Erik Zamanı
- d. Şimdi Öldün Sen
- e. Gelmesinler

2. Çocuk karakterlerin gözlemlediği ailevi ya da toplumsal sorunları konu alan öyküler:

- a. Avludaki Tren
- b. Bozgun
- c. Ablam

3. Ailesi tarafından ihmal edilen ya da çalışmak zorunda kalan çocukları konu alan öyküler:

- a. Pazar Güneşi¹
- b. Selo'nun Kuşları

¹ Çocuk karakterlerden ve öykünün başkışilerinden biri olan Gül açısından değerlendirildiğinde, öykü konusu birinci başlığa da dahil edilebilir.

c. Sarı

d. Zor Pazartesiler

Tablo 4.3: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Bulunan Öykülerin Konu Dağılımı

Çocuk Karakterlerin Kendine Özgü Hislerini ve Yaşadıklarını Konu Alan Öyküler	Çocuk Karakterlerin Gözlemlediği Ailevi ya da Toplumsal Sorunları Konu Alan Öyküler	Ailesi Tarafından İhmal Edilen ya da Çalışmak Zorunda Kalan Çocukları Konu Alan Öyküler
a. En Büyük Gözler b. Dere Zamanı c. Erik Zamanı d. Şimdi Öldün Sen e. Gelmesinler	a. Avludaki Tren b. Bozgun c. Ablam	a. Pazar Güneşi b. Selo'nun Kuşları c. Sarı d. Zor Pazartesiler

Yukarıdaki tabloda Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) kitabında yer alan öyküler konuları açısından sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma kitapta ele alınan konuların incelenmesinde ve çocuğun ele alınan konu içindeki yerinin neresi olduğunun değerlendirilmesinde kolaylık sağlamaktadır. Ancak tüm bu başlıklar birbiriyle ilişkilidir ve kesin çizgilerle birbirinde ayrılamaz. Örnek vermek gerekirse Selo'nun Kuşları (s. 52) öyküsünde ailesi tarafından ihmal edilen bir çocuk olan Selo'nun çocukluğa has davranışlarının ve hislerinin öyküde hiç yansıtılmadığı söylenemez.

Öyküler incelendiğinde Kavukçu'nun olayın ya da durumun yaşandığı ortamdaki hayvanların okur tarafından fark edilmesini amaçladığı görülmektedir. Bazı öykülerde öykünün karakteri konumunda olan ya da öyküdeki olay içinde önemli bir unsur olan hayvan ya da hayvanlar yer almaktadır. Bazı öykülerde ise olayın ya da durumun gelişimini doğrudan etkileyecek bir rolü bulunmayan ve hiç sözü edilmeden de geçilebilecek olan hayvanlar görünür durumdadır.

Tablo 4.4: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Öykü İçinde Görülen Hayvanlar

Öyküler	Öykü İçinde Görülen Hayvan / Hayvanlar
En Büyük Gözler	At (s. 7)
Avludaki Tren	İnek (s. 15), kedi
Dere Zamanı	Yok.
Erik Zamanı	Sarı arı (s. 33)
Pazar Güneşi	Kedi (s. 43), sinek (s. 47)
Selo'nun Kuşları	Kedi (s. 53) , kuş (s. 60)
Şimdi Öldün Sen	Kedi (s. 64)
Gelmesinler	Kedi (s. 73)
Sarı	Kediler (s. 78), köpekler (s.78)
Zor Pazartesiler	Köpek (s. 85)
Bozgun	Koyun (s. 98), kediler (s.98)
Ablam	Kedi (s. 111) (Resimde görülüyor.), güvercin (s. 112)

Kitapta yer alan birçok öyküde eski zamanların çizgi roman karakterlerinden geçmekte ve öykü kahramanlarının bu çizgi romanları okudukları anlaşılmaktadır. Kavukçu, okumayı öğrendiğinde ilk tanıştığı kahramanların çizgi roman kahramanları olduğunu ve onların etkisinin hayatı boyunca devam ettiğini belirtmektedir. Kendisi de çocukluğundan beri çizgi roman okumaktan hoşlanmaktadır. (Eroğlu Maktav, 2012). Yine Kavukçu çocukluğunda babasının işi bozulduğu zaman annesinin bileziklerini satarak bir inek aldıklarını, ineğin sara hastası olduğunu bile bile mahallelerindeki yaşlı hacının kendilerine bu ineği satmış olduğunu, Avludaki Tren öyküsünün o günlerin izlerinden doğduğunu (Kavukçu, 2008, s.28) söylemiştir. Buradan da yazarın öykülerini kurgularken kendi çocukluğundan yola çıktığı ve sevdiği şeyleri öykülerinde yansıttığı görülmektedir.

Tablo 4.5: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Çizgi Roman Kahramanlarının Yer Alma Durumu

Çizgi Roman Kahramanlarının Geçtiği Öyküler	Çizgi Roman Kahramanlarının Geçmediği Öyküler
• Pazar Güneşi • Selo'nun Kuşları • Şimdi Öldün Sen • Gelmesinler • Zor Pazartesiler	• En Büyük Gözler • Avludaki Tren • Dere Zamanı • Erik Zamanı • Sarı • Bozgun • Ablam

Pazar Güneşi öyküsünde işçi çocukların çizgi roman okumaları dışında pazar günü sinemaya gidip ar arda dört film izlemeleri de öyküde Cemil Kavukçu'nun kendi çocukluğundan yansımalar olduğunu göstermektedir. Kavukçu kendisi de pazar günleri sinemaya gidip ar arda dört film izlediğini söylemiştir (Eroğlu Maktav, 2012).

Kavukçu, annesinin kendisine ve kardeşlerine çok düşkün olduğunu, terziilik yaptığını ve evlerinde hep terzi çırağı kızların olduğunu söylemiştir (Eroğlu Maktav, 2012). Kitap incelendiğinde çocuklarıyla ilgili anne karakterler karşımıza çıkmaktadır. Selo'nun Kuşları Gelmesinler, Şimdi Öldün Sen öyküleri buna örnek verilebilecek öykülerden birkaçıdır. Annem öyküsündeki anne karakteri de terzidir ve onun da yanında çalışan çırak kızlar vardır. Erik Zamanı öyküsünde de bir terzi evinden ve orada çalışan terzi kızlardan söz edilmektedir.

Selo'nun Kuşları öyküsünde çocuk daha önce hastalanıp günlerce okula gidemediğini söylemektedir. Gelmesinler öyküsünde de günlerdir hasta olan, okula gidemeyen ve artık iyileşeceğine dair umudunu gittikçe kaybeden bir çocuk anlatılmaktadır. Kavukçu da 16 yaşında bir dönem geçirdiği hastalık sonucu evde yatmak zorunda kaldığını belirtmiştir (Eroğlu Maktav, 2012). Yaşadığı bu olayın da öykülerinde izi görülmektedir.

Kavukçu babasının manifaturacılık yaptığını ve babasına yardım ettiğini söylemiştir (Eroğlu Maktav, 2012). Zor Pazartesiler öyküsünde çocuğun babası manifaturacı pazarcıdır. Bunun dışında kendi evlerinin de büyük bir arka bahçesi olduğunu ve arkadaşlarıyla orada oynadıklarını söylemiştir (Eroğlu Maktav, 2012). Şimdi Öldün Sen öyküsünün baş kişisi de küçükken arkadaşlarıyla evlerinin bahçesinde oyunlar oynadığını anlatmaktadır. Bu öykünün kendisi için bahçeye olan tutkusu, bağlılığı, geçmişle bir köprü oluşturması gibi anlamları olduğunu söylemiştir (Eroğlu Maktav, 2012).

Öykülerin kurgularından olayların ya da durumların kent yerine daha çok kasaba ya da köy gibi küçük yerlerde geçtiği anlaşılmaktadır. Kavukçu'nun da çocukluğu İnegöl'de geçmiştir. Kasaba hayatını, küçük yerleşim yerlerinde yaşayan çocukların hayatlarını ve eğlencelerini iyi bilmektedir (Eroğlu Maktav, 2012). Bunları öykülerinde de yansıttığı görülmektedir.

Öykülerin konuları ve kurguları incelendiğinde olayların Kavukçu'nun çocukluk zamanlarında geçtiği anlaşılmaktadır. Örnek verilirse çocukların eğlenceleri, okudukları çizgi romanlar, marketler yerine bakkallardan alışveriş yapılıyor olması, taşıt olarak karakterlerin otomobil yerine motosikletin ya da bisikletin bulunması öykülerin zamanının günümüz olmadığını göstermektedir. Bu da Kavukçu'nun geçmiş zamanlardaki gözlemlerini ve tecrübelerin öykülerinde yansıttığının bir başka kanıtıdır.

Gerçekçi bir yaklaşımla kaleme alınan öyküler incelendiğinde abartılmış merak, rastlantısallık ve duygusallık gibi konunun yapılandırılmasını zayıflatan unsurlara rastlanmamıştır.

Öykü konuları tek tek incelendiğinde; çocuk karakterlerin düşünceleri, konuşmaları ve davranışlarının yaş düzeylerine uygun olduğu görülmüştür. Öykülerde çocuk gerçekliğinin yansıtıldığı düşünülmektedir.

Bunun yanında öykülerde okurların olaydan çok o olay yaşanırken karakterlerin içinde bulundukları ruh hallerine, düşüncelerine ve buna bağlı olarak da tepkilerine odaklanması ve bunların okur tarafından anlaşılmasının amaçlandığı düşünülmektedir. Buna bağlı olarak öykü konularının daha durağan bir kurguyla işlendiği görülmekte ve öykülerde hareketliliğin az olduğu düşünülmektedir. Bu durumun öykülerde çocuk okurların macera tutkularının ve serüven yaşama isteklerinin yeterince karşılanmamasına sebep olacağı düşünülmektedir.

Serüven içeren bir olay örgüsünün olmaması, öyküler içinde çocuk okurun merak duygusunu harekete geçirecek gelişmelerin de az görülmesine sebep olmuştur. Öykülerde olaylar kısa süre içinde gelişip sonuçlandığı için merak uyandıran gelişmeler kısa sürede çözümlenmiştir. Bu durumun çocuk okurun kitaptan sıkılmasına sebep olabileceği düşünülmektedir.

Konular genel olarak incelendiğinde çocuk okurların ilgisini çekmekte yetersiz kalacağı söylenebilir. Çünkü özellikle çocuk karakterlerin temelde olduğu serüvenlerin eksikliği konuların ilgi çekiciliğinin de azalmasına sebep olmuştur. Çocuk işçiler, yoksulluk, ailelerin çocuklarını ihmal etmesi, çocuklar üzerindeki otorite kaynağı ebeveyn ya da öğretmenler gibi konuların ele alınması aslında öykülerin çocuklardan ziyade yetişkinlere hitap ettiğinin göstergesidir. Hayat gerçeklerini yeni kavramaya başlayan çocuk okurların bu konuları anlamakta zorlanabileceği düşünülmektedir. Ancak aynı durumları yaşayan çocuklar için de kendi durumları yansıtıldığı için ilgi çekici olabilir. Diğer çocuk okurlar için de zor şartlar altında hayatına devam etmeye çalışan akranlarıyla empati kurmalarını sağlayabilir.

Konular işlenirken çocuk okurların eğlenceli bulabileceği bölümler olduğu görülmektedir. Bu bölümler daha çok çocuk karakterlerin kendi eğlencelerinin anlatıldığı bölümlerdir. Ancak kitapta bu bölümler de çok fazla değildir.

4.1.3. Kitabın İletisi

Yazınsal yapıttan çıkarılabilecek ileti tek, mutlak ve her okuyucunun aynı şekilde ifade edeceği şekilde olamaz. Bu bölümde, bu çalışma kapsamında kitaptaki öykülerin iletileri saptanmaya çalışılmıştır. İletiler bir çocuk okurun da kurabileceği ve anlayabileceği basit ve yalın cümlelerle ifade edilmeye çalışılmıştır. Metnin iletisine ulaşabilmek için tamamının okunması gerekmektedir. Ancak bu çalışmada öykülerin tamamının verilmesi mümkün değildir. Bu sebeple her öykünün iletisi verildikten sonra o iletinin doğrudan ifade edilip edilmediğini ve iletiye ulaşırken hangi noktalardan yola çıkıp değerlendirme yapıldığını örnekleyebilmek için metinlerden alıntılar yapılmıştır.

- **En Büyük Gözler:** Olaylar karşısında bir yetişkinin hissettikleri, tepkileri ve bakış açısıyla çocuklarındaki birbirinden farklıdır.

Öyküde, yetişkinlerin düşüncesinin mutlaka sünnet olunması gerektiği ve bunun çok da zor bir şey olmadığı yönünde olduğu sezdirilmiştir.

“Ayaklarına sarılıyorum.

“Baba, Cellat gelmiş!”

Saçımı okşuyor.

“Korkma,” diyor, “cellat değil o.”

Hani o gelmeyecekti, hani bana söz vermiştin...”

Diz kırıp yanıma çöküyor. Omuzlarımdan tutup gözlerime bakıyor.

“Sen yürekli çocuksun,” diyor, “konuştuğum sünnetçi bir kaza geçirmiş, hastanede yatıyormuş. Ama bu ondan usta, hiç canın yanmayacak” (Kavukçu, 2016, s. 10).

Buna karşın çocuğun sünnet olmayla ilgili duydukları, korkuları, düşünceleri, eylemleri ve bunların nedenleri çocuğun bakış açısıyla ve onun ağzından dile getirilmiştir.

“Kır bir atın üstündeyim, evet; ama herkeslerden gizlediğim ya da gizlemeye çalıştığım bir biçimde gümbür gümbür atıyor yüreğim. Korkuyorum. Çünkü “şey” leri kesilirken kan kaybından ölmüş çocuklardan söz ediliyor sokak aralarında. Ya da “şey” leri yan kesilmiş ya da kökünden kesilmiş çocuklardan” (Kavukçu, 2016, s. 7).

“Arkadaşlarımdan ikisini görüyorum.

“Kaçırın beni, saklayın! Cellat gelmiş...Cellat!”

“Bize gidelim, arka bahçede saklanınız,” diyor biri” (Kavukçu, 2016, s. 11).

Bu iki durum arasındaki zıtlığın değerlendirilmesi de okuyucuyu yukarıda verilen iletiye ulaştırmaktadır. İleti öyküde doğrudan verilmemiştir. Aşağıdaki örnekte görülen çocukların sünnetçiye “Cellat” lakabını takmış olması ancak babanın bunu anlayamaması ya da anladıysa bile önemsememesi ve “cellat” kelimesini gerçek anlamıyla kullanması, çocuk bakış açısıyla yetişkin bakış açısının farklılığına dair okuyucuya ipucu sunuyor.

“Baba, *Cellat* gelmiş!”

Saçımı okşuyor.

“Korkma,” diyor, “*cellat* değil o” (Kavukçu, 2016, s. 10).

- **Avludaki Tren:** Yoksul insanların küçük umutları bazen kandırılmalarıyla yıkılabilir.

Bu iletiye ulaşılmasını sağlayan öncelikle ailenin yoksulluğunun betimlenmesi daha sonra da umutlarını yıkan durumun anlatılmasıdır.

“Babam sabah erkenden kahveye gider, akşam yemeğe gelirdi. Yemeğini yer yemez de ceketini giyer, yine kahveye giderdi.

İşi bozulduğundan beri böyleydi bu” (Kavukçu, 2016, s. 19).

“Hasta olduğunu, sarası olduğunu bilmiyor muydu sanki? Komşu olacak sözde, hacı olacak! Bunu bize neden yaptı? Sakalından utansın rezil adam...Bizim gibisinden ne istedi...”

“Bu da işin tuzu biberi oldu...Kısmet işte...” (Kavukçu, 2016, s. 24).

Öyküde ileti doğrudan söylenmemiştir. Okuyucunun anlatılan durum ve olaylar üzerine düşünmesi beklenmektedir. İletiyeye ancak bu şekilde ulaşılabilir.

- **Dere Zamanı:** Çocuk, çocukluğa has bir masumiyetle ısrarla edindiği kötü davranışları tekrarlayabilir, ebeveyn ve arkadaş korkusuyla hareket edebilir, birbirlerine kıyamayabilirler.

“O gelmesin,” dedik. Bunu Sıkıntı’ ya da söyledik. “Madem senin peşine takılıyor, bu işi sen çöz,” dedik. Sıkıntı çaresiz. Olaya insani bir boyut katmak için “Yazık ya,” dedi, gelsin de yıkayalım şunu” (Kavukçu, 2016, s. 27).

“İhsan’la Katana sıkı sıkı kollarından tutup sürüklediler Sıçan’ı. Aşırdıklarını sakladığı yeri gösterdi. Taşı kaldırıp saatle çakıyı buldular.

“Ulan,” dedi Sıkıntı, “sanki hiç anlamayacaktık, sanki senden başka biri vardı da suçu ona atacaktın...” (Kavukçu, 2016, s. 31).

“Yola çıktık. Gelirken en arkada kalan Sıkıntı şimdi en önde gidiyordu hem de o Zeplin bozmasıyla hem de önünde kokarca gibi kokan ve bağıra bağıra Şarkı söyleyen Sıçan’ ı taşıyarak” (Kavukçu, 2016, s. 31). (Geç kaldığı ve babasının bisikletini izinsiz aldığı için ondan korkuyor.)

Yukarıda alıntılanan bölümlerden Sıkıntı’nın Sıçan’ı da hem dereye giderken hem de dereden dönerken taşıdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Sıkıntı babasından, Sıçan da eşyaları aşırıldığı için arkadaşlarından korkmaktadır. Sıçan, kendisinin yaptığının anlaşılacağını bilse de kendisini eşyaları aşırırmaktan alıkoymamıştır. Bütün bunlar çocuğa has tepkilerdir. Ancak metinde bize doğrudan ileti cümlesi verilmemiştir. Karakterlerin sözleri ve davranışlarının üzerine düşünülmesiyle iletiye ulaşılabilir.

- **Erik Zamanı:** Otoriteden korku ve masumiyet, çocukların davranışlarını etkileyen faktörlerdir.

“İbrahim, hazır ola geçip kollarını iki yana birleştirdi. Ezberlediği şiiri okuyan biri gibi gözlerini yumup başını yukarı kaldırarak:

“Erik çalmaya gittik öğretmenim,” dedi” (Kavukçu, 2016, s. 42).

Bu öyküde de İbrahim’in vermiş olduğu tepki bize onun yalan söyleyemediği ve öğretmeninden çok korktuğu sonucuna götürmektedir. Direkt olarak metinde böyle bir şey yazmamaktadır.

- **Pazar Güneşi:** Herkes için hayatın akışı ve mücadelesi farklı seyreder.

“Formika tutkalı, vernik, cila ve sümük kurusuyla bezeli iş giysilerini giyerek, iki parmağını bıçkıya kaptırdığı için “parmaksız” diye bilinen patronun dükkanında parça başı portatif masa iskeleti çakacak, zımpara yapacak, vernik atacaklar. Ve yeni bir hafta sonuna kadar biraz daha büyüyecekler” (Kavukçu, 2016, s. 44). (Üç çocuğun hayat mücadelesi anlatılmış.)

“Yaşlı kadın yattığı yerde somurtuyordu. Yine o sonu gelmez; ama kimsenin inanıp ciddiye almadığı ağırları başlamıştı” (Kavukçu, 2016, s. 47).

“Sapsarı bir fren sesi. İrkildi. O küçük kız. Hemen ileride, kaldırımın üzerinde o küçük kız ve küçük bir aspirin kutusu ve açılması eve bırakılmış sakız. (Ama en komiğinden olsun Celâl Abi...) Koşuşan insanlar. Sarının içinde, güneşte parlayan kırmızılar” (Kavukçu, 2016, s. 47).

Bu öyküde geçen bütün karakterlerin düşüncelerine ya da eylemlerine yer verilmiştir. Örnek olarak yukarıda öyküde üç bölüm alıntılanmış ancak yazar bir kedi, bir sinek ve Celâl’in düşünce ve eylemlerine de yer vererek iletiyi güçlü bir şekilde okuyucuya sunmaktadır. Yaşamda gerçekten de yolda gördüğümüz bir kedi bile hayatta mücadele halindedir. Farklı karakterlerin düşünce ve eylemlerinden yola çıkarak sonuca varma görevi ise okuyucuya aittir.

- **Selo’nun Kuşları:** Aile ortamında büyüemeyen bir çocuk, toplum tarafından onaylanmayan davranışlarda bulunsa da bir şekilde hayatta kalmak zorundadır.

“Annesi de ona takıyordu işte.

“Selo, aile terbiyesi nedir bilmiyor ki,” diyordu, “anası birçok çocuğu o sarhoş adama bırakıp kaçmış. Ablaları da, Selo da sokaklarda büyüdü. Öyle bir çocukla senin işin ne?” (Kavukçu, 2016, s. 54)

“Ölü kuş oğlum...Öldürmüş kuşu, bir de kafasını koparmış...Ahlaksız...Yazık günah değil mi? Bu kış kıyamette yavruları yok mu? Akşam anneleri yuvaya dönmeyince ne yiyecek o yavrular...”

Ama Selo’ nun da annesi yoktu” (Kavukçu, 2016, s. 61).

Bu öyküde Selo’nun içinde bulunduğu durum diğer karakterlerin ağzından anlatılmıştır. Aslında okurda, onun yaşam şartları ile davranışları arasında ilişki kurması beklenmektedir. Okur ancak bu ilişkiyi kurabilirse metnin iletisine ulaşabilir.

- **Şimdi Öldün Sen:** Çocukluk ve o yılların masumiyeti bir daha yaşanamıyor.

“Kendi kurallarıyla sürüp giden bu oyun alanında başka çocuklar da olurdu. Ama bunlar, iyi aile terbiyesi almış, benimle oynayabilmek için kimi kurallara uymak zorundaydılar. Örneğin, sövmek kesinlikle yasaktı. Belki ömrümüzü bu bahçede oyunlarla yaşayarak geçirseydik sövmesini, sigarayı, içkiyi, kavgayı ve yarım yamalak da olsa “hakkını arama” kötü alışkanlıklarını edinmeden, aynı ulu terbiye sınırları içinde sürdürecektik. Ama ne yazık ki büyüdü ve okula gitmemiz gerekti. Yani, bahçenin dışına çıktık. Bizden büyük arkadaşlarımız, hiç duymadığımız sövgüleriyle şaşırttılar bizi. Bir başkaları da “muhallebi çocuğu” deyip horlayarak korku saldılar yüreklerimize. Açık saçık resimler sakladık kitaplarımızın arasına. Düzen böyle kurulmuştu ya onlara benzer, çevrelerine girerdik ya da silinir giderdik. Bahçemizin duvarlarının çatır çatır yıkıldığı günlerdi...” (Kavukçu, 2016, s. 66).

Kitabın kahramanının okula başlamadan önceki çocukluk dönemini anlatıp sonrasında edindiği kötü alışkanlıkları anlatması aslında bu alışkanlıklardan rahatsızlık duyduğuna ve evinin bahçesinde arkadaşlarıyla oyunlar oynayabildiği

çocukluk dönemine özlem duyduğuna dair okura güçlü bir izlenim veriyor. Ancak yine okura okudukları üzerine çıkarımda bulunma sorumluluğu verilmiş.

- **Gelmesinler:** Bir çocuk hastalanıp arkadaşlarından ayrı kaldığında umutsuzluğu artabilir.

“Her gün de geliyorlar. Kapının pirinç halkalarına vuruşlarından tanıyorum. Al al yanakları, kocaman elleri, fıldır fıldır gözleri canımı sıkıyor. Nasıl olduğumu soruyorlar. Hep aynıyım diyorum, hiç iyileşemeyeceğim. Kalkamayacağım artık bu yataktan. Yastığımın altına gizlediğim ayna da söylüyor bunu. Koşup oynayamayacağım. Siz birer birer geçip gideceksiniz, sınıfları atlayıp okulu bitireceksiniz...” (Kavukçu, 2016, s. 74).

Bu öyküye tamamen hâkim olan durum çocuğun okula gidemeyecek kadar hasta olma durumudur. Her çocuk akranlarıyla koşup oynamak ister ancak o bunu yapamayacak durumdadır. Umutsuzluk, çocuklarda yetişkinlerden daha az rastlanan bir duygu durumudur. Çocuğun hastalığı ve duygu durumu arasında onun söylediklerinden, yaptıklarından ve düşüncelerinden yola çıkarak iletiye ulaşma sorumluluğu ise okuyucuya bırakılmıştır.

- **Sarı:** Her çocuk, çocukluğunu yaşamak ister; hayata atılmak zorunda kalsa da yaşayamadığı çocukluğuna ve bırakmak zorunda kaldığı okuluna hep bir özlem duyar.

“Babam damda ya, eve ben bakıyorum. Bu işin nedeni mi olurmuş abi, damda işte. Anam da evlere temizliğe çamaşıra gidiyo. Çocuksun daha deyip sigarama darılma, bende hiç çocuk suratı var mı? Çocuk olsam okula gider, sokaklarda oynardım, di mi? Okul önlüğümü ne zaman çıkardım, oyunları da o zaman unuttum. Birden adam oldum abi” (Kavukçu, 2016, s. 82).

Bu öyküde Sarı'nın söylemleri ve düşüncelerinden yaşayamadığı çocukluğuna ve okula özlem içinde olduğu görülmektedir. Yazar bunu direkt kendisi öykünün herhangi bir yerinde belirtmemiştir. Öykü kahramanını konuşturarak, onun düşüncelerine ve sorumluluklarına kurguda yer vererek okuyucuya bu iletiye ulaşmak için güçlü bir ipucu vermiştir.

- **Zor Pazartesiler:** Çalışmak, hayat kavgasına atılmak özellikle okumak isteyen bir çocuk için çok zordur.

“Şimdi de ama bu kez kamyonlarla pazar pazar dolaşıyordu babası. O da mı dolaşacaktı? Bu soruya gelip dayandı mı, canı sıkılıyordu. Dolaşmak istemiyordu; çünkü o sevmiyordu bu işi. Öyle bir şeyler istiyordu ki -adını bir türlü bilemiyor- okumakla sürdürülecek sonu belirsiz bir yol örneğin (ama ilkokul biteli neredeyse iki yıl oluyordu, artık olanaksızdı bu), pazarcılık dışında, sabah ezanlarıyla uykusu bölünmeyen bir iş...” (Kavukçu, 2016, s. 92).

Öyküde küçük pazarcının düşünceleri, ilkokuldan sonra babasıyla birlikte çalışmak zorunda kalışında hiç memnun olmadığını göstermektedir. Hayata atılmanın bir çocuğun seçimi ve isteği olamayacağını Kavukçu bu öyküsünde de örneklemiştir. Yine bu öykü için de okuyucunun küçük pazarcının yaşamı ve düşünceleri üzerine bir değerlendirme yapıp iletiye ulaşması gerekmektedir.

- **Bozgun:** Bazı meziyetler yönünden insan kendini bir başkasından üstün görebilir ancak şartlar değiştiğinde eleştirdiği duruma kendi düşebilir.

“Her Kurban Bayramı yinelenen bir tören bu; zamana karşı bir yarış. Koyunun kesilmesi, yüzülmesi, parçalanması, dağıtılacakların ayrılması öğleye dek bitecek, öğle yemeği yendikten sonra giyinip süslenerek -ama her şeye karşın o iğrenç koyun kokusundan tam olarak arınamadan- amcam basılacak.” (Kavukçu, 2016, s. 99).

“Koyunu çengele asmıştık ki dış kapı çalındı. Kapıyı annem açtı.

Aptıraman Amcamla yengem!

Bir baskın bu! Ya da bozgun! Bu kez alnını kırıştırıp kaşlarını yukarı kaldırma sırası babamdaydı.” (Kavukçu, 2016, s. 105).

Bu öykü, anlatıcının önce geçmişteki bayramları sonra da o yılın bayramında yaşananları anlattığı kurgusuyla okuyucuyu karşılaştırma yapmaya yönlendiriyor denebilir. O karşılaştırmayı yaptığında da okuyucunun kolayca iletiye ulaşabileceği düşünülmektedir. İleti doğrudan söylenmemiştir.

- **Ablam:** Kadınlar üzerindeki aile ve toplum baskısı gibi birçok şeyin nedeni çocukken çocuğa has bakış açısıyla farklı algılanır ve anlamlandırılır.

“Yemekten sonra bulaşıkları yıkayıp yeniden yukarıdaki odaya çıktı ablam. Çok üzgündü, çok kırgın.

O gece rüyamda gördüm, bir motosikletim varmış. Hem de Nam Kadir’in motosikletinin aynısı. Kıpırmızı, pırıl pırıl. Evin önüne gelip duruyordum. Ablam kapıyı açıp dışarı çıkıyordu. Çok güzel gülüyordu. Arkama oturup belime sarılıyordu. Öyle bir fırlıyordu ki motosiklet, uçuyorduk. Eşarbını fırlatıp atıyordu. Uzun saçları savruluyor, peşimiz sıra dalgalanıyordu. Caddelerde, sokaklarda kimseler yokmuş. “Canım,” diyordu, pastanenin önünde dur da sana dondurma alayım” (Kavukçu, 2016, s. 115).

Kavukçu, aslında bu öyküsünde kadın üzerindeki aile ve toplum baskısını örneklendirmiş. Ancak kurguladığı olayı o kadar güçlü bir çocuk bakışıyla anlatmış ki iletiye de olaylara çocuk bakışının yetişkinden çok farklı olabileceği düşüncesini katmış. Çocuk, kendisi Nam Kadir’in motosikletini çok beğendiği ve o motosikletle gezmeyi çok istediği için ablasının Nam Kadir’e olan ilgisinin de motosikleti beğendiği için olduğunu düşünüyor. Ablası, abisi tarafından şiddet görüp üzüldüğünde de onu motosiklette gezdirirken rüyasında görmesi onun da kendisi gibi motosikletle gezince mutlu olacağına inanması. Ablasının rüyasında ona dondurma almak istemesi, öyküde çocuğun bakış açısını daha da güçlendiriyor.

Tablo 4.6: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabında Yer Alan İletiler

Öyküler	İletiler	Çocuk algılayışı/Çocuk masumiyeti	Umut kırıklığı	Yoksulluk	Otoriteden korku	Çocuğun hayat mücadelesi	Çocuğun umutsuzluğu	Ettiğini bulma	Kadın üzerindeki aile ve toplum baskısı
En Büyük Gözler		+							
Avludaki Tren			+	+					
Dere Zamanı		+			+				
Erik Zamanı		+			+				
Pazar Güneşi						+			
Selo'nun Kuşları				+		+			
Şimdi Öldün Sen		+							
Gelmesinler							+		
Sarı				+		+			
Zor Pazartesiler				+		+			
Bozgun								+	
Ablam		+							+

Selo'nun Kuşları kitabında yer alan iletiler belirlenmiş ve yukarıdaki tabloda gruplara ayrılmaya çalışılmıştır. Öykü karakterlerinin büyük çoğunluğu çocuklardan oluştuğu için çocuk bakış açısı ve çocuk masumiyetine dair izler her öyküde görülebilir. Ancak öykülerde verilmek istenen mesajlar göz önüne alındığında iletilerdeki en baskın taraflara göre saptama yapılmış ve veriler tablolastırılmıştır.

Kitaptaki iletilerin hayat gerçeklerini içeren, çocuk okurların hayatta karşılaşılabilecekleri durumlara karşı bakış açısı geliştirebilecekleri ve tecrübe edinebilecekleri nitelikte olduğu düşünülmektedir. Karakterlerin sözleri, düşünceleri ve davranışları ile öykülerde anlatılan olay ve durumlar iletiye ulaşılmasında birçok

ipucu sunmaktadır. Resimlerle birlikte yorumlanıp düşünüldüğünde çocuk okurların birçok iletiye kolayca ulaşabilecekleri, en azından öyküyü okurken bu iletileri sezebilecekleri düşünülmektedir.

İletiler ilişkili oldukları konu alanlarına göre gruplandırıldığında çoğunlukla hayatın zor üzücü taraflarının görülmüştür. Çocuk okurlara umut verici, hayatın güzel taraflarını gösteren iletileri içeren öyküler azınlıktadır. Bu durumun bazı çocuk okurlarda karamsar bakış açısına yol açabileceği de düşünülmektedir. Bu durumun da öykülerin yetişkinler için yazılmış öyküler içinden seçilmiş olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Çünkü yetişkinlere ders niteliği taşıyan iletiler çoğunlukta. Çocuk okurlar bu iletilere ulaşılar da anlamlandırıp içselleştirmelerinin yaşları büyüdükçe mümkün olabileceği düşünülmektedir.

4.1.4. Kitabın Dil ve Anlatımı

Kitap, çocukların kolayca anlayabileceği sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır. Söz varlığını geliştirici deyim, ikilemeler, yansıma sözcükler, benzetmeler ve halk söyleyişlerine çokça yer verilmiştir. Kitaptan seçilmiş bazı örnekler şu şekildedir:

- **En Büyük Gözler:** “...komutan gibiyim” (s. 7), “...gümbür gümbür atıyor yüreğim” (s. 7), “...sinekkaydı tıraş...” (s. 8), “...dizlerimin bağı çözülmüş...” (s. 8), “kalabalığı yara yara...” (s. 10), “Sen yürekli çocuksun” (s. 10)
- **Avludaki Tren:** “Omuzlarını silkip...” (s. 14), “...tıkır tıkır...” (s. 16), “...kırıntı avcısı birer civciv olurduk...” (s. 18), “çaat” (s. 23), “... fısıl fısıl...” (s. 23)
- **Dere Zamanı:** “...firça gibi...” (s. 26), “Kaptığı gibi pırr!” (s. 26), “...saatini yürütünce...” (s. 26), “...yerinde de yeller esiyormuş.” (s. 30), “...sıkı sıkı...” (s. 31)
- **Erik Zamanı:** “...kana kana...” (s. 33), “beygir yemliği gibi...” (s.34), “Dalgası var.” (s.35), “...soluk soluğa...” (s. 37), “pat” (s. 39)
- **Pazar Güneşi:** “Kalleşlik yapma!” (s. 43), “...sarmaş dolaş, boğuşa boğuşa...” (s. 45), “...ağız birliği etmiş...” (s. 47-48), “...a canı çıkmayasınca...” (s. 48), “...bir şebek gibi...” (s. 49), “...vızıldayıp duruyordu.” (s. 49)

- **Selo'nun Kuşları:** “Hayoş!” (s. 54), “...savrula savrula...” (s. 55), “...kim bilir nasıl “cız” etmişti annesinin yüreği.” (s. 56)...
- **Şimdi Öldün Sen:** “...inci taneleri gibi...” (s. 64), “...eğri büğrü...” (s. 66), “...dört dönerdim...” (s. 66),
- **Gelmesinler:** “Eksik olma” (s. 76), “...gıcır gıcır...” (s. 76), “...iki eli kanda olsa...” (s. 76)
- **Sarı:** “...ağır ağır...” (s. 78), “...sere serpe uzanmış...” (s. 78), “...paldır küldür...” (s. 79), “...mis gibi...” (s. 81), “...çalakaşık...” (s. 82)
- **Zor Pazartesiler:** “Pazar mazar...” (s. 87), “...cıvıdınız.” (s. 87), “...göz koymasın...” (s. 93)
- **Bozgun:** “...allak bullak...” (s. 98), “bayram havası” (s. 100), “...tongaya basmadılar...” (s. 101), “...şakır şakır...” (s. 101)
- **Ablam:** “...pıt pıt pıt...” (s. 106), “...içini çekerdi.” (s. 107), “...bir çocuğu yatıştırmaya çalışır gibi...” (s. 108), “...harıl harıl...” (s. 108), “...eşek sudan gelene kadar döverdi” (s. 109), “...sokaklarda sürtmek...” (s. 110)

Kitapta günlük konuşma diline çokça yer verilmiş. Bu da kitabın canlı bir anlatıma sahip olmasını sağlamıştır. Günlük konuşma dilinin yanında sokak ağzına da yer verilmiş. Bu durumun kurgunun inandırıcılığını ve doğallığını arttırdığı ancak bazı ifadelerin çocuğun dil gelişimini olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu ifadeler kitaptan bazı örnekler şunlardır:

“Saat iste lan...” (s.9), “...saatini yürütünce...” (s. 26), “Kusarsın lan...” (s. 27), “Ulan,” (s. 31), “Bu ne lan,” (s. 34) “Dalgası var...” (s. 35), “nah böyle olmuşlardır” (s. 37), “Hadi lan! Zil çoktan çalmıştır.” (s. 38), “Hadi lan,” (s. 38), “Şu güneşe bak lan,” (s. 43), “Kalleşlik yapma!” (s. 43), “Onu da kendine benzetecek acuze...” (s. 48), “...geberemeyesice...” (s. 48), “...a canı çıkmayasıca...” (s. 48), “Hayoş!” (s. 54), “Halıcının kopuk oğlu...”(s.106)

Bir edebiyat metninde konuşma dilinin yansıtılması metnin dilini akıcı, kurguyu da daha gerçekçi yapar. Ancak bu metin çocuklar için yazılmış bir metinse

daha dikkatli davranılması gerekir. Çünkü özellikle ilkököl ve ortaoköl çağları çocukların yazma becerilerini geliştirmeleri için önemli dönemlerdir. Böyle bir dönemde çocuk okuduğı kitaptaki dil kullanımlarını örnek alabilir ve kendisi için referans kabul edebilir. Bu sebeple çocuklar için yazılan kitaplarda yazım kurallarına tamamen uyulması gerektiğı düşünölmektedir. Selo'nun Kuşları kitabında az da olsa böyle kullanımlar bulunmaktadır. Birkaç tanesi aşağıda örneklenmiştir:

“*Yırtıcam*_bu torbayı,” demişti bir gün annesine, “hem de Katana'nın çakısıyla” (Kavukçu, 2016, s. 34).

“Vururum. Ne vericen?” (Kavukçu, 2016, s. 60).

“Tamam, sana kuş *getiricem*, hem de Gurusbakkal...Nah bu kadar...” (Kavukçu, 2016, s. 60).

Öyküler, çocuk okurun yeni kelimeler öğrenmesine de olanak sağlayan bir dille yazılmıştır. Çocuk okurun kelime dağarcığı bilinemez. Ancak bağlamdan hareketle bu öykülerden öğrenebileceğı kelimelere verilebilecek bazı örnekler şunlardır:

“Kendisine, “Tamam, kurtuldu!” *muştusu* verilene dek ağlayacaktır” (s. 11).

“Karakız'a çok *sargındı* babam; yemini verir, önüne suyunu taşıırken çocuk gibi olurdu” (s. 21).

“Sıkıntı, “Olsun,” dedi, “*kadroya* oturturum.” (s. 30).

“Babası ikindi namazını kılmak için camiye gidince dükkânın önünden *aşırılmış*” (s. 28).

“Evden dükkâna, dükkândan eve idare ediyormuş ya, *fuzuli* masrafa ne gerek varmış...” (s. 28)

“*Korucu* var mıdır?”

“İyice *kollarız*”, dedi Katana, “yoksa dalarız” (s. 37).

“Ama sinek ne bilsindi ölüm ile yaşamı ayıran o *saydam*_nesneyi...” (s.47).

“Selo’nun *Gugutteler*’, *Guruşbakkallar*’ı, *Piypiylar*’i, *Sıçancık* ve *Tepeliler*’i vardı” (s. 57-58). (Kuş isimleri)

“Bu nedenle de durmadan kapının çalınmasından, gelen çocukların o çok sevdiği *yıldızçiçeklerini* kırmalarından, *şimşirleri* ezmelerinden *yakınmazdı*” (s. 67).

“Kovboy yine *aldırmıyor*, mendilini çıkarıp üzerine dökülen sütü siliyor” (s.70).

“O, mindere oturmuş ellilik serumları *şırıngalara* dolduruyor” (s. 77).

“Ama saat kulesine bir kez olsun çıkamadığı için *hayıflanıyor*” (s. 81).

“Mallarından önce pazara ulaşmış gezgin *manifaturacı* pazarcılar, caddenin köşesindeki bankanın *saçağı* altında toplanmışlar” (s. 84).

“Bu kez de babasına hak vererek görüş değiştiriyor küçük pazarcı ve babasının anlattığı pazarcı öykülerini *anımsıyor* yeniden.” (s. 87).

“Bir baskın bu! Ya da *bozgun!*” (s. 105).

“Ablamın *teğel ipliği* ya da *ibrişimi* biter, alışveriş için çarşıya gitmesi gerekirdi; ama tek başına göndermezdi annem” (s. 109).

Öykülerde kahraman anlatıcı ve hâkim anlatıcı dikkati çekmektedir. Kahraman anlatıcının yer aldığı bütün öyküler bir çocuk ağzından anlatılmıştır. Hâkim anlatıcının yer aldığı öykülerde de genellikle çocukların düşüncelerine, anılarına, hissettikleri duygulara yer verilmiştir. Bu durum da çocuğun kitabı okurken karakterlerle özdeşim kurabilmesini, kitaptaki serüvenlere karakterler aracılığıyla katılabilmesini, kısacası çocuk okurun yazınsal yapıyla iletişimini kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir.

Tablo 4.7: Selo'nun Kuşları (Kavukçu, 2016) Kitabındaki Öykülerde Anlatıcı

Kahraman Anlatıcının Bulunduğu Öyküler	Hâkim Anlatıcının Bulunduğu Öyküler
• En Büyük Gözler (s. 7) • Avludaki Tren (s. 14) • Dere Zamanı (s. 25) • Şimdi Öldün Sen (s. 62) • Gelmesinler (s. 72) • Sarı (s. 78) • Bozgun (s. 98) • Ablam (s. 106)	• Erik Zamanı (s. 33) • Pazar Güneşi (s. 43) • Selo'nun Kuşları (s. 52) • Sarı (s. 78) • Zor Pazartesiler (s. 84)

Kitapta Miskoye İbrahim'in kahramanı olduğu iki öykü bulunmaktadır. Bu öyküler Dere Zamanı (s. 25) ve Erik Zamanı (s. 33) öyküleridir. Dere Zamanı (s. 25) öyküsü Miskoye'nin ağzından anlatılmıştır. Kahraman, bu öyküde sadece lakabının Miskoye olduğunu söylemiştir. İsminin ne olduğu bilinmemektedir.

“Bana da Miskoye derler. Önceleri ne anlama geldiğini bilmezdim. İlk kez, futbol maçı yaptığımız günlerin birinde duymuştum. “Haydi Miskoye... Haydi Miskoye...” diye bağıyorlardı. Meğer bana bağıyorlarmış. Sonradan öğrendim, Arnavutça “sivrisinek” demekmiş. Zayıfım, bacaklarım çöp gibi ya hemen yapıştırmışlar miskoyeyi” (Kavukçu, 2016, s. 26).

Miskoye'nin isminin İbrahim olduğu, hâkim bakış açısıyla anlatılan Erik Zamanı (s. 33) öyküsünde anlaşılmaktadır. Kitapta iki öykü art arda yer almaktadır. Yani okuyucu, bu öyküyü okuyarak kitaptaki bir önceki öykünün de kahramanının ismini öğrenebilecektir.

“Katana deme!”

“Tamam, Katana da demem, Miskoye de demem. İbrahim'le Muharrem derim” (Kavukçu, 2016, s. 39).

Dere Zamanı (s. 25) öyküsünün Miskoye dışındaki bazı karakterleri de Erik Zamanı (s. 33) öyküsünde yer almaktadır.

“İhsan’la Katana sıkı sıkı kollarından tutup sürüklediler Sıçan’ı. Aşırdıklarını sakladığı yeri gösterdi. Taşı kaldırıp saatle çakıyı buldular.

“Ulan,” dedi Sıkıntı, “sanki hiç anlamayacaktık, sanki senden başka biri vardı da suçu ona atacaktın...” (Kavukçu, 2016, s. 39).

“Hele bir yırt,” demişti annesi, “babam eşek sudan gelinceye kadar döver seni. Kaç kere söyledim sana, Katana’yla, Sıkıntı’yla, İhsan’la arkadaşlık yapmayacaksın diye. Bu yaz sokaklarda sürtmek yok zaten, babanın fırınında çalışacaksın, hayatı öğreneceksin. Büyük amcan gibi olursun yoksa...” (Kavukçu, 2016, s. 31).

Bu karakterlerin hepsi Dere Zamanı (s. 25) öyküsünün olay örgüsünde yer alırken, Erik Zamanı (s. 33) öyküsünün olay örgüsünde Katana Muharrem yer almaktadır, İhsan ve Sıkıntı karakterlerinin yukarıda alıntılanan bölümde sadece adı geçmektedir.

Selo’nun Kuşları kitabının dili sade, yalın ve anlaşılırdır. Çocuk okurların kolayca anlayabileceği cümleler ve diyaloglar içermektedir. Bu özellik açısından nitelikli olduğu söylenebilir.

Selo’nun Kuşları kitabının dil özellikleri incelendiğinde çocuk okurun söz varlığını geliştirmesine olanak sağlayacak deyim, atasözü, ikileme yansıma sözcükler gibi kullanımlara sıkça yer verilmesinin katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Söz varlığının yanında çocuğun ilk kez karşılaşma olasılığının yüksek olduğu kelimelere de öykü içinde yer verildiği görülmüştür. Çocuk bunların anlamıyla ilgili metnin bağlamından hareketle çıkarımda bulunabilir, merak edip bu kelimelerin anlamını araştırabilir. Bu da yeni kelimeler öğrenmesinin yolunu açacaktır.

Kitap içinde kaba sözlere yer verildiği görülmüştür. Bu durumun öykülerin ilk olarak yetişkinlere hitap etmek amacıyla yazılmış olmalarının olduğu düşünülmektedir. Ancak Selo’nun Kuşları kitabı bir çocuk kitabı olduğundan metin içinde geçen kaba sözcüklerin ve ifadelerin çocuğa örnek olacak güzel örnekler

olmadığı ve bu sebeple de çocukların dil gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Bazı öykülerde karakterleri ağız özelliklerini yansıtmak amacıyla bazı kelimelerin yazımında Türkçe yazım kurallarının dışına çıkıldığı görülmüştür. Yazılı anlatım becerileri gelişme sürecinde olan çocuklar için bu durumun olumsuz örnek oluşturabileceği düşünülmektedir.

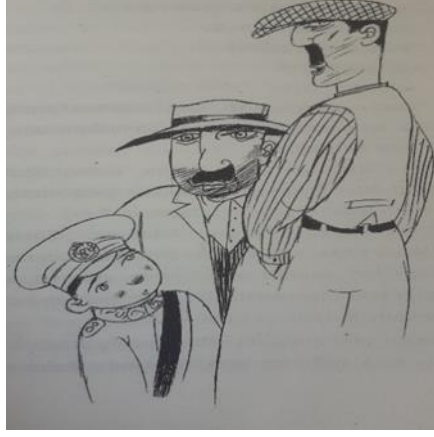
Kitabın anlatım özellikleri incelendiğinde öykülerde kahraman anlatıcı ve hakim anlatıcının kullanıldığı, bu durumun da çocuk karakterlerin iç dünyasının, olaylara bakış açısının, duygu, düşünce ve davranışlarının nedenlerinin öykülere yansıtılmasını kolaylaştırdığı görülmüştür. Çocuk gerçekliğinin öykülere yansıtılmasında anlatıcının rolünün büyük olduğu düşünülmektedir.

Cemil Kavukçu'nun Dere Zamanı ve Erik Zamanı öykülerinin bazı karakterlerinin aynı olduğu ve bu şekilde metinlerarasılık yapıldığı görülmektedir. Bu iki öykü kitapta da art arda yer almaktadır. Bu durumun çocuk okurlar için dikkat çekici olacağı, kitaba ilgi duyma süreleri üzerinde arttırıcı etkisi olabileceği düşünülmektedir. Çünkü iki öykü arasında çocuk okurların bağlantı kurmasını sağlayacaktır. Meinlerarasılık tekniğinin kullanılmış olması kitabın daha canlı bir anlatıma sahip olmasında etkilidir.

Genel olarak değerlendirildiğinde kitabın anlatım yönünden başarılı olduğu söylenebilir. Dil yönünden ise anlaşılır olmasına ve söz varlığı ile kelime dağarcığını geliştirme yönünden çocuk okurlara faydalı olacağı düşünülmesine rağmen nitelik sorunları görülmüştür. Bu durumun kitaptaki öykülerin yetişkinler için yazılmış öyküler içinden seçilmiş derleme bir kitap olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Kitaptaki kaba ifadeler ve yazım yanlışları üzerinde yapılacak bir düzeltmeyle bu sorunun da giderilebileceği düşünülmektedir.

4.1.5. Kitabın Resimleri

Kitapta her öykünün resmi bulunmaktadır. Mustafa Delioğlu tarafından resimlendirilen kitabın kapağı dışındaki bütün resimler siyah beyazdır. Bu resimler ve değerlendirmeleri aşağıda verilmiştir.

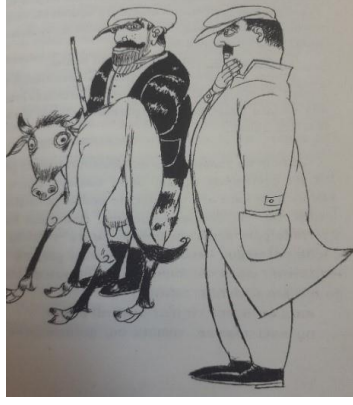

Resim 4.1: Sünnet çocuğu ve babası, Delioğlu, 2016, s. 9

Resim 4.2: Cellat, Delioğlu, 2016, s. 12

İlk resimde En Büyük Gözler öyküsünün baş kişisi olan çocuk; ikinci resimde ise en büyük korkusu sünnetçi ve sünnet olma anı görülmektedir. Her iki resim de çocuğun sünnet olmaktan ve sünnetçiden korkusunu okuyucuya sezdirmektedir.

Resim 4.3: Baba ve Kara inek, Delioğlu, 2016, s.15

Resim 4.4: Baba ve çocuklar, Delioğlu, 2016, s. 20

Yukarıdaki resimlerde ise Avludaki Tren öyküsünde satıldıktan sonra ineğin götürülüşü ve inek ilk satın alındığı zamanlarda babanın inek için yer hazırlıkları görülmektedir. Aslında birinci resim ailenin inekle ilgili umutlarının tükenişini, ilk resim ise ineği yeni aldıkları zamanki umutlarını temsil etmektedir.

Resim 4.5: Ayı Nuri, Delioğlu, 2016, s. 25

Resim 4.6: Miskoye, Delioğlu, 2016, s. 26

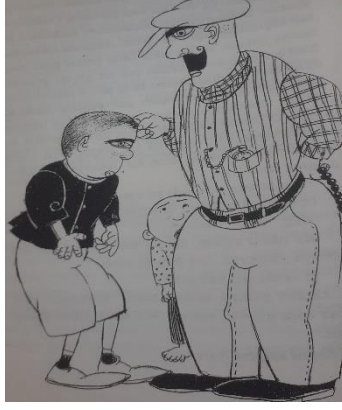

Resim 4.7: Sıçan Ahmet, Delioğlu, 2016, s. 27

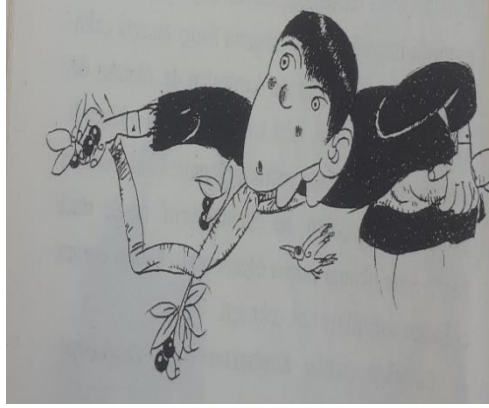

Resim 4.8: Çocuk, Delioğlu, 2016, s. 31

Yukarıda bulunan dört çocuk resmi Dere Zamanı öyküsünde ismi geçen ya da olay örgüsünde yer alan çocuklara aittir. Özellikle Sıçan Ahmet'i anlatan üçüncü resim karakterin tanıtılması açısından önemlidir. Miskoye ağzından betimlenen Sıçan Ahmet'in dış görünüşü resim sayesinde okuyucu gözünde somutlaşmıştır. Dış görünüşü ayırt edici olan Sıçan Ahmet'in resmi, diğer karakterlerin resimleri içinden kolayca ayırt edilebilmektedir.

Resim 4.9: Ramiz ve babası, Delioğlu, 2016, s. 36

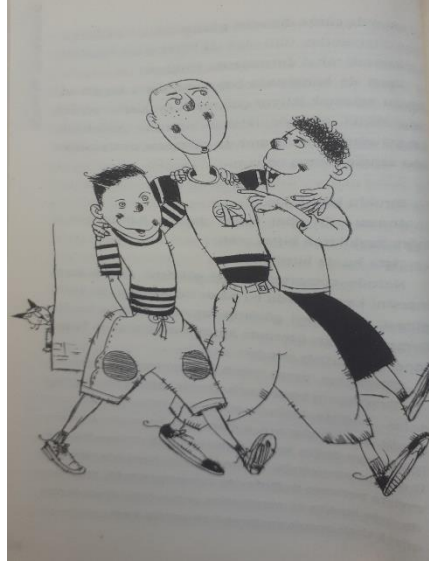

Resim 4.10: Miskoye İbrahim erik ağacında, Delioğlu, 2016, s. 38

Resim 4.11: Miskoye İbrahim öğretmen karşısında, Delioğlu, 2016, s. 41

Erik Zamanı öyküsünün iki baş kişisi olan Ramiz ve Miskoye İbrahim resimlerde görülmektedir. Karakterlerin resimlerinin öyküde anlatılan fiziksel özelliklerine uygun olduğu görülmektedir. İlk resimde Ramiz ve babası, ikinci ve üçüncü resimlerde de Miskoye İbrahim görülmektedir. Ramiz'in babasının görüntüsü de sert kişiliğini yansıtır niteliktedir. Üçüncü resimde de Miskoye İbrahim'in korkusu durumundan belli olmaktadır.

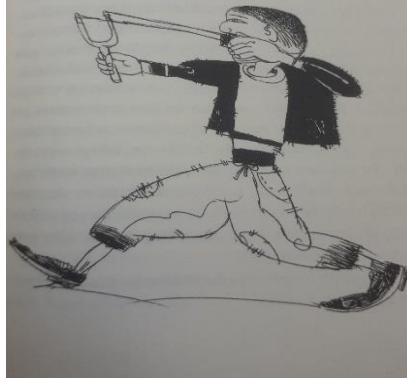

Resim 4.12: Üç çocuk, Delioğlu, 2016, s. 46

Yukarıdaki resimde Pazar Güneşi öyküsündeki üç işçi çocuk görülmektedir. Yüz ifadelerinden çocukların pazar günü ne kadar mutlu oldukları anlaşılmaktadır. Resimde kedinin de görülmesinden çocukların sinemaya gitmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Resim 4.13: Hasta çocuk, Delioğlu, 2016, s. 55

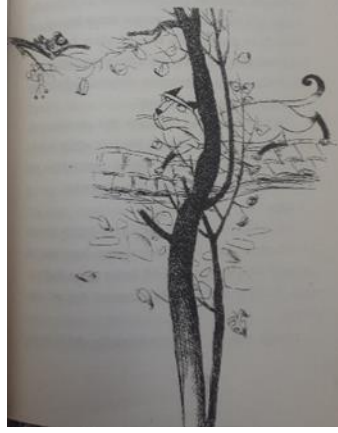

Resim 4.14: Selo, Delioğlu, 2016, s. 57

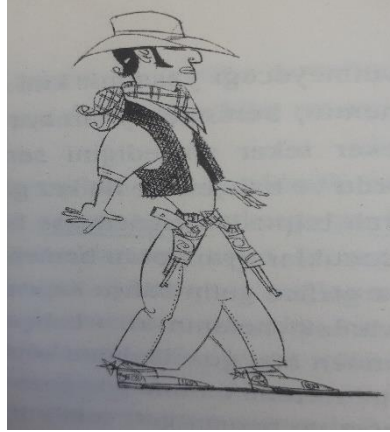

Resim 4.15: Cami avlusu, Delioğlu, 2016, s. 61

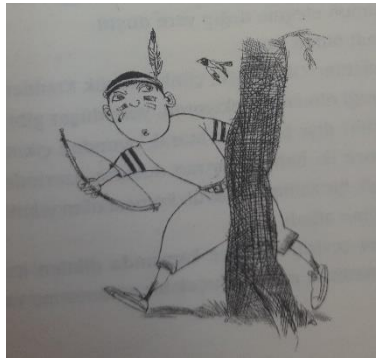
Yukarıda görülen üç resim Selo'nun Kuşları öyküsüne aittir. Hasta çocuk, Selo ve öyküde geçen cami avlusun resimlerine yer verilmiştir. Resminden Selo'nun kuş vurduğu anlaşılmaktadır. Duruşundan da okuyucuda kuş vurmakta usta olduğu izlenimi uyanmaktadır.

Resim 4.16: Kedi, Delioğlu, 2016, s. 63

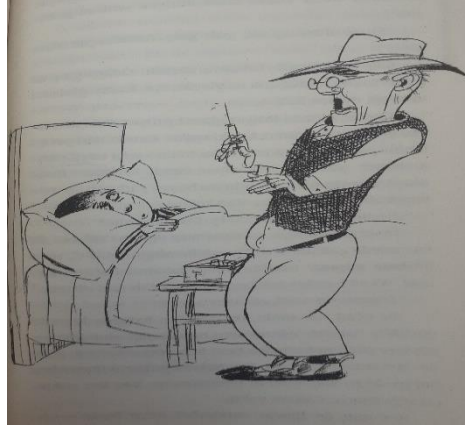
Resim 4.17: Kovboy, Delioğlu, 2016, s. 68

Resim 4.18: Kızılderili kılığında çocuk, Delioğlu, 2016, s. 69

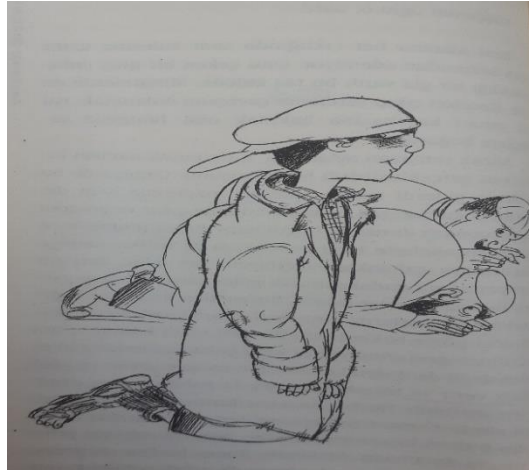
Şimdi Öldün Sen öyküsünün resimleri yukarıda görülmektedir. İlk resimde öyküde geçen kedi görülmektedir. Kedi, öyküde etrafın betimlenmesi sırasındaki

durağanlığa küçük bir hareket getirmiştir. Kovboy ve Kızılderili çocuk resimleri ise çocuk ve arkadaşlarının küçükken oynadıkları oyunları, bu oyunlar sırasında kendilerini yerlerine koydukları kahramanları göstermektedir. Bu resimler çocukların hayal gücünün anlaşılması için somut birer gösterge olmuştur.

Resim 4.19: Yusuf Çavuş, Delioğlu, 2016, s. 75

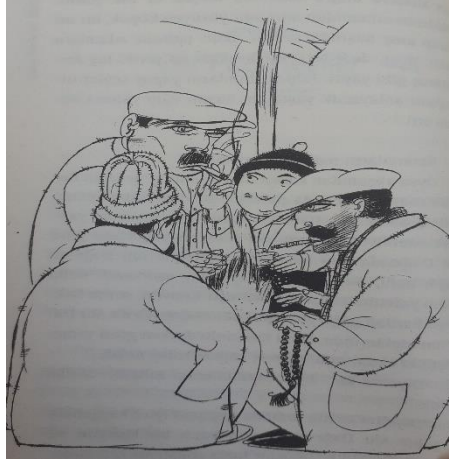
Gelmesinler öyküsünün tek resmi yukarıda görülen resimdir. Öyküde hastalığın verdiği umutsuzluk içindeki çocuk aslında iğneden de korkmaktadır. Resimde de hasta yatağındaki çocukla ona iğne yapan Yusuf Çavuş görülmektedir. Çocuğun resimdeki iğneye bakışından da korktuğu çıkarımında bulunulabilmektedir.

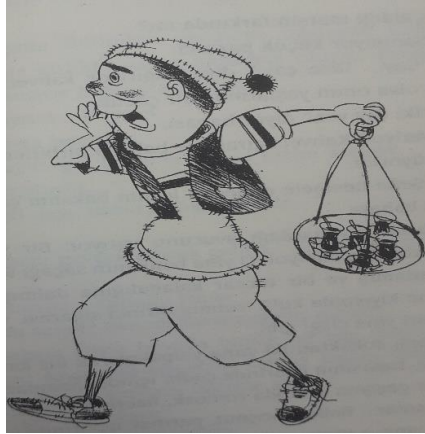
Resim 4.20: Sarı, Delioğlu, 2016, s. 80

Sarı öyküsünün baş kişisi olan Sarı karakteri yukarıdaki resimde camide namaz kılınırken görülmektedir. Onun namaz kılmayıp etrafa muzipçe baktığı

resimden açıkça anlaşılmaktadır. Öyküde de Sarı'nın Ramazan aylarında teravih namazı sırasında bulunduğu davranışlar ve bu davranışların etrafındaki çocukları güldürürken yetişkinleri kızdırdığı anlatılmıştır. Bu açıdan resmin öykünün içeriğiyle uyumlu olduğu görülmektedir.

Resim 4.21: Küçük Pazarcı ve diğerleri, Delioğlu, 2016, s. 86

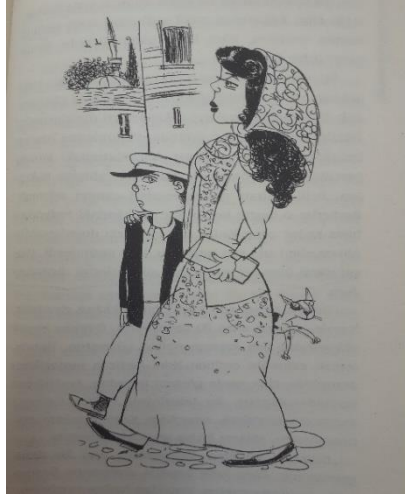
Resim 4.22: Kahveci Çırağı, Delioğlu, 2016, s. 95

Yukarıdaki ilk resimde Zor Pazartesiler öyküsündeki küçük pazarcı babası ve diğer pazarcılarla ateş başında otururken görülmektedir. İkinci resimde ise çay dağıtan kahveci çırağı bir başka çocuk görülmektedir. Resimlerin ikisinde de çalışmak zorunda olan çocuklar görülmektedir. Onlar için yaşamın zor olduğu okuyucuya görsel olarak da sezdirilmektedir.

Resim 4.23: Anne ve çocuklar, Delioğlu, 2016, s. 102

Bozgun öyküsünün tek resmi yukarıda görülen resimdir. Anne ve çocukların yağmurlu bayram gününde kaygıyla pencereden bakmakta oldukları görülmektedir. Metnin olay örgüsünün gelişiminde o bayram günü yağmur yağması önemli bir etkidir. Çünkü o yıl yağmur sebebiyle olaylar önceki yılların aksi yönünde gelişmiştir. Karakterlerin yüz ifadelerinden de kaygıları görülebilmektedir. Bu yönüyle resim okuyucu tarafından metnin konusunun anlaşılmasını ve iletisine ulaşılmasını kolaylaştırıcı niteliktedir.

Resim 4.24: Çocuk ve ablası, Kavukçu, 2016, s. 111

Ablam öyküsünün tek resminde çocuk ve ablasının birlikte çarşıya gidişleri resmedilmiştir. Çarşıda ve döndükten sonra yaşananlarla abla üzerindeki baskı net bir şekilde okur tarafından anlaşılabilir. Resimde abla ve çocuk arasında yaş farkının fazla olduğu da görülmektedir. Bu da çocuk ve ablanın olayları farklı algılamasının en önemli sebebidir. Resim bu çıkarımların yapılmasına yardımcı olmaktadır.

Resimler incelendiğinde daha çok öykülerin baş karakterlerinin resmedildiği görülmektedir. Bunun dışında öykü kurgusunu etkileyen ana olayların ve öykü içinde betimlemesi yapılmış bir yer ya da durumun da resmedildiği olmuştur. Resimler genel olarak basit ve çocuğun kolay anlayabileceği resimlerden oluşmaktadır. Sever (2008)'e göre çocuğun kendi becerileriyle çizebileceği yalınlıktaki resimler, çocukta resim yapma isteğinin uyanmasında sanatçı çocuk etkileşimi açısından önemlidir (s. 169). Bu kitapta da bir çocuğun çizebileceği basitlikte resimler bulunmaktadır.

Resimler incelendiğinde ait olduğu öykünün içeriğiyle ilişkili ve anlamı tamamlayıcı nitelikte olduğu görülmektedir. Karakterlerin ruh hallerinin de resimlerde yansıtıldığı görülmektedir. Öykülerin bu karakterlerin duygu ve düşünce dünyalarına odaklanılmış kurguları düşünüldüğünde resimlerin iletiye ulaşmada çocuk okurlara yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Karakterlerin büyük çoğunluğunun erkek olması dolayısıyla resimlerde de çoğunlukla erkekler görülmektedir. Çoğu çocuk resminin birbirine benzediği dikkati çekmektedir. Bu durum çocuk okurun bazen olayların aynı kişinin başından geçip geçmediğini sorgulamasına sebep olabilir. Ancak öykü içerikleri karşılaştırılarak aynı karakter olup olamayacağına dair bir değerlendirmenin çocuk okur tarafından yapılmasının öykülerin anlaşılması açısından olumlu olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında öykü içinde fiziksel özelliklerin karakterin tanıtılmasında önemli rol üstlendiği, öykü içinde de özellikle fiziksel özellikleri betimlenen karakterlerin bu betimlemeye uygun şekilde resmedildiği görülmüştür. Dere Zamanı öyküsündeki Sıçan Ahmet'in resmi buna örnek gösterilebilir (Delioğlu, 2016, s. 27).

Resimlerin siyah beyaz olmasının çocuk okurun resimlere olan ilgisini azaltabileceği söylenebilir. Çünkü bu şekilde resimler daha az dikkat çekici olacaktır. Çocuk kitaplarında resimlerin dikkat çekici olması, çocuğu kitaba yaklaştıran bir unsur olduğundan önemlidir.

Öykülerde yer alan ve yazar tarafından da önemsendiği anlaşılan hayvanların da bazı resimlerde yer bulduğu görülmüştür. Yazarın öykü içinde dikkati çektiği bir hayvanın görsel olarak da okuyucunun dikkatini çekmesinin iyi olacağı düşünülmektedir.

Resimler genel olarak değerlendirildiğinde öykünün içeriğiyle uyum, nesneleri dış görüşlerine uygun şekilde yansıtma, çocuğun anlayabileceği ve kendisinin de benzerini çizebileceği yalınlıkta olma yönlerinden nitelikli olduğu düşünülmektedir. Çocukta estetik zevk uyandırma açısından da aynı zamanda yalın resimler olması gerektiği düşünüldüğünde bir sorun görülmemiştir.

4.2. HAVHAV KARDEŞLİĞİ BOPATO 1

Havhav Kardeşliği, BOPATO serisinin ilk kitabıdır. Roman türünde yazılmıştır. Kavukçu, çocuklar için kaleme aldığı ilk kitabın Havhav Kardeşliği olduğunu söylemiştir (Uslu, 2018). Kitap 9 bölümden oluşmaktadır. Bunlar:

1. Topik'in Hikayesi (s. 9)
2. Topik'in Yeni Evinde (s. 18)
3. Pamuk'un Hikayesi (s. 29)
4. Bobo'nun Öyküsü (s. 41)
5. Topik'in Hikayesi (s. 65)
6. Pamuk'un Hikayesi (s. 75)
7. Topik'in Hikayesi (s. 82)
8. Pamuk'la Bobo'nun Hikayesi (s. 84)
9. Barınak'ta (s. 94)

4.2.1. Kitabın Karakterleri

Kavukçu, hayvanları kişileştirerek yazdığı romanında, onların da insanlar gibi duygu ve düşüncelere sahip olduğu, annelerini özledikleri, hayal kırıklıkları yaşadıkları, yaşama dair umut ve korkularının yer aldığı bir kurguyu çocuk okurlara sunmaktadır. Özellikle başkişilerde bu durum çok net bir şekilde görülebilmektedir. Kitabın kalabalık bir kişi kadrosu vardır.

Başkişiler: Topik, Pamuk, Bobo

Yan kişiler: Topik 'in kafes arkadaşı üç yavru köpek, hayvan mağazasındaki diğer hayvanlar, Burcu, Burcu'nun annesi, Burcu' nun babası (Erdem), Veteriner, Pamuk'un annesi, Pamuk'un kardeşleri, Türkân Teyze, Cemre, Tolga, Çoban Yusuf, Sarıbaş, Cengâver, Dertsiz, Bekçi Cafer, Şantiye Şefi, Sulugöz ve yavruları,

Burcu'nun annesinin konuğu (Nevbahar), Boz Köpek, Siyah Köpek, Sakat Köpek, Zayıf Köpek, Kavgacı Köpek.

Açık karakterler: Bobo, Pamuk ve Topik açık karakter özelliği göstermektedir.

Kapalı karakterler: Kitabın diğer karakterleri kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Devingen karakterler: Bobo, Pamuk ve Topik devingen karakterlerdir.

Durağan karakterler: Diğer karakterler durağan karakter özelliği göstermektedir.

Kitap kalabalık kişi kadrosuna rağmen baş kişileri BOPATO ismini kendi isimlerinin ilk heceleriyle oluşturmuş olan Bobo, Pamuk ve Topik oluşturmaktadır. Bu kadar kalabalık bir kişi kadrosundan üç kişinin başkışı olması çocuk okurun kitabı okurken özdeşim kurmasını kolaylaştırabilecektir. Bobo, Pamuk ve Topik açık karakter özelliği göstermektedirler. Tek tek bu karakterlerin geçmişleri, başlarından geçen olaylar, duygu ve düşünce dünyaları anlatılmıştır. Okur, bu karakterleri iyi tanıyabilmektedir.

“O, annesini hatırlamıyordu, ama sıcaklığını, kokusunu, tüylerini sevgiyle yalayan dilini unutmamıştı. Birkaç kardeşi daha vardı; annelerinin sıcak karnına sokulduklarını, doyana dek süt emdiklerini, sonra oynayıp birbiriyle güreştiklerini hatırlıyordu. Anneleri nasıl da sevgiyle izledi oyunlarını. Onlara ne olmuştu? Acaba başka dükkânlarda, başka kafeslerde miydiler? Peki, annesi neredeydi? Neden ayrılmıştı yavrularından? Yine de sevgi dolu annesinin onları terk ettiğine inanamıyordu. Bütün bunlara yanıt bulamıyor, çok üzülmüyordu. Her ne olmuşsa olmuş, o güzel, o huzur dolu mutlu günler bitmiş, annesinden ve kardeşlerinden ayrı düşmüştü” (Kavukçu, 2018b, ss. 10-11).

Yukarıda alıntılanan bölümde görüldüğü gibi kitap Topik'in yaşamının anlatılmasıyla başlamaktadır. Cins ve yavru bir köpek olan Topik, evcil hayvanların satıldığı bir dükkânda alıcısını beklemektedir. Annesini ve kardeşlerini hatırlamakta ve onları özlemektedir.

“Bir gün annesiyle birlikte dkknı gezen küçük bir kız kafeslerinin önünde durmuş, ona hayran hayran bakarak, ‘Aaa,’ diye bir çığlık atmıştı.

Gz göze gelmişlerdi. Ona sevgiyle bakan birçok göz grmştı; ama bu çok farklıydı. Annesi gibi bakıyordu” (Kavukçu, 2018b, s. 12).

Bu bölümde de grldĞu gibi Topik, bir anneye ihtiyaç duymaktadır. Burcu’yu annesi gibi görmüş, onda anne sıcaklığını duymuştur. Bu hisleri bir insan gibi yoğun bir şekilde yaşamaktadır.

“İlk günler korkmuş, paniğe kapılmıştı. Hatta terk edildiğini düşünüp onları cezalandırmak için salondaki halıya kakasını yapmıştı bir gün” (Kavukçu, 2018b, s.24).

Topik’in buradaki duygu durumu ve tepkisi de bir insanın duyguları ve tepkileriyle benzerlik göstermektedir.

“Pamuk, sokak köpeği bir annenin, her yıl dünyaya getirdiği birçok yavrudan biriydi. Bütün sokak köpekleri gibi o da babasını bilmiyordu. Yarım kalmış bir inşaatın kuytusunda, kardeşleriyle birlikte açmıştı gözlerini yaşama.

Annesi, sabahın çok erken saatinde minicik yavrularını inşaatın karanlık köşesinde bırakıp onlara süt verecek kadar karnını doymak için dışarı çıkardı. ıkmadan önce de her birini sevgiyle yalar, yerlerinden asla kıpırdamamalarını, hiçbir yere gitmemelerini tembihlerdi. Çünkü buradan çıkarlarsa kaybolurlar, asla birbirlerini bulamazlardı. Dışarısının kötülüklerle dolu olduğunu söylerdi. Başka köpeklerin yanı sıra onlara zarar verecek çok sayıda insan vardı. Pamuk ve kardeşleri birbirine sokulur, titreşerek annelerinin dönmesini beklerlerdi. Bir yandan da, kötülüklerle dolu olsa da dışarısını çok merak ederlerdi. Annesinin başka köpekler derken neyi anlatmak istediğini çok az anlıyorlardı, ama insan nasıl bir şeydi? Onlara neden zarar vermek istesindi?” (Kavukçu, 2018b, ss. 29-30)

Yukarıdaki bölümde de Pamuk’un hayatının anlatıldığı görülmektedir. Bir sokak köpeği olduğundan yaşamı zorlu şartlarla başlamıştır. O da Topik gibi yavru bir köpektir ancak onun gibi cins bir köpek değil, bir sokak köpeğidir. Yaşam şartları

zordur. Yavru oldukları içi kardeşleriyle birlikte annelerine çok ihtiyaç duymaktadırlar. Sevgiye olan ihtiyaçları, kardeşleriyle birlikte dışarıya duydukları merak duygusu bir insan gibi duygu ve düşüncelere sahip olduklarını göstermektedir.

“Özgürce koştuğu tepeleri, kırları, koyun melemelerini, çingirak sesini, sahibinin çaldığı kavalı çok özlüyordu Bobo. Bir zamanlar Çoban Yusuf’un en gözde köpeğiydi. Yalnız Çoban Yusuf’un değil, bütün köyün, hatta civar köylerin yıldızıydı. Kızı Sarıbaş’la oğlu Cengâver küçüktü daha. Onları eğitiyor, sürüyü nasıl toplayacaklarını, dışarıdan gelecek tehlikelere karşı koyunları nasıl koruyacaklarını öğretiyor, kulaklarının ne amaçla kesildiğini anlatıyordu. Yazın sürüyü kontrol etmek bir oyun gibi olsa da, kışın her şey değişiyordu. Gün gelecek kurtlarla boğuşmak zorunda kalacak, canları pahasına olsa da bir koyunu bile kaptırmayacaklardı. Açgözlü olmayacaklar, sahiplerinin verdiği ekmek dışında başka yiyeceklerle bakmayacaklar, karınlarının doymadığından ise asla yakınmayacaklardı. Çünkü görevlerini en iyi biçimde yapabilmeleri yarı aç, yarı tok olmalarına bağlıydı. Karnı tok bir köpek yalnızca uyurdu. İyi bir çoban köpeği olmak hiç de kolay değildi. Çoban Yusuf daha komut vermeden ne yapılması gerektiğini kavramalıydılar. Yan gelip yatmak, uyumak yoktu. Gözler tetikte, kulaklar kirişte olmalıydı. Sürü ekili bir tarlaya mı yöneldi; fişek gibi fırlayıp önlerini kesmeliydiler. Bir yabancı mı yaklaşıyor, havlayıp gözdağı vererek karşısına dikilmeliydiler. Akşam ağıla döndüklerinde önlerine konan ekmeği hak etmeliydiler. İyi bir çoban köpeğinin uyurken bile gözünün biri açık olmalıydı” (Kavukçu, 2018b, ss. 42-43).

Yukarıda alıntılanan bölümden Bobo’nun iyi bir çoban köpeği olduğu anlaşılmaktadır. Görev bilinciyle yaşayan, sahibine çok sadık bir köpektir. Bir annedir ve kendi çocuklarını da iyi birer çoban köpeği olarak eğitmektedir. Bu açıdan Topik ve Pamuk’tan farklıdır. O, yavru bir köpek değildir ve bir çoban köpeğinin sahip olması gereken bilgi beceri ve tecrübeye sahiptir. Yaşamına bir köyde başlamıştır. Görev bilinci, çalışkanlığı, çocuklarını eğitmesi onun da insana ait özelliklerin bazılarını sahip olduğunu göstermektedir.

Karakterlerin tanıtımında kullanılan ana yöntem yazarın ve çizerin gösterdikleri yoluyla karakterlerin tanıtılması yöntemidir. Hâkim bakış açısıyla yazar

karakterlerin geçmişlerini, bugünlerini, duygu ve düşüncelerini, davranışlarını ve bu davranışların nedenlerini anlatmaktadır. Çizer de içerikle uyumlu çizimleriyle kurguyu desteklemektedir. Bunun yanında karakterlerin dış görünümünün, kendileri hakkındaki konuşmalarının, eylemlerinin ve başkalarının onlar hakkında söylediklerinin de yazarın ve çizerin gösterdikleriyle tutarlı olduğu görülmektedir. Bu açıdan açık karakterlerin okur tarafından rahatlıkla tanınabileceği düşünülmektedir.

Başkişiler Topik, Pamuk ve Bobo devingen özellik göstermektedir. Çünkü yaşam şartları değiştikçe onların davranışları ve duygularında da değişimler olmuştur. Olaylar ilerledikçe bu değişimler de okur tarafından takip edilebilmektedir.

Topik ilk başta küçük kafesin içinde annesini özleyerek yaşarken Burcu'nun onu satın almasıyla evde yaşamaya başlamış, bir yuvaya sahip olmuş ve kendini güvende hissetmiştir. Burcu'yla birlikte parkta koşup eğlenmeye başladığından sınırlı da olsa özgürlüğe kavuşmuştur. Ancak barınağa terk edildiğinde yaşam sevincini yitirip hiçbir şey yememeye başlamıştır. O güne kadar sadece satın alındığı dükkanda ve Burcu ile parkta gezerken tanıdığı ev köpekleri dışında bir arkadaşı olmamıştır. Sokak köpeklerinden çok korkmaktadır. Ancak barınakta birçok köpek bulunmaktadır. Burada Pamuk ve Bobo'yla arkadaş olmuştur. Tekrar yemek yemesi için onu Pamuk ve Bobo ikna etmiştir.

Pamuk ilk başta kardeşleri ve annesiyle birlikte inşaatın kuytusunda yaşayan bir yavru olduğundan kardeşleri gibi dış dünyadaki tehlikelerden korkmakta ama yine de dışarıyı ve insanları merak etmektedir. Türkan Teyze'yi tanımasıyla insanları tanımaya başlamış, annesi ve kardeşlerinin barınağa götürülmesiyle tek başına kalıp dış dünyaya çıkmak zorunda kalmıştır. Burada insanları tanımaya devam etmiş, Bobo ile tanışmış ve o güne kadar annesi ve Türkan Teyze'nin hazır getirdiği yiyeceklerle beslenen Pamuk, sokaklardan yiyecek bulup yemeyi ve özgürce yaşamayı öğrenmiştir. Ancak barınağa götürülmeleriyle yine orada hazır verilen yiyecekleri yemeye başlamış ve özgürlüğünden vazgeçemeyeceğini anlamıştır.

Bobo, yıllarca sahibine sadık şekilde yaşamış, canı pahasına sürüdeki koyunları korumaya çalışmış bir çoban köpeğidir. Zamanında köyün en güçlü köpeği iken yaşlandıkça güçten düşmeye başlamış ve artık onu istemediğini anladığı Çoban

Yusuf'un evini terk etmiştir. O güne kadar sürekli çalışıp sahibinin kendisine verdiği yiyeceklerle yetinen Bobo ilk defa dış dünyayı tanımaya başlamış önce bir şantiyede çalışmadan kendisine hazır verilen yiyecekleri yerken sonrasında sokaklarda kendi yiyeceğini arayıp bulmak zorunda kalmış, diğer köpeklerin lideri olmuştur. Sokaklarda özgürce yaşamaya başlayan Bobo'nun da barınakta özgürlüğü kısıtlanmış, tekrar kendisine hazır verilen yiyeceklerden yemeye başlamıştır.

Tablo 4.8: Havhav Kardeşliği Bopato 1 (2018b) Kitabında Bobo, Pamuk ve Topik'in Özellikleri ve Yaşadıkları

İsimler	Topik	Pamuk	Bobo
İsmi koyan	Burcu	Türkân Teyze	Çoban Yusuf
Cinsi	Terrier	Sokak Köpeği	Çoban Köpeği
Başlangıçta bulunduğu yer	Hayvanların satıldığı mağaza	Yarım kalmış bir inşaatın kuyusu	Çoban Yusuf'a ait ağıl
Yaşı	Yavru	Yavru	Yaşlı
Durumu	Annesi yok.	Annesi yok.	Anne
Sonra bulunduğu yer/yerler	Burcu'nun evi	İnşaat, Sokak	Şantiye, sokak
Burada sevgi gördüğü kişi	Burcu	Türkân Teyze	Bekçi Cafer (Bobo'ya Karabaş ismini verdi.)
En son bulunduğu yer	Barınak	Barınak	Barınak

Tablo incelendiğinde başkişilerin özellikleri ve yaşadıkları üzerinden bütün romanın anlaşılabilirliği ortaya çıkmaktadır. Çünkü karakterler baştan sona benzerlikleri ve farklılıklarıyla birbirlerini tamamlayıcı özellik göstermektedirler. Bu

durum da hem konunun nasıl şekillendiğinin hem de iletinin anlaşılmasında karakter ögesinin bu kitapta çok önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Öncelikle kitapta isim olgusunun önemsendiği görülmektedir. İnsanlara anne babalarının ya da onları evlat edinen kişilerin isim koyması gibi köpeklerin de isimlerinin olması onları seven bir sahiplerinin olmasına bağlanmıştır. Topik'e ismini onu sahiplenen Burcu, Pamuk'a ismini onu seven ve ona yemek getiren Türkân Teyze, Bobo'ya ise ismini ilk sahibi Çoban Yusuf verirken, onu seven ve korumaya çalışan Bekçi Cafer de Bobo'ya Karabaş ismini vermiştir. Sevmek, ait olmak ve isme sahip olmak arasında bir bağ kurulduğu görülmektedir.

Topik ve Pamuk yavru ve anneye ihtiyaç duyan birer köpek iken Bobo'nun yaşlı ve anne olması karakterlerin birbirlerini tamamlayıcı özelliklere sahip olduklarını göstermektedir. Bunun yanında Topik'in Terrier cinsi bir köpek, Pamuk'un sokak köpeği, Bobo'nun ise çoban köpeği oluşu yaşamlarının aynı şartlarda başlamamasının ve bu karakterlerin kendine has özelliklerinin temel sebebidir. Başlangıçta ve sonrasında yaşadıkları yerler de bunu göstermektedir. Ancak en sonunda üçü de barınakta yaşamak zorunda kalmış ve bu durum onların BOPATO ismiyle bir takım olmalarını sağlamıştır.

Üçünün de kendi yaşam mücadeleleri için de kendilerini seven bir insana rastlamıştır. Kurgu bu açıdan simetrik bir özellik göstermektedir. Topik Burcu'da, Pamuk Türkân Teyze'de anne sıcaklığını bulmuş; Bobo ise ilk sahibi Çoban Yusuf'tan yaşlandığı için artık göremediği ilgi ve sevgiyi Bekçi Cafer'de görmüştür. Ancak çeşitli sebeplerle üçünün de sahibi onları bırakmak zorunda kalmıştır. Bu da yine kurgudaki simetrik durumun devamıdır.

4.2.2. Kitabın Konusu

Kitapta Topik, Pamuk ve Bobo'nun barınakta arkadaş olup BOPATO ismiyle bir takım olmalarına kadar geçen sürede başlarından geçen olaylar konu edinilmiştir.

Kitap, bölümlerden oluşmaktadır ve her bölüm başkişilerden birinin başından geçenleri anlatmaktadır. Topik, Pamuk ve Bobo'nun her birinin yaşam öyküsü başlangıçta birbirinden çok farklıdır. Ancak ilk önce Pamuk ile Bobo'nun yolları kesişmiş, kitabın son bölümünde Topik'in de onlarla tanışmasıyla üç başkişi bir

araya gelmiştir. Olay örgüsünün bu şekilde gelişmesinin çocuk okurlar için ilgi çekici ve merak uyandırıcı olacağı düşünülmektedir.

Kitabın başından itibaren olaylar merak uyandırıcı şekilde gelişmiştir. Örnek vermek gerekirse en başta Burcu'nun Topik'i satın alıp almayacağı, Pamuk'un kardeşleri ve annesi olmadan nasıl hayatta kalacağı, Bobo'nun bir çoban köpeği olarak başka hiçbir hayat tecrübesi olmamasına rağmen köyü terk edince neler yaşayacağı merak konusudur. Bu merak ögesi olayların gelişmesiyle mantıklı şekilde sürdürülmüştür.

Üç başkişinin farklı hayat mücadeleleri çocuk okurun da onlarla birlikte farklı maceralara tanıklık etmesini sağlayacaktır. Bir araya gelene kadar üçünün de başından birçok olay geçmiştir. Bu olaylar kısa süre içinde birden bire gerçekleşmemiştir. Olayların gelişimi için mantıklı sebep sonuç ilişkileri dikkati çekmekte ve yeterli zamanın geçtiği görülmektedir.

Kitap, hareketli bir kurguya sahiptir. Örnek vermek gerekirse Topik'in Burcu ile parkta oynadığı oyun sırasında sokak köpeklerinden korkması, Pamuk'un Cemre, Tolga ve diğer çocuklarla karşılaşması ve kendine bir sahip bulma umudu, Pamuk ve Bobo tanıştıktan sonra yiyecek bulabilmek için yeni bir mahallede keşif yaparlarken belediye zabıtalara yakalanmaları hareketli, çocuk okurların serüven yaşama isteğine ve macera tutkularına cevap verebilecek olaylardır.

Çocukların hayal gücü geniştir. Başkişileri hayvanlardan oluşan, onların kişileştirildiği yazınsal yapıtlar bu sebeple çocukların ilgisini çekebilecektir. Bu romanda da başkişiler farklı özelliklere sahip üç köpektir. Onların kişileştirilmesiyle okurun hayvanlara karşı duyarlılık geliştirmesine katkı sağlayacak bir kurmaca metin oluşturulmuştur. Gerçek yaşamda hayvanların insanlar gibi tepkiler vereceği, arkadaş olacağı vb. düşünülemez. Ancak bu durum çocukların hayal dünyasında ve kurmaca metinlerde mümkündür. Kitabın konusunun böyle bir kurguyla işlenmesinin çocuklar için ilgi çekici olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda kitapta çocuk gerçekliğinin de dikkate alındığının bir göstergesidir.

Kitapta, birbirinden farklı hayvanlar ve insanlar yer almaktadır. Çocuk karakterler de bulunmaktadır. Bu karakterlerin eğlendikleri ve mutlu oldukları yerlerde çocuk okurların da eğleneceği ve mutlu olacağı düşünülmektedir. Örnek

vermek gerekirse Topik'in Burcu'yla oyunlar oynadığı bölümler çocuk okurlar için de eğlenceli olabilecek bölümlerdir. Kitabın konusu kişi – kişi çatışması ile şekillenmiştir.

Üç başkişinin de başından geçen olaylar farklıdır. Ancak ortak olan şey, insanların kendi menfaati doğrultusunda hayvanları barınakta yaşamaya zorlamış olmasıdır. Topik ile onu satın alıp sonra barınağa bırakan Burcu'nun anne ve babası arasında, Pamuk ile ailesini barınağa götürüp yalnız kalmasına sebep olan zabıtaalar arasında, Bobo ile de artık onu yaşlandığı için istemeyen Çoban Yusuf arasında kişi – kişi çatışması bulunmaktadır. Sonraki süreçte de sokakta Bobo ve Pamuk ile Kavgacı Köpek arasında kişi – kişi çatışması görülmüştür. Kavgacı Köpek geçimsizdir ve Bobo ve Pamuk'tan hoşlanmamaktadır.

Kitapta abartılmış merak, rastlantısallık ya da duygusallık unsurlarına rastlanmamıştır.

4.2.3. Kitabın İletisi

İnsanların kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda hayvanları ihtiyaçlarının tam olarak karşılanamadığı barınaklarda, özgürlükleri kısıtlanmış şekilde yaşamak zorunda bırakmaları yanlıştır.

Kitabın üç başkişisinin başından geçen olaylar incelendiğinde, birbirinden çok farklı şekilde yaşamlarına başlamış olmalarına rağmen sonunda üçünün de barınakta yaşamaya başladığı görülmektedir. Barınakta yaşamak zorunda kalmalarının sebebi ise insanların kendi rahat ve huzurları için onlardan vazgeçmiş olmalarıdır.

“‘Ben bir şey demiyorum, Çoban Yusuf istemiyor seni,’ dedi. Başını önüne eğdi, ne yapacağını bilememenin sıkıntısıyla kendi çevresinde döndü. ‘Arkandan konuşuyor, ‘Bir de bu ihtiyarı mı besleyeceğim,’ diyor. Kalbini kıracak bir şey söylemesinden çekindiğim için öyle dedim. Sarıbaş da ben de seni çok severiz. Bizim annemiz, ustamızsın sen...’”(Kavukçu, 2018b, s. 43)

Yukarıdaki bölümde Cengâver'in Bobo'ya söylediklerinden Çoban Yusuf'un artık yaşlandığı için Bobo'yu istemediği, sırf bir köpeği daha beslemek istemediği için onca yıl Bobo'nun onun sürüsü için verdiği emekleri görmezden geldiği

anlaşılmaktadır. Kendi menfaati bittikten, iki genç çoban köpeğine sahip olduktan sonra Çoban Yusuf artık Bobo'nun varlığından rahatsızlık duymakta ve ona bakmak istememektedir.

“ ‘Haklısın şekerim, ama köpekle bebek bir arada olmaz. Hatta Terrier cinslerinin çok kıskanç olduğunu da duymuştum. Bebek gelince kesin sorun çıkaracak, sizi huzursuz edecektir.’

‘Biliyorum, olmaz...Ben Burcu’yu düşünüyorum.’

‘Bak aklıma ne geldi. Erdem, sözde onu veterinerlere periyodik aşılarını yaptırmak için götürüyormuş gibi evden çıkarsın, belediyenin hayvan barınağına bıraksın. Barınaklarda hayvanlara çok iyi bakılıyor. Birçok insan oradan evcil hayvan ediniyor. Ona hemen bir talip çıkar...’”(Kavukçu, 2018b, s. 72)

Yukarıdaki bölümde Burcu'nun annesinin konuğu olan Nevbahar hanımla diyalogunun bir kısmı verilmiştir. Burcu'nun annesi hamiledir. Köpeğin bulunduğu bir ortamda bebeği büyütmenin sakıncalı olduğunu düşünmektedirler. Bu sebeple Topik'i Burcu'dan gizli hayvan barınağına bırakmayı, barınak ortamının Topik için de iyi olacağını düşünüyorlar.

“Çöp bidonunun yanındaki mavi komyoneti görünce durdu. Üç adam Pamuk'la Sakat Köpek'i kamyonetin kasasına atmak için enselerinden ve sırtlarından kavramışlardı. Bobo canına can katarak, en yırtıcı havlamasıyla adamların üzerine doğru koşmaya başladı. Hiçbir zaman zarar vermemiş, zarar vermeyi düşünmemiş, insanların dostluğunu kazanmış, onlara dost olmuştu: ama şimdi o üç adamı üç kurt gibi görüyordu. Sürüsünden iki kuzuyu götürmeye çalışan üç kurt. Gözü dönmüştü Bobo'nun. Canı pahasına onları kurtaracaktı.

Birden sırtındaki yanmayı hissetti. Gözleri karardı. Ayakları birbirine dolandı. Sendeledi ve olduğu yere yığıldı” (Kavukçu, 2018b, s. 93).

Bobo ve Pamuk'un da içinde bulunduğu köpek grubu kendileri için yiyecek bulabilecekleri yeni bir alan arayışındayken zabıtalarla karşılaşmışlardır. Herkes kaçarken Pamuk ve Sakat Köpek'i kurtarmak isteyen Bobo da zabıtalara

yakalanmıştır. Bu olay yukarı mahallede gerçekleşmiştir. Sakat Köpek yukarı mahalleden şu şekilde bahsetmektedir:

“Yukarı mahalle hiç emniyetli bir yer değil. Daha varlıklı insanların yaşadığı, çöplüklerin daha zengin olduğu doğru, ama geceleri çıkardığımız seslere dayanamadıklarından ve onlara zarar vereceğimizden korktukları için şikâyet ediyorlar” (Kavukçu, 2018b, s. 88).

İnsanlar rahatsız olmamak ve kendilerini güvende hissetmek için köpeklerin sokaklarda da özgürce dolaşmasını istemiyorlar. Böylece Pamuk da annesi ve kardeşleri gibi barınağa götürülmüş oluyor. Onu kurtarmaya çalışan Bobo da bu sırada yakalanıp barınağa götürülüyor.

“Sakat Köpek, ‘Ben oraya gitmek istemiyorum, gitmek istemiyorum,’ deyip ağlıyordu. Sonra birden kalktı ve ben, ‘Dur! Yapma!’ demeye kalmadan kendini aşağı attı. Arkadan gelen arabanın acı fren sesini duyduk, ama hiçbir yararı olmamıştı. Sakat Köpek o arabanın altında kalıp can verdi” (Kavukçu, 2018b, s. 97).

Daha önce barınaktan kaçan Sakat Köpek’in tekrar barınağa dönmek istememesi ve kendini araçtan aşağı atması barınakların köpekler için uygun birer yaşam alanı olmadığını gösteren bir olaydır.

Her hayvan yaratılışına uygun şekilde özgürce yaşamak ister ve bunu hak eder. Ancak hayvan barınaklarında hayvanların bakımı sağlanmaya çalışılsa da şartlar her bir hayvanın doğasına uygun şekilde yaşamasına uygun değildir. Bu sebeple Bobo, Pamuk ve Topik de kaçmaya karar vermişlerdir.

“Topik kulağını Bobo’nun ağzına yaklaştırdı.

‘Bir yolunu bulup Pamuk’la buradan kaçacağız,’ dedi. Sesini daha da kıstı sonra. ‘Sen de bizimle gelmek ister misin?’

‘İsterim tabii’” (Kavukçu, 2018b, s. 101).

4.2.4. Kitabın Dil ve Anlatımı

Kitapta söz varlığını geliştirici deyimler, ikilemeler, benzetmeler ve yansıma sözcükler kullanılmıştır. Böylece daha canlı ve etkili bir dil kullanımı sağlanmıştır. Bu kullanımlara verilebilecek örnekler şu şekildedir:

“...çeşit çeşit...(s. 9)...hayran hayran (s. 12)...Göz göze gelmişlerdi...(s. 12), annesi gibi...(s. 12),...ağır ağır...(s. 16)...güle güle...(s. 17)... Bütün sokak köpekleri gibi...(s. 29)...yarı aç yarı tok...(s. 31)...sallaya sallaya...(s. 32)...yalana yalana...(s. 32)...tir tir titriyordu...(s. 35)...kesik kesik...(s. 35)...havlayarak...(s. 35)... ‘Boş ver’...(s. 46)...başına buyruk (s. 48)...adları hemen kötüye çıkıyordu...(s. 48)...görür görmez...(s. 49)...sere serpe...(s. 50)...arkadaşymış gibi...(s. 51)...sık sık...(s. 70)...dört dönmüşlerdi...(s. 70)...gözünden kaçmayan...(s. 71)...fısıldaşıyorlardı...(s. 71)...içine bir ateş düşmüştü...(s. 71)...Mis gibi...(s. 76)...Ağzı sulanmaya...(s. 76)...gözlerini Pamuk’a dikti...(s. 80)...bağrına basmıştı...(s. 81)...için için ağlıyordu...(s. 82)...hızlı hızlı...(s. 84)...acı acı viyakladıklarında...(s. 84)...açgözlü...(s. 85)...sokak sokak (s. 85)...topallaya topallaya...(s. 89)...ağır ağır...(s. 90)...bir tuzağa düşecekmişiz gibi...(s. 90)...tıka basa...(s. 91)...bağırır bağırılmaz...(s. 91)...onlarla ölümüne dövüştüğü günlerdeki gibiydi...(s. 93)...dünyayı başlarına yıkardı...(s. 93)...hıçkırır gibi...(s. 96)...yüreği cız etti...(s. 96)...Sen ölmüş gibiydin...(s. 96)...iriyarı...(s. 97)...bir deri bir kemik kalmış...(s. 97)...

Kitabın dili çocuk okurların rahatça anlayabileceği sade bir dildir. Bunun yanında çocukların bu kitapta karşılaşp metnin bağlamından anlamını çıkarabileceği kelimeler de bulunmaktadır. Böylece kitap, çocukların kelime dağarcığının gelişmesine de katkı sağlayabilecektir. Çocukların bu kitapta karşılaşp kelime dağarcıklarına katabilecekleri kelimelere örnekler şu şekildedir:

“...yetinmeyip (s. 10)...tıkmışlar (s. 10)...sığınmak (s.14)...yaygara (s. 15)...haykırışı (s. 16)...kederleniyordu (s. 23)...tembihlerdi (s. 29)...tetikteydi (s. 34)...çaresiz (s. 35)...bahtsızım (s. 37)...civar (s. 41)...fişek (s. 42)...namlı (s. 42)...çıkınında (s. 44)...ziyafete (s. 46)...dışlanmasına (s. 48)...şantiyeye (s. 49)...tedirgin (s. 51)...serildi (s. 54)...doğrulup (s. 54)...buruk (s. 56)...lideri (s. 57)...tonda (s. 60)...fırlıyor (s. 65)...iştahla...(s. 66)...ürküyordu (s. 67)...irkildi...hâkimi (s. 69)...tuhaf...(s. 70)...kaygıya (s. 71)...direnseydim (s.

72)...öğütlerken (s. 74)...tehditler (s. 78)...anaçlığıyla (s. 81)...durgunlaşmıştı (s. 82)...hırpalayabilirdi (s. 85)...bıktım (s. 86)...postumdan (s. 87)...uyduruyorsun (s. 89)...Sendeledi (s. 93)...acayip (s. 94)...gerindi (s. 99)...kavuşayım (s. 102)..."

Kitapta olaylar hâkim bakış açısıyla anlatılmıştır. Böylece bütün karakterlerin duyguları, düşünceleri, davranışlarının, tepkilerinin nedenleri, geçmişleri ve bugünleri ayrıntılarıyla okur tarafından bilinebilmektedir.

Kitap akıcı bir anlatıma sahiptir. Bölümler halinde karakterlerin tek tek yaşadıkları olaylar anlatılmış, daha sonra Bobo ve Pamuk'un tanışması ve başlarından geçenler, en sonunda ise ikisinin Topik'le tanışması ve kendilerine BOPATO ismini verip bir takım olmaları anlatılmıştır. Kitapta olayların anlatımında kronolojik bir sıra takip edildiği görülmektedir.

Kitap BOPATO serisinin ilk kitabıdır. Serinin diğer iki kitabında da Bobo, Pamuk ve Topik'in maceraları anlatılmaktadır. Bu şekilde metinlerarasılık yapılmaktadır. Bu kitapta üç kahramanın tanışmalarına kadar başlarından geçen olaylar anlatılmaktadır. Üç kahramanın birlikte yaşayacakları serüvenler sonraki kitaplarda anlatılmaktadır.

4.2.5. Kitabın Resimleri

Kitabın resimlerinin bazıları aşağıda verilmiştir.

Resim 4.25: Topik kafeste, Delioğlu, 2018b, s. 11

Resim 4.26: Topik ve Burcu, Delioğlu, 2018b, s. 17

Resim 4.27: Topik veterinerde, Delioğlu, 2018b, s. 22

Resim 4.28: Pamuk, annesi ve kardeşleri, Delioğlu, 2018b, s. 30

Resim 4.29: Türkân Teyze, Delioğlu, 2018b, s. 33

Resim 4.30: Pamuk, Delioğlu, 2018b, s. 40

Resim 4.31: oban Yusuf, Delioğlu, 2018b, s. 45

Resim 4.32: Bobo, Delioğlu, 2018b, s. 46

Resim 4.33:Cafer ve şef, Delioğlu, 2018b, s. 56

Resim 4.34: Topik ve anne, Delioğlu, 2018b, s. 73

Resim 4.35: Pamuk yakalanıyor, Delioğlu, 2018b, s. 92

Resim 4.36: Barınak, Delioğlu, 2018b, s. 95

Resim 4.37: Topik Bobo ve Pamuk’la tanışıyor, Delioğlu, 2018b, s. 98

Havhav Kardeşliği BOPATO 1 kitabında, birçok resim bulunmaktadır. Resimler siyah – beyazdır. Yukarıdaki bölümde bu resimlerin bazıları görülmektedir. Resimlerin kitabın konusuna uygun şekilde ilerlediği ve bu açıdan çocuğun kitaptaki olay örgüsünü daha iyi anlamasını sağlayabileceği düşünülmektedir. Kitabın başkişilerinin fiziksel özelliklerine uygun biçimde resmedildiği ve böylece birbirinden kolayca ayırt edilebildiği görülmüştür. Resimler, karakterlerin duygu durumları hakkında da çıkarım yapmayı kolaylaştıracak biçimdedir. Başkişiler dışında, olay örgüsünü etkileyen diğer karakterlerin ve önemli gelişmelerin de kitapta resimlerinin bulunduğu görülmüştür. Resimler çocuk okurun kolayca anlamlandırabileceği, kendisinin de resim çizmeye güdülenebileceği basitliktedir.

Böylece çocuğa estetik zevk verebileceği de düşünülmektedir. Genel olarak resimlerin içerikle uyumlu, konunun anlaşılmasını ve iletiye ulaşulmasını destekleyen ve anlaşılır resimler olduğu düşünülmektedir.

4.3. ÖZGÜRLÜĞE KAÇIŞ BOPATO 2

Kitap, BOPATO serisinin ikinci kitabıdır. Bobo, Pamuk ve Topik bu kitabın da başkişileridir. Bundan sonra birlikte yaşayacakları maceraların bir kısmı bu kitapta anlatılmaktadır. Kitap, 9 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler şunlardır:

1. Barınak (s. 9)
2. Burcu (s. 24)
3. Barınak (s. 33)
4. Burcu (s. 42)
5. Barınak (s. 49)
6. Bobo Arkadaşlarının Arasına Dönüyor (s. 58)
7. Burcu (s. 63)
8. Kaçış Planı Uygulanmaya Başlanıyor (s. 71)
9. Kaçış (s. 89)

4.3.1. Kitabın Karakterleri

Başkişiler: Bobo, Pamuk, Topik

Yan kişiler: Çalı, Diken ve onların adları olmayan iki arkadaşı, Sıska, Sarı Köpek, Burcu, Burcu'nun annesi, Burcu'nun babası, Emre, Serkan, Rüstem Abi, Sabiha Abla, Sibel, Esmâ, Burcu'nun Kütahya'daki Zeynep Teyzesi, Bedri, önlüklü iki adam (İlhami Bey ve yanındaki diğer adam) , asık yüzlü genç bir kadın (Selda Hanım), Burcu'nun babaannesi, dedesi, komşuları Serap Teyze, Nilgün Teyze, Tolga, Büşra, Başak, Enis, Dobi, yaşlı ve hasta köpek, 'Başkan'.

Açık karakterler: Bobo, Pamuk ve Topik açık karakter özelliği göstermektedir.

Kapalı karakterler: Kitaptaki diğer karakterler kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Devingen karakterler: Bobo, Pamuk ve Topik devingen karakter özelliği göstermektedir.

Durağan karakterler: Kitapta yer alan diğer karakterler durağan karakterlerdir.

Kitapta karakterler büyük oranda yazarın ve çizerin gösterdikleri yoluyla tanıtılmıştır. Bu kitabın da başkışileri olan Bobo, Pamuk ve Topik açık karakter özelliği göstermektedirler. Yine kitapta haklarında en çok bilgi verilen karakterler başkışiler olmuştur. İlk kitapta haklarında öğrenilen bilgilerin yanında, bu kitapta okuyucu, karakterler hakkında daha geniş fikir sahibi olabilmektedir. Aşağıdaki kitaptan alıntılanmış bölümler buna örnek gösterilebilir.

“Topik bundan çok utanmıştı. Yememekle, nazlanmakla onların kurtuluşunu da engelliyordu. Madem Bobo onların annesi, koruyucusu, kurtarıcısıydı, o da Bobo’ya layık bir çocuk olmalıydı. Bu nasıl bir anneydi böyle? Bugüne dek yemesi konusunda baskı yapmamış, kaçışlarının buna bağlı olduğunu başına kakmamıştı. Bir köşeye çekilip sabırla beklemişti. Önlerine konan zehir değildi ya! Bütün köpekler yerken Topik’in yemeyip yas tutması şımarıklıktan başka bir şey değildi” (Kavukçu, 2018ç. s. 19).

“Pamuk gittikçe daha güçleniyor ve hayata tutunuyordu. Yaşça topikten daha küçük olmasına karşın onu koruyup kollayacağına, sahip çıkacağına inanıyordu” (Kavukçu, 2018ç, s.40).

“Köyünden hiç çıkmasaydı, bütün bunları görmeseydi, Dertsiz gibi yaşasaydı daha mı iyi olurdu?

Kendine bunu çok sık soruyordu. Her seferinde de yanıtı ‘Hayır’ oluyordu. Tanık olduğu her şey yaşamın ne kadar değerli olduğunu göstermişti ona. Ölüm döşeğindekiler bile yaşama tutunuyordu” (Kavukçu, 2018ç, s. 50).

Yukarıda alıntılanan bölümlerden karakterlerin devingen karakterler olduğu da anlaşılmaktadır. Topik ve Pamuk büyümeye başlamış, Topik kendini sorgulamış, güçlenmek için barınakta yemek yemeye başlamış, Pamuk büyüdükçe daha güçlü bir köpek olmuştur. Bobo’nun da hayata bakışı değişmiştir.

4.3.2. Kitabın Konusu

Özgürlüğe Kaçış BOPATO 2 kitabında Bobo, Pamuk ve Topik'in barınakta yaşadıkları ve yaptıkları plan sonucu oradan kaçmaları konu edinilmiştir.

Kitapta olaylar başkişilerin barınakta geçirdikleri zaman diliminde, normal akışında gelişmiştir. Baştan itibaren başkişilerin Topik'in yemek yiyip güçlenmesini beklemeleri, kaçmayı planlamaları, bu kaçışın hazırlığını aşama aşama yapmaları için belirli bir zamana ihtiyaçları olmuş, bu zamanı sabırla bekledikleri ve her şeyi en uygun anda yapmaya çalıştıkları da okuyucuya yansıtılmıştır. Birinci kitapta daha doğmamış olan Burcu'nun kardeşi Emre'nin ikinci kitapta doğum gününün yapılması da aradan en az bir yılın geçtiğini gösterir. Yani olaylar ve karakterlerin bulundukları koşullar düşünüldüğünde bu sürenin geçmiş olması da mantıklıdır.

Kitapta çocuk gerçekliği yansıtılmıştır. Hayvanların da insanlar gibi konuşup planlar yapması, kendi aralarında gruplaşmaların olması vb. durumlar çocuğun hayal gücünde canlandırabileceği ve hoşlanacağı bir kurgunun olduğunu gösterir. Kardeşi Emre'nin doğum gününde mumları Burcu'nun üflemesi de yine çocuk gerçekliğinin yansıtıldığını gösterir. Çünkü çocuklar pastadaki mumları üflemeyi yetişkinlerden daha çok severler.

Öykü, birçok olayın yaşandığı hareketli bir öyküdür. Barınaktaki köpekler için denetime gelmiş olması, Bobo'nun birkaç günlüğüne hasta köpeklerin bölümüne götürülmesi, Bobo, Pamuk ve Topik'in adım adım kaçış planlarını uygulamaları kitaba hareketlilik katan gelişmelerdendir. Özellikle kitabın son bölümünde Bobo, Pamuk ve Topik ile barınaktaki bazı başka köpeklerin kaçtıkları bölüm romanın en hareketli ve heyecan verici bölümüdür.

Bobo, Pamuk ve Topik'in yavaş yavaş barınaktan kaçmaya hazırlanmaları, bu durumu kimseye belli etmeme çabaları ve en sonunda barınaktan kaçmaları çocuk okurun merakını uyandıran, serüven yaşama isteği ve macera tutkusuna cevap verebilecek bölümlerdir. Çünkü bir köpeğin barınaktan kaçabilmesi çok zordur ve başkişiler işbirliğiyle hareket etmeleri, Bobo'nun akıllıca bir plan yapmış olması sayesinde bunu başarmışlardır.

Kitapta çoğu karakterinin köpeklerden oluşması çocuk okurlar için ilgi çekici bir özelliktir. Bunun yanında kitabın hareketli kurgusu, barınakta yaşananlar ve en sonunda kaçmalarıyla sonuçlanan plan, çocuk okurların kitaba ilgisini sürekli kılmada önemli faktörlerdir.

Kitapta, Burcu'nun Topik'i gazetede görüp tanınması sonrası neler olacağı, barınağın denetiminin nasıl sonuçlanacağı, Çalı ve arkadaşlarının BOPATO'nun gerçek planını öğrenip öğrenemeyeceği, BOPATO'nun barınaktan kaçmayı başarıp başaramayacağı vb. gelişmeler çocuk okurlarda merak oluşturacak gelişmelerdir. Bu durumların sırayla ve zamanı geldikçe sonuçlanması çocuk okurun kitabı okurken merakının sürekli canlı olmasını sağlayabilecektir.

Serinin bu kitabında çok fazla komik sayılabilecek sahne bulunmamaktadır. Ancak Burcu'nun doğum günü hazırlığı yaptığı, Topik'in Sıska'ya planını değiştirerek anlattığı, sonrasında gerçek planlarını aşama aşama uyguladıkları vb. bölümleri çocukların eğlenerek okuyacakları düşünülmektedir. Kitap genel olarak çocukların zevkle okuyacağı bir kitaptır.

Kitapta olaylar BOPATO ile Çalı, Diken ve arkadaşları arasındaki sürtüşmeler etrafında gelişmiştir. BOPATO kaçış planını özellikle onlardan gizlemeye çalışmış, Çalı, Diken ve arkadaşları da özellikle bu planı öğrenmeye çalışmıştır. Aralarında kişi – kişi çatışması olduğu söylenebilir. Bu çatışma özellikle Bobo ve Çalı arasında daha belirgindir.

“BOPATO farkında değildi; ama o anda uyuyor numarası yapan başka bir köpek daha vardı: Sıska.

Çalı görevlendirmişti onu. Bu üçlü ne yapıyorsa izleyecek, hiçbir şeyi gözden kaçırmayacaktı. Barınaktan kurtulmak için her şeyi yapmaya hazırdı Sıska: Çünkü burada yaşamaktan nefret ediyordu” (Kavukçu, 2018ç, s. 72).

Kitapta olay örgüsünün gelişiminde sorun oluşturan abartılmış merak, rastlantısallık ve duygusallık unsurlarına rastlanmamıştır.

4.3.3. Kitabın İletisi

“İnsanların kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda hayvanları ihtiyaçlarının tam olarak karşılanamadığı barınaklarda, özgürlükleri kısıtlanmış şekilde yaşamak zorunda bırakmaları yanlıştır.” iletisi bu kitapta da verilmektedir. Bobo, Pamuk ve Topik’in duygu ve düşüncelerinden, barınakta köpeklerin yaşam şartlarından bu iletinin serinin ikinci kitabında da verildiği açıktır. Olaylar genel olarak hayvan barınağında geçtiğinden burada hayvanların ihtiyaçlarının tam olarak giderilemediği ve her hayvanın özgür yaşama hakkının olması iletinin ağırlıklı olarak bu kitapta yansıtılan kısmı olmuştur. Ancak karakterlerin yaptıkları sorgulamalardan insanların istek ve ihtiyaçlarına ters düştüğü için barınakta, özgürlükleri kısıtlanmış şekilde yaşamak zorunda kaldıkları da bu kitaptan çıkarılabilir.

“Çok daha rahat koşullarda kısacık bir dönem yaşayan Topik’le, köyde, Çoban Yusuf’un koruması altında olan Bobo arasında ne fark vardı? İkisi de yaşamlarının bir dönemi korunmuş, kayırlmış, hatta el üstünde tutulmamış mıydı?

Tutulmuştu.

Sonra ne olmuştu?

Kendilerini neden sokakta bulmuşlardı?

İşte Bobo’nun yanıtını bulamadığı soru buydu.

O yaşlanmış, eski gücünü yitirmişti; ama daha çocuk sayılacak Topik neden buradaydı?

Ya Pamuk?

Türkân Teyze yiyecek vermek dışında onu koruyup kollayamamıştı. Küçük yaşta annesinden ve kardeşlerinden ayrı düşmüş, ayakta kalmaya çalışmıştı. Pamuk’un yaşam deneyimi ikisinden de fazlaydı.

Barınaktaki hasta köpekler bölümüne atıldığında bunu çok daha iyi gördü Bobo. Orada başka bir savaş verilirdi. Hiçbirinin umudu

tükenmemişti. Hepsi sokaklara, özgürlüğe geri dönmek istiyordu” (Kavukçu, 2018ç, ss. 50-51).

“O gün barınakta alışkın olmadıkları bir hareketlilik vardı. Çevreye yayılmış yiyecek artıkları, kurumuş ekmek parçaları toplanmış, ortalık temizlenmişti. Su ve yemek kapları kaldırılmış, yerlerine tertemiz yenileri konmuştu” (Kavukçu, 2018ç, s. 34).

“Bobo’nun ilk dikkatini çeken, eski ve pis yemek kaplarıyla su kaplarının yine orta yerde olmasıydı.

‘Bize yeni kaplar vermişlerdi, onlara ne oldu?’ dedi.

‘Denetim bitince onları toplayıp eskilerini getirdiler,’ dedi Pamuk (Kavukçu, 2018b, s. 59).

Yukarıdaki kitaptan alıntılanan bölümlerden anlaşıldığı gibi insanlar çeşitli sebeplerle hayvanların sokakta ya da barınaklarda zor şartlarda yaşamalarına neden olmakta, hayvanların özgür yaşam alanlarını kısıtlayan barınaklarsa onlar için yeterince iyi ve temiz ortamlar olmamaktadır. Bu sebeple hayvanlar zor şartlarla mücadele ederek yaşamak zorunda kalmaktadır.

4.3.4. Kitabın Dil ve Anlatımı

Serinin ikinci kitabı olan bu kitapta da söz varlığını geliştirici deyimler, ikilemeler, benzetmeler ve yansıma sözcüklere yer verilmiştir. Böylece bu kitapta da canlı ve etkili bir dil kullanımı olduğu söylenebilir. Bu kullanımlara verilebilecek örnekler şu şekildedir:

“...cıvıltısı (s.10),... ‘Yaşam durmuş gibiydi.’ (s. 10),...zaman zaman (s. 10),...içi geçiyordu (s. 10),... ‘Gözlerinden uyku akıyordu.’ (s. 10), tepene biniyorlar (s. 11),...köle gibi (s. 11),...fır dönüyorlar (s. 12),... ‘anca beraber, kanca beraber’(s. 18),...acı acı (s. 20), ...dik dik (s. 21),...göze alamıyordu (s. 21),...ağır ağır (s. 21),... ‘Gözümüzü ve kulağımızı dört açmalıyız.’ (s. 23),...laf atıyordu (s. 25),...soluk soluğa (s. 25),...uzun uzun (s. 27),...dans eder gibi (s. 27),...su gibi (s. 27),...kızmış gibi (s.27),...kolay kolay (s. 27)...annesiymiş gibi (s. 28),...mışıl mışıl (s. 29),... tir tir titremişti (s. 29),...omuz silktim (s. 30),...beni düşünüyormuşsun

gibi (s. 30)...hoplaya zıplaya (s. 31),...şımarık şımarık (s. 31), ‘Gözüme girmeye başladın,’ (s. 33),...keyifli keyifli (s. 34),...gözünden kaçmamıştı (s. 35),...gözden geçirdi (s. 36),...kızılca kıyamet koptu (s. 37),... ‘Hesap sormaz mıydı?’ (s. 40),...ağır ağır (s. 41),...patlayınca (s. 42),...hayran hayran (s. 43),...üfleyecekti (s. 43),... ‘Yani babaannenin, dedenin, komşumuz Serap Teyze’nin olduğu gibi...’ (s. 44),...tek tek (s. 46),...isteksiz isteksiz (s. 48),...dişe diş (s. 49),...ayağınıza dolaşıp (s. 52),...kulaklarını tırmalıyor (s. 52),...canını yakıyordu (s. 52),...ağzından laf almaya çalış (s. 55),...öksüre öksüre (s. 56),...fısıltıyla (s. 56),...annelerini görmüş gibi (s. 59),...gözden geçirdi (s. 60), ağzı açık kalmıştı (s. 60),...küt küt (s. 61),...tek tek (s. 64),...göz boyanmıştı (s. 66),...allak bullak oldu (s. 67),...göz göze geldikten (s. 67),...içim içimi yiyordu (s. 69),...kolay kolay (s. 69),...sere serpe yattığı (s. 71),...ağır ağır (s. 71),...fısıldaşmaları (s. 80),...içine bir kurt düşmüştü (s. 81),...gözden kaçırdığımız (s. 87),...düğün bayram ediyordu (s. 89),...kıkırdaşarak (s. 91),...bağrına bastığı (s. 91),...gözleri arkada almayacaktı (s. 95),...gönlü razı olmuyordu (s. 98),...peş peşe (s. 98)...”

Kitap, çocukların kelime dağarcığının gelişmesine de katkı sağlayacak niteliktedir. Çocukların ilk kez karşılaşmış olabileceği kelimeler metin içinde yer almaktadır. Çocuk okurlar bağlamdan hareketle bu kelimelerin anlamlarını tahmin edebilirler. Bu kelimeler örnekler şunlardır:

“...kabadayılık (s. 9),...direnliyordu (s. 10),...çalalasa (s. 10),...avutmak (s. 10),...afalladı (s. 11),...yaranmak (s. 12),...haykırdı (s. 12),...küçümsediğimi (s. 18),...yaygara (s. 20),...ilişmeyecek (s. 21),...dalaşmayı (s. 21),...belleyin (s. 22),...sıkılğan (s. 28),...gergin (s. 35),...azman (s. 37),...uysal (s. 37), sakınca (s.37),...bilgiççe (s. 38),...işgüzar (s. 38),...debelendi (s. 41),...kayırmama (s. 51),...yakarışlar (s. 52),...acındırırsan (s. 55),...saptayıp (s. 64),...diklendi (s. 78),...dinç (s. 89),...yaman (s. 92),...aksilik (s. 93),...gür (s. 95),...yatıştırmamıştı (s. 95),...haykırp (s. 95),...abanarak (s. 97)...

Kitapta çocuklar için olumsuz örnek oluşturabilecek bir dil kullanımına rastlanmamıştır. “Annesinin sözünden çıkmayan Serkan bütün sınıfın alay konusu olmuştu. Serkan’a ‘süt bebesi’ diyorlardı. Açıkçası onun durumuna düşmek istemiyordu” (Kavukçu, 2018b, s.25). Cümlesindeki “süt bebesi” ifadesi olumsuz örnek oluşturabilecek bir kullanımdır. Ancak alıntılanan bölümde görüldüğü gibi

bunun hoş bir ifade olmadığı, birini alaya almak için kullanıldığı çocuk okura sezdirilmektedir.

Kitapta çocukların rahatlıkla anlayabileceği bir dil kullanılmıştır. Anlatım akıcıdır. Hâkim bakış açısı kullanılmıştır. Böylece karakterlerin davranışları, düşünceleri ve bunların sebepleri okuyucu tarafından kolaylıkla anlaşılabilir. Çocuk okurların okuma sürecinde çıkarım yapabilmesi de böylece daha kolay olabilecektir.

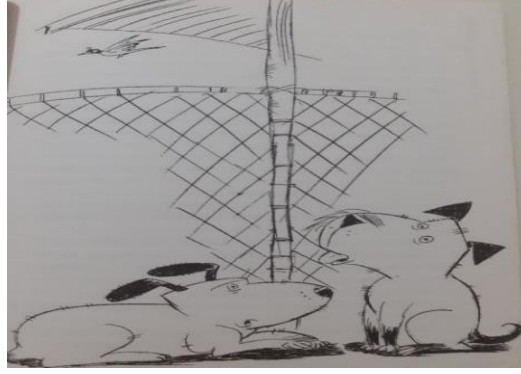
Kitap BOPATO serisinin ikinci kitabıdır. Bu kitabın da başkışileri Bobo, Pamuk ve Topik'tir. Birinci kitabın sonunda barınakta yaşamaya başlayan ve burada BOPATO ismiyle bir takım olan üçlünün barınakta yaşadıkları ve buradan kaçmaları bu kitapta konu edinilmiştir. Artık üç başkışı birlikte ve birbirleriyle dayanışma içinde hareket etmektedir. Bu kitabın tam anlamıyla anlaşılabilmesi için birinci kitabın da okunması gerekmektedir. Çünkü birinci kitapta başkışilerin bir araya gelmeden önceki yaşamları da anlatılmıştır.

Başkışiler dışında, okurun birinci kitapta tanıdığı bazı karakterlerin hayatının nasıl devam ettiği de ikinci kitapta anlatılmıştır. Burcu, annesi, babası bunlara örnek verilebilir. Bir kardeşi olan Burcu'nun Topik'i hala unutmamış olduğu görülmektedir. Bunun dışında Bobo'nun bir çoban köpeği olarak yaptıklarını hatırlaması, Pamuk'u besleyen Türkân Teyze'den söz edilmesi Havhav Kardeşliği kitabında anlatılan olayların okuyucuya hatırlatıldığını göstermektedir.

Havhav Kardeşliği BOPATO 1 kitabında verilen iletinin Özgürlüğe Kaçış BOPATO 2 kitabında da sürdürüldüğü görülmektedir. Ancak bu kitapta barınakların hayvanların özgürlüğünü kısıtlayan ve onlar için çok da sağlıklı ortamlar olmayan ortamlar olduğu gerçeği öne çıkmaktadır. Yani "İnsanların kendi istek ve ihtiyaçları doğrultusunda hayvanları ihtiyaçlarının tam olarak karşılanamadığı barınaklarda, özgürlükleri kısıtlanmış şekilde yaşamak zorunda bırakmaları yanlıştır." şeklinde ortaya çıkan iletinin insanların istek ve ihtiyaçları kısmı ağırlıklı olarak birinci kitapta görülmüşken, barınaklarda özgürlükleri kısıtlanmış şekilde ve ihtiyaçları tam olarak karşılanamadan yaşadıkları gerçeği ağırlıklı olarak ikinci kitapta görülmektedir.

4.3.5. Kitabın Resimleri

Kitaptaki resimlerin bazıları aşağıda verilmiştir.

Resim 4.38: Pamuk ve Topik barınakta , Delioğlu, 2018ç, s. 17

Resim 4.39: Selda Hanım, İlhami Bey ve Bedri, Delioğlu, 2018ç, s. 36

Resim 4.40: Burcu'nun doğum günü, Delioğlu, 2018ç, s. 45

Resim 4.41: Burcu hüznle flütünü çalarken, Delioğlu, 2018ç, s. 48

Resim 4.42: Çalı ve Sıska, Delioğlu, 2018ç, s.53

Resim 4.43: Burcu gazetede Topik'in fotoğrafını görüyor, Delioğlu, 2018ç, s. 65

Resim 4.44: Sıska, Pamuk ve Bobo, , Delioğlu, 2018ç, s. 74

Resim 4.45: Barınakta 2. Hareket, Delioğlu, 2018ç, s.84

Resim 4.46: Kaçış öncesi, Delioğlu, 2018ç, s. 90

Resim 4.47: Kaçış sırasında Bedri, Delioğlu, 2018ç, s. 96

Resim 4.48: BOPATO artık özgür, Delioğlu, 2018ç, s. 98

Özgürlüğe Kaçış BOPATO 2 kitabı incelendiğinde, kitapta içeriğe uygun şekilde birçok resim bulunduğu görülmüştür. Bu resimler siyah – beyazdır. Serinin ilk kitabındaki resimlerle de uyumlu olarak karakterler birbirinden kolayca ayırt edilebilmektedir. Böylece seri içindeki metinlerarasılık görseller yoluyla da devam ettirilmiştir. Olay örgüsüne uygun şekilde kitabın anlaşılmasını ve iletiye ulaşılmasını destekleyen nitelikte resimler kullanıldığı düşünülmektedir. Olayların gelişimi açısından önemli olan durum ya da karakterler resimlerde görülebilmektedir. Çocuk okurların kolayca anlayabileceği yalın resimler kullanılmıştır. Aynı zamanda bu resimler çocuğun kendi yapabileceği bir resme benzer yalınlıktadır. Bu sebeple çocuk okurun resimlere bakarken estetik zevk de alabileceği düşünülmektedir.

4.4. KAFESTE BİR TOPIK BOPATO 3

BOPATO serisinin son kitabı olan Kafeste Bir Topik BOPATO 3 kitabı on bölümden oluşmaktadır. Kitabın bölümleri şunlardır:

1. Küçük İşler (s. 9)
2. Aynı Gün...(s. 21)
3. Burcu'nun Babası Pes Ediyor (s. 28)
4. Bobo ile Pamuk Buluşuyor (s. 36)
5. Sevdican'ın Şaşkınlığı (s. 46)
6. Burcu Barınağa Gidiyor (s. 55)
7. Pamuk Görevde (s. 60)
8. Gecenin Sonu (s. 69)
9. BOPATO Burcu'yu Arıyor (s. 80)
10. Son Bölüm (s. 87)

4.4.1. Kitabın Karakterleri

Serinin bu kitabı da kalabalık bir kişi kadrosuna sahiptir. Bu kişiler şunlardır:

Başkişiler: Bobo, Pamuk, Topik

Yan kişiler: Raziye, Muharrem, Nuri, Sevdican, Hacer (Raziye'nin komşusu), Çalı ve arkadaşları, Sıska, Burcu, Burcu'nun annesi, Erdem Bey (Burcu'nun babası), Selda Hanım, Selami (Muharrem'in arkadaşı), Muharrem'in bir diğer arkadaşı, Sabahat (Sevdican'ın arkadaşı), Münevver (Erdem Bey ile aynı ofiste çalışan bir kadın).

Açık karakterler: Bobo, Pamuk, Topik

Haklarında en çok bilgi sahibi olunabilen karakterler Bobo, Pamuk ve Topik'tir. Başlarından geçen olaylarda hissettikleri duygular, düşünceleri ve

davranışlarının nedenleri okuyucu tarafından anlaşılmakta, okuyucu onlara dair daha kolay çıkarım yapabilmektedir. Başkişilerin iyi bir şekilde tanınması için serinin ilk iki kitabının da okunması gerekmektedir.

Kapalı karakterler: Kitabın diğer karakterleri kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Devingen karakterler: Bobo, Pamuk, Topik, Çalı

Durağan karakterler: Kitabın diğer karakterleri durağan karakter özelliği göstermektedir.

“...İnsanlara güveni kalmamıştı Bobo’nun. Ya taşılayıp canını yakmaya çalışıyor ya da etkisiz hale getirip barınak denen yerlere atıyorlardı.

Yaşayacağı kadar yaşamış, çekeceği kadar acı çekmişti. Bundan sonrası umurunda değildi ama hayatı tanımayan iki yavrusu vardı onun. Pamuk’la Topik’i korumak için her şeyi feda ederdi Bobo” (Kavukçu, 2014, s. 27).

“...Annesinin yerine koyduğu Burcu’dan ayırmışlardı onu. Barınak çok korkunçtu. İlk günler ölmeyi istemişti Topik. Öleyim de bütün bu eziyetlerden kurtulayım, demişti. Ama orada, kollayan, koruyan, her şeyi göze alan gerçek annesi Bobo’yu ve kardeşi Pamuk’u tanımıştı. Hayatı birden değişmişti. Bobo, görmüş geçirmiş, kendisi için bir şey istemeyecek kadar bilge bir köpekti. Yaşamın sırrını bulmuştu. Onu hiçbir şey üzemez, deviremezdi artık. ‘Buradan kurtulacağız,’ demişti. Kurtulmuşlardı” (Kavukçu, 2014, s. 51).

“Neden öyle söylüyorsun Bobo, kaç zamandır birlikteyiz. Hayatın tanımadığım bir yönünü gördüm, sokağı tanıdım, sokakta yaşadım. Açlığın ne olduğunu öğrendim. Büyük bir hayat dersi verdiniz bana. Benim için önemli olan daha iyi şartlarda yaşamak değil, sizinle birlikte olmak” (Kavukçu, 2014, s. 82).

Yukarıda alıntılanan bölümlerde Bobo ve Topik hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Birinci kitaptan itibaren karakterlerinde değişim meydana gelmiştir. Edindikleri tecrübeler bu değişime neden olmuştur. Kitap, serinin son kitabı olduğundan ilk kitaptan itibaren seriyi okuyan okurların bu değişimi anlaması daha

kolay olacaktır. Bu durum kitapların metinlerarasılık tekniği kullanılarak yazılmasının bir sonucudur. Bobo ve Topik açık ve devingen karakterlerdir.

“Bak Topik, o sokaktan geliyor. Her şeyi yaşayarak öğrenmiş. Ama sen öyle değilsin. Barınakta da, üç gün tutsak kaldığın o evde de önüne konan yiyeceklere ağzını süremedin. Çöplükte nasıl yaşayacaksın?” (Kavukçu, 2016, s. 83)

Yukarıdaki bölümde de Bobo, Pamuk’tan bahsetmektedir. Pamuk sokakta doğup büyüyerek tecrübelenmiştir. Ayrıca Topik’i kurtarmak için çok çabalamıştır. Bu, onun zamanla büyüdüğünün ve güçlendiğinin göstergesidir. Pamuk da açık ve devingen bir karakterdir.

“Sokaklarda, çöplüklerde yaşadım, kavga ettim, her türden köpek tanıdım ama senin gibi biriyle ilk kez karşılaştım Bobo. Bana düşmanca davranmadın, yanına geldiğimde dışlamadın, anladın yalnızca. Bu davranışın karşısında çok ezildim, biliyor musun? Ben böyle şeylere alışkın değilim ki. Sokaklar bana her şeyin kaba güçle çözüleceğini öğretti. Sevgi diye bir şey yoktu. Yaşamak için herkes birbirine düşmandı. Ne sevdim ne de sevildim. Sen bana bir şey gösterdin Bobo. Barınakta bir yandan sana dış biliyor, bir yandan korkuyor, bir yandan da Pamuk’la Topik’e sahip çıkmanı anlamaya çalışıyordum. Kafam çok karışmıştı. Çünkü anlayamıyordum. Kaçtıktan sonra, dost olduğunu sandıklarım beni terk edince her şeyi yeniden düşündüm” (Kavukçu, 2014, s. 66).

Yukarıda alıntılanan bölümde de Çalı, kendini anlatmaktadır. Çalı hakkında Özgürlüğe Kaçış BOPATO 2 kitabında çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Sadece BOPATO ile aralarındaki anlaşmazlık ve onların barınaktan kaçma planını gizlice öğrenmeye çalışması bilinmektedir. Anca üçüncü kitapta özellikle Bobo ile aralarındaki çatışmanın çözülmesi ve aralarındaki düşmanlığın bitmesiyle kendini anlatmış ve onunla ilgili biraz bilgi sahibi olunabilmiştir. Onun söyledikleri ve karakter özellikleri başkişilerden Bobo’nun daha iyi tanınabilmesini sağlamıştır. Açık karakter özelliği göstermese de hatasını anlaması, BOPATO’ya katılmak istemesi, onlara yardımlarıyla Çalı karakter özelliği bakımından değişim göstermiştir. Bu sebeple devingen karakter özelliği göstermektedir.

4.4.2. Kitabın Konusu

Kitapta barınaktan kaçtıktan sonra Bobo, Pamuk ve Topik'in başından geçen olaylar konu edinilmiştir.

Kitap, Raziye, eşi Muharrem ve çocuklarının gündelik hayatının anlatılmasıyla başlamaktadır. Önceki iki kitabı okumuş olan okurlar için onlarda yer almayan bu karakterler merak uyandırıcı olabilecektir. Bir süre sonra okur bu karakterlerin hangi sebeple anlatıldığını anlayacaktır. Barınaktan kaçtıktan sonra Muharrem Topik'i sokakta bulmuş ve satmak amacıyla onu alıp evinin bahçesine bağlamıştır. Böylece Kafeste Bir Topik Bopato 3 kitabı yeni bir sorunla başlamaktadır. Topik'in kurtulup kurtulamayacağı sorusu kitabın bürük bir bölümde çocuk okurların kafasında yer alacak soru olacaktır. Aynı zamanda BOPATO'nun Burcu'yu bulup bulamayacağı da önemli bir sorundur. Bu sebeple kitapta konunun merak uyandırıcı bir şekilde şekillendiği düşünülmektedir.

Kitabın genel olarak çocuk okurların ilgisini çekeceği düşünülmektedir. Başkışiler hayvanlardan oluşmaktadır ve anlatılan olayların köpeklerin başından geçmiş olması olağanüstü bir durumdur. Bu da hayal gücü gelişmiş olan çocuk okurların kitabı ilgiyle okuması için önemli bir sebeptir. Yukarıda sayıldığı gibi birden fazla sorunun ortaya çıkmasıyla bir karmaşık olaylar dizisi anlatılmıştır. Bu da çocuğun macera tutkusuna, serüven yaşama isteğine karşılık verebilecek hareketli bir kurgunun olduğunu göstermektedir. Tüm bu açılardan serinin üçüncü kitabının da çocuk gerçekliğine uygun bir konuya sahip olduğu söylenebilir.

Kitapta etkileyici bölümler bulunmaktadır. Topik'in kurtulup Çalı'nın öldüğü bölüm ile Topik ve Burcu'nun karşılaştığı bölüm buna örnek gösterilebilir.

Başkışilerin birlik içinde hareket etmelerinin, arkadaşları Topik'i kurtarmalarının, Çalı ile aralarındaki düşmanlığın sona ermesinin, sonunda Burcu ve Topik'in karşılaşmasının baştan beri çocuk okurların beklediği ve merak ettiği gelişmeler olduğu düşünülmektedir. Bu gelişmeler çocuk okurların hoşuna gidebilecektir. Kitabı okurken de eğlenecekleri düşünülmektedir.

Kitapta Topik'i kaçıran Muharrem ile BOPATO arasında kişi – kişi çatışması oluşu görülmektedir. Cafer, Topik'i satmak isterken Topik özgürlüğüne kavuşmayı, Bobo ve Pamuk ise Topik'i kurtarmak istemiştir. Böylece olaylar gelişmiştir.

“ ‘Ağaca mı bağladı?’ diye kükredi Bobo. Durduğu yerde öfkeli öfkeli dönmeye başlamıştı. ‘Nasıl bağlar! Biz özgürlüğe kaçarken BOPATO’nun en kırılgan elemanını barınaktan bin beter bir yere kaptırıyoruz. Olamaz böyle bir şey. Onu hemen kurtarmalıyız Pamuk. Adamı izlediğine göre evi de biliyorsun demektir’ ” (Kavukçu, 2016, s. 37).

Konunun yapılandırılmasında sorun oluşturan abartılmış merak, rastlantısallık ya da duygusallığa bu kitapta rastlanmamıştır.

4.4.3. Kitabın İletisi

Hayvanlar temel ihtiyaçlarının, koşulsuz sevilme ve ait olma ihtiyaçlarının karşılandığı güvenli ortamlarda özgürce yaşamalıdır.

Serinin son kitabı olan Kafeste Bir Topik BOPATO 3 kitabında ileti, ilk iki kitabın iletiyle ilişkili olan, ilk kitaptan itibaren yaşanan tüm olayların bir sonucu olarak ulaşılan iletidir. Dolayısıyla tam anlamıyla son kitabın iletinin anlaşılması için üç kitabın da okunması, olayların ve karakterlerdeki değişimlerin bir arada değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu durum kitapların bir seri olmasının ve metinlerarasılık tekniğinin kullanılmasının bir sonucudur.

İlk kitapta annesini bile hatırlamayan ve bir dükkânda satın alınmayı bekleyen Topik’in Burcu’da anne sıcaklığını bulması hatta sokak köpeklerinden korktuğu görülmektedir. Ancak bir süre sonra Burcu’nun kardeşi olacağı için anne ve babası Burcu’ya Topik’in öldüğünü söyleyerek onu barınağa bırakmışlardır. Barınakta Bobo ve Pamuk ile tanışmış ve onlarla oluşturdukları BOPATO isimli takım, aslında onların bir aile olmalarını sağlamıştır. Oysa Bobo ve Pamuk bir süre sokakta yaşamış ve sokakta yakalanıp barınağa getirilmiş köpeklerdir. Topik en sonunda Burcu ile karşılaşmış ama onunla kalmayı değil Bobo ve Pamuk ile birlikte yaşamayı seçmiştir.

İlk kitapta bir sokak köpeği olarak dünyaya gelen ve yavru bir köpek olan Pamuk, Bobo’nun korumasına ihtiyaç duyuyordu. Küçüktü ve daha savunmasızdı. Ancak büyüdükçe ve hayat tecrübesi edindikçe güçlü ve hızlı bir köpek oldu. Ancak Bobo’nun desteğine duyduğu ihtiyaç devam ediyordu. Çünkü o da Bobo’yu annesi gibi görüyordu. BOPATO onun ailesiydi.

Bir çoban köpeği olan Bobo ise yaşlanması ve sürüyü artık çocuklarının korumaya başlamasıyla sahibinin onu istemediğini öğrendi ve o zamana kadar yaşadığı evi terk etti. Sonrasında sokakları, barınağı, başka köpekleri tanıdı. Başta birer yavru olan Topik ve Pamuk’u koruması altına aldı. Bir anne olduğu için onları yavruları gibi gördü. BOPATO’nun oluşmasını sağlayan ana etkenlerden biri onun bu korumacı anne tarafıydı. En sonunda da yine Pamuk ve Topik ile yaşamaya devam etti.

Karakterlerin yaşadığı olaylara kısaca bakınca onların yeme içme gibi temel ihtiyaçların yanında özgürce hareket etmeye ve kendilerini ait hissedecekleri bir aileye ihtiyaç duydukları görülmektedir. Kitap sonunda BOPATO olarak Çalı’dan öğrendikleri çöplükte yaşamaya karar vermeleri artık güvenli bir ortamda, özgürce, aç kalma tehlikesi olmadan ve kendi oluşturdukları ailenin bir parçası olarak yaşayacaklarının bir göstergesidir.

4.4.4. Kitabın Dil ve Anlatımı

Serinin üçüncü kitabı olan Kafeste Bir Topik BOPATO 3 kitabında da söz varlığını geliştirici deyimler, ikilemeler, benzetmeler ve yansıma sözcükler bulunmaktadır. Böylece kitabın canlı ve etkili bir dille yazılmış olduğu söylenebilir. Bu kullanımlara verilebilecek örnekler şu şekildedir:

“...her zaman olduğu gibi (s. 9)...onun gibi (s. 11)...boş boş (s. 12)...aç açına (s. 12)...hoşlanmamış gibiydi (s. 12)...ileri geri (s. 12)...kabadayı gibi (s. 12)...ters ters (s.13)...fısıldamıştı (s. 14)...büyük bir yük kalkmıştı sırtından (s. 14)... ‘Allah Allah,’ (s. 15)...boş boş (s. 15)...bir yere yetişecekmiş gibi (s. 17)...yer yer (s. 19)...bile bile (s. 21)...haydi haydi (s. 23)...tek tük (s. 27)...örtbas edemeyeceklerini (s. 32)... uzun uzun (s. 36)...öfkeli öfkeli (s. 37)...zaman zaman (s. 39)...ters ters (s. 40)...bağıra çağıra (s. 41)...isteksiz isteksiz (s. 44)...kulaklarına inanamamıştı (s. 44)...üzgün üzgün (s. 46)...ödümü kopardın (s. 46)...olsa olsa (s. 47)...kan ısındı (s.47)...kötü kötü (s. 47)...sağa sola (s. 48)...kıyameti koparır (s. 50)...sokak sokak (s. 53)...oyuncak gibi (s. 53)...yay gibi (68)...mırıldanarak (s. 69)...havlayan (s. 69)...kan uykularındaydı (s. 71)...viyaklaması (s. 71)...geri geri (s. 74)...tek tek (s. 76)...adım adım (s. 78)...şaşkın şaşkın (s. 87)...usul usul (s. 88)...atar atmaz (s. 88)...isteksiz isteksiz (s. 88)...

Kitap, diliyle çocuk okurların kelime dağarcıklarını geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. İçinde çocukların ilk defa karşılaşmış olabileceği kelimeler barındırmaktadır. Çocuk okurlar kitabı okuma esnasında bu kelimelerle ilgili bağlamdan hareketle çıkarımda bulunabilir ya da sözlük yardımıyla kelimelerin anlamını öğrenebilir. Çocuk okurların anlamını bilmeme olasılığı bulunan kelimelere kitaptan örnekler şu şekildedir:

“...deneyimsiz (s. 25)...tedbirsizlik (s. 26)...kaykılıp (s. 33)...gerilimden (s. 35)...durgunlaştı (s. 36)...tutsak (s. 38)...kollayarak (s. 38)...tekin (s. 39)...irkildi (s. 43)...ikiletmeden (s. 61)...emanetmişim (s. 62)...ışmadan (s. 71)...tesellisi (s. 71)...emniyetli (s. 85)...sürprizimiz (s. 88)...”

Kitapta çocuk okurlar için olumsuz örnek oluşturabilecek bir dil kullanımı bulunmamaktadır.

Kitapta çocukların kolaylıkla anlayabileceği bir dil ve akıcı bir anlatım bulunmaktadır. Bu da çocuk okurların olayları anlamlandırmalarını ve çıkarımda bulunarak kitabın iletisine ulaşmalarını kolaylaştıracaktır. Serinin son kitabı olan Kafeste Bir Topik BOPATO 3 kitabı da hâkim bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Böylece karakterlerin duygu durumları, düşünceleri, BOPATO’nun baştan beri geçirdiği değişim nedenleriyle birlikte okur tarafından anlaşılabilir.

BOPATO serisinin son kitabı olan Kafeste Bir Topik BOPATO 3 kitabında olayların rahatça anlaşılabilmesi, karakterlerin iyi tanınabilmesi, geçirdikleri değişimin anlaşılabilmesi için ilk iki kitabın da okunması gerekmektedir. Kitapta olaylar anlatılırken birçok yerde ilk iki kitapta anlatılan olaylara gönderme yapılmaktadır. Okurun bu olayları hatırlaması ve okuduğu yeni olayla birlikte değerlendirip anlamlandırması gerekmektedir. Bu da kitapta metinlerarasılık tekniğinin kullanıldığının göstergesidir. Kitapta serinin önceki kitaplarıyla metinlerarasılık yapıldığına dair verilebilecek bazı örnekler şu şekildedir:

“...Barınaktan iyice uzaklaşmıştı ama kendini güvende hissetmeliydi. Ne olur, ne olmaz diye düşündü. O berbat yere bir daha dönmek istemiyordu. Biraz hızını düşürse de bir süre daha koştu. Soluklanmak için yeniden durdu. Arkasında kimse yoktu. Bekçinin bağıırışı, düdük sesi duyulmuyordu. Topik, emin bir yere sığınmış olmalıydı. Pamuk ise o koşmaya başladığında çoktan gözden kaybolmuştu.

Çalı ve arkadaşlarının kaçtığını görmüştü. Ama Sıska yakalanmış olmalıydı” (Kavukçu, 2014, s. 21).

Yukarıda verilen bölümde karakterlerin barınaktan kaçtıktan sonrasının anlatıldığı açıktır. “O berbat yer” diyerek barınak ve oradaki yaşam koşulları okura hatırlatılmaktadır. Aynı zamanda başkişiler ve serinin ikinci kitabında okurun tanıdığı Sıska, Çalı ve arkadaşlarından da bahsedilmektedir.

“Burcu, gazetede Topik’e benzeyen köpeğin resmini gördükten sonra huzuru kaçmış, yemeden içmeden kesilmiş, o köpeği görmek istiyorum diye tutturmuştu” (Kavukçu, 2014, s. 28).

Yukarıda alıntılanan cümle, serinin Özgürlüğe Kaçış BOPATO 2 kitabında Burcu’nun Topik’in fotoğrafını gazetede görmesinden sonra yaşananların anlatılmaya başlandığı ilk cümledir. Önceki kitapta yaşanan gelişme hatırlatılmıştır. Olayın tam olarak anlaşılması için Özgürlüğe Kaçış BOPATO 2 kitabının okunması gerekmektedir.

“Pamuk Çalı’ya baktı. ‘Bugün buradaysam bunu size borçluyum,’ dedi Çalı, ‘Bobo’ya da söyledim, çok yanlış hareketlerim oldu, kabul ediyorum. Ama dost bildiklerim beni yapayalnız bırakınca gerçeğin farkına vardım. Size borcumu ödemek istiyorum. Ne olur beni de aranızda kabul edin...” (Kavukçu, 2014, ss. 63-65).

Yukarıdaki bölümden Çalı’nın BOPATO’nun planı sonucu barınaktan kaçmasından bahsetmektedir. Bu olay serinin ikinci kitabında yaşanmıştır. Çalı çok yanlış hareketlerinin olduğunu söylerken de yine Özgürlüğe Kaçış BOPATO 2 kitabında anlatılan yanlış davranışlardan, BOPATO ile aralarında o zaman var olan sorunlardan bahsetmektedir. Bu da yine kitaplar arasında yapılmış metinlerarasılığın bir göstergesidir.

4.4.5. Kitabın Resimleri

Kitapta verilen resimlerin bazıları aşağıda verilmiştir.

Resim 4.49: Topik, Muharrem ve Raziye, Delioğlu, 2014, s. 16

Resim 4.50: Pamuk ve Bobo, Delioğlu, 2014, s. 27

Resim 4.51: Fatoş'un anne ve babası, Delioğlu, 2014, s. 31

Resim 4.52: Fatoş ve babası arabada, Delioğlu, 2014, s. 35

Resim 4.53: Bobo ve Pamuk bahçede, Delioğlu, 2014, s. 42

Resim 4.54: Sevdican ve Topik, Delioğlu, 2014, s. 49

Resim 4.55: Nuri, Delioğlu, 2014, s. 54

Resim 4.56: Fatoş ve babası Selda Hanım'la konuşuyor, Delioğlu, 2014, s. 57

Resim 4.57: Burcu ve Topik karşılaşıyor, Delioğlu, 2014, s. 84

Resim 4.58: Kafesteki Topik, Delioğlu, 2014, s.89

Kitabın resimleri incelendiğinde Kafeste Bir Topik BOPATO 3 kitabında siyah beyaz birçok resim bulunduğu görülmüştür. Bu resimler, kitabın olay örgüsündeki gelişmelerle uyumlu olarak kitap içinde sıralanmaktadır. Bu açıdan resimlerin kitabın konusuyla uyumlu olduğu söylenebilir. Genel olarak karakterlerin resimleri incelendiğinde fiziksel özelliklerine uygun olarak ve serinin önceki kitaplarındaki resimleriyle de uyumlu olarak resmedildiği görülmektedir. Böylece kitaplar arasındaki metinlerarasılığın resimler yoluyla da devam ettiği görülmektedir. Kitapta karakterler ve önemli gelişmeler bir çocuğun kolayca anlamlandırabileceği yalınlıkta resmedilmiştir. Bir çocuğun kendi çizebileceği resimler gibi yalın ve net resimlerdir. Çocuk, bu resimlerden estetik zevk alabilir. Bu açıdan çocuk okurun resimleri kolayca yorumlayabileceği, resimlerin kitabın iletisine ulaşmayı da kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Hem konu hem de iletiyle uyumu dikkate alındığında resimlerin içerikle uyumlu olduğu söylenebilir.

4.5. BİR ÖYKÜ YAZALIM MI?

Cemil Kavukçu'nun BOPATO serisinden sonra yayımlanmış olan çocuk kitabıdır. Kitap, başkışisi olan Fatoş'un bir öykü yazabilme sürecini konu alır. Kitap, bölümlerden oluşmaktadır. Bu bölümler şunlardır:

1. Uzun Bir Gece (s. 7)
2. Fatoş Okulda (s. 17)
3. Yazar Geliyor (s. 22)
4. Beklenmedik Bir Yolculuk (s. 40)
5. Leylek Köyü (s. 47)
6. Sait Dede (s. 55)
7. Fatoş Öyküsünü Yazıyor (s. 69)
8. Öyküler Yazara Ulaşıyor (s. 82)
9. Yazar Yeniden Geliyor (s. 88)

4.5.1. Kitabın Karakterleri

Başkışı: Fatoş Gürer

Yan kişiler: Fatoş'un annesi ve babası, Burcu, öğretmen, yazar, müdür, Türkçe Öğretmeni İclâl Hanım, Emin Akıncı (öğrenci), Ayhan Demirci (öğrenci), Sevcan Yılmaz (öğrenci), Coşkun Arıcı (öğrenci), Fatoş'un anneannesi, garson, Sait Dede, Lepirdek (leylek), kargo şirketinin dağıtım görevlisi...

Açık karakterler:

Fatoş, açık karakter özelliği göstermektedir. Kitapta Fatoş ile ilgili birçok bilgi edinilebilmektedir. Fatoş 5-C sınıfında okumaktadır. Yani 10-11 yaşlarında bir kız çocuğudur. Davranışlarıyla ve konuşmalarıyla da yaşının özelliklerini yansıtmaktadır. Ayıcığ'ı Toti'ş'i çok sevmesi ve onunla konuşması, ayıcığın da onunla konuştuğunu hayal etmesi, büyüdüğünü düşünüp çocuk olduğunu kabul etmemesi,

aynının karşısında dilini çıkarması bir çocuğa özgü davranışlardır. Kitap okumayı, okullarına gelecek olan yazarın kitaplarını sevmektedir. Yazarla kurmaya başladıkları öyküyü yazmayı çok istemektedir. Karakter yazarın ve çizerin gösterdikleri yoluyla tanıtılmıştır. Davranışları, düşünceleri, sözleri, yaşıyla tutarlıdır.

“Oyuncak ayıya bakıp gülümsedi.

‘Artık büyüdüm değil mi Totiş? Bu söylediklerime ne ben inanıyorum ne de sen. Ama ilk günkü kadar çok seviyorum seni’” (Kavukçu, 2017a, s. 9).

Kapalı karakterler:

Kitabı okurken haklarında çok fazla bilgi edinilemediğinden diğer karakterler kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Devingen karakterler:

Fatoş devingen karakter özelliği göstermektedir. Aslında baştan beri yazarın kitaplarını ve kitap okumayı sevmekte, kendi kendine masallar kurmaktadır. Bu yönlerden karakter olarak bir değişiklik yaşamamıştır. Ancak yazardan öğrendikleri sayesinde öyküsünü yazarken birçok tecrübe edinmiştir. Bir öykü yazma sürecinin nasıl olduğunu öğrenmiştir. Önceden kendi kendine masal kurup ayıcığına bu masalları anlatan Fatoş, artık bir öykü yazabilmektedir. Öykü yazma sürecinin belirli aşamalarının olduğunu, bunun için belli bir zaman geçmesi gerektiğini, öykü kahramanı ve öykünün geçeceği yerle ilgili gözleminin ve bilgisinin olması gerektiğini öğrenmiştir. Öyküsünü yazarken annesinin fikrini almış, bu doğrultuda öyküde değişiklik yapmış ancak daha sonra bunun da bir hata olduğunu ve öyküsünde her şeyi kendi hayal dünyasına göre kurgulaması gerektiğini de fark etmiştir. Bu da onun öykü yazma sürecine dair gelişiminin kanıtlarından biridir.

“Yalnız kaldıklarından emin olunca ayıcığıyla masal anlatma oyunu oynarlardı. Fatoş bir masal başlar, sonra susup devamını Totiş’in getirmesini beklerdi. Nasıl olduğunu anlamadan masal tamamlanır, kimi zaman da yenisine geçilirdi” (Kavukçu, 2017a, ss. 7-8).

“Annesinin önerisiyle değiştirdiği cümleyi yeniden okudu: *İki yaramaz yavrusunun yaptıkları aklına geldikçe içini bir sevinç kaplıyordu*. Evet, bu da güzeldi ama annesinin cümlesiydi. Bu öyküyü Fatoş kendi başına, hiçbir yardım almadan yazmak istiyordu. Sildi ve ilk biçimini yazdı: *İki yaramaz yavrusunun yaptıkları aklına geldikçe içten içe gülümsüyordu*” (Kavukçu, 2017a, s. 77).

“Yazar haklıydı. Bundan sonra yazacakları zorlama olacaktı. Kalemı bıraktı. Kollarını iki yana açarak esnedi. Yazmak ne güzel bir şeydi.

‘Kapımı çalmanı bekliyorum öykü,’ dedi (Kavukçu, 2017a, ss. 80-81).

Durağan karakterler: Diğer karakterler durağan karakter özelliği göstermektedir.

4.5.2. Kitabın Konusu

Kitapta Fatoş’un bir öykü yazma süreci konu edinilmektedir.

Kitapta olaylar yeterli ve mantıklı bir süre içinde geçmektedir. Yazarın okullarına gelmesi, Fatoş’un Leylek Köyü’nü ziyaret etmesi, öyküyü yazması, yazarın öyküleri okuyup en başarılı öyküyü açıklaması aşamalarının sırayla ve olması gereken zamanda gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Olay akışında gerekenden erken ya da geç ortaya çıkmış bir gelişmeye rastlanmamıştır.

Kitabın başkişisi Fatoş 5. Sınıf öğrencisidir. 10-11 yaşlarında bir çocuktur. Davranışları, düşünceleri ve sözlerinin çocuğa has şekilde olduğu görölmektedir. Bu açıdan kitapta çocuk gerçekliğinin yansıtıldığı söylenebilir. Bir çocuk okur için başkişisi çocuk olan ve çocuk gerçekliğinin yansıtıldığı bir kitapta kahramanla özdeşim kurmanın da daha kolay olabileceği düşünülmektedir.

Kitabın öykü yazma süreci üzerine kurgulandığı düşünüldüğünde olay örgüsünün hareketli olduğu görölmektedir. Fatoş, ev ve okul arasında öykü kurgulamaya çalışırken de görülebilirdi. Ancak annesi ve babasıyla öyküsünün konusu hakkında gözlem yapmak ve bilgi sahibi olmak için Leylek Köyü’ne gitmeleri, burada Sait Dede ile tanışması ve ondan Lepirdek’in öyküsünü dinlemesi anneannesine gitmeleri, evinde ve okulunda zaman geçirmesi, Fatoş’un dışında

yazarın da evinin ve öyküleri okuyup değerlendirdiği bölümün kitapta yer alması kurguya hareket katmıştır.

Leylek Köyünde yaşananların anlatıldığı bölümün çocuklar için ilgi çekici olacağı düşünülmektedir. Birçok çocuk okur böyle bir köyün varlığından haberdar olmayabilir. Kitapta betimlenmiş olması, turistler tarafından ziyaret edilen bir yer olması onların merakını da uyandırabilir. Bu bölümde Fatoş’un yaşadıkları, gözlemledikleri, Sait Dede’nin Lepirdek ile yaşadıkları çocuk okurun merakını uyandıracak, macera tutkusuna ve serüven yaşama isteğine cevap verebilecek olaylardır.

Bu kitap, bir beşinci sınıf öğrencisinin öykü yazma sürecinin anlatıldığı bir kitaptır. Bu sebeple başkişinin süreçte büyük maceralara atılması çok da beklenen bir gelişme değildir. Burada Fatoş’un ailesiyle birlikte kuracağı öykünün mekanına benzer bir yeri gidip gözlemlemesi, Sait Dede ile tanışması ve ondan Lepirdek ile yaşadıklarını dinlemesi, öykü sürecini durağan bir süreç olmaktan çıkarmış ve sonuçta Fatoş’un yazdığı öyküye yaşanmışlık özelliği katmıştır

Öyküye bir yaşanmışlık katmış olsa da yazar ve öğrencilerin birlikte kurmaya başladığı öyküyle, Sait Dede’nin Lepirdek ile yaşadıkları birbirine çok benzemektedir. Öyküyü kurgulamak için yazarın çocuklara sormalarını istediği sorulara, Lepirdek ve Sait Dede’nin hikâyesi bire bir cevap vermektedir. Fatoş’un Sait Dede’den Lepirdek ile yaşadıklarını öğrenmesi olay örgüsünün en önemli gelişmelerinden biridir. Bu gelişmeyle yazılmak istenen öykü arasında bu derece fazla benzerlik olması rastlantısallık sorununun kitapta görülmesine neden olmuştur. Bu durumun kitabın konu ögesi açısından niteliğini azalttığı düşünülmektedir.

“Öğleden sonra göl durgundu. Kocaman ağaçlarda yaprak kıpırdamıyordu. Serçeler küçük ağaçların dallarında oynayıyordu. Sonra kargalar da vardı. Şey, güvercinler gurr gurr ötüyordu. Kelebekler de vardı. Güneş bulutların arasından bir görünüp, bir kayboluyordu.”

Coşkun’un anlatacağı bu kadar olmalıydı ki sustu.

‘Evet, çok iyi gidiyorsun Coşkun, sonra ne oldu?’ dedi Yazar.

‘Sonraa,’ dedi Coşkun, başını kaşıdı, ‘hah, sonra yaşlı adam barakasından çıkmıştı, en yakındaki ağacın altına oturmuş göle bakıyordu.” (Kavukçu, 2017a, s. 33).

“Yazar gülümseyerek çocuklara baktı.

‘Leylekle ilgili öyküyü yazmak için hazırız artık,’ dedi, ‘burada bir başlangıç yaptık. Öykünün geçeceği yeri, zamanı ve kişileri belirledik. Öykümüz, göl kıyısındaki bir köyde geçecek. Öykümüzün baş kişisi, kanadı incindiği için kışı geçireceği sıcak bir ülkeye gidememiş bir leylek, öbür kişi de ona sahip çıkıp bakacak yaşlı bir adam. Öykü sonbahar aylarında başlayacak, ne zaman biteceğini ise sizlere bırakıyorum” (Kavukçu, 2017a, s. 35).

Yukarıdaki bölümde Yazar ve çocukların öyküyü kurgulama süreçlerinin bir kısmı verilmiştir.

“‘Olmaz mı? Ben, göç yolculuğuna çıkamamış bir leylek biliyorum. Onun hikâyesini dinlemek ister misin?’

‘İsterim,’ dedi Fatoş sandalyesinde kıpırdanarak. Soluğunu tutmuş, dikkatle Sait Dede’ye bakıyordu.

‘On yıl kadar önceydi. Sonbahar aylarındayız, havalar soğumaya başlamıştı. Özellikle de geceleri...Soba kuranlar bile olmuştu köyde. Leylekler de göçüp gidince yapayalnız kalmıştım. Leylekler benim en iyi arkadaşlarımdır güzel kızım. Senin adın neydi? Söylemedin ki...” (Kavukçu, 2017a, s. 56)

“‘Bir sabah buraya geldim. Şu çınar ağacının altındaki masaya oturdum. O saatlerde çayımı yudumlayıp göle bakmak beni çok dinlendirir. Çünkü göl bir masal, güzel bir rüya gibidir, beni çocukluğuma götürür” (Kavukçu, 2017a, s. 57).

“‘O saatlerde serin olduğu için yeleğimi giymiştim. Hava kapalıydı. Belki de yağmur yağardı” (Kavukçu, 2017a, s. 57).

“‘Sonra birden göl kıyısında, tek ayağı üzerinde dikilen, öbür ayağını da dizinden büküp karnına doğru çekmiş leyleği gördüm. Bak, leylekler farklıdır, karabatalara hiç benzemezler. Hepsi gitmişti, o niye buradaydı? Hasta gibiydi. Hemen kalkıp yanına yaklaştım. Leylekler benden korkmaz, dost olduğumu, onları çok sevdiğimi bilirler’” (Kavukçu, 2017a, s. 59).

“ ‘...Başını eğip bana baktı. Bir damla gözyaşı süzüldü gözünden. Neden gidemediğini o zaman anladım. Sağ kanadında bir sorun vardı. Kırık mıydı, çıkık mıydı, zedelenme miydi anlayamamıştım ama bu durumda uçamayacağı kesindi’” (Kavukçu, 2017a, ss. 59-60).

“‘Burası benim kulübem. Evimin bekçisi, sadık dostum Karabaş’tan başka kimsem yok. Evimin çatısında bir baca var’”(Kavukçu, 2017a, ss. 65-66).

Yukarıda, Sait Dede’nin Lepirdek ile karşılaşması ve evinin betimlendiği bölümler verilmiştir.

Kitapta Fatoş’un öykü yazma süreci üzerine gelişen olaylar yer almaktadır. Bir metin ortaya çıkarmak onu yazan kişinin konuyla ilgili belli bir birikime ulaştıktan sonra kendi içinde yazma sürecine odaklanmasıyla mümkündür. Fatoş da öyküsünü yazarken bazı yerlerde kendisiyle çatışmış, yazardan öğrendiklerinin tam tersini yaptığını fark etmiştir. Öyküyü yama sürecinde kişinin kendisiyle çatışması dikkati çekmektedir.

“Fatoş o zaman üst üste iki hata yaptığını fark etti. Yazmaya başlamadan önce Yazar’ın söylediklerini not ettiği defterini açıp okumuştı. Yazar ne demişti: ‘Tasarladığınız, kafanızda oluşan ve henüz yazmadığınız öyküyü kimseye anlatmayın.’ Fatoş ne yapmıştı? Yazacaklarını annesine anlatmıştı. İkinci hatası da, henüz bitirmediği, başlangıcını yaptığı öyküyü annesine okutup fikrini sormak olmuştu. Yazarken son derece özgür olmalarını, hiçbir etki altında kalmadan, içlerinden geldiği gibi yazmalarını önermişti. Fatoş da içinden geldiği gibi yazmaya başlamıştı. Annesinin önerisiyle değiştirdiği cümleyi yeniden okudu: *İki yaramaz yavrusunun yaptıkları aklına geldikçe içini bir sevinç kaplıyordu*. Evet, bu da güzeldi ama annesinin cümlesiydi. Bu öyküyü Fatoş kendi başına, hiçbir yardım almadan yazmak istiyordu. Sildi ve ilk biçimini yazdı: *İki yaramaz*

yavrusunun yaptıkları altına geldikçe içten içe gülümsüyordu” (Kavukçu, 2017a, s. 77).

Kitapta rastlantısallık sorunu saptanmış, abartılmış merak ya da duygusallık sorunlarıyla karşılaşılmamıştır.

4.5.3. Kitabın İletisi

İnsan, yeterli çabayı gösterip kendine inandığında hedefine ulaşabilir.

Kitapta Fatoş’un öykü yazma süreci anlatılmaktadır. Fatoş bunun için gerekli tüm hazırlıkları yapmış, yazardan bilgi almış, öykü yazma sürecine yönelik tüm bilgileri not etmiş, Leylek Köyü’ne gidip gerekli araştırmaları yapmış, Sait Dede’den bir leylek öyküsü dinlemiş, en sonunda ise kendi istediği şekilde bir dil ve anlatım benimseyerek öyküsünü kurmuştur. Öykü yarışmasını kazanmıştır. Tüm bunlar öykü yazma hedefi için sarf ettiği çabayı ve öyküyü yazabileceğine dair kendine inancını göstermektedir.

“Başarmıştı.

Şimdi daha çok kitap okumak ve yazmak istiyordu.

‘Sürprizim de şu: En başarılı bulduğum öykü TÜKENMEZ KALEMLER dergisinde yayımlanacak. Böylece çok genç bir imza olan Fatoş Gürer’in ‘Lepirdek’ öyküsü usta yazarlarla aynı derginin sayfalarında yer alacak” (Kavukçu, 2017a, s. 93).

Bunun dışında Sait Dede’nin anlatmış olduğu öyküde de şu ileti verilmektedir:

Şefkat, sevgi ve ilgi vefa ile karşılık bulur.

Sait Dede yaralı leyleğe bakmış, onu iyileştirmiş ve sevmiş sonunda da leylek onu unutmamış, yuvasını onun kulübesinin bacasına yapmıştır.

“ ‘Bakın bu köyde, bu kadar küçük bir kulübenin üzerinde leylek yuvası göremezsiniz. Tek benim evimde var. Köye gelen gezginler mutlaka evimin fotoğrafını çekerler.’

Fatoş, boynuna astığı fotoğraf makinesine davrandı.

‘Ben de çekeceğim.’

‘Bu yuvayı kim yapmış olabilir?’

‘Lepirdek mi yoksa?’

‘Evet güzel kızım Lepirdek yaptı. O sonbahar iyileşip gitti, ben çok yalnızlık çektim demiştim ya, ilkbaharda geldi. Gagasında çalı çırpı taşıyıp tek başına bu yuvayı yaptı. Evden çıkar, şu ilerideki ağacın gölgesine oturur onu izlerdim. Canla başla, büyük bir hevesle çalışırdı’ ” (Kavukçu, 2017a, s. 66).

4.5.4. Kitabın Dil ve Anlatımı

Kitapta çocuk okurların söz varlığını geliştirebilecek ve dilini zenginleştirecek deyimler, ikilemeler, yansıma sözcükler ve benzetmeler kullanılmıştır. Bu kullanımların bazıları aşağıda verilmiştir:

“...İçi kıpır kıpırdı (s. 8)...sık sık (s. 8)...sıkı sıkı (s. 9)...karşı koyamıyordu (s. 11)...uzak bir hayal gibi (s. 10)...mırıltıyla (s. 11)...uyuyormuş gibi (s. 12)...koşa koşa (s. 13)...Boyun eğmekten (s. 14)...uydurup uydurup (s. 15)...içim almıyor (s. 15)... ‘bebekmiş gibi...’ (s. 15)...itiş kakışlar (s. 17)...koca koca (s. 20)...ışıl ışıldı (s. 22)...tane tane (s. 23)...çıt çıkmıyordu (s. 24)...zaman zaman (s. 30)...gurr gurr (s. 33)...madde madde (s. 36)...dikkat kesilmişti (s. 36)...çıtır çıtır (s. 48)...pırıl pırıldı (s. 49)...adı gibi (s. 49)...bol bol (s. 51)...şen şakrak (s. 52)...kıra kıra (s. 52)...Hızlı hızlı (s. 54)...hayal meyal (s. 55)...içi burkulurdu (s. 55)...bir sırrı paylaşır gibi (s. 57)... ‘Hasta gibiydi.’ (s. 59)...Anlattığı leylek oradaymış gibi (s. 59)...bile bile (s. 61)...yavaş yavaş (s. 62)...uçacakmış gibi (s. 62)...bekliyor gibiydi (ss. 62-63)... ‘Masal gibi,’ (s. 63)... hayran hayran (s. 63)...dalgın dalgın (s. 64)...çalı çırpı (s. 66)...Canla başla (s. 66)... ‘...parmaklarını ye.) (s. 71)...ballandıra ballandıra (s. 71)...lâf sokuşturması (s. 80)...sık sık (s. 83)...”

Kitapta, çocukların kelime dağarcığını geliştirebilmelerine yardımcı olabilecek, hayatlarında ilk kez karşılaşmış olabilecekleri kelimeler bulunmaktadır. Bunlara aşağıdaki kelimeler örnek verilebilir:

“...dinç (s. 7)...komodinin (s. 8)...Loş (s. 9)...yazarın (s. 9)...hoşnut (s. 22)...deneyimlerimi (s. 24)...iletişimdir (s. 38)...Ahizeyi (s. 44)...turnabalığı (s. 46)...‘emniyet’ (s. 48)...gergin (s. 48)...sıvazlayıp (s. 48)...muzip (s. 48)...karabatak (s. 52)...kurnazca (s. 52)...acındırma (s. 59)...seleyi (s. 61)...maskotu (s. 63)...endişelendim (s. 77)...gereksinimdir (s. 91)...beklentilerinizden (s. 92)...özgün (s. 92)...”

Kitap içerisinde çocuk okurlara olumsuz örnek oluşturabilecek bir dil kullanımı görülmemiştir.

Kitap, sade ve anlaşılır bir dille, akıcı bir anlatımla kaleme alınmıştır. Bir çocuğun rahatça okuyup anlayabileceği bir anlatıma sahiptir. Hâkim bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Fatoş’un duygu ve düşünceleri, davranışlarının nedenleri yazar tarafından aktarılmaktadır.

Kitap, üstkurmaca tekniği kullanılarak kaleme alınmıştır. Okullarına gelen yazarla birlikte öykü yazma sürecini öğrenmeye başlayan Fatoş, yazarın teşvik etmesiyle giriş bölümünün bir kısmını okulda hep birlikte kurgulamış oldukları bir öykü yazmaya başlar. Bu süreçte öykünün başkışisi bir leylek olduğundan ailesiyle Leylek Köyü’ne gidip orada gözlem yapma olanağı bulur. Orada tanıştığı Sait Dede’den yaralandığı için göç edemeyen ve bir sene Sait Dede ile yaşayan Lepirdek’in öyküsünü dinler. Gözlemlerini ve öğrendiği öyküyü kendi hayal gücüyle birleştirir. İlk olarak yazmak ona zor gelir. Öyküsünü bitirmeden annesine okuma ve ona fikrini sorma hatası yapar. Ancak en sonunda yazarın öykü yazma süreciyle ilgili söylediklerinden hareketle içinden geldiği gibi öyküsünü yazar ve bitirir.

Yukarıda kısaca özetlendiği gibi kitap öykü yazma sürecini anlatmaktadır. Öykünün kurgusuyla ilgili ana faktörleri yazar ve tüm öğrenciler birlikte okulda belirlemişlerdir. Öykünün daha çok girişiyile ilgili olan kurgu özeti kitapta şu şekilde verilmiştir:

“Yazar gülümseyerek çocuklara baktı.

‘Leylekle ilgili öyküyü yazmak için hazırız artık,’ dedi, ‘burada bir başlangıç yaptık. Öykünün geçeceği yeri, zamanı ve kişileri belirledik. Öykümüz, göl kıyısındaki bir köyde geçecek. Öykümüzün baş kişisi, kanadı incindiği için kışı geçireceği sıcak bir ülkeye gidememiş bir leylek, öbür kişi de ona sahip çıkıp bakacak yaşlı bir adam. Öykü sonbahar aylarında başlayacak, ne zaman biteceğini ise sizlere bırakıyorum. Belirsiz bıraktığımız noktalar, çizdiğimiz bu resmin öncesi ve sonrasındır. Onları siz tamamlayacaksınız. Nedir onlar? Madde madde sıralayalım. Yanınızda kâğıt kalem varsa yazın lütfen.’

Öğrencilerin kâğıt ve kalem çıkarmalarını bekledi Yazar. Salonun coşkusu yerini sessiz bir bekleyişe bıraktı. Öğrenciler gibi öğretmenler de dikkat kesilmişti. Herkes ona bakıyordu.

‘O zaman yazıyoruz,’ dedi.

I-Leyleğin başına ne gelmiş?

II- Göl kıyısındaki barakasında yaşayan yaşlı adam onu ne zaman ve ne durumda bulmuş? Aralarında bir dostluk oluşmuş mu?

III- Havalar soğuyunca ne olacak?

IV- Leyleğin duygu ve düşünceleri ne?

V- Olayların gelişimi nasıl bu sonuca bağlanacak?” (Kavukçu, 2017a, ss. 35-36)

Aslında yazarın yazdırdığı soruların cevabı, öykünün gelişme ve sonuç bölümünün kurulmasını sağlayacaktır. Fatoş, kendi hayal gücü ve gözlemleriyle sorulara cevaplar bulmuştur. Sürecin sonunda öyküsünü yazmayı başarmıştır.

Kitap, Fatoş’un yazdığı öyküden bazı bölümler de içermektedir. Bu bölümler eğik yazı ile kitap içinde yer almaktadır. Bu da kitaptaki üstkurmaca tekniğinin en belirgin

göstergesidir. Fatoş'un öykü yazma süreci üzerine kurgulanan kitap birinci kurgu, Fatoş'un öyküsü kitap kurgusunun içinde yer alan ikinci kurgudur.

“Fatoş alt alta bunları yazınca ellerini ensesinde birleştirip sandalyesinde geriye doğru kaykıldı. Başlamıştı işte. İlk kez bir öykü yazacaktı ama bu başlangıç bile çok heyecanlandırmıştı onu. Leylek elektrik tellerine çarptığında öğleden sonraydı. Gökyüzünde tek bir bulut bile yoktu.

Öykünün başlığını bulmuştu.

Defterini açtı ve yazmaya başladı.

‘Sıcak bir yaz günüydü. Anne leylek Lepirdek yuvasından havalanmış iki yavrusuna yiyecek bulmak için tarlaların üzerinde uçmaya başlamıştı. Gökyüzü masmaviydi. Keskin bakışlarıyla yiyecek ararken iki yaramaz yavrusunun yaptıkları aklına geliyor, içten içe gülümsüyordu. Aşağıdaki yeşil alanda yiyecek bir şeyler görünce inişe geçti. Aniden sağ kanadında bir ağrı duydu. Fark etmeden elektrik tellerine çarpmıştı. Dengesini kaybedip düşmeye başladı. Sol kanadını kullanarak inmeyi başardı ama ayakları yere değer değmez sağ yanına devriliverirdi.’

Bunları yazdıktan sonra sandalyesine yaslandı. Başlamıştı işte. Kâğıttakileri okudu. Hiç de kötü bir başlangıç olmamıştı” (Kavukçu, 2017a, s. 75).

4.5.5. Kitabın Resimleri

Kitapta yer alan bazı resimler aşağıda verilmiştir.

Resim 4.59: Fatoş ve Totiş, Delioğlu, 2017a, s. 6

Resim 4.60: Fatoş, Delioğlu, 2017a, s. 16

Resim 4.61: Yazar okulda, Delioğlu, 2017a, s. 31

Resim 4.62: Fatoş masa başında, Delioğlu, 2017a, s. 38

Resim 4.63: Fatoş ve ailesi, Delioğlu, 2017a, s. 45

Resim 4.64: Fatoş ve Sait Dede, Delioğlu, 2017a, s. 58

Resim 4.65: Fatoş ve anneannesi, Delioğlu, 2017a, s. 70

Resim 4.66: Fatoş öyküyü yazarken, Delioğlu, 2017a, s. 79

Resim 4.67: Yazar öyküleri okurken, Delioğlu, 2017a, s. 85

“Bir Öykü Yapalım mı?” kitabı renksiz birçok resim içermektedir. Bu resimler metnin konusuyla ilgilidir. Resimler takip edilerek metnin olay örgüsü büyük oranda takip edilebilmektedir. Resimlerin kitabın içeriğiyle uyumlu olduğu söylenebilir. Resimler kitaptaki olaylarla bu uyumu dikkate alındığında çocuk okurun iletiye ulaşmasını da destekleyebilecek niteliktedir. Kitapta özellikle başkişi Fatoş’un, yüz ifadelerinden duygu durumu

anlaşılacak şekilde resmedildiği görülmektedir. Başkişinin, kitaptaki diğer karakterlerin ya da olay örgüsündeki önemli gelişmelerin resimleri incelendiğinde yalın ve anlaşılır resimler olduğu görülmektedir. Bir  ocuk okur, bu resimleri kolayca anlamlandırabilir. Aynı zamanda bir çocuğun tek başına yapabileceği resimlere benzer yalınlıkta resimlerdir. Fatoş karakterinin resimleri buna örnektir. Saçları ve mimikleriyle bu karakterin resmi bir çocuğun da çizebileceği şekildedir. Bu sebeple  ocuk okur resimleri kendine yakın görebilir ve resimlerden estetik zevk alabilir.

4.6. YEŞİLCİK

Yeşilcik, Cemil Kavukçu'nun çocuk kitaplarından biridir. Bu kitabın başkişilerinden biri, “Bir Öykü Yazalım mı?” kitabının da başkişisi olan Fatoş'tur. Yeşilcik kitabında, “Bir Öykü Yazalım mı?” kitabında geçen olayların yaklaşık bir yıl öncesi anlatılmaktadır. Bu kitap da bölümler halinde yazılmıştır. Kitabın bölümleri aşağıdaki gibidir:

1. Neriman Teyze (s. 9)
2. Fatoş (s. 26)
3. Yeşilcik (s. 33)
4. Fatoş Eve Dönünce (s. 45)
5. Başka Anılar (s. 55)
6. Çatıda Macera Aramak (s. 64)
7. Gece Yatısı Sırları (s. 76)
8. Handan Eve Geliyor (s. 83)
9. Selim Geç Geliyor (s. 89)
10. Oyun Kulübü (s. 93)

4.6.1. Kitabın Karakterleri

Başkişiler: Fatoş, Neriman Teyze (Fatoş'un anneannesi)

Yan kişiler: Neriman'ın annesi, Neriman'ın babası, Murat (Neriman'ın abisi), Rahmi Bey (Neriman'ın eşi), Handan, Mücella Teyze, İbrahim (kapıcı), Totiş (Fatoş'un oyuncak ayısı), Yeşilcik, Alper Bey (diş doktoru), Burcu (Fatoş'un sıra arkadaşı), Topik (Burcu'nun köpeği), Hilmi (Neriman'ın amcası), Neriman'ın büyükannesi, Neriman'ın büyükannesi, Cafer (Hilmi Amca'nın dükkânının çalışanı), Neriman'ın büyükbabası, Selim, Neriman'ın dayısının oğlu, Önder, Seher, Faik,

Emrah (Fatoş'un kardeş sınıfındaki bir öğrenci), Aykut (Selim'in arkadaşı), Sema Öğretmen, okul müdürü, Hizmetli Figen Teyze...

Açık karakterler: Fatoş, Neriman Teyze

Kitapta hakkında en çok bilgi edinilebilen karakterler kitabın başkışileri Fatoş ve Neriman Teyze'dir. Torun ve anneanne olan bu iki karakterin çocuklukları arasındaki farklılıklar ile şu anki hayatları arasındaki benzerlikler anlaşılmaktadır. Karakterlerin duygu ve düşünceleri hakkında bilgi sahibi olunabilmektedir.

“Neriman Teyze, bir apartmanın çatı katında oturuyor.

Evi küçücük, kutu gibi. Salonun penceresinden, aşağıdaki büyük park olduğu gibi görünüyor. Kızı Handan ona bu daireyi bulduğunda, ‘Öyle güzel ki anne,’ demişti, hiç sıkılmayacaksın. Gözünün önünde kocaman bir park olacak.’

Üstelik mutfak da sokağa bakan şirin bir balkona açılıyordu.

Buraya taşınınca çok mutlu olmuştu Neriman Teyze. Onun bütün istediği penceresi, masal gibi geçen çocukluğunu hatırlatan, manzaralı, balkonlu bir evdi. Çocukluğu ve genç kızlığı iki katlı bir evde geçmişti. Önde, taş döşeli bir avlu, avlunun ortasında da şimşirlerle çevrili bir çiçeklik vardı” (Kavukçu, 2017b., s. 9).

“Yeniden çocuk olmayı, aralarına karışıp oyunlar oynamayı arzuluyor Neriman Teyze. Çocukların çığlıkları, şen kahkahaları, cıvıltıları odasına ulaştığında mutlu oluyor. Onları izlerken Fatoş’u düşünüyor hep. Onu çok seviyor. Bu yıl dördüncü sınıfta. Artık kocaman kız oldu. En beğendiği yanı da okumayı sevmesi. Yalnız okumayı mı? Küçük küçük öyküler yazıp anneannesine okurken nasıl ciddi, nasıl da bilmiş bir kız oluyor. Öykülerindeki karakterlerin konuşmalarını, her birini başka bir ses tonuyla canlandırıyor. Bir de oyuncu ki işte buna bayılıyor Neriman Teyze. Okuduğu metne göre bazen ciddileşiyor, bazen komik biri oluyor. Başını ağır ağır sallarken kolunu da ileri uzatıp parmağıyla bir yerleri işaret ediyor” (Kavukçu, 2017b, s. 20).

“Yeşilcik’in kafesi gibi küçücük bir odası vardı Fatoş’un. Orada, kitaplarını ve oyuncaklarını dizdiği kitaplığı, masası, bilgisayar, masa lambası, çalar saati ve oyuncak ayısı Totiş’le sınırlıydı dünyası. Okulda, kendisi gibi yalnız çocuklarla birlikte oluyordu. Ders aralarında, havaların soğuk ve yağmurlu olduğu günlerde kantine gidip bir şeyler atıştırıyorlar. Güzel havalarda ise okulun bahçesine çıkıyorlardı. Sokak oyunlarını bilmiyordu. Televizyondaki çocuk programları ve çizgi filmlerdi en yakın arkadaşları. Bir de ona her şeyini anlattığı; ama konuşup bir şeyleri paylaşmadığı ayıcığı Totiş.

Neriman Teyze kendi çocukluğunu düşündü. Ya kapının önünde ya da evlerinin arka bahçelerinde geçmişti o yıllar. Ne çok oyun vardı. Bazılarını kız kızı, bazılarını da oğlan çocuklarıyla birlikte oynarlardı” (Kavukçu, 2017b. ss 62-63).

Karakterler yazarın ve çizerin gösterdikleri yoluyla anlatılmıştır. Neriman Teyze’nin düşünceleri bile üçüncü kişi ağzından anlatılmıştır. Fatoş’un anneannesi Neriman’dan Neriman Teyze diye bahsedilmesi de bunun bir kanıtıdır. Karakterlerin fiziksel özellikleri de görseller yardımıyla anlaşılabilir.

Kapalı karakterler: Diğer karakterler kapalı karakter özelliği göstermektedir.

Devingen karakterler: Fatoş ve Neriman Teyze devingen karakter özelliği göstermektedir. Başlangıçta hayatı odasında geçen, sokak oyunlarından haberdar bile olmayan Fatoş, sonrasında anneannesinden onun küçüklüğünde oynadığı oyunları öğrenmiş, okulda bir oyun kulübü kurmaya karar vermiştir.

Başlangıçta vefat eden eşiyle yaşadıkları evde yaşamaya devam eden Neriman Teyze ise daha sonra taşınmış, Yeşilcik sayesinde yalnızlık duygusunu aşmaya başlamış, onunla ettiği sohbetler sayesinde çocukluğunu hatırlamış ve torununun çocukluğu ile kendi çocukluğu arasındaki farkı daha iyi anlamıştır.

“ ‘İşte böyle anneanne. Sen çocukken oynadığınız oyunları anlatmasaydın, böyle bir kulüp kurmak nereden aklıma gelecekti.

‘Asıl sen bana Yeşilcik’i getirmeseydin nerden hatırlayacaktım bütün bunları?’ ” (Kavukçu, 2017b, s.100)

Durağan karakterler: Kitabın diğer karakterleri durağan karakter özelliği göstermektedir.

4.6.2. Kitabın Konusu

Kitapta Fatoş’un anneannesine anneler gününde bir muhabbetkuşu olan Yeşilcik’i hediye etmesi sonrasında yaşananlar ve Neriman Teyze’nin anıları konu edinilmiştir.

Kitabın çocuk okurlar için ilgi çekici olacağı düşünülmektedir. Başkişilerden Fatoş çocuktur ve günümüzde annesi ve babası çalışan birçok çocuğun yaşadığı düzende yaşamaktadır. Bu açıdan çocuk okurlar Fatoş ile özdeşim kurabilirler ve onun yaşadıklarını ilgiyle okuyabilirler. Kitabın diğer başkişisi Neriman Teyze’nin de çocukluğu, arkadaşlarıyla oynadıkları sokak oyunları anlatılmaktadır. Kudir saklambacının nasıl oynandığı kitapta anlatılmaktadır (Kavukçu, 2017b, ss. 79-81). Bu oyunlar kitabı okuyan çocuklar için de ilgi çekicidir.

Fatoş’un ayıcığı Totiş’le konuşmaları, ısrarla bir köpek istemesi 9-10 yaşlarında bir çocuğun davranışlarıdır. Bir oyun kulübü kurmak istemesi, sokak oyunlarını oynamak, tanıtmak istemesi ve bu fikrin ona verdiği heyecan da bir çocuğun oyun oynama ihtiyacını ve coşkusunu gösteren durumlardır. Bu açıdan Fatoş karakteriyle çocuk gerçekliğinin de yansıtıldığı düşünülmektedir.

Kitapta karakterlerin günlük yaşamları anlatılmış olsa da kurgunun hareketli olduğu söylenebilir. Fatoş’un Neriman Teyze’ye Yeşilcik’i hediye etmesi, Neriman Teyze’nin bunun üzerine küçüklüğünde oynadıkları oyunları, arkadaşları ve abisiyle yaşadıklarını hatırlaması, Fatoş’un okulda oyun kulübü kurma girişimi kurgunun hareketli olduğunu, kitabın çocukların macera tutkularına ve serüven yaşama isteklerine belli ölçüde cevap verebildiklerini gösterebilir. Aynı zamanda olay örgüsündeki bu gelişmeler, çocukların merakla kitabı okumaya devam etmelerini sağlayabilecek ve eğlenceli bulabilecekleri bölümlerdir. Genel olarak kitapta geçen olayların mantıklı ve yeterli bir süre içinde geliştiği ve sonuçlandığı söylenebilir.

“ ‘...Sözü uzatmayayım Yeşilcik, abim ve iki arkadaşı o gün evin çatısına çıkmayı planlamışlar. Bahçede de bizi görünce bozulmuşlar. Üstünlük bana geçmişti ya ona, biz de çatıya çıkarsak bunun gizli kalacağını söyledim. Önerim abimin hiç hoşuna gitmemiştir. Arkadaşları da hemen karşı çıktılar. Bu macera erkek işiymiş, kızların sorumluluğunu alamazlarmış. Siz de o zamn çıkamazsınız, dedim. İyi demiş miyim Yeşilcik?’

...

‘Öylesine coşkuya kapılmışız ki seslerimiz, çığlıklarımız annemin kulağına kadar gitmiş. Annemi şaşırtan da şu olmuş, seslerimiz evden, avludan, bahçeden ya da sokaktan değil de yukarılardan bir yerden geliyormuş. Avluya çıkıp da başını seslerin geldiği yana çevirdiğinde neye uğradığını anlayamamış. Hepimizi çatıda görünce neredeyse bayılıyormuş. Biz de annemin sesini duyunca neye uğradığımızı şaşırdık. ‘Hemen aşağı!...Hemen aşağı!’ diye bağıyordu. O anda, akşam olacakları bile düşünemiyordum Yeşilcik. Babamın cezası çok daha ağır olacaktı. Ama annem bunu babama söylemedi’ ” (Kavukçu, 2017b. ss. 70-72).

“ ‘Toplantı düzenlemek, kulüp dernek kurmak, duvar gazetesi ve dergi çıkarmak sizin hakkınız. Önerinizi öğretmeniniz anlattı ama bir de sizden dinleyelim. Evet, Fatoş Gürer,’ dedi. Hemen konuya girdim. Oyun oynamak da bizim hakkımız diyerek başladım konuşmaya. Adaçaylarımız geldiğinde ben hâlâ soluksuz konuşuyordum. ‘Bu önemli bir proje,’ dedi Müdür, ‘gereken her şeyi yapacağım. Oyun kulübü’nün kurucusu siz olacaksınız. Şimdiden hazırlık çalışmalarına başlayalım. Bu sene geçti ama yeni öğretim yılında bu kulübün okulumuzda olmasını isterim. Başka okullara da örnek olacağımıza eminim. Sizi kutluyorum. Yaz tatilinde, proje grubunuz çalışmalar yapabilir. Örneğin annelerinizin, babalarınızın, büyüklerinizin çocukluklarında nasıl oyunlar oynadıklarını araştırarak işe başlayabilirsiniz. Ama şimdi soğuyan çaylarınızı için lütfen’ ” (Kavukçu, 2017b., s. 100).

Bir çocuk olan Fatoş’un yaşamı ile Neriman Teyze’nin çocukluğu arasında zıtlık bulunmaktadır. Bu durum kitapta olayların gelişiminde etkili olmuştur. Fatoş ve Neriman Teyze arasında kişi – kişi çatışması olduğu söylenebilir.

“Yeşilcik’in kafesi gibi küçücük bir odası vardı Fatoş’un. Orada, kitaplarını ve oyuncaklarını dizdiği kitaplığı, masası, bilgisayar, masa lambası, çalar saati ve oyuncak ayısı Totiş’le sınırlıydı dünyası. Okulda, kendisi gibi yalnız çocuklarla birlikte oluyordu. Ders aralarında, havaların soğuk ve yağmurlu olduğu günlerde kantine gidip bir şeyler atıştırıyorlar. Güzel havalarda ise okulun bahçesine çıkıyorlardı. Sokak oyunlarını bilmiyordu. Televizyondaki çocuk programları ve çizgi filmlerdi en yakın arkadaşları. Bir de ona her şeyini anlattığı; ama konuşup bir şeyleri paylaşmadığı ayıcığı Totiş.

Neriman Teyze kendi çocukluğunu düşündü. Ya kapının önünde ya da evlerinin arka bahçelerinde geçmişti o yıllar. Ne çok oyun vardı. Bazılarını kız kıza, bazılarını da oğlan çocuklarıyla birlikte oynarlardı. En sevdikleri; ip atlamak, saklambaç, seksek, altı taş, evcilik oyunu ve kudir saklambacıydı. Anneleri onlara bezden bebekler dikerdi. Mısır püskülüyle saç yapar, vişne ya da karadutla dudaklarını boyarlardı bebeklerin. O zaman oyuncak almak gibi bir alışkanlık yoktu” (Kavukçu, 2017b, ss. 62-63).

Abartılmış merak, rastlantısallık ya da duygusallıkla Yeşilcik kitabında karşılaşılmamıştır.

4.6.3. Kitabın İletisi

İnsan, yaşlandıkça yalnızlaşabilir ancak günümüzde çocuklar da yalnız ve bir yetişkin gibi yorucu bir hayat yaşamaktadırlar.

Kitap okunurken Fatoş’un yaşamı ile Neriman Teyze’nin bugünkü ve çocukluğundaki yaşamı arasında karşılaştırma yapılabilmektedir. Neriman Teyze ile Fatoş’un yaşamları arasındaki çeşitli benzerlik ve farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Bunun dışında Yeşilcik ile Fatoş’un yaşamı arasında da karşılaştırma yapılabilmektedir. Bu da yukarıdaki iletiye ulaşılmasını sağlayabilmektedir.

“Büyük insan gibi sabah evden çıkıyor, akşam dönüyordu bir lokmacık çocuk. Mahalle arkadaşları yok. Sokak oyunlarını bilmiyor. Ayakları toprağa değmiyor. Babası Neriman’a da, ağabeyine de , ‘Arada yalın

ayak toprağa basın, biraz öyle dolaşın,'derdi. Nedenini bilmezdi ama toprağa basmak hoşuna giderdi. Babasının neden öyle dediğini yıllara sonra öğrenecekti. Toprak, bedenimizde biriken gerilimi alıyormuş.

Günümüzdeki bütün çocuklar gibi televizyon ve bilgisayarla büyüyor Fatoş da. Onun minicik odası Yeşilcik'in kafesi gibi değil mi? Yeşilcik'in salıncağı, aynası var. Onun da Totiş'i ve bilgisayarı.

Bir kardeşi yok ama. Fatoş, kardeş özlemi duyuyor. Handan çok istiyor da, Selim karşı. Bir keresinde Neriman Teyze konuyu açacak olmuştuda Selim kibar bir biçimde kapatmıştı. Çağımızda her şeyin değiştiğini söylemiş, kendisinin kardeşleriyle, Handan'ın abisiyle ne kadar görüştüğünü sormuştu" (Kavukçu, 2017b, ss. 38-39).

"Yeşilcik'in kafesi gibi küçücük bir odası vardı Fatoş'un. Orada, kitaplarını ve oyuncaklarını dizdiği kitaplığı, masası, bilgisayarı, masa lambası, çalar saati ve oyuncak ayısı Totiş'le sınırlıydı dünyası. Okulda, kendisi gibi yalnız çocuklarla birlikte oluyordu. Ders aralarında, havaların soğuk ve yağmurlu olduğu günlerde kantine gidip bir şeyler atıştırıyorlar. Güzel havalarda ise okulun bahçesine çıkıyorlardı. Sokak oyunlarını bilmiyordu. Televizyondaki çocuk programları ve çizgi filmlerdi en yakın arkadaşları. Bir de ona her şeyini anlattığı; ama konuşup bir şeyleri paylaşmadığı ayıcığı Totiş.

Neriman Teyze kendi çocukluğunu düşündü. Ya kapının önünde ya da evlerinin arka bahçelerinde geçmişti o yıllar. Ne çok oyun vardı. Bazılarını kız kıza, bazılarını da oğlan çocuklarıyla birlikte oynarlardı. En sevdikleri; ip atlamak, saklambaç, seksek, altı taş, evcilik oyunu ve kudir saklambacıydı. Anneleri onlara bezden bebekler dikerdi. Mısır püskülüyle saç yapar, vişne ya da karadutla dudaklarını boyarlardı bebeklerin. O zaman oyuncak almak gibi bir alışkanlık yoktu" (Kavukçu, 2017b, ss. 62-63).

4.6.4. Kitabın Dil ve Anlatımı

Kitapta çocuk okurun söz varlığını geliştirici deyimler, ikilemeler, yansıma sözcükler ve benzetmeler yer almaktadır. Bu durumun çocuğun dil gelişimini olumlu

yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Kitapta kullanılmış deyim, ikileme, yansıma sözcükler ve benzetmelere verilebilecek örnekler şu şekildedir:

“...masal gibi (s. 9)...uzun uzun (s. 10)...göz açtırmıyordu (s. 11)...bir iş yapıyormuş gibi (s. 11)...birer birer (s. 11)...burnunda tütüyordu (s. 12)... ‘İç geçirdi.’ (s. 16)...Büyük küçüklü (s. 17)...şıkır şıkır (s. 17)...bir salıncakmış gibi (s. 17)...renk renk (s. 18)...küçük küçük (s. 19)...tek tek (s. 19)...çılgın gibi (s. 20)...ağır ağır (s. 20)...ince ince (s. 21)...hızlı hızlı (s. 23)...çıtır çıtır (s. 23)...canını sıkmamıştı (s. 24)...Sabah sabah (s. 24)...Sık sık (s. 26)...hayran hayran (s. 30)...küskün küskün (s. 30)...derin derin (s. 32)...durup durup (s. 33)...sarılıp sarılıp (s. 33)...karış karış (s. 34)...uzun uzun (s. 35)...doya doya (s. 37)...Büyük insan gibi (s. 38)...yolu gözlenirdi (s. 41)...gizli gizli (s. 42)...kıkır kıkır (s. 42)...pişkin pişkin (s. 42)...titrete titrete (s. 43)...kırar geçirirdi (s. 43)... ‘Elimle koymuş gibi baba,’ (s. 44)...Bir dediğini iki etmiyoruz (s. 45)...kıpır kıpır (s. 46)...bile bile (s. 47)...buruş buruş (s. 50)...tıklattığımı (s. 52)...ele verdi beni (s. 52)...Anlıyormuş gibi (s. 56)...büyük biri gibi (s. 58)...içim parçalanıyor (s. 58)...guruldayarak (s. 59 ...oyuncak almak gibi (s. 63)...itiş kakışlı (s. 64)...İçim daralırdı (s. 64)...Kahvaltımızı eder etmez (s. 64)... ‘tık tık’ (s. 65)... ‘çingir çık’ (s. 65)...kaçacak delik ararlardı kendilerine (s. 65)...bağıra çağıra (s. 67)...koşa koşa (s. 67)...sık sık (s. 67)...Bir duvak gibiydi (s. 68)...neşeli neşeli (s. 70)...minik minik (s. 72)...üzerinde gibiydik (s. 72)...fısıldayarak (s. 72)...küt küt (s. 76)...Kulak kabarttı (s. 76)...Bir suçu paylaşır gibi (s. 77)...afacan afacan (s. 79)... ‘Eğlenceli bir masal gibi,’ (s. 81)... dönüp dönüp (s. 82)... ‘Anneannemin Hilmi Amcası gibi,’ (s. 91)...derin derin (s. 93)...girer girmez (s. 93)... ‘ödümü kopardın’ (s. 94)...neye uğradığımı şaşırdı (s. 95)...hayran hayran (s. 95)...Havalara uçtum (s. 99)...

Kitapta çocuk okurların hayatlarında ilk kez ya da az karşılaşmış olabilecekleri kelimeler yer almaktadır. Çocuk okur bağlamdan hareketle bu kelimelerin anlamlarıyla ilgili çıkarımda bulunabilir. Böylece kelime dağarcığını geliştirebilir. Bu kelimelere verilebilecek örnekler aşağıdaki gibidir:

“...yıldızçiçeği (s. 9)...kasımpatı (s. 9)...Taraba (s. 10)...folluğa (s. 11)...gurk (s. 11)...pervazına (s. 13)...akasya (s. 17)...kapüşonlarını (s. 23)...yakınma mı (s. 27)...narindi (s. 34)...haykırmıştı (s. 37)...Komodinin (s.

46)...konsol (s. 55)...şifoniyer (s. 55)...mızıkçılık (s. 67)...vestiyere (s. 84)...çokbilmiş (s. 86)..."

Kitap sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Akıcı bir anlatıma sahiptir. Bu açıdan çocuk okurların yorulmadan ve sıkılmadan kitabı okuyabilecekleri düşünülmektedir. Yani kitabın dil ve anlatımı çocuğa görelilik ilkesine uygundur. Kitapta olaylar hâkim bakış açısıyla anlatılmıştır. Özellikle başkışilerin hayatı, duyguları, düşünceleri, sevdikleri ve sevmedikleri şeyler kitapta yer almaktadır.

Kitabın kurgusunda metinlerarasılık tekniği kullanılmıştır. Başkışilerden Fatoş "Bir Öykü yazalım mı?" kitabının da başkışisidir. "Bir Öykü Yazalım mı?" kitabında anneannesine bir muhabbetkuşu hediye ettikleri anlatılmıştır. Yeşilcik kitabı da işte bu olayı ve "Bir Öykü Yazalım mı?" kitabının bir yıl öncesini anlatmaktadır. Kitaplardaki metinlerarasılık aşağıdaki gibi tablolaştırılabilir. Aynı zamanda yan kişilerden olan Burcu BOPATO serisindeki Burcu karakteridir. Onun Topik adında bir köpeği olduğundan da kitapta bahsedilmektedir. Burcu Bir Öykü Yazalım mı? kitabında da yer almaktadır. Ancak Topik'ten de bahsedilmesiyle karakterin Havhav Kardeşliği BOPATO 1 kitabındaki Burcu olduğu netlik kazanmıştır. Yani Havhav Kardeşliği BOPATO 1 kitabıyla Yeşilcik arasında metinlerarasılık vardır ve bu açıkça görülmektedir. Ancak Havhav Kardeşliği BOPATO 1 kitabı ile "Bir Öykü Yazalım mı?" kitabı arasındaki metinlerarasılık tam olarak algılanamamaktadır. Yeşilcik de okunduktan sonra bu durum net olarak anlaşılmaktadır.

BOPATO serisi gibi "Bir Öykü Yazalım mı?" ve Yeşilcik de kendi aralarında bir seri oluşturmaktadır. Ancak önce basılan "Bir Öykü Yazalım mı?" kitabı, sonra basılmış olan Yeşilcik kitabındaki olayların bir yıl sonrasını anlatmaktadır. Yani serinin ikinci kitabındaki olaylar birinci kitaptakinden önce gerçekleşmiştir. "Bir Öykü Yazalım mı?" kitabının ilk baskısı 2011 yılında, Yeşilcik kitabının ilk baskısı ise 2012 yılında çıkmıştır.

Tablo 4.9: Bir Öykü Yazalım mı? (Kavukçu, 2017a) Yeşilcik ve Havhav Kardeşliği BOPATO 1 (Kavukçu, 2018b) Kitaplarında Metinlerarasılık

Bir Öykü Yazalım mı?	Yeşilcik	Havhav Kardeşliği BOPATO 1
Fatoş (Başkişi) 5. sınıfta	Fatoş (Başkişi) 4. sınıfta	-
Anneanne (yan kişi)	Neriman Teyze (anneanne) (başkişi)	-
Totiş (Fatoş’un ayıcığı)	Totiş (Fatoş’un ayıcığı)	-
Fatoş’un Annesi	Handan (Fatoş’un annesi)	-
Fatoş’un Babası	Selim (Fatoş’un babası)	-
Muhabbet kuşu	Yeşilcik (muhabbet kuşu)	-
Burcu	Burcu	Burcu
-	Topik (Sadece adı geçiyor.)	Topik (Başkişi)

“Bir an için, ‘Ben muhabbet kuşuyla ilgili bir öykü yazabilir miyim’ diye soracaktı ama cesaret edemedi. Anneannesine aldıkları muhabbet kuşu vardı. Minicik bir kuşun anneannesine nasıl arkadaş olduğunu yazabilirdi örneğin” (Kavukçu 2017a, s. 25).

“Evcil hayvanların satıldığı dükkâna annesi ile birlikte gitmişlerdir. Yolda çok heyecanlıydı ama içeriye girer girmez hüzünlendi Fatoş. Oradaki hayvanlar hiç de mutlu görünmüyordu. Her biri onları bu tutsaklıktan kurtaracak hayvanseverleri bekliyordu. Sıra arkadaşı Burcu da böyle bir yerden minik köpek yavrusu almıştı da anlata anlata bitirememişti. Ona Topik adını verdiği o yavruyu o kadar seviyordu ki...” (Kavukçu, 2017b. s. 29).

“Fatoş, servisten iner inmez ilk işi sıra arkadaşı Burcu’yu bulmak oldu” (Kavukçu, 2017a, s. 17).

Tablodan da görüldüğü gibi “Bir Öykü Yazalım mı?” kitabındaki bazı karakterlerin isimleri Yeşilcik kitabında yer almaktadır. Bu durum karakterlerin kurgu içindeki konumlarıyla ilgilidir. Örneğin “Bir Öykü Yazalım mı?” kitabında yan kişi olan anneanne Yeşilcik kitabında başkişidir.

4.6.5. Kitabın Resimleri

Kitaptaki resimlerin bazıları aşağıda verilmiştir.

Resim 4.68: Neriman Teyze ve tekir kedi, Delioğlu, 2017b, s. 14

Resim 4.69: Fatoş ve Yeşilcik, Delioğlu, 2017b, s. 31

Resim 4.70: Neriman Teyze, Fatoş ve Yeşilcik, Delioğlu, 2017b, s.36

Resim 4.71: Neriman ve abisi, Delioğlu, 2017b, s. 41

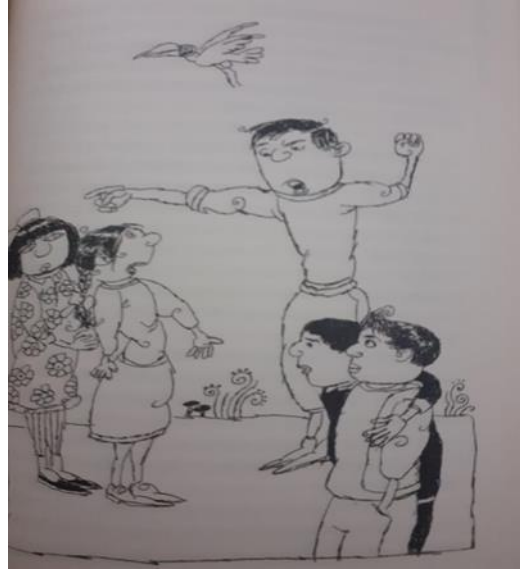
Resim 4.72: Hilmi Amca, Delioğlu, 2017b, s. 43

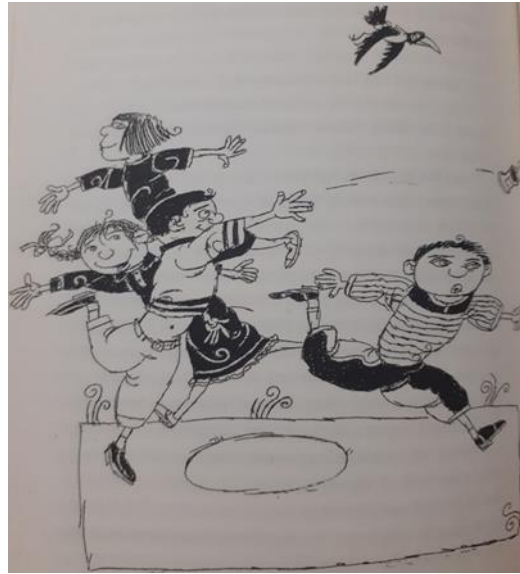
Resim 4.73: Fatoş ve günlükler, Delioğlu, 2017b, s. 51

Resim 4.74: Neriman Teyze ve Bebek Fatoş, Delioğlu, 2017b, s. 61

Resim 4.75: Neriman, abisi ve arkadaşları, Delioğlu, 2017b, s. 69

Resim 4.76: Kudir saklambacı, Delioğlu, 2017b, s. 80

Resim 4.77: Yeşilcik uçuyor, Delioğlu, 2017b, s. 98

Kitapta siyah – beyaz birçok resim yer almaktadır. Yeşilcik kitabının başkışileri Fatoş ve Neriman Teyze ve onların başından geçen önemli olaylar bu resimlerde görülmektedir. Başkışilerin, kendi fiziksel özelliklerine ve Bir Öykü Yazalım mı? kitabındaki resimleriyle uyumlu şekilde Yeşilcik kitabında da yer aldığı görülmektedir. İki kitap arasındaki metinlerarasılık resimler yoluyla da devam ettirilmiştir. Resimlerin kitabın konusuna uygundur. Resimlerden olay örgüsünün izlenebildiği, aynı zamanda bu olay örgüsünü etkileyen önemli karakterlerin de resimlerde görülebildiği anlaşılmaktadır. Yani resimler metnin içeriğiyle uyumludur. Bu yönüyle resimlerin çocuk okurun kitabın iletisine ulaşmasını da kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Resimler bir çocuğun kolay anlayabileceği, böylelikle estetik zevk duyabileceği ve kendi yapabileceği resimlere benzer özellik gösteren resimlerdir.

4.7. BERK'İN GİZLİ GÜCÜ

Kitap, bölümler halinde yazılmıştır. Bu bölümler aşağıda verilmiştir:

1. Rüzgârlı Bir Gün (s. 7)
2. Bugün de Pembe Çarşamba” mı Oldu ? (s. 17)
3. Güzel Bir Günün Akşamı (s. 23)
4. Berk’in Rüyası (s. 35)
5. Kayıp Bulma Oyunu: Torbadaki Balina (s. 44)
6. Berk’in Tedirginliği (s. 51)
7. Berk’in Rüyası – 2 (s. 55)
8. Pembe Cumartesi (s. 62)
9. Madam Anahit (s. 68)
10. Okulda (s. 72)
11. Evde (s. 76)
12. Berk’in Rüyası – 3 (s. 79)
13. Berk’in Gizli Gücü (s. 86)

4.7.1. Kitabın Karakterleri

Başkişi: Berk

Yan kişiler: Ares, Batuhan, Berk’in annesi, Büşra, Emir, Serkan, Melisa, Sevgi Öğretmen, Ecem, Yiğit, Leyla Hanım, Madam Anahit, Madam Anahit’in kedisi Pişika (Cadı), Yoko, Bilge Ahtapot Lu, Hakan, Levent, Ayça, Mert, Tuğçe, Esmâ, Jale Hanım, Sarp (resim kursundaki), İnci, uzun sarı saçlı kız, Berk’in anneannesi, Berk’in dedesi, Sarp (okuldaki), Okan

Açık karakter: Berk kitapta hakkında en çok bilgi edinilebilen karakterdir. Onun hakkında okuyucunun çıkarımlar yapması ve tahminlerde bulunması diğer karakterlere nazaran daha kolaydır. Duyguları, düşünceleri, eylemlerinin nedenleri ile ilgili daha çok fikir sahibi olunabilmektedir.

Kitapta karakterler daha çok yazarın ve çizerin gösterdikleri yoluyla tanıtılmıştır. Bunun yanında karakterlerin kendi sözleri ve eylemleri ya da başkalarının onlar hakkında söyledikleri de birbiriyle çelişmemektedir. Karakterlerin tutarlı bir şekilde geliştirildiği söylenebilir. Kitabın başkişisi olan ve açık karakter özelliği gösteren Berk karakterinin yaşamı, sözleri, davranışları ve çevresindekilerin onun hakkındaki düşünceleri de bunun göstergesidir.

“Yaprakların dallarından kopup koşmak istediklerini ama kocaman ağacın buna izin vermediğini düşünüyordu Berk” (Kavukçu, 2018a, s. 12).

“Berk okulda yeniydi. Bodrum’a taşınalı kaç hafta olmuştu ki? Annesiyle babası boşanma kararı alır almaz yazlık evlerinin yolunu tutmuşlardı. Anneannesinin iki katlı evini çok seviyordu Berk. Minik de bir bahçesi vardı. Alt katlarında da kiracıları Madam Anahit ile kedisi Pişika oturuyordu. Babası İstanbul’da kalmıştı. Bir süre babasını göremeyecekti, öyle demişti annesi. Artık birlikte oturmayacaklardı ama babası birkaç hafta sonra gelip Berk’i görecekti. Yazları ise hafta sonları Berk’i alacak, birlikte gezip güzel bir gün geçirecekler, sonra yine annesine bırakacaktı. Şimdi işleri yoğundu. İstanbul’dan ayrılamıyordu. Babası uzaktaydı. Ama anneannesiyle dedesine daha yakındı artık. Bodrum’da yaşamaya başlamanın güzel taraflarından biriydi bu. Onların evi Datça’daydı” (Kavukçu, 2018a, s. 19).

“ ‘Denizler, içinde yaşayan canlıları biliyor mudur?’ ” (Kavukçu, 2018a, s. 26).

“ ‘Evet...Yoko’nun, Ahtapot Lu’nun, nöbetçi fener balıklarının resmini yapmak istiyorum. Hem de kocaman. Onları boyayıp odamın duvarına asacağım.’ ”(Kavukçu, 2018a, s. 54).

Alıntılanan bölümlerden görüldüğü gibi Berk hayal gücü geniş bir çocuktur. Aynı zamanda da meraklıdır. 2. Sınıf öğrencisi olan Berk’in bu yönlerden yaş

özelliğini yansıttığı düşünülmektedir. Annesi ve babasının boşanma kararı almasıyla yeni bir yaşam düzenine de alışması gerekmektedir. Resim yapmayı da sevmektedir.

Kapalı karakterler: Kitaptaki diğer karakterler kapalı karakter özelliği göstermektedir. Kitap okurken haklarında çok fazla bilgi sahibi olunamamaktadır. Bazı karakterlerin ise kitapta sadece isimleri geçmektedir.

Devingen karakter: Berk kitap sonunda haksızlıklara karşı daha duyarlı, kendini savunabilen, daha özgüvenli bir çocuk haline gelmiştir. Bunda okuduğu kitabın, hayal gücünün ve hayal gücü sonucu gördüğü rüyaların büyük etkisi olmuştur. Berk bu sebeplerle devingen karakter özelliği göstermektedir.

“Her sabah isteksiz isteksiz kahvaltı eden, lokmaları ağzında bekleten, annesi tarafından sürekli uyarılan Berk’te bir farklılık vardı bu sabah. O da kendine şaşırmıştı, Hiç bu kadar çok yemezdi. Elini pantolonun cebine sokup istiridye resmine dokundu. ‘Lu gücü bu,’ diye düşündü. Annesi geldiğinde çok farklı bir Berk görecekti” (Kavukçu, 2018a, s. 86).

“Sarp’la Hakan olanları herkese anlatınca, kısa sürede bütün sınıfın haberi olmuştu. Ares’in süklüm püklüm olup Berk’ten özür dilemesi inanılır gibi değildi. Ecem ise olanları hiç anlayamamıştı. Berk eski Berk’ti ama bir şeyler değişmişti” (Kavukçu, 2018a, s. 89).

Durağan karakter: Kitaptaki diğer karakterler durağan karakter özelliği göstermektedir. Haklarında çok fazla bilgi sahibi olunamadığından değişimlerine de rastlanmamıştır.

4.7.2. Kitabın Konusu

Kitapta Berk’in rüyasında okuduğu kitaptaki karakterlerle yaşadığı olağanüstü olayları görmesi ve bunun hayatına etkileri konu edinilmiştir.

Kitapta Berk’in rüyalarının anlatıldığı bölümler olağanüstü olaylar içermektedir. Bu açıdan çocuk okurların ilgisini çekeceği düşünülmektedir. Aynı zamanda Berk’in anne babasının boşanma sürecinde olması, okulda Ares’le arasında

sorunlar olması buna benzer şeyler yaşamış ya da yaşamakta olan çocukların ilgisini çekebilecek gelişmelerdir.

Berk'in rüyalarında yaşadığı olağanüstü olaylar, çocuk okurların macera tutkularına ve serüven yaşama isteklerine cevap verebilecek niteliktedir. Onların hayal güçlerini de geliştirebileceği düşünülmektedir. Bu açıdan kitapta çocuk gerçekliğinin de yansıtıldığı düşünülmektedir. Bilge Ahtapot Lu'nun Berk'e özel bir güç verip veremeyeceği, Berk'in Ares'le arasındaki sorunu nasıl çözeceği, anneannesinin iyileşip iyileşmediği gibi konular kitabı okurken çocuk okurun merakını canlı tutacak gelişmelerden bazılarıdır.

Berk'in annesiyle zaman geçirdiği bölümler ve rüyalarının anlatıldığı bölümler aynı zamanda çocuk okurların kitapta eğlenceli bulabileceği bölümlerden bazılarıdır.

Kitapta Berk'in annesiyle günlük yaşamı, rüyaları, okulda yaşadıkları birbirinden farklı olaylar içermektedir. Kitap, hareketli bir olay örgüsüne sahiptir. Tüm gelişmeler yeterli ve olayların ortaya çıkması için gereken mantıklı bir süre içinde gerçekleşmektedir.

Kitapta Berk ile Ares arasındaki kişi- kişi çatışmasının olayların şekillenmesinde büyük bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

“Ares öfkelenmişti. Yeniden, bu kez bütün gücüyle itti Berk'i. Yine değişen bir şey olmadı. Yerinden bile kıpırdatamamıştı. Berk onu yakasından tutup kendine doğru çekti. Alnı alnına değiyordu.

‘Hadi özür dile,’ diye fısıldadı.

Ares'in benzi sararmış, ayakları titremeye başlamıştı. Arkadaşlarının şaşkın bakışları altında kekeleyerek,

‘Özür dilerim,’ dedi.

‘Bir daha bana da başkasına da böyle davranmayacağını söyle,’ dedi sakince.

‘Davranmayacağım,’ dedi Ares” (Kavukçu, 2018a, ss. 88-89).

Olay örgüsünün gelişiminde sorun oluşturan abartılmış merak, rastlantısallık ya da duygusallığa kitapta rastlanmamıştır.

4.7.3. Kitabın İletisi

Çocukların sahip oldukları geniş hayal gücü, onların özgüven kazanmalarını, hayatta hakkını savunan birer birey olabilmelerini sağlayan güdüleyici taraflarından biridir.

“Lu kollarını birbirine doladı ve tuhaf sesler çıkararak güldü.

‘Çok acelecisin Berk. Kitaptaki resimler bize benziyor mu?’

‘Hayır, hiç benzemiyor.’

‘Benzemez, çünkü kitabın ressamı bizi görmedi. Sadece kitabı okumakla yetindi. Ne istediğimizi az çok anladın değil mi? Sen bizim resmimizi çizeceksin.’

‘Ben mi?’ dedi Berk heyecanla. ‘Ya benzetemezsem...’

‘Çok yetenekli olduğunu biliyoruz. Bunu en iyi sen yaparsın.’

Berk, Lu’nun konuşurken yüzüne çarpan tatlı soluğunu duyuyordu. Büyülenmişti sanki. O bir deniz canlısına benzemiyordu. Sevgi Öğretmen ya da Madam Anahit gibi biriydi. Bakışları çok farklıydı sadece. Kolunun birini Berk’in omzuna koydu.

‘Şimdi,’ dedi Lu, ‘bana biraz daha yaklaş. Gözlerini kapa, derin bir nefes al ve ben aç demeden sakın açma. Sana öyle bir güç vereceğim ki bu güç seni bütün kötülüklerden koruyacak.’

Gözlerini kapadı. Derin bir nefes aldı. Omzunda bir dokunuş hissetti. Lu’nun kollarından biri olmalıydı bu” (Kavukçu, 2018a, ss. 41-42).

Yukarıda alıntılanan bölümde Berk’in rüyalarından birinde gördükleri anlatılıyor. Berk, Lu’nun ona bir güç vereceğini rüyasında görmüştür. Bu gücü ona vermesinin sebebi de Berk’in karakterlerin resmini çizmesini istemesidir. Berk, resim yapmayı çok seven ve geniş hayal gücü sayesinde de okuduğu kitaplardaki

karakterleri farklı dış görünüşlerde hayalinde canlandırmış olan bir çocuktur. Yani gördüğü rüyalar da onun geniş hayal gücünün bir sonucudur. Lu'nun ona vereceği güç sayesinde de günlük hayatındaki problemlerle daha iyi baş edebilecek bir güce kavuşacağını düşünmektedir.

“Lu'nun sesini duyar gibi oldu. ‘Senin de güçlerin var akıllım. İncin ne güne duruyor?’ Öyle ya incisi vardı. Hemen kalkıp masasının çekmecesinden küçük makası aldı. İstiridye resmini dikkatlice oyup kâğıttan ayırdı. Artık onu hep yanında taşıyacaktı. Resmi pijamasının cebine koydu. Çalışma masasına kuruldu. Çantasından defterini, kalemini çıkardı. İnanılır gibi değil. O karmakarışık problemleri hızla çözüyordu. Verilenler, istenenler defterinde alt alta yazılıyor, olması gereken işlemler yapılarak problem çabucak çözülmüyordu. Üstelik yazısı kargacık burgacık değildi. Öğretmenin istediği gibi; harflerin hepsi aynı boyda, sağa yatık el yazısıyla nefis bir iş çıkarmıştı Berk. Beş problemin beşi de beş dakika bile dolmadan çabucak çözülmüştü. Bakalım sırada ne var? Metin okunacak, metinden 5 N 1 K soruları çıkarılacak. Berk’in şaşkınlıktan gözleri kocaman açılmıştı. Metni okumadan kitaptaki görsellere bakıp soruları defterine yazmıştı bile. Başka zaman olsa ‘N’ harfi ile başlayan soruların ne olduğunu uzun uzun düşünürdü. Hokus pokus gibi şeyler söylememişti ama hepsi sihirli bir el değmiş gibi bir anda yazılıp çizilmişti. Ödevi çabucak bitti” (Kavukçu, 2018a, ss. 84-85).

Lu'nun Berk'e verdiği istiridyenin içindeki inci ona verilen gücü temsil etmektedir. İstiridyenin resmini yapıp, kâğıttan oyup cebine koymuş ve böylece tüm sorunlarla baş edebilecek güce kavuşmuştur. Tüm ödevlerini hızlıca ve kolayca yapabilmesi bunun bir göstergesidir. Aslında Berk bunları zaten yapabilecek bir güçtedir. Ancak olağanüstü bir güce sahip olduğunu düşünmesi onun özgüvenini arttırmıştır.

“Ares öfkelenmişti. Yeniden, bu kez bütün gücüyle itti Berk'i. Yine değişen bir şey olmadı. Yerinden bile kıpırdatamamıştı. Berk onu yakasından tutup kendine doğru çekti. Alnı alnına değiyordu.

‘Hadi özür dile,’ diye fısıldadı.

Ares'in benzi sararmış, ayakları titremeye başlamıştı. Arkadaşlarının şaşkın bakışları altında kekeleyerek,

‘Özür dilerim,’ dedi.

‘Bir daha bana da başkasına da böyle davranmayacağını söyle,’ dedi sakince.

‘Davranmayacağım,’ dedi Ares” (Kavukçu, 2018a, ss. 88-89).

Kendisine kötü davranan Ares’e karşı hakkını savunması da onun özgüveninin ve artık haksızlıklar karşısında bir duruş sergileyebildiğinin bir göstergesidir. Berk, artık kendini daha güçlü olduğunu hissetmektedir. Bu gücün kaynağı da onun geniş hayal gücüdür.

Yukarıda verilen ileti ana fikir kabul edilirse kitapta bir de insanların denizleri temiz tutmaları gerektiği konusunda bir yardımcı fikir bulunmaktadır. Bu ileti, kitabın yalnızca belli bir bölümünde yer alan bir iletidir.

“ ‘Evet,’ dedi Berk. Naylon torbalar, pet şişeler, bez parçaları, kâğıtlar, sigara izmaritleri dalgalanarak yüzüyordu.

‘O duman dediğin yer de denizdi. Üstünde ise insanların attığı çöpler var. O bölgede artık annemiz denizin hiçbir yavrusu yaşamıyor. Bizi korumak için de derinlerde, böyle mağaralarda saklıyor. Şimdi bir şey daha göstereceğim.’

Su aynasını birden köpüklü dalgalar kapladı.

‘Bu ne?’ diye haykırdı Berk.

‘Annemizin öfkesi. Bütün çöpleri insanlara iade ediyor.’

‘Vay!’ dedi Berk. Çok etkilenmişti.

‘Annemizi ve bizi korumak sizlere düşüyor,’ dedi Lu.

Berk elindeki inciye sıkarak,

‘Elimden geleni yapacağım,’ dedi” (Kavukçu, 2018a, ss.83-84).

4.7.4. Kitabın Dil ve Anlatımı

Söz varlığının gelişmesi her çocuğun dili kullanma becerisinin gelişmesi açısından önemlidir. Kitapta çocuk okurun söz varlığını geliştirici deyimler, ikilemeler, yansıma sözcükler ve benzetmeler yer almaktadır. Bunlara verilebilecek bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

“...birer ok gibi (s. 7)...alınır alınmaz (s. 8)...gürültüyü duymuyormuş gibiydi (s. 8)...dans ediyormuş gibi (s. 8)... ‘çat!’ (s. 8)...vura vura (s.9)...yukarı aşağı (s. 9)...beşik gibi (s. 10)...kıpır kıpırdı (s. 11)...katıla katıla güldü (s. 15)...canı yandı (s. 15)...lafa atladı (s. 15)...mırıldandı (s. 16)...hızlı hızlı (s. 18)...balon gibi (s. 21)...koşa koşa (s. 23)...homurdana homurdana (s. 24)...istemeye istemeye (s. 26)...kılavuz gibi (s. 39)...masal gibi (s. 39)...mağara gibi (s. 39)...çıt çıkmıyordu (s. 46)...bir sırrı paylaşır gibi (s. 47)...tek tek (s. 48)...küt küt (s. 48)...cam gibi (s. 55)...Tül gibi (s. 57)...renk renk (s. 66)...kafasına takmasın (s. 66)...kulak kabartarak (s. 67)...tıkırtılar (s. 68)...kısa kısa, kesik kesik (s. 70)...apar topar (s. 73)...neye uğradığını şaşırdı (s. 74)...suçlu suçlu (s. 75)...ağır ağır (s. 81)...bir çiçek gibi (s. 83)...şakırtısı (s. 84)...kargacık burgacık (s. 85)...ninni gibi (s. 85)...vrak vrak (s. 85)...hooohk pişşş, hooohk pişş (s. 85)...süklüm püklüm olup (s. 89)...”

Bireyin çocukluk döneminden itibaren kelime dağarcığının gelişmesi dil becerilerinin gelişmesi açısından önemli olabilecek bir başka etkidir. Çocuğun okuduğu kitaplar, yeni kelimelerle karşılaşabilmesine ve bu kelimelerin anlamlarıyla ilgili çıkarımda bulunabilmesine olanak sağlamaktadır. Kitapta çocuğun ilk defa karşılaşmış olabileceği kelimelere verilebilecek örnekler şunlardır:

“...şamata (s. 8)...mendireğin (s. 10)...anımsayınca (s. 43)...önleyeceksin (s. 57)...istiridye (s. 59)...şifonyerin (s. 70)... incitmişti (s. 76)...denizlaleleri, denizkestaneleri (s. 79)...kaya pavuryası (s. 80)...”

“ ‘Hadi lan! Dilemeyeceğim işte!’ deyip var gücüyle itti Berk’i” (Kavukçu, 2018a, s. 88). Cümledeki “lan” ifadesi kaba bir sözdür. Ares’in Berk’e tartışmaları sırasında söylediği bu sözün kaba ve hoş olmayan bir söz olduğu konusunda çocuk okur kitabı okurken çıkarımda bulunabilir. Çünkü iki karakter tartışmaktadır ve araları iyi değildir.

Kitabın sade ve anlaşılır bir dili ve akıcı bir anlatımı vardır. Çocuk okur, zorlanmadan kolayca kitabı okuyabilir. Bu da çocuğun sıkılmadan kitabı bitirmesini ve sonrasında başka kitaplar okumak için istek duymasını sağlayabilecek bir özelliktir.

Kitapta metinlerarasılık bulunmamaktadır.

4.7.5. Kitabın Resimleri

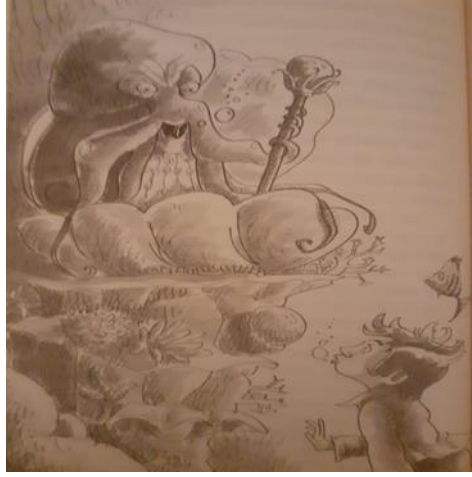
Kitapta bulunan resimlerden bazıları aşağıda verilmiştir.

Resim 4.78: Madam Anahit ve Pişika, Özel, 2018a, s. 25

Resim 4.79: Berk ve annesi, Özel, 2018a, s.30

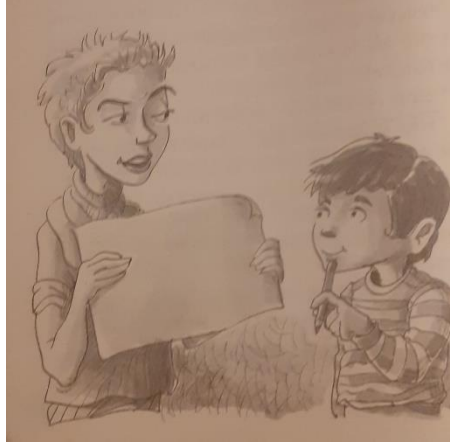
Resim 4.80: Ahtapot Lu, Özel, 2018a, s. 40

Resim 4.81: Berk ve Ecem, Özel, 2018a, s. 45

Resim 4.82: Berk torba başında, Özel, 2018a, s. 49

Resim 4.83: Jale Hanım ve Berk, Özel, 2018a, s. 64

Resim 4.84: Berk ve inci, Özel, 2018a, s. 82

Resim 4.85: Ares ve Berk, Özel, 2018a, s. 89

Berk'in Gizli Gücü kitabı incelendiğinde kitap içinde renksiz birçok resim yer aldığı görülmüştür. Bu resimlerde kitabın konusuyla ilgili olarak Berk, Berk'in hayalleri, Berk'in başından geçen olaylar ve bu olaylarda yer alan diğer önemli karakterler görülebilmektedir. Örneğin; hangi karakterin Berk, hangi karakterin Ares olduğu açıktır. Bu karakterler kendi fiziksel özelliklerine uygun şekilde resmedilmiş olup, birbirlerinden de kolayca ayırt edilebilmektedir. Resimlerin kitabın içeriğiyle uyumlu olduğu görülmektedir. Resimler bir çocuk okurun kolayca anlayıp yorumlayabileceği yalın resimlerdir. Bu sebeple çocuğun kitabın iletilisine ulaşmasının da daha kolay olacağı düşünülmektedir. Resimler bir çocuğun da benzerini çizebilebileceği resimlere benzer özellikler taşımaktadır. Bu yönüyle de resimlerin çocuk okurun beğenebileceği ve estetik zevk duyabileceği resimler olduğu düşünülmektedir.

4.8. MASAL KURMA OYUNU

Kitapta tatilde Ayvalık'taki teyzesinin evinde misafir olan Berk'in, eniştesi, tezyesi ve kuzeniyle birlikte oynadıkları masal kurma oyunu anlatılmaktadır. Birinin başladığı masalı diğerinin devam ettirmesiyle bu dörtlü, ortaya bir masal çıkarmışlardır. Roman türünde kaleme alınan kitapta karakterlerin bir masal kurmasıyla kurgu içinde kurgu olduğu dikkat çekmektedir. Kitap bölümler halinde yazılmıştır. Bu bölümler şunlardır:

1. Bahçede Akşam (s. 7)
2. Yaşlı Oduncu (s. 24)
3. Gulin (s. 37)
4. Gulin Annesini Arıyor (s. 55)
5. Sıra Bora'da (s. 68)
6. Dedektif Karga Tisa Olayı Çözüyor (s. 76)
7. Olay Çözülüyor (s. 84)
8. Başlayan Bitirir (s. 91)

4.8.1. Kitabın Karakterleri

Karakterler içinde Bora, Ayça, Nedim Enişte ve Aynur Teyze roman kurgusunun karakterleridir. Diğer karakterler ise roman karakterlerinin kendi aralarında kurdukları masalın karakterleridir.

Başkişi: Bora

Yan kişiler: Ayça, Nedim Enişte, Aynur Teyze, yaşlı oduncu, Mahmur, Şipka, Kraliçe Zuhra, Guli, Bilge Pelikan Çurkaş, Anişa, Gulin, Akbaba Puro, Karga Şef, Dedektif Karga, Kreko, Endeku (Topal En), Nurç, sürgünkuşu,

Açık karakter: Bora açık karakter özelliği göstermektedir. Masal içinde ise Guli ve Gulin açık karakter özelliği göstermektedir.

Kitapta ana kurgu içinde hakkında en fazla bilgi sahibi olunabilen karakter Bora, masal içinde ise hakkında en çok bilgi sahibi olunabilen karakterler Guli ve Gulin'dir. Karakterler yazarın ve çizerin gösterdikleri yoluyla tanıtılmıştır.

Kapalı karakterler: Ayça, Nedim Enişte ve Aynur Teyze kapalı karakter özelliği göstermektedir. Masal içinde Guli ve Gulin dışındaki karakterler kapalı karakter özelliği göstermektedir.

“Teyzesinin yazlığına ilk geldiklerinde, uzaktaki adayı dinozora benzetmiş, adını da Dozi koymuştu Bora. Upuzun bir kuyruğu, kambur bir sırtı ve testere gibi dikenli bir başı vardı. Ayça bunu duyduğunda katıla katıla gülmüş, ‘Hiç bile,’ demişti, ‘o aptal adanın neresi dinozora benziyor?’ Bunu söylediğine pişman olmuştu Bora. Her şeyle dalga geçiyordu Ayça.

Ateş topuna benzeyen güneş tam da Dozi'nin sırtına doğru inmişti. Biraz sonra avını kollayan dinazor harekete geçecek, ağır ağır ilerleyecek, yakaladığı güneşi, kaçtığı masal ülkesine geri götürecekti. Böylece, yıllardır karanlıkta kaldığı için halkı sürekli uyuyan ülke de gün ışığına kavuşacaktı” (Kavukçu, 2018c, s. 8).

“Gerçekten de, güneş *hoop* deyip sırtından kayıvermişti. Kuyruğunun üstündeydi şimdi. Dozi kuyruğunu bir sallasa, topa benzeyen güneşi yeniden gökyüzüne fırlatsa çok komik olurdu. Herkes neye uğradığını şaşırırdı. Havanın kararması, gökyüzünde ayla yıldızların belirmesi gerekirken, güneş birden tekrar göğe yükselirdi. İnsanları, kedileri ve köpekleri bezdiren sıcak yeniden bastırırdı. Sitedeki komşular telaşa kapılır, gazeteciler, televizyoncular hemen kıyıya koşarlardı. Dünyanın her yeriyle canlı bağlantı kurulur, spikerler gözlerini kocaman açarak bu şaşırtıcı olayı aktarırdı. Bütün olanların nedenini sadece Bora bildiği için açıklamayı onun yapması gerekirdi” (Kavukçu, 2018c, s. 9).

“Bora on beş gündür teyzesinin Ayvalık'taki yazlık evindeydi. Burayı çok seviyordu. Bir haftalığına ailecek konuk gelmişlerdi. Ancak Bora, annesi ve babasıyla Ankara'ya dönmek istememişti. Teyzesi, eniştesi ve kuzeni Ayça'nın ısrarlarına dayanamayan annesi de onları kırmayıp, kalmasına izin vermişti. İlk ayrılıklarıydı bu. Günde birkaç kez telefonla görüşüyorlardı” (Kavukçu, 2018c, s. 12).

“‘Duman neden hep üfleyene doğru geliyor?’ diye sordu Bora” (Kavukçu, 2018c, s. 18).

Yukarıda alıntılanan bölümlerden de anlaşılacağı gibi kitabın başkişisi olan Bora ile ilgili onun hayatı, duyguları, hayal gücünün genişliği vb. hakkında birçok bilgi edinilebilmektedir. Bora açık karakter özelliği göstermektedir.

Devingen karakterler: Bora ve Ayça devingen karakter özelliği göstermektedir. Masal içinde de Guli ve Gulin devingen karakter özelliği göstermektedir.

Durağan karakterler: Diğer karakterler durağan karakter özelliği göstermektedir.

“ ‘Ama ben masal bilmem ki,’ diye mızıldandı Bora.

‘Sen öyle sanıyorsun ama yanıyorsun,’ diyerek gülümsedi Nedim Enişte. ‘Masal dediğin öyle bir şeydir ki, ben anlatmaya başlayınca, sen beni dinlerken kendi masalın da büyümeye başlayacak.’”

‘Nasıl yani?’ dedi şaşkınlıkla Bora.

‘Bunu açıklamak çok zor Boracım, buna kısaca ‘masal kurma oyunu’ diyelim. Ama önce balıklarımızı yiyelim. Soğutursak çok üzülürler” (Kavukçu, 2018c, s. 22).

“ ‘Ben bu oyunu çok sevdim,’ dedi Bora, ‘haftaya annemler geliyor, Ankara’ya döner dönmez hemen onlarla bir masal kuracağım. Nasıl başlayacağımı buldum bile.

‘Nasılmış?’ dedi Ayça merakla.

‘Ülkesine küsen Güneş’i bulmak için yollara düşen Dinozor Dozi’nin masalı.’

‘Aaa,’ deyip şaştı Ayça, ‘ben de senin Dozi’ne dalga geçiyordum. Ne güzel bir masal çıkar bundan. Hemen oynamaya başlayalım mı?’”(Kavukçu, 2018c, s. 92).

4.8.2. Kitabın Konusu

Kitapta Bora, teyzesi, eniştesi ve kuzeni Ayça'nın elektriklerin kesilmesi üzerine oynamaya başladıkları masal kurma oyunu konu edinilmiştir.

Kitaptaki masal kurma sürecinin çocuk okurların ilgisini çekeceği düşünülmektedir. Masallar olağanüstü öğeler içerdikleri için hayal gücü yetişkinlere göre daha geniş olan çocukların hoşlanabileceği türlerdir. Kitap karakterlerinin o an kendi hayal güçlerini kullanarak masal kurmaları ve ortaya çıkan masal, kitabı çocuk okurlar için ilgi çekici hale getirebilecektir.

Romanın ana kurgusundan ziyade karakterlerin birlikte kurdukları masal hareketli bir kurguya sahiptir. Guli ve Gulin'in başına gelenler çocuk okurlar için hem ilgi çekicidir hem de onların macera tutkularına ve serüven yaşama isteklerine cevap verebilecek niteliktedir. Puro ve Anişa'nın yaptıkları kötülüğün cezasını çekip çekmeyecekleri, Guli'nin tekrar eski haline dönüp dönemeyeceği, yaşlı oduncunun hayatına nasıl devam edeceği çocuk okurun okuma sırasında merak edebileceği gelişmelerdendir. Ana kurguda ise merak uyandırabilecek önemli unsur, hangi karakterin masalı nasıl bir kurguyla devam ettireceğidir.

“ ‘Peki,’ deyip çaresiz kabullenmiş bu görevi Nurç. Puro'nun yuvasına gidip Zuhra ile Çurkaş'ın ondan kuşkulandıklarını, bu olayı çözmesi için de Dedektif Tisa'yı görevlendirdiklerini, bu yüzden de çok dikkatli olması gerektiğini söylemiş. Bunu duyan Puro'nun beti benzi atmış. Üstelik işin içinde Tisa varmış. İyice korkuya kapılmış Puro. Çünkü Tisa'nın el attığı her olay kısa sürede kısa sürede çözülürmüş. Ondan sonra artık Doğu Kayalıkları'nda bile oturmasına izin verilmeyecek, Kuşlar Sarayı'ndan kovulup ormana atılacaktı. Nasıl olmuş da Anişa'nın aklına uymuştu!

‘Yaptığından büyük bir pişmanlık duymuş Puro. Ne zaman başı derde girse, kendini kötü hissetse, hiçbir kuşun yakınından bile geçmeye cesaret edemediği Kör Kuşlar Tapınağı'na gider, karanlıkta yapayalnız kendiyi hesaplaşmış. Nurç gittikten hemen sonra Puro da yuvasından fırlamış, çevresine hiç bakınmadan Kör Kuşlar Tapınağı'na doğru var gücüyle kanat çırpmış. Oraya gider gitmez, kayalara doğru ne kadar kötü kalpli bir ihtiyar olduğunu haykırarak. Kayalardan yankılanan sesi dalga dalga kulaklarına ulaştığında ise iki gözü iki çeşme ağlamış” (Kavukçu, 2018c, ss. 85-86).

Yukarıda alıntılanan bölümde de görüldüğü görüldüğü gibi roman kurgusu içinde kurulan masalda da konu, mantıklı neden sonuç ilişkileriyle kurulmuş, birçok serüvenden ve çocuk okurun ilgisini çekebilecek olaydan sonra kötü karakter Puro cezasını bulmuştur.

Roman, bir akşam elektriklerin kesilmesi üzerine karakterlerin birlikte bir masal kurmaları üzerine kurgulanmıştır. Ana kurguda olaylar güneşin batmasından gece masalın sona ermesine kadar geçen sürede gerçekleşmiştir. Kurgulanan masalda ise olaylar daha uzun bir sürede gerçekleşmiştir. Zaten olaylar dizisi de daha uzun bir süreyi gerektirir. Bu açıdan kitapta olayların yeterli ve tüm olayların gerçekleşmesi için yeterli olacak mantıklı bir süre içinde geliştiği görülmektedir.

Kitap, genel olarak hareketli bir kurguya sahiptir. Masal içinde birçok karakter ve olay barındırmaktadır. Ana kurguda ise Ayvalık'ta bir akşam yemeği öncesi, yemek sırası ve sonrasında olabilecek günlük yaşama dair bir hareketlilik vardır. O akşamı diğer akşamlardan ayıran ise elektriklerin kesilmesi ve karakterlerin “masal kurma oyunu” oynaması olmuştur.

Çocukların hayal gücü geniştir. Kitabın başkışisi Bora'nın de hayal gücü geniş bir çok olduğu görülmektedir. Tüm karakterlerin hayal güçlerini kullanarak bir masal kurmaları çocuk gerçekliğinin kitapta yansıtıldığını gösterir. Çünkü kitabı okuyan çocuklar da karakterlerle özdeşim kurabilecek, masala dair tahminlerde bulunabilecek ve geniş hayal güçlerini kullanabileceklerdir.

Kitapta kişi – kişi çatışması üzerine olayların geliştiği görülmektedir. Kitaptaki ana metinde Ayça ve Bora arasında; kurgulanan masalda ise Guli ve Gulin ile Anişa ve Puro arasında kişi – kişi çatışması bulunmaktadır.

“Ellerini ağzının kenarına koydu Bora. ‘Düşürdün, düşürdün! Güneşi düşürdün!’ diye bağırdı.

Bu sırada Ayça ön verandaya çıkmıştı. ‘Of Bora, yine mi Dozi!’ diye seslendi. ‘Bıkmadın mı bu bebek oyunundan?’

‘Hiç de bebek oyunu değil,’ dedi Bora. Çok eğleniyorum, aklıma öyle komik şeyler geliyor ki...’

Ayça, Bora'nın aklından geçen komik şeylerin ne olduğunu sormadı. Şu anda saçma sapan şeyler dinlemek istemiyordu. Kollarını göğsüne kavuşturup bahçeye bir göz attı” (Kavukçu, 2018c, ss. 10-11).

“Zuhra öylesine üzgünmüş ki, başını eğmiş, sessizce önüne bakıyormuş.

‘Şimdi ne olacak?’ demiş Anişa hıçkırarak.

‘Hatıanı düzelteceksin,’ demiş Çurkaş.

‘Nasıl?’

‘Guli’yi yeniden tavus kuşuna döndürmek ve yavrusu Gulin’le yeniden bir araya gelmesini sağlamak için ne gerekiyorsa onu yapacaksın.’

‘Puro!’ diye haykırmış Anişa, ‘Guli’ye büyü yapması için ben zorladım onu. Büyüyü de ancak o bozabilir. Hemen yuvasına gidelim”” (Kavukçu, 2018c, s. 89).

Konunun yapılandırılmasını olumsuz yönde etkileyecek olan abartılmış merak, rastlantısallık ya da duygusallık unsurlarına kitapta rastlanmamıştır.

4.8.3. Kitabın İletisi

Her insan hayal gücünü kullanarak kendi masalını kurabilir.

“ ‘Ama ben masal bilmem ki,’ diye mızıldandı Bora.

‘Sen öyle sanıyorsun ama yanılıyorsun,’ diyerek gülümsedi Nedim Enişte. ‘Masal dediğin öyle bir şeydir ki, ben anlatmaya başlayınca, sen beni dinlerken kendi masalın da büyümeye başlayacak.”

‘Nasıl yani?’ dedi şaşkınlıkla Bora.

‘Bunu açıklamak çok zor Boracım, buna kısaca ‘masal kurma oyunu’ diyelim. Ama önce balıklarımızı yiyelim. Soğutursak çok üzülürler” (Kavukçu, 2018c, s. 22).

“ ‘Yaşlı Oduncu’nun köyde yaşayan çocukları, babalarına sürpriz yapıp beyaz bir oğlak hediye ediyorlar. Oğlağa hemen Şipka adını veriyor Yaşlı Oduncu. Gulin’in

bıraktığı altı tüy ise, geceleri onu teselli edercesine usul usul parlıyor. Mahmur mu? Bütün bu olanların farkında bile olmuyor, çünkü sürekli uyuyor. İ te, birlikte kurduğumuz, geliştirip b y tt   m z masalımız da burada bitmiş oluyor.’

‘Ben bu oyunu çok sevdim,’ dedi Bora, ‘haftaya annemler geliyor, Ankara’ya döner dönmez hemen onlarla bir masal kuraca ım. Nasıl ba layaca ımı buldum bile.

‘Nasılmış?’ dedi Ayça merakla.

‘ lkesine küsen G ne ’i bulmak için yollara d   en Dinozor Dozi’nin masalı.’

‘Aaa,’ deyip  a tı Ayça, ‘ben de senin Dozi’ne dalga geçiyordum. Ne güzel bir masal çıkar bundan. Hemen oynamaya ba layalım mı?’”(Kavukçu, 2018c, s. 92).

Masalın iletisi ise  u şekildedir:

Yapılan kötülükler, en sonunda yine o kötülüğü yapan kişiye zarar verir.

Masalda Ani a, annesi Zuhra’nın yerine geçmek istemekte ve bu yüzden Gulin’den kurtulmak istemektedir. Çünkü annesi Zuhra kendisinden sonra Ku lar Sarayı’nı Gulin’in yönetmesini istemektedir. Buna engel olmak isteyen Ani a, Ku lar Sarayı’nın cezalı ku u Akbaba Puro’dan yardım istemiştir. Onun hazırladığı büyülü badem Guli’nin keçiye d n   p Ku lar Sarayından kovulmasına neden olmuştur. Ancak en sonunda her şey ortaya çıkmış, Ani a ile Puro da cezalandırılmıştır.

“ ‘Zuhra, Guli ve Gulin’i sarayında koruması altına alıyor. Bir yıl sonra da artık iyice ya land ğını ve yoruldu unu söyleyen Zuhra, tahtını Gulin’e bırakıyor. Peki Ani a ve Puro’ya ne oluyor? Puro’nun çok ya land  ı, pişman olduğu göz önünde bulundurulup, bir daha b y  yapmaması koşuluyla Ku lar Sarayı’ndan kovulmuyor ve eski cezasını çekmeyi sürdürüyor. Ani a ise, Ku lar Meclisi’nin kararıyla    yıl boyunca Doğu Kayalıkları’nda, Puro’yla aynı sürgünü yaşamaya mahk m ediliyor.’” (Kavukçu, 2018c, s.91).

4.8.4. Kitapta Dil ve Anlatım

Kitapta  ocuk okurun söz varlığını geliştirici deyimler, ikilemeler, benzetmeler ve yansıma sözcükler kullanılmıştır. Böylece kitabın dilinin Türkçe’nin

zenginliğini yansıttığı düşünülmektedir. Bu kullanımlara verilebilecek örnekler şunlardır:

“...şurup gibiydi (s. 7)...ağır ağır (s. 8)...neye uğradığını şaşırdı (s. 9)...yavaş yavaş (s. 10)...göz attı (s. 11)...miyavlamadır (s. 14)...çıtır çıtır (s. 16)...kıkır kıkır (s. 16)...balon gibi (s. 16)...mırıldandı (s. 19)...dil döktülerse (s. 25)...çizgi çizgi (s. 27)...gürlermiş (s. 28)...selam verir gibi (s. 28)...hızlı hızlı (s. 29)...sabırsızlanıyor gibiymiş (s. 30)...mahcup mahcup (s. 30)...çıt çıkmıyordu (s. 35)...içine bir kurt düşmüş (s. 41)...kıs kıs gülmüş (s. 46)...gaklama (s. 50)...aklını kaçırmış gibiydi (s. 57)...gözü pektir (s. 58)...içini çeke çeke (s. 60)...buz gibi (s. 61)...çıkar çıkmaz (s. 62)...öfkeli öfkeli (s. 62)...kafa kafaya vermişler (s. 64)...keyifli keyifli (s. 69)...tembel tembel (s. 70)...akıl erdiremiyormuş (s. 71)...mis gibi (s.72)...peşine takılmış (s. 77)...gözden geçirmiş (s. 78)...gün gibi ortadaymış (s. 78)...dalga dalga (s. 86)...iki gözü iki çeşme ağlamış (s. 86)...hıçkıra hıçkıra (s. 89)...usul usul (s. 92)...”

Bir bireyin anlama ve anlatma becerilerinin gelişebilmesi için kelime dağarcığının gelişmiş olması çok önemlidir. Kitapta çocuk okurların hayatlarında ilk kez karşılaşmış olabilecekleri ve anlamlarına dair bağlamdan hareketle çıkarımda bulunabilecekleri kelimeler bulunmaktadır. Bu kelimeler kitaptan verilebilecek bazı örnekler şunlardır:

“...sardalye (s. 8)...spikerler (s. 9)...asistanım (s. 12)...kenetlemişti (s. 24)...çıkını (s. 27)...tılsımlı (s. 38)...albatros (s. 38)...erkânının (s. 38)...tembihlemiş (s. 39)...Patika (s. 51)...sezgileri (s. 80)...”

Bunun dışında kitapta masal içinde o masal dünyasına ait türetilmiş kelimelerin kullanıldığı ya da deyimlerin masala adapte edilmek için değiştirildiği görülmektedir. Deyimler dilimizde kalıplaşmış ve değiştirilemeyen sözcük gruplarıdır. Ancak bu değişiklikler dili masalın dünyasına uygun hale getirmek için yapılmıştır. Bu durum çocuk okurların da dikkatini çekebilecektir. Kitabı okurken bu kelime ve deyimlerin dilimizdeki orijinal hallerini hatırlayabilir ya da sözlükler yardımıyla bulabilirler. Bu kullanımlara verilebilecek örnekler:

“...lam (s. 25)...lum (s. 25)...bütün kuşların gagaları şaşkınlıktan bir karış açık kalmış (s. 38)...kanadımızı gagamızı bağlayacak (s. 82)...”

Kitap, sade ve anlaşılır bir dille yazılmıştır. Akıcı bir anlatıma sahiptir. Hâkim bakış açısıyla kaleme alınmıştır. Çünkü anlatıcı, Berk’in hayallerini ve düşüncelerini de bilmekte ve okuyucuya aktarmaktadır. Kitap karakterlerinin anlatıcı olduğu masalda da yine hâkim bakış açısıyla anlatım vardır. Masal karakterlerinin ne düşündüğü, ne hissettiği, hangi eylemi hangi sebeple gerçekleştirdiği anlatıcılar tarafından aktarılmıştır. Kitap, bir çocuk tarafından kolayca anlaşılabilir bir dile sahiptir. Kitapta çocuğa göre bir dil ve anlatımın benimsendiği söylenebilir.

Kitapta üstkurmaca tekniğinden yararlanılmıştır. Teyzesi, eniştesi, kuzeni ve onlarla tatil yapmakta olan Berk, ana kurgunun kişileridir. Elektriklerin kesilmesi üzerine masal kurma oyunu oynamaya başlamaları ana kurgudaki temel olaydır. Bu oyunla sıra sıra her bir karakterin masalı anlatması, kendi hayal gücüne göre geliştirmesi ile ortaya çıkan masal ise ana kurgunun içindeki bir başka kurgudur. Böylece kitapta kurgu içinde kurgunun yani üstkurmaca tekniğinin olduğu görülmektedir.

Roman kişileri, masalı kurgularken masal türünde bir metnin kurgulanma süreci de örneklenmiştir. Bu sayede çocuk okurlar masal türünün özellikleri, bu türde bir metin kurgularken nasıl sorular sorulması gerektiği, olaya dayalı bir metinde olayları birbirine bağlayan neden sonuç ilişkilerinin önemi vb. konularda çıkarımda bulunarak bilgi sahibi olabileceklerdir. Kitaptan bu bölümlere verilebilecek bazı örnekler aşağıdaki gibidir:

“ ‘Ama ben masal bilmem ki,’ diye mızıldandı Bora.

‘Sen öyle sanıyorsun ama yanıyorsun,’ diyerek gülümsedi Nedim Enişte. ‘Masal dediğin öyle bir şeydir ki, ben anlatmaya başlayınca, sen beni dinlerken kendi masalın da büyümeye başlayacak.’”

‘Nasıl yani?’ dedi şaşkınlıkla Bora.

‘Bunu açıklamak çok zor Boracım, buna kısaca ‘masal kurma oyunu’ diyelim. Ama önce balıklarımızı yiyelim. Soğutursak çok üzülürler” (Kavukçu, 2018c, s. 22).

“ ‘Aynen öyle,’ dedi Nedim Enişte gülümseyerek. Sıra Bora’da.’

‘Ama Ayça sonuna gelmişti; dedektif kargalar olayı çözecek, masal bitecekti. Bana anlatacak bir şey kalmadı ki,’ dedi Bora.

‘Olur mu,’ deyip göz kırptı Nedim Enişte, ‘masalın başını düşünsene...Ne Guli vardı, ne Gulin, ne de Kuşlar Sarayı. Yaşlı bir oduncudan söz etmiştik.’

‘Evet,’ deyip biraz da utanarak gülümsedi Bora.

‘Hatta sen sormuştun. Yaşlı Oduncu ormanda tek başına kalmaktan korkmuyor mu, diye.’

‘Evet ya, hatırladım.’

‘Bu soruna karşılık ben ne demiştim?’

‘Gece olunca Yaşlı Ormancı’nın kulübesinden tuhaf bir ışık yayılıyormuş, o yüzden de ormandaki hayvanlar, köylüler, avcılar kulübenin civarından bile geçmeye çekiniyorlarmış o vakitlerde, demiştin.’

‘Başlangıçta öyle anlatmıştık, ama daha sonra bundan söz ettik mi?’

‘Etmedik,’ dedi Bora ve birden gözleri parladı. ‘Bir dakika,’ dedi, ‘ama Gulin gelince, onun kuyruğunda ışıklar vardı ya, ben de ondandır diye düşündüm.’

‘İyi de,’ deyip keyifli keyifli güldü Nedim Enişte, ‘Gulin o kulübede sadece bir gece kalıyor. Yaşlı Oduncu sabah uyanınca ne Gulin’i görüyor ne de beyaz keçisi Şipka’yı. Ama o günden sonra geceleri ışık yine yanıyor. Neden olabilir?’” (Kavukçu, 2018c, ss. 68-69)

“ ‘Peki peki,’ dedi Nedim Enişte, ‘kıyamam ben Ayça’ma. İpucu değil de şöyle birkaç soru sorsam: O güvercin, Puro’nun yuvasına neden gelmiş olabilir? Güvercini gönderen kim? Getirdiği haber neden Puro’yu heyecanlandırıyor? Kargalar da güvercini gördüğüne göre... Neler olabilir, bir düşünelim.’

‘Tamam,’ dedi Ayça Parmağını şaklatarak, ‘harikasın babacım.’” (Kavukçu, 2018c, s. 83).

“ ‘Bir dakika,’ dedi Nedim Enişte. ‘masalı başlayan bitirir, kural budur.’

‘Bitti ya baba,’ dedi Ayça.

‘Sen öyle san,’ dedi Nedim Enişte, ‘masalda unuttuğumuz başkaları da var. Onlara ne oldu, değil mi? Guli keçi olmaktan kurtulup yeniden tavus kuşuna dönüşüyor, tamam. Ya sonrası? Onları da hızla anlatayım...’” (Kavukçu, 2018c, s. 91)

4.8.5. Kitabın Resimleri

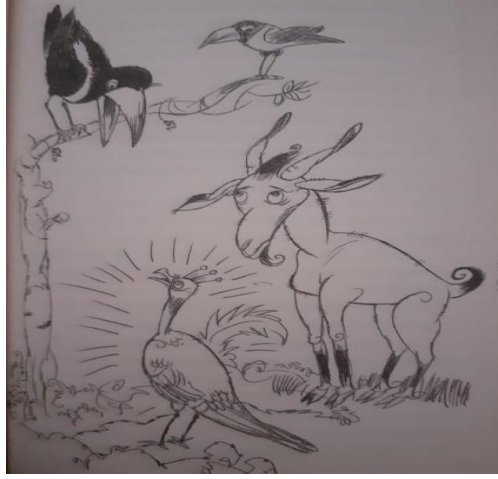
Kitapta birçok resim bulunmaktadır. Resimler renksiz çizimler şeklindedir. Bu resimlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

Resim 4.86: Bora ve Eniştesi, Delioğlu, 2018c, s. 15

Resim 4.87: Bütün aile, Delioğlu, 2018c, s. 21

Resim 4.88: Guli, Gulin ve Karga Şef, Delioğlu, 2018c, s. 49

Resim 4.89: Kuşlar Meclisi, Delioğlu, 2018c, s. 59

Resim 4.90: Puro, Delioğlu , 2018c. s.81

Masal Kurma Oyunu kitabında iç içe iki kurgu bulunmaktadır. Kitabın resimlerinde her iki kurgunun da karakterleri, önemli olayları bulunmaktadır. Resimler renksizdir. Bu resimler incelendiğinde kitapta yer alan olay örgülerinin seyri ile ilgili tahminde bulunmak kolaydır. Resimler, kitabın içeriğiyle olan uyumları sayesinde okuyucunun iletiye ulaşmasını da kolaylaştırmaktadır. Kitap karakterleri birbirinden kolayca ayırt edilebilecek şekilde, fiziksel özellikleri doğru yansıtılarak resmedilmiştir. Örneğin Puro, bir kargadır ve mutsuz, kötü kalpli bir kuş olması dolayısıyla asık yüzlü bir karga olarak resmedilmiştir (Delioğlu, 2018c. s.81). Onun resmi diğer kuşların resimlerinden kolayca ayırt edilebilmektedir. Resimlerin bir çocuğun kolayca anlayıp yorumlayabileceği ve kendisinin de tek başına yapabileceği bir resim gibi yalın resimler olduğu düşünülmektedir.

4. 9. YOLUN BAŞINDAKİLER

Cemil Kavukçu'nun son çocuk kitabı Yolun Başındakiler kitabıdır. Gün Işığı Kkitaıplığı Yayınlarının Köprü Kitaplar serisinden bir kitaptır. Çocuk kitapları ile gençlik kitapları arasında bir geçiş edebiyatı örneğidir. Bazı özellikleriyle çocuk edebiyatı, bazı özellikleriyle gençlik edebiyatı örneği göstermektedir. Kavukçu'nun çocuklar için yazdığı kitaplar ile farklı yönleri bulunurken; Kavukçu'nun yetişkinler için yazdığı öyküleri içinden derlediği ve bir çocuk kitabı olarak yayımlanan Selo'nun Kuşları kitabıyla ise benzerlikler göstermektedir. Giriş (Kavukçu, 2018d, s. 13) bölümü dışında kitapta aşağıdaki bölümler yer almaktadır:

1. İlkokul Biterken (s. 15)
2. Yeni Bir Dönem (s. 34)
3. Ortaokul (s. 48)
4. Suspansuvar (s. 60)
5. İlk Uyarı (s. 68)
6. İlk Prova (s. 74)
7. Kapıdaki Küçük Pencere (s. 79)
8. İbretlikler (s. 93)
9. Baskın (s. 98)
10. Bir Haber (s. 107)
11. Bayrak Töreni (s. 114)
12. Bayram Töreni (s. 121)
13. Alibo (s. 125)
14. Hatice (s. 131)
15. Yarıyıl Tatili (s. 134)

16. Yeni Dönem (s. 142)

17. Hatice Nerde? (s. 150)

4.9.1. Kitabın Karakterleri

Başkişi: İsmet

Yan kişiler: Nigar, Hatice, öbür üç kız (Emine, Saadet ve diğer kız), Ziyalar, İsmet'in annesi, Zeynep (İsmet'in ablası), Bakkal Necmi Abi, Kahveci Kör Sabit, Hamdi (Hatice'nin abisi), kasabanın delisi Karakamçı, Nusret, Necdet, Yüksel, Hatice'nin annesi, Nebahat Teyze, Hamide Abla, Hatice'nin babası kamyoncu Hüseyin, Nigar'ın abisi Yaşar, Bisikletçi Sülo, Katana Muharrem, Hafız Vahit, Terzi Cemile Teyze, İsmet'in babası, Raziye (Zeynep'in en yakın arkadaşı), İsmail, Ali Abi, Aliye, Pakize Teyze, Hulusi Bey (beden eğitimi öğretmeni), Müdür Yardımcısı Celil Bey, Müdür (Goril), Ekrem, Adem Bey, Birsen Hanım, Adnan Bey (fizik öğretmeni)², Tevfik, Hakan, Ahmet, Salih Bey (tarih öğretmeni), Mehmet Bey (müzik öğretmeni), Osman Bey (Coğrafya öğretmeni), Emel, Fehamet Hanım, Hademe İsmail Efendi, Sezai Peker, Halil İbrahim Adıgüzel (Alibo), Hakan Can, İsmail Saygın, Turgut Bey, Sevim, Nurhan, Yakup, Tekelci Emir, Varol, İlhami, Salih, kaportacı Şükrü, İbo, Serpil, Ethem Bey (yeni tarih öğretmeni), Sema,

Açık karakterler:³ İsmet açık karakter özelliği göstermektedir. Çünkü okur onun duygu ve düşünceleri, ailesi, arkadaşları, sevdiği ve sevmediği şeyler hakkında bilgi edinebilmektedir. Bu bilgiler ışığında onunla ilgili çıkarımlarda ve tahminlerde bulunabilmektedir.

Kitapta karakterler yazarın gösterdikleri yoluyla tanıtılmıştır. Kitapta resim bulunmamaktadır. Olaylar ve karakterlerin özellikleri yazarın anlatımıyla bilinmektedir. Bu anlatım resimlerle görsel olarak tamamlanmamış, karakterlerin fiziksel özellikleri yazarın anlatımı doğrultusunda çocuk okurun hayal gücüne

² Adnan Bey'in ismi kitapta sayfa 79, 80 ve 81'in bir kısmında Ayhan Bey olarak geçmiştir. Sayfa 81'in yarısından itibaren de Adnan Bey şeklinde geçmeye devam etmiştir.

³ Hatice ve ailesi hakkında da bilgi sahibi olunabilmektedir. Ancak bu bilgiler daha çok başkişi olan İsmet'i tanımayı kolaylaştırmaktadır. Onun Hatice'ye olan duyguları, onunla benzerlik ya da farklılıkları okuyucuya İsmet'i daha fazla tanıma olanağı sağlamaktadır.

bırakılmıştır. Yazarın karakterlerle ilgili anlattıkları, o karakterin kendisi hakkındaki düşünce ve söylemleri, davranışları ya da başkalarının karakterle ilgili söylemleriyle çelişmemektedir. Karakterin tutarlı şekilde geliştirildiği söylenebilir.

Kapalı karakterler: Kitabın diğer karakterleri kapalı karakter özelliği göstermektedir.

“İsmet, Hatice kadar olamıyordu. Ne onun gibi dut ağacının üst dallarına tırmanabiliyor, ne de Karakamçı’ yı kızdırabiliyordu. Hem Karakamçı’dan korkuyor, hem de ona taş attığı, annesinin babasının kulağına giderse olacaklardan çekiniyordu. Arkadaşları zaman zaman dalga geçip yüzüne karşı ‘muhallesi çocuğu’ deseler de gücenmiyor, bütün oyunlara katılıyordu” (Kavukçu, 2018d, s. 22).

“Hatice onu bu haliyle görse kesin laf atar, altından kalkamayacağı şeyler söylerdi. Belki alay eder, küfürlü konuşurdu. Hatice’den korkuyor muydu? Ne korkması, belki biraz çekiniyordu. Çekinmek de değildi. Kimseye söyleyemiyordu ki, Hatice’yi seviyordu” (Kavukçu, 2018d, s. 46).

“İsmet çok heyecanlıydı. İlk dönem bitmişti. Karneler sabahtan dağıtılacaktı ve cuma günü öğleden sonra başlayan tatil tam on altı gün sürecekti. Yaşasın! Annesinin, babasının karışmayacağı bu süre içinde dilediği kadar çizgi roman okuyabilir, sinemaya gidebilirdi. Çünkü tatildi. Ama onu tedirgin eden bir konu vardı; karnesi nasıl olacaktı? Annesine değil de, babasına karşı kendini daha sorumlu hissediyordu İsmet. Ona kanıtlaması gereken bir şey vardı. Ortaokulda da okuyacaktı, lisede de. Sonra üniversiteye gidecekti. Ya bunu kanıtlayamazsa?” (Kavukçu, 2018d, s. 134)

Yukarıda alıntılanan bölümlerden de anlaşılacağı gibi kitabın başkışisi İsmet’in hayatı, duyguları, yaşadığı olaylar hakkında birçok bilgi edinilebilmekte ve çıkarım yapılabilir. İsmet, açık karakter özelliği göstermektedir.

Devingen karakterler: İsmet, devingen karakter özelliği göstermektedir. Ortaokula geçmesiyle büyümeye başladığını hissetmesi ve hayatında,

düşüncelerinde, yaşam tecrübesinde buna bağlı ortaya çıkan değişimler onun devingen karakter özelliği gösterdiğinin kanıtıdır.

Durağan karakterler: Kitabın diğer karakterleri durağan karakter özelliği göstermektedir.⁴

“İsmet için o yaz çok zor geçmişti. Tatil gibi değildi. Arkadaşlarına, oyunlarına ne olmuştu? Herkes bir yana dağılıvermişti. Birden mi büyümüşlerdi? ” (Kavukçu, 2018d, ss. 30-31).

“Oysa çayırılıkta ne çok top koşturmuş, sokak aralarında kovboyculuk oynamışlardı. Şimdi çocuk değil de birer yetişkindiler sanki. Berber Muammer’in yanına çırak verildiğini hemen anladı İsmet. Konuşmadılar. Selamlaşmadılar. Yolları ayrılmıştı” (Kavukçu, 2018d, s. 44).

“Babası, okul zamanı çizgi roman okumasını olduğu gibi, pazar günleri sinemaya gitmesini de yasaklamıştı. Çünkü oturup ders çalışmak varken bütün gününü orada ziyan ediyordu.” (Kavukçu, 2018d, ss. 107-108).

İsmet’in hayatında sorumluluklarının değiştiği, arkadaşlarıyla yaşamlarının farklı ilerlemeye başladığını fark ettiği görülmektedir. Ancak bu değişim yavaş yavaş, süreç içinde olmaktadır. İsmet yavaş yavaş çocukluktan gençliğe geçiş yapmaktadır.

4.9.2. Kitabın Konusu

Kitapta ortaokula başlayan İsmet’in yaşadıkları konu edinilmiştir.

Çocuk edebiyatı ve gençlik edebiyatı arasında bir geçiş dönemi edebiyatı örneği olan kitap, çocuk okurların ilgisini çekebilecek bir olay örgüsüne sahiptir. Ders sırasında sınıfa bırakılan kuş, İsmet’in bando takımında yaşadıkları, Hatice ile

⁴ İlkokuldan sonra her çocuk ortaokula gidememiş, eğitim hayatına devam edemeyen çocuklar için bir bakıma çocukluk dönemi de birden bitmiştir. Örneğin Hatice fabrikada çalışmaya başlamış, İsmail berber çırağı olmuştur. Kitapta bu karakterlerin değişimleri yalnızca İsmet’in onlarla karşılaştığındaki gözlemleri doğrultusunda anlaşılabilir. İsmet’in ise zaman içinde yavaş yavaş değiştiği, süreçte başından neler geçtiği okuyucu tarafından anlaşılabilir. Bu sebeple İsmet devingen, diğer karakterler ise durağan karakter olarak değerlendirilmiştir.

karşılaşma çabaları, çantasından çıkanlar yüzünden ibretlik olması vb. gelişmeler çocuk okur için kitabı ilgi çekici hale getirebilecek gelişmelerdir. Kitap, olay örgüsünde birçok olay barındırmasıyla hareketli bir kurguya sahiptir.

İsmet, ortaokula yeni başladığına göre on-on bir yaşlarında bir çocuktur. İsmet'in öğretmenlerinden korkusu, Hatice karşısında heyecanlanması, yaşadığı olayların nedenleriyle ilgili meraklanması onun yaşının özelliklerini yansıttığının göstergesidir. Kitapta çocuk gerçekliğinin yansıtıldığı düşünülmektedir.

Kitabın olay örgüsü birçok olayı içermektedir. Bu olaylar çocuk okurun merak duygunu harekete geçirebilecek niteliktedir. İsmet'in çantasına sigara paketini kimin koyduğu, karnesinin nasıl geleceği, sınıflarına kuşu kimin bıraktığı, Hatice ile karşılaşp karşılaşamayacağı, Hatice'nin nereye kaçtığı çocukların kitap içinde merak duygusunu harekete geçirebilecek olan gelişmelere örnektir.

Olaylar İsmet'in ilkokuldan mezun olduğu yaz tatilinde başlamakta ve eğitim- öğretim yılının ikinci döneminin bir bölümünü de kapsayan bir süre içinde devam etmektedir. Bu süre de kitapta yer alan gelişmeler için yeterli ve mantıklı bir süredir.

Kitapta, çocukların macera tutkularına ve serüven yaşama isteklerine cevap verebilecek nitelikte olaylar yer almaktadır.

“İsmet'in yanakları alev alev yanıyordu. O sigara paketinin çantasına nasıl girdiğini bir türlü anlayamamıştı. Çizgi romanları ise okul çıkışı Hatice'ye götürme umuduyla yanına almıştı. Çevresini kollayacak, ortalıkta Yaşar yoksa, verecekti” (Kavukçu, 2018d, s. 104).

“Bir an için, Yaşar'ın bisikletinden inip onu döveceğinden öyle korkmuştu ki, nefes alamaz olmuştu. Önüne bakıp hızlı adımlarla, neredeyse koşarcasına sokaktan çıkarken, onu bu kadar kızdıracak ne yaptığını düşünüyordu. Sabah, sinemaya giderken konuştuklarını görseydi, kesin döverdi. İyi de, o ne karışıyordu? Hatice onun kız kardeşi değildi. O zaman, Yaşar asılıyordu Hatice'ye. Madem mahallemizin kızıydı, ona da yakışmazdı. Bir an için elindeki kitapları unutmuştu. Şimdi onları eve nasıl sokacaktı!

Cami avlusuna gelince, kitapların ikisini kemerinin arkasına, ikisini de önüne sıkıştırıp kazağını üstüne çekti” (Kavukçu, 2018d, ss. 91-92).

“İsmet, elinde olmadan kapıya baktı. O anda, ön sıralarda oturan kızlar da irkilerek oraya bakmıştı.

İçeri giren el avucunu açtığında, küçük bir kuş sınıfta çılgın gibi uçmaya başladı. El o anda geri çekilmiş ve kapak kapanmıştı.

Ayhan Bey baştan ne olduğunu anlayamadı. Tahtanın bir bölümünü siliyordu. Sınıfta birden bir uğultu yükselince öfkeyle geri döndü. ‘Ne oluyor!’ diye bağırdı. O da bütün sınıfın baktığı yere, yani tavana baktı.

Disiplini bozan bir kuştı” (Kavukçu, 2018d, s. 80).

Kitabın olay örgüsünde çocuk okura olumsuz örnek olabilecek unsurlar yer almaktadır. Bu durumun da kitabın köprü kitap olma özelliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu unsurlara kitap içinden verilebilecek bazı örnekler şu şekildedir:

“Bağıra çağıra, kavga edip küfürleşerek oynuyorlardı ve birkaç yıl sonra başlarına geleceklerden habersizdiler” (Kavukçu, 2018d, s. 32).

“Adem Bey’le Birsen Hanım boş bir sınıfta öpüşürlerken yakalanmışlar. Adnan Bey her gece Tevfik’in meyhanesinde körkütük olana kadar içiyormuş” (Kavukçu, 2018d, s. 58).

“ ‘Çantandan çıkan sigarayı bilmiyorsun ha! Okumayacak çocuk daha başından belli oluyor. Bilmiyormuş...Bir de çizgi roman getiriyorsun okula. Sen mobilyacı çırağı mısın, berber çırağı mısın! Bu kitapların çantanda işi ne!’” (Kavukçu, 2018d, s. 104)

“ ‘Kaza nasıl olmuş?’

‘Hüseyin Amca sarhoşmuş.’

‘Her zaman sarhoş çıkmıyor muydu dağa?’

‘Tamam da, bu sefer daha sarhoşmuş. Yakup’un kahvesindeki öbür şoförlerin gözü yememiş orman yolunu. Kaç gündür yağmur yağıyor. Sakın çıkma, demişler. Hüseyin Amca hiçbirini dinlememiş. Hatta, Tekelci Emir’den bir şişe şarap daha almış’” (Kavukçu, 2018d, s. 110).

Kitapta olaylar, çocukların ilkokuldan mezun olmasıyla başlamaktadır. Okula devam eden İsmet ve arkadaşları ile okula devam edemeyip çalışmak zorunda olan çocukların hayatı zıtlık oluşturmaktadır. Bu durum daha özele indirildiğinde ortaokula giden İsmet ile babası öldükten sonra fabrikada çalışmak zorunda kalan Hatice arasında kişi- kişi çatışması olduğu söylenebilir.

‘Karşılaşmışlardı işte. Ama konuşamıyorlardı. İsmet’in kalbi gümbür gümbür atıyordu. Bir an ne diyeceğini bilemedi.

‘Sana kitap verecektim ya... Ama çok zaman geçti. O gün sinema dönüşü seni göremedim.’

‘Önemli değil,’ dedi Hatice, artık kitap okuyacak zamanım da yok. Şöhret bisküvi fabrikasında çalışmaya başladım.’

‘Onun için mi seni hiç göremiyordum.’

‘Nerde görecektin ki?’

‘Ne bileyim, sokakta... Bakkalda falan...’

‘Sabah erkenden fabrikaya gidiyorum. Bugün erken çıktım, bakma. Yoksa karanlıkta dönüyorum eve.’

‘Korkmuyor musun?’

‘Kimden korkacaktım?’

Yan yana yürüyorlardı. O ‘Kızılderili’ kızı erkek Hatice’ye ne olmuştu böyle? Galiba büyümüşü. Hem de birden büyümüşü.

‘Bisküvi yemeye doymuşsundur,’ dedi İsmet.

Hatice cevap vermedi, önüne bakıp gülümsedi yalnızca” (Kavukçu, 2018d, ss. 132-133).

Bu kitabın konusunu şekillendirirken Kavukçu’nun kendi çocukluğundan esinlendiği söylenebilir. Öncelikle bahsettiği ortaokul döneminin şimdiye göre eski zamana ait bir eğitim sistemine ait olduğu anlaşılmaktadır.

İsmet karakteri pazar günleri sinemaya gidip art arda dört film izlemeyi sevmektedir. Kavukçu da pazar günleri sinemaya gidip art arda dört film izlediğinden bahsetmiştir.

İsmet, çizgi roman okumayı seven, babasının tuhafıye dükkânında ona yardım eden bir karakterdir. Kavukçu da okumayı öğrendiğinde çizgi roman kahramanlarıyla tanıştığını, bu kahramanların onun üzerindeki etkisinin hayatı boyunca sürdüğünü ve manifaturacılık yapan babasına yaz aylarında yardım ettiğini dile getirmiştir (Eroğlu Maktav, 2012).

4.9.3. Kitabın İletisi

Bir çocuğun hayatının şekillenmesinde okul en önemli faktörlerden biridir.

Bu ileti kitapta iki yönden ele alınabilir. Birincisi İsmet’in okulda edindiği yaşam tecrübesi, ortaokulla birlikte büyümesidir. İkincisi ise her çocuğun ortaokula başlayamamış olması, okutulmayan çocukların berber çırağı, fabrika işçisi vb. olarak çalışarak hayatlarına devam etmeleridir. Okula giden İsmet, yavaş yavaş büyüyüp hayatı tanımaya başlamış, geleceği için umutları olan bir öğrenciyken; okula gidemeyen çocuklar küçük yaşta çalışmaya başlamış, bir bakıma birden büyümek zorunda kalmışlardır. Hatice karakteri buna örnektir.

“İbretlikler’le birlikte çıkıp bütün okulun önünde azarlanmak çok incitmişti İsmet’i. Odasına kapanıp gizli gizli ağlamıştı kaç kez. Akşamları babası eve gelmeden önce yüreğini bir korku sarıyordu. Ya o gün okula çağrıldıysa? Kapıya anahtar girdiği anda solunu tutuyor, babasının annesine seslenmesine kadar taş gibi kıpırdamadan bekliyordu. Her şeyin normal olduğunu anladıktan sonra bırakıyordu soluğunu.

Günler geçtikçe, babasını okula çağırmayacaklarını, bunun bir uyarı olduğunu düşünmeye başlamıştı. Ama bunu yapanı bilmiyordu. Düşmanı kimdi?” (Kavukçu, 2018d, ss. 121-122)

“Okulla birlikte birçok şey bitmişti. Bu sevinilecek bir şey değilmiş ki. O gün boş yere niye dümbelek çalıp şarkı söylemişlerdi? Bilmediklerinden. Duvarların ardına çekileceklerini bilseler, o kadar sevinirler miydi? İsmet, onu ortaokulda nelerin beklediğini biliyor muydu? Bilmiyordu. Her şey çok sıkıcıydı” (Kavukçu, 2018d, s.43).

“Berber dükkânına girince, bir köşede ayakta dikilen İsmail’i gördü İsmet. Kafası sıfır numara tıraş edilmişti. Bir an bakıştılar. İsmail başını önüne eğdi. Onu tanımak istemedi, belki de utandı. Oysa çayırılıkta ne çok top koşturmuş, sokak aralarında kovboyculuk oynamışlardı. Şimdi çocuk değil de birer yetişkindiler sanki. Berber Muammer’in yanına çırak verildiğini hemen anladı İsmet. Konuşmadılar. Selamlaşmadılar. Yolları ayrılmıştı” (Kavukçu, 2018d, s. 44).

“Kuş gitmişti. Uçuyordu. Hatice; annesinden, Hamdi’den, bisküvi fabrikasından, mahalleden kaçıyordu. Ama İsmet’ten değil. Teyzesinin yanında her şey daha güzel olacaktı.

Bir gün buluşacaklardı. Mutlaka buluşacaklardı” (Kavukçu, 2018d, ss. 155-156).

Kitap içinde abartılmış merak, rastlantısallık ya da duygusallık unsurlarından birine rastlanmamıştır.

4.9.4. Kitabın Dil ve Anlatımı

Kitap, çocuk okurun söz varlığını geliştirebilmesine olanak sağlayacak bir dil ve anlatıma sahiptir. Deyimler, ikilemeler, benzetmeler ve yansıma sözcükler kitap içinde oldukça fazla kullanılmıştır. Bu kullanımlara verilebilecek bazı örnekler şu şekildedir:

“...koruyucu bir anne gibi (s. 15)...civıldaşarak...(s. 15)...evcilik oynar gibi (s. 15)...dik dik baktı (s. 16)...mırıldanarak (s. 17)...Kıkırdadı (s. 17)...zil çalıp

oynuyor (s. 18)...zaman zaman (s. 22)...ters ters (s. 23)...Tepesi atınca (s. 24)... sık sık (s. 26)...içlerine su serpilecekti (s. 27)...çıl yavrusu gibi dağılırken (s. 27)...sandık sandık (s. 30)...boncuk boncuk (s. 31)...Bağıra çağıra (s. 32)...ballandıra ballandıra (s. 35)...gıkı çıkmamıştı (s. 35)...Artist gibiydi (s. 38)...üstüne basa basa (s. 39)...çileden çıkarmış (s. 39)...gözü korkmuştu (s. 40)...büyük bir adammış gibi (s. 40)...baş edemezdi (s.42)...Tek tük (s. 42)...kırış kırış (s. 44)...homurdanmaya (s. 49)...toz kondurmazdı üzerine (s. 51)...Uğultu (s. 54)...bas bas bağırıp (s. 58)...çıt çıkmıyordu (s. 61)...ucuz atlatmıştı (s. 72)...gürlüyordu (s. 80)...kabak bizim başımıza patlayacak (s. 88)...gözdağı verenlerin (s. 93)...çıtır çıtır (s. 100)...bir torba ağzı gibi (s. 103)...alev alev (s. 104)...Çakı gibi (s. 115)...içi cız etti (s. 117)...gümbür gümbür (s. 132)...göz göze geldiler (s. 143)...ağzını bıçak açmıyordu (s. 152)..."

Her kitap, içinde barındırdığı kelimelerle okurunun kelime dağarcığını geliştirebilir. Böylece kitaplar, okurlarının anlama ve anlatma becerilerinin gelişebilmesine katkı sağlamış olurlar. Yazar, kitabında okurun ilk defa karşılaşmış olma ihtimali bulunan bir kelimeye yer verdiğinde, bunun yanında kitabı bir de okurun bu kelimenin anlamıyla ilgili çıkarımda bulunabilmesine olanak sağlayan bir anlatımla kaleme aldığı dil ve anlatım yönünden nitelikli olmaya birkaç adım daha yaklaşmış bir kitap ortaya çıkmış demektir. Yolun başındakiler kitabında da çocuk okurun hayatında ilk defa karşılaşmış olabileceği kelimeler yer almaktadır. Bu kelimelere verilebilecek örneklerden bazıları aşağıda verilmiştir.

"...temkinliydiler (s. 15)...kuşkuyla (s. 15)...dümbelek (s. 17)...müezzinin (s. 17)...karamela (s. 22)...gerekçesi (s. 23)... 'nüzül' (s. 25)...manifaturacılık (s. 35)...tuhafiyecilik (s. 35)...küçümseyerek (s. 52)...suspansuvarı (s. 61)...belliyorlarmış (s. 65)...endişelenmişti (s. 65)...ritim (s. 66)...ünleyince (s. 67)...kanıksadığından (s. 71)...İstikbaliniz (s. 84)...dehaydı (s. 101)...hoşnut (s. 142)...ayaza (s. 150)..."

Kitapta çocuğun dil gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek kelimeler bulunmaktadır. Bu kelimeler biraz daha konuşma diline, sokak ağzına ait kelimelerdir. Bunlara kitaptan verilebilecek bazı örnekler şu şekildedir:

“... ‘Kızları mı dikizliyordun yoksa! He?’ (s. 28)... ‘Bak hala duruyor! Hadi lan, yür-rüüü!’ (s. 28)...‘dalgası’ (s. 32)... ‘Şirret karısı yüzünden öldü,’ (s.112)... Pis moruk! (s. 142)...”

Kitap, akıcı bir anlatıma sahiptir. Sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır. Çocuk okurun metni kolaylıkla anlayabileceği ve takip edebileceği düşünülmektedir. Hâkim bakış açısıyla kaleme alınmıştır. İsmet’in içinde bulunduğu duygu durumları, düşünceleri ve eylemlerinin nedenleri anlatıcı tarafından bilinmektedir. Kitabın anlaşılır bir dil ve anlatıma sahip olduğu ve bu açıdan çocuğa görelilik ilkesine uygun olduğu düşünülmektedir. Ancak anlaşılır olmasına rağmen kaba sözcüklere yer verilmiş olması dil açısından çocuğa görelilik ilkesine uygun değildir.

Kitapta sadece bir yerde metinlerarasılık yapıldığı düşünülmektedir. Katana Muharrem karakteri Selo’nun Kuşları (Kavukçu, 2016) kitabındaki iki öyküde yer almaktadır. Hem ismin hem de lakabın aynı olması, bu kitapta da bahsedilen karakterin aynı kişi olduğunu düşündürmektedir.

“Yukarı mahallenin en belalı çocuğu Katana Muharrem bile çekinirdi ondan” (Kavukçu, 2018d, s. 26).

4.9.5. Kitabın Resimleri

Kitapta kapak resmi dışında resim bulunmamaktadır.

BÖLÜM V: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada Cemil Kavukçu'nun dokuz çocuk kitabı, çocuk edebiyatının temel öğeleri açısından incelenmiştir.

Bu kitaplardan Selo'nun Kuşları (2016), yetişkinler için yazılmış öyküler içinden çocuklar için seçilip derlenmiş bir öykü kitabıdır. BOPATO ise, Havhav Kardeşliği BOPATO1 (2018b, Özgürlüğe Kaçış BOPATO 2 (2018ç), Kafeste Bir Topik BOPATO 3 (2014) olmak üzere üç kitaptan oluşan birbirinin devamı niteliğinde olan seri çocuk romanlarıdır.

Kavukçu Bir Öykü Yazalım mı? (2017a) kitabında çocuk okura roman türü içinde bir öykünün yazılış sürecini anlatmış ve bir öykü sunmuştur. Masal Kurma Oyununda (2018c) ise masal anlatma sürecini ve ortaya çıkan masalı yine bir çocuk romanı içinde vermiştir. Bir Öykü Yazalım mı? (2017a) ve Masal Kurma Oyunu (2018c) kitaplarında Cemil Kavukçu, üstkurmacalı çocuk kitaplarına birer örnek vermiştir. Yeşilcik (2017b) ve Berk'in Gizli Gücü (2018a) ise Kavukçu'nun diğer çocuk romanlarıdır. Yolun Başındakiler (2018d) romanı çocukluktan gençliğe geçiş döneminin yansıtıldığı bir köprü kitaptır.

Tüm bunlara bakarak Kavukçu'nun çocuk kitaplarının farklı türlere ve farklı kurgu özelliklerine sahip, çocukların farklı gelişim dönemlerine hitap eden kitaplar olduğu görülmüştür. Bu sebeple geniş bir yelpazede incelenebilecek olan kitapları ile Kavukçu'nun çocuk edebiyatında önemli bir yeri olduğu söylenebilir.

Kavukçu'nun çocuk kitaplarının içerdiği deyim, ikileme ve benzetmelerle söz varlığını geliştirebileceği saptanmıştır. Barutçu ve Açık (2018)'in "Çocuk Edebiyatı Ürünlerinde Yer Alan Deyimlerin Kültür Aktarımındaki Rolü ve Türkçe Ders Kitaplarındaki Deyimlerle Örtüşme Düzeyi" adlı çalışmasında da Bir Öykü Yazalım mı?, Masal Kurma Oyunu, Selo'nun Kuşları ve Yeşilcik kitaplarının içerdikleri deyimlerle söz varlığını geliştirmek için Türkçe öğretmenlerine ek kaynak olabileceği söylenmiştir (ss. 183-207).

Aynı karakterlerin bir başka kitabın kurgusunda da yer alması Kavukçu'nun çocuk kitapları arasında metinlerarasılık tekniğini sıklıkla kullandığını

göstermektedir. Bu da çocuk okuru bir başka kitabı hatırlamaya ve kurguyu tam olarak anlamak için birden fazla kitabı bir arada düşünmeye teşvik edebilecektir.

Kavukçu'nun kitapları incelendiğinde kurgu içinde hayvanlara önemli bir yer verildiği görülmektedir. Bundan yola çıkarak Kavukçu'nun kitaplarının çocuk okurlarda hayvan sevgisini arttırmada, hayvanlara karşı duyarlı bir bakış açısı kazandırmada da etkili olabileceği düşünülmektedir.

Kavukçu'nun çocuk kahramanları incelendiğinde Masal Kurma Oyunu (2018c) kitabındaki Bora karakteri dışında bütün karakterlerin kitap okuduğu anlaşılmaktadır. Bora'nın da kitap okumayan bir çocuk olduğu sonucuna varılamaz. Kurgu masal anlatma üzerine olduğundan Bora'nın hayal gücü ve sözlü anlatım yeteneği ön plana çıkarılmıştır. Bu durum düşünüldüğünde Kavukçu'nun çocuk kitaplarının çocuklarda kitap okuma alışkanlığı kazanma konusunda önemli bir güdüleyici olabileceği, kitapların okuma kültürü teması çerçevesinde toplanabileceği sonucuna varılmaktadır. Çünkü çocuk okurların kitabı okurken kitap karakterleriyle özdeşim kurması kaçınılmazdır.

Kavukçu'nun bir kitabındaki karakterin bir başka kitapta da yan kişi ya da başkişi olarak yer aldığı görülmektedir. Böylece birçok kitap arasında metinlerarasılık yapmıştır. Kavukçu'nun tüm kitaplarını okuyan bir çocuk okur için bu durum dikkat uyandırıcı ve ilgi çekici olabilecektir. Aynı zamanda bu durum bir karakterin çocuk okur tarafından daha iyi tanınmasını da sağlayacaktır.

Cemil Kavukçu'nun çocuk kitaplarını yazarken kendi çocukluğundaki deneyimlerden yararlandığı görülmüştür. Bu durum Selo'nun Kuşları (2016) ve Yolun Başındakiler (2018d) kitaplarında görülmektedir. Yolun Başındakiler kitabının köprü kitap özelliği ve Selo'nun Kuşları kitabındaki öykülerin de ilk olarak yetişkinler için yazılmış olan öyküler olduğu düşünüldüğünde Kavukçu'nun direkt olarak çocuklar için yazmış olduğu kitaplarda kendi çocukluk deneyimlerinin daha az yansıtıldığı söylenebilir.

Selo'nun Kuşları kitabı Kavukçu'nun ilk başta yetişkinler için yazmış olduğu öykülerden derleme yaparak oluşturduğu bir kitap olduğundan bu kitapta yetişkinlere hitap eden kadın üzerindeki aile ve toplum baskısı, çocuğun hayat mücadelesi, yoksulluk üzerine iletilerin yer aldığı görülmüştür. Bazı öykülerde çocuk işçiler konu

edinilmiştir. Kitapta yer yer çocuk okurun dil gelişimini olumsuz etkileyebilecek kaba sözlere yer verildiği görülmüştür. Öykü karakterlerinin ise genellikle durağan karakter özelliği gösterdiği görülmektedir. Bunların bir çocuk kitabı için nitelik sorunları oluşturduğu söylenebilir.

BOPATO, bir metnin üç kitabın birbirinin devamı olduğu seri kitaplar özelliği gösterdiğinden çocuk okurun metinlerarasılık yapmasına olanak sağlamıştır. Sokak hayvanlarına karşı çocuk okurlarda bir bilinç oluşmasını sağlayacak kitaplardır. Bunu ise kahramanların başına gelenlerden yola çıkarak çocuk okurun kendisinin anlamasına olanak sağlanmıştır. Genel olarak nitelikli kitaplardır.

Kavukçu, Bir Öykü Yazalım mı? (2017a) kitabında bir yazılı anlatım süreci olan öykü yazımını; Masal Kurma Oyununda (2018c) ise bir sözlü anlatım örneği olan masal türünün oluşma sürecini üstkurmaca tekniği kullanarak aktarmıştır. Bir Öykü Yazalım mı? kitabında yazarla kurgulanmaya başlayan öykü ile, Leylek Köyünde Fatoş'un dinlediği öykü arasındaki fazla benzerliğin rastlantısallık sorununu ortaya çıkardığı düşünülmektedir. Bu açıdan çalışmanın bulguları "Bir Öykü Yazalım mı?" Adlı Çocuk Kitabında Rastlantısallık" Tekin (2021) başlıklı çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bununla birlikte bu kitaplar nitelikli kitaplardır. Aydın ve Uzun (2020)'un "Çocuk kitaplarının taşıması gereken özellikler: Cemil Kavukçu'nun Bir Öykü Yazalım mı? ve Masal Anlatma Oyunu adlı eserlerine eleştirel bir bakış" adlı çalışmasında da Bir Öykü Yazalım mı? ve Masal Kurma Oyunu kitaplarının çocuk kitaplarının taşıması gereken iç yapı ve dış yapı özelliklerine uygun olduğu görülmüştür. (ss. 315-340).

Yeşilcik (2017b) kitabında kuşaklar arası farklılığı Fatoş'un çocukluğu ve anneannesinin çocukluğu arasındaki farklılık üzerinden anlatan Kavukçu, belki de bir çocuk okur tarafından zorlukla kavranabilecek kuşak farkı temasının çocuklar tarafından basitçe anlaşılabilmesine olanak sağlamıştır. Çünkü, iki farklı çocukluk dönemi, birçok çocuk karakter ve sokak oyunları çocuk okurların ilgisini çekebilecek konulardır. Aynı zamanda anneannenin yalnızlığını bir muhabbet kuşu olan Yeşilcik ile gidermesi de yine çocukların ilgisini çekebilecektir.

Berk'in Gizli Gücü (2018a) ise özellikle çocukların hayal gücünün kitabın başkişisi Berk üzerinden yansıtıldığı bir kitaptır. Kitapta Berk'in rüyaları üzerinden

birçok deniz canlısının içinde yer aldığı olaylar anlatılmıştır. Olağanüstü öğeler içeren kitap, bunların rüya içinde kurgulanmış olmasıyla gerçek dışı yanını da çocuk okurların gözü önüne sermektedir. Kitapta ayrıca denizlerin kirliliğine de bir deniz canlısının ağzından kurgu içinde dikkat çekilmiş, bunu yaparken öğretici bir üsluptan kaçınılmaya çalışılmıştır. Bunun yanında Berk'in Ares ile arasındaki sorunlar her çocuğun yaşayabileceği sorunlar olduğundan kitabın bu yönden de çocuklar için ilgi çekici olacağı düşünülmektedir.

Yolun Başındakiler (2018d) kitabı çocuk edebiyatı ve gençlik edebiyatı arasında bir köprü kitap özelliği göstermektedir. Kitapta resim bulunmamasının ve yer yer kaba sözcüklere, sokak ağzına yer verilmiş olmasının sebebinin bu olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda bu kitapta da çocuk işçilere değinildiği, kitabın konusu şekillenirken Kavukçu'nun kendi çocukluk yaşantılarından yararlandığı görülmüştür. Bu açılarından kitabın Selo'nun Kuşları (2016) ile benzer yanları bulunmaktadır. Kitapta resim bulunmamasının bir nitelik sorunu olduğu söylenebilir. Dil ve anlatım ögesi açısından ise sokak ağzına, kaba sözcüklere yer verilmiş olması nitelik sorunu oluştururken karakter, konu ve ileti öğelerinde ciddi bir nitelik sorunu görülmemiştir.

Genel olarak Kavukçu'nun on çocuk kitabıyla çocuk edebiyatında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Kavukçu, çocuk kitaplarında tutarlı karakterler geliştirmeye çalışmış, birbirinden farklı konuları çocuk gerçekliğine uygun olarak işlemiş, çocuk okurun çıkarım yaparak iletilere ulaşmasına fırsat tanıyan olay örgüleri kurgulamış, zengin söz varlığına sahip çocuğa göre bir dil ve anlatım benimsemeye çalışmıştır. Resimlerin metinlerin içeriğine uygun ve çocuklar tarafından kolayca anlaşılabilir yalınlıkta olduğu saptanmıştır. Yukarıda sayılan nitelik sorunları dışında Kavukçu'nun çocuk kitaplarının nitelikli çocuk kitapları olduğu söylenebilir.

5.2. ÖNERİLER

1. Cemil Kavukçu'nun çocuk kitapları, çocuk okurların söz varlığını geliştirme amacıyla birer eğitim materyali olarak kullanılabilir.

2. Bir Öykü Yazalım mı? (Kavukçu, 2017a) kitabı örneklediği öykü yazma süreciyle öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini geliştirme amacıyla bir eğitim materyali olarak kullanılabilir.
3. Masal Kurma Oyunu (Kavukçu, 2018c) kitabı örneklediği masal anlatma süreciyle öğrencilerin sözlü anlatım becerilerini geliştirme sürecinde bir eğitim materyali olarak kullanılabilir.
4. Özellikle BOPATO serisi çocuk okurlara hayvan sevgisi aşılama ve hayvanlara karşı duyarlılık kazandırma amaçlarıyla çocuklara tavsiye edilebilir.
5. Cemil Kavukçu'nun çocuk kitapları genel olarak nitelikli çocuk kitapları olduğundan onlara kitap okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla tavsiye edilebilir.

KAYNAKLAR

Yaralanılan Kaynaklar

Aksan, D. (2016). *Anlambilim anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Ankara: Bilgi.

Aslan, C. (2016). Özerk benlikli birey yetiştirme sürecinde çağdaş dil ve edebiyat öğretimi ortamlarının (Türkçe/Türk dili ve edebiyatı) önemi. *İlköğretim Online*, 15(3), ss.723-741, [Online]:<http://ilkogretim-online.org.tr>

Aslan, C. (2006). Türk çocuk yazınında çocuk-yetişkin çatışmasının yer aldığı kimi yapıtların incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39 (2), ss. 193-216.

Aydın, İ., Uzun, M. (Ekim, 2020). Çocuk kitaplarının taşınması gereken özellikler: Cemil Kavukçu'nun Bir Öykü Yazalım Mı? ve Masal Anlatma Oyunu adlı eserlerine eleştirel bir bakış. *RumeliDE dil ve edebiyat araştırmaları dergisi*. ss. 315-340.

Barutçu, T., Açık, F. (2018). Çocuk edebiyatı ürünlerinde yer alan deyimlerin kültür aktarımındaki rolü ve Türkçe ders kitaplarındaki deyimlerle örtüşme düzeyi. *Bilig*, 186, ss.183-209.

Bulut, F. (2018). 'Metinlerarasılık' kavramının kuramsal çerçevesi. *Edebi Eleştiri Dergisi*, II (1), ss. 1-19.

Buran, A. (2015). Türklük bilimi terimleri sözlüğü. Ankara: Akçağ.

Çer, E. (2016). Türkçe öğretiminde çocuğa görelilik ilkesine uygun edebiyat yapıtlarının önemi. *İlköğretim Online*, 15(4), ss. 1399-1410, [Online]:<http://ilkogretim-online.org.tr>

Demircan, C. (2006). TÜBİTAK çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal olarak incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, ss. 12-27.

Dilidüzgün, S. (2006). *Çocuk kitaplarının çocuğun sanat eğitimine katkısı. II. ulusal çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumu: gelişmeler, sorunlar ve çözüm*

önerileri (Yay. Haz. Sever, S. vd.). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. ss.111-115.

Dilidüzgün, S. (2010). *Okulöncesinde Çocuk Edebiyatı “Ana Çizgileriyle Çocuk ve Çocuk Edebiyatı”*, (Güneş, Z, Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını. ss. 37-54.

Dilidüzgün, S. (2018). *Çağdaş çocuk yazını yazın eğitime atılan ilk adım*. İzmir: Tudem.

Doğan, A. (2009). *Büyük türkçe sözlük*. Ankara: Akçağ.

Erdoğan Horasan, A. (2015). Zeynep Cemali’nin Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel Ögeleri Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Eroğlu Maktav, N. (Yönetmen). (2012). *Büyük umutlar “sanatçının bir genç insan olarak portresi”* [Belgesel]. Erişim tarihi: 25 Şubat 2020, <https://youtu.be/NtNzMu15Lf4>.

Eroğlu Maktav, N. (Yönetmen). (2012). *Büyük umutlar “sanatçının bir genç insan olarak portresi”* [Belgesel]. Erişim tarihi. 14 Nisan 2022, <https://www.dailymotion.com/video/x4v5okv>.

Erol, K., Tütak, M. (2015). “Kişisel alan” a açılan bir pencere olarak cemil kavukçu öyküsü – cezam bitiyor ceza. *Uluslararası sosyal araştırmalar dergisi*. Cilt: 8, 36, ss. 110-118.

Göktürk, A. (2016). *Okuma uğraşı*. İstanbul: YKY.

İlhan, N. (2012). Hikâyenin hikâyesi ya da bir üst kurmaca düzleminde ayışığında çalışkur. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (8), ss. 63-72.

Karakoçan, M. (2007). *Cemil kavukçu’nun hikayelerinde yapı ve tema incelemesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Elazığ Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karataş, E. (2014, Güz). Çocuk edebiyatında “karakter” kavramı. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, ss.60-79.

Karatay, H., (2010). Türkçe dersi öğretim araçlarında yapılandırmacılık: metinlerarasılık. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (14), ss. 155-178.

Karatay, H., Destebaşı F., Demirbaş, M. (2015). Çocuk edebiyatı ürünlerinin 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin karakter gelişimine etkisi. *Erzincan üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi (ERZSOSDER)*. 9 (2), ss. 123-140.

Kavcar, C. (1999). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara: Engin.

Kavukçu, C. (2008). *Angelacoma'nın duvarları otobiyografik bir anlatı*. Can Sanat.

Kavukçu, C. (2021). *İlginç bir şey yapmalıyız*. İstanbul: Can Sanat.

Kıral, B., (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,15, 170-189.

Küçükavşar, A., Hasırcı, S. (2013, Ocak). Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin çocuğa göreliği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,24, 57-76.

Külük, C. Ş., (2013). Resimli çocuk kitaplarının nitelik sorunsalı ve çocuğun sanat eğitimi sürecindeki yeri: “Delioğlu'nun resimlediği yapıtlar üzerine bir inceleme”. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(2), ss. 393-417.

Lukens, R. J., Smith J. J., Coffel,, C. M. (2018). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. (C. Pamay Çev.) İstanbul: Erdem.

Lüle, E. (2007, Güz). Yedi farklı çocuk kitabının çocuk yazını ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(14), ss. 17–30.

Lüle Mert, E. (2016). Çocuk edebiyatı eleştirisinin Türkçe öğretmen adaylarının çocuk kitaplarını gelişim düzeylerine göre ayrıştırma becerisine etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, ss. 1252-1274.

Oğuzkan, A. F. (2006). *Yerli ve yabancı yazarlardan örneklerle çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı.

Oğuzkan, A. F. “İyi bir çocuk kitabı dil, anlatım, konu bakımından nasıl olmalıdır? ”, 99 soruda çocuk edebiyatı, (Haz: Şirin, M. R.), Çocuk Vakfı, İstanbul 2000, ss. 210-212.

Özçelebi, H. (2012). *Cemil Kavukçu'nun çocuk kitaplarına eleştirel bir bakış. III. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Kitabı*. Sedat Sever (Yay. Haz.). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. ss. 453-461.

Özdemir, E. (2017). *Eleştirel okuma*. Ankara: Bilgi.

Öztunç, M. (2013). Cemil kavukçu ile söyleşi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, Cilt: CV, Sayı:742 Ekim 2013, ss. 44-50.

Sever, S. (2006). *Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır?. II. ulusal çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumu: gelişmeler, sorunlar ve çözüm önerileri* (Yay. Haz. Sever, S. vd.). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi. ss.41- 56.

Sever, S. (2008). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.

Sever, S. (2010). *Okulöncesinde Çocuk Edebiyatı “Ana Çizgileriyle Çocuk ve Çocuk Edebiyatı”*, (Güneş, Z, Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını. ss. 55-72.

Sever, S., Aslan, C. (2012). *Çocuk edebiyatı yapıtlarında karakter çerçevesinin oluşturulmasında cinsiyet rollerinin sunuluşu. 3. ulusal çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumu* (Yay. Haz. Sever, S. vd.). Ankara Üniversitesi Basımevi. ss. 691-703.

Şimşek, N. (2013). *Çocuk ve hayat*. Ankara: Akçağ.

Şirin, M. R. (1998). *Çocukluğun kozası ve kültür ve kitap ve edebiyat*. İstanbul: İz.

Şirin, M. R. “Çocuk edebiyatı nedir?”, *99 soruda çocuk edebiyatı*. (Haz. Şirin, M.R.), Çocuk Vakfı, İstanbul 2000, ss. 9-10.

Şirin, M.R. (2007). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış*. Ankara: Kök.

Şirin, M. R. (Aralık, 2016) Edebiyat ve çocuk edebiyatı edebiyatın amacı ve işlevi. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, CX (780), ss. 12-31.

Tekin, A. (Ağustos,2021) Cemil Kavukçu’nun “bir öykü yazalım mı?” adlı çocuk kitabında rastlantısallık”. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3(6), ss. 965-985.

Temizyürek, F. (2003). Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatının önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 13, ss. 161-167.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri Güncel Türkçe Sözlük. Erişim tarihi: 28 Mayıs 2021 <https://sozluk.gov.tr/>

Türk Dil Kurumu Sözlükleri Güncel Türkçe Sözlük. Erişim tarihi:15 Haziran 2022 <https://sozluk.gov.tr/>

Uslu, F. (Konuşturucu). (2018, 25 Eylül). *Yüz yüze konuşmalar/ yaşayan edebiyat*. Erişim tarihi: 25 Şubat 2020, <https://www.eba.gov.tr/video/izle/172162f1089715036413ea2bb29d9efe996c42e1e8002>

İncelenen Kaynaklar

Kavukçu, C. (2014). *Kafeste bir topik bopato 3*. İstanbul: Can Sanat.

Kavukçu, C. (2016). *Selo’nun kuşları*. İstanbul: Can Sanat.

Kavukçu, C. (2017a). *Bir öykü yazalım mı?*. İstanbul: Can Sanat.

Kavukçu, C. (2017b). *Yeşilcik*. İstanbul: Can Sanat.

Kavukçu, C. (2018a). *Berk’in gizli gücü*. İstanbul: Can Sanat.

Kavukçu, C. (2018b). *Havhav kardeşliği bopato1*. İstanbul: Can Sanat.

Kavukçu, C. (2018c). *Masal kurma oyunu*. İstanbul: Can Sanat.

Kavukçu, C. (2018ç). *Özgürlüğe kaçış bopato 2*. İstanbul: Can Sanat.

Kavukçu, C. (2018d). *Yolun başındakiler*. İstanbul: Günışığı Kitaplığı.

